

Doktori (PhD) értekezés

Kardos Sándor István

2016.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Kardos Sándor István

**A rendőri jogsértések között jelentkező korrupció
megvalósulási körülményeinek, tendenciáinak
vizsgálata a beosztotti állomány körében**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:
Dr. Kanyó Mária PhD
egyetemi docens

.....

Budapest, 2016.

Tartalom

1. BEVEZETÉS	7
1.1. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKOLÁSA	11
1.2. A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA	13
1.3. HIPOTÉZISEK	16
1.4. KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK	17
1.4.1. KUTATÁSI MÓDSZEREK	20
1.4.2. A DOLGOZAT FELÉPÍTÉSE	22
2. A KORRUPCIÓ ÉRTELMEZÉSÉNEK, FOGALMI MEGHATÁROZÁSÁNAK ÁTTEKINTÉSE, ELTÉRŐ MEGÍTÉLÉSEINEK VIZSGÁLATA	24
2.1. A KORRUPCIÓ ELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉSE	24
2.1.1. A RENDŐRI KORRUPCIÓ FOGALMI MEGHATÁROZÁSA	24
2.1.2. A RENDŐRI KORRUPCIÓ MÉRHETŐSÉGE	40
2.1.3. A RENDŐRI KORRUPCIÓ SZAKTERÜLETI MEGVALÓSULÁSA ÉS A MEGVALÓSULÁS JEGYEI ..	47
2.2. HAZAI KUTATÁSI ELŐZMÉNYEK	50
2.3. ÖSSZEGZÉS	53
3. A RENDŐRI KORRUPCIÓVAL SZEMBENI FELLÉPÉS ESZKÖZRENDSZERE ÉS LEHETŐSÉGEI	55
3.1. A FEGYELMI ELJÁRÁS FŐBB SZABÁLYAI	57
3.2. SZABÁLYSÉRTÉS ELBÍRÁLÁSA FEGYELMI JOGKÖRBEN	59
3.3. A RENDŐRÖK ÁLTAL ELKÖVETETT BŰNCSELEKMÉNYEK	60
3.3.1. A KÖZTÖRVÉNYES BŰNCSELEKMÉNYEK	60
3.3.2. A KATONAI BŰNCSELEKMÉNYEK	61
3.4. AZ EGYÉB FEGYELEMI JELLEGŰ INTÉZKEDÉSEK	63
3.4.1. A SZOLGÁLATI BEOSZTÁSBÓL FELFÜGGESZTÉS	63
3.4.2. A MÉLTATLANSÁGI ELJÁRÁS	64
3.4.3. A KIFOGÁSTALAN ÉLETVITEL ELLENŐRZÉSE	64
3.4.4. A MEGBÍZHATÓSÁGI VIZSGÁLAT	65
3.5. AZ INTEGRITÁS HAZAI RENDSZERE	66

3.6. A RENDŐRI KORRUPCIÓVAL SZEMBENI TEVÉKENYSÉG RENDSZERE ÉS GYAKORLATA NÉHÁNY EURÓPAI ORSZÁGBAN.....	68
3.7. ÖSSZEGZÉS.....	72
4. KUTATÁSI EREDMÉNYEIM BEMUTATÁSA.....	74
4.1. AZ EMPIRIKUS VIZSGÁLAT	74
4.1.1. A VÁLASZADÓK ÖSSZETÉTELE	76
4.2. A TÁRSADALMI KÖZEG HATÁSA ÉS A VIZSGÁLT RENDŐRÖK KORRUPCIÓRÓL ALKOTOTT VÉLEMÉNYE	78
4.2.1. ÖSSZEGZÉS	133
4.3. A RENDŐRI KORRUPCIÓS CSELEKMÉNYEK JELLEMZŐI, TÍPUSAI	136
4.3.1. A KÖZRENDVÉDELMI ÉS A KÖZLEKEDÉSRÉSZETI SZOLGÁLATI ÁGAKNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI.....	137
4.3.2. A HATÁRRENDÉSZETI SZOLGÁLATI ÁGNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI.....	138
4.3.3. A KÖZRENDVÉDELMI, A KÖZLEKEDÉSRÉSZETI ÉS A HATÁRRENDÉSZETI SZOLGÁLATI ÁGAKNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK KÖZÖS JELLEMZŐI .	141
4.3.4. A BŰNÜGYI SZOLGÁLATI ÁGNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI.....	141
4.3.5. AZ IGAZGATÁSRÉSZETI SZOLGÁLATI ÁGNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI.....	143
4.3.6. A SZEMÉLY- ÉS OBJEKTUMVÉDELMI SZOLGÁLATI ÁGNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI.....	144
4.3.7. A KÜLÖNBÖZŐ SZOLGÁLATI ÁGAK ÁLLOMÁNYA KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK TOVÁBBI JELLEMZŐI.....	145
4.3.8. A SZOLGÁLATON KÍVÜLI, KONKRÉT SZOLGÁLATI ÁGHOZ NEM KÖTHETŐ RENDŐRI KORRUPCIÓS MAGATARTÁSOK JELLEMZŐI	149
4.3.9. A RENDŐRI KORRUPCIÓS MAGATARTÁSOK KÖZÖS VONÁSAI	151
4.3.10. ÖSSZEGZÉS	153
4.4. A RENDŐRI KISKÖZÖSSÉGEK SZEREPE	155
4.4.1. A RENDŐRI KISKÖZÖSSÉGEK JELLEMZŐI.....	156
4.4.2. A RENDŐRI KISKÖZÖSSÉGEK HATÁSA AZ EGYÉN NORMA- ÉS JOGKÖVETÉSÉRE	161
4.4.3. A RENDŐRI KISKÖZÖSSÉGEK HATÁSÁNAK FELMÉRÉSE.....	171
4.4.4. ÖSSZEGZÉS	190

4.5. A KORRUPCIÓS CSELEKMÉNYEK ELKÖVETÉSI KÖRÜLMÉNYEI, A SZAKTERÜLETEK VESZÉLYEZTETETTSÉGE ÉS AZ ELKÖVETŐK JELLEMZŐI	192
4.5.1. A STATISZTIKAI ADATOK BEMUTATÁSA	192
4.5.2. A FEGYELEMSÉRTÉSEK STATISZTIKAI ADATAINAK ÉRTÉKELÉSE	197
4.5.3. A SZABÁLYSÉRTÉSEK STATISZTIKAI ADATAINAK ÉRTÉKELÉSE	199
4.5.4. A BŰNCSELEKMÉNYEK STATISZTIKAI ADATAINAK ÉRTÉKELÉSE.....	200
4.5.5. A MÉLTATLANSÁGI ELJÁRÁSOK STATISZTIKAI ADATAINAK ÉRTÉKELÉSE.....	221
4.5.6. ÖSSZEGZÉS	222
4.6. A RENDŐRI KORRUPCIÓ FOGALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA	223
4.6.1. A RENDŐRI KORRUPCIÓ DEFINÍCIÓJA	223
4.6.2. ÖSSZEGZÉS.....	224
5. ÖSSZEFOGLALÁS	225
5.1. ÖSSZEGZŐ ÉRTÉKELÉS	225
5.2. RÉSZLETES MEGÁLLAPÍTÁSOK.....	2277
5.3. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	231
5.4. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK FELHASZNÁLHATÓSÁGA A RENDŐRSÉGEN	232
5.5. AJÁNLÁSOK MEGFOGALMAZÁSA	233
5.6. TOVÁBBI KUTATÁSRA AJÁNLOTT	238
MELLÉKLETEK.....	240
FELHASZNÁLT IRODALOM	249
HIVATKOZOTT JOGSZABÁLYOK ÉS NORMÁK	265
EGYÉB FORRÁSOK.....	266
SAJÁT PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK.....	267
PUBLIKÁCIÓK.....	267
ELŐADÁSOK	268
SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZ	270
FÜGGETLEN HIVATKOZÁSOK	271
RENDFOKOZATI ELŐMENETEL	272

1. BEVEZETÉS

A rendőrség működésével kapcsolatos kutatómunka napjainkban egyre nagyobb teret és jelentőséget kap, a kutatások között mindinkább előtérbe kerül a rendőri korrupció feltárása, megismerése. Mi sem igazolja ezt jobban, hogy e normaszegés nem kizárólag a rendőri, hanem a civil berkekben is sokoldalúan vizsgált jelenség, a tárgykörben végzett hazai és külföldi kutatások a jogsértést számtalan megközelítésből elemezték már. A témát részben ez a folyamatos kutatás, valamint a rendőr-szakmai megelőző, feltáró munka, részben – sajnálatos módon – a napi események aktualizálják.

A rendvédelem elméleti kutatása először az 1960-as években az Egyesült Államokban, majd ezt követően az 1980-as évek elejétől előbb az Egyesült Királyságban, később az európai kontinens fejlettebb országaiban nyert polgárjogot. A rendőrök által megvalósított korrupciós jellegű magatartások kapcsán feltárt első tudományos eredmények publikálása 1970-től kezdődött az akkor „nyugatinak” nevezett világban. Hazánkban ez időben – az államszocializmusban – a rendvédelem a katonai szervezés keretei között működött, tevékenységét az *„állam- és szolgálati titkok sűrű leple fedte, és azon a tudományos érdeklődés aligha tudott keresztülhatolni”*¹. A rendőrség munkájával kapcsolatos magyarországi tudományos munka a rendszerváltást megelőzően leginkább a büntetőjog és a kriminológia kutatására korlátozódhatott, mely területek színvonala akkoriban jóval magasabb volt, mint más kelet-európai országokban. A titkolózó rendőri szervezeti kultúra következtében - melynek lényege szerint nem volt szabad a szervezetről negatívumot bemutatni - a rendőrök által megvalósított normaszegő magatartások, köztük a korrupció kutatása nem kaphatott jelentős teret.

Az 1990-es évek elején átalakuló rendőrség az akkori rendvédelmi szervek között elsőként vállalta fel a korrupció kutatásának nem könnyű feladatát. A „kinyíló világ” teremtette meg végérvényesen – a szervezeti modernizálás és a megjelenő civil kontroll, valamint a rendészeti tevékenység interdiszciplináris megközelítése révén – a rendőrséggel kapcsolatos kutatási irányok bővülését, e megélénkült rendvédelmi kutatásoknak a korrupció vizsgálata kapcsán több évtizedes lemaradást kellett behozniuk.²

¹ FINSZTER Géza: *A közigazgatási és a rendvédelmi kutatások helye és perspektívája*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 1. szám. Budapest, 1998. p. 34.

² FINSZTER Géza: *Rendőrségek a XXI. században*. Belügyi Szemle. XLIX. évfolyam 1. szám. Budapest, 2000. pp. 64-74.

Maga a rendvédelem kifejezés is ekkor, a rendszerváltást követően nyert polgárjogot a törvényhozásban,³ bár a fogalom napjainkig keveredik a rendészet fogalmával, és jelentéstartalma gyakran vitatott annak ellenére is, hogy értelmezése „begyűrűzött” a jogalkotásba és a jogalkalmazásba is.⁴ „Amíg a rendőrség egyetlen meghatározott intézményt jelent, addig a rendészeti szerv megnevezés többféle rendőrség jellegű hivatalra alkalmazható. A rendőrség csak a szervezetet jelöli, a rendészet viszont utal a működésre is (rendészeti tevékenység).”⁵ Kijelenthető tehát, hogy a rendőrség és a rendészet alapvetően szinonim fogalmak, bár a szakirodalom is gyakran keveri azokat.⁶ A rendészettudomány, mint fogalom megjelenése az 1970-es évek második felében történt meg hazánkban,⁷ de kutatási területei ekkor is még a rendőri korrupcióra érdemben nem terjedtek ki.

A rendőrséggel kapcsolatban feltárt elméleti ismeretek nyilvánossá tétele, a rendőri deviáns magatartásokkal, ezen belül a rendőri korrupcióval kapcsolatos publikációk megjelenítésében a Belügyi Szemle megalakulása óta meghatározó szerepet tölt be. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023. számú, szigorúan titkos parancsa alapján 1963. január 15-től az addig kiadott Rendőrségi Szemlét, a Büntetés-végrehajtási Szemlét, valamint a Testnevelési és Sport Szemlét megszüntetve, azokat beolvasztották az akkor már 10 éves múltra visszatekintő Belügyi Szemlébe.⁸ Ezen kívül a korábbi Rendőrtiszti Főiskolán teremtett publikálási lehetőséget a Főiskolai Figyelő, valamint a Rendészeti Tanulmányok bázisán 2000-ben megalakult Magyar Rendészet című folyóirat, mely napjainkban a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának tudományos kiadványa.

A rendszerváltást követően a rendészettel foglalkozó tudományos szervezetek is sokat tettek a tudományterület fejlődése érdekében, munkájuk nagymértékben járul hozzá a rendőri korrupció tudományos kutatásához. A teljesség igénye nélkül, felsorolás jelleggel meg kell említeni az 1990-ben megalakult Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaságot, a Magyar Hadtudományi Társaság Belügyi, Határőr és

³ DEÁK József: *Negyedszázados fennállásukat ünneplő tudományos társaságok*. Nemzetbiztonsági Szemle. III. évfolyam 4. szám. Budapest, 2015. pp. 101-109.

URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-4.original.pdf Letöltés ideje: 2016. február 01.

⁴ CHRISTIÁN László: *Alternatív rendészet*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola. Doktori értekezés tézise. Budapest, 2010.

⁵ DR. FINSZTER Géza: *A rendőrség joga*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Budapest, 2014. p.11.

⁶ CHRISTIÁN László - GÁSPÁR Miklós: *Kockázati tényezők a rend- és honvédelmi szerveknél*. In.: SZENTE Zoltán (szerk.): *Elemzések a közszféra korrupciós kockázatairól*. Állami Számvevőszék. Budapest, 2011. pp. 280-298.

⁷ SZAMEL Lajos: *Magyar Közigazgatástudomány*. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1977.

⁸ SALLAI János: *A magyar rendészettudomány etablációja*. Belügyi Szemle. XLIII. évfolyam 6. szám. Budapest, 2015. pp. 5-28.

Nemzetbiztonsági Szakosztályát, valamint a 2004. május 24-én, 116 alapító taggal alakult Magyar Rendészettudományi Társaságot (*MRTT*), mely fő céljaként határozta meg a rendészettudománnyal és a rendészettel kapcsolatos tudományos ismeretek fejlesztését, valamint az egyes rendészeti problémák tudományos vizsgálatát.⁹ Az Országos Kriminológiai Intézet fennállásának kezdetétől fő tevékenységének tekinti a rendészettel kapcsolatos tudományos kutatómunka elősegítését, valamint azt, hogy kutatásaik „*valóságghú ismereteket nyújtsanak a döntéshozók és a gyakorlat számára*”.¹⁰

A rendészettel kapcsolatos kutatómunkában a Belügyi Tudományos Tanács, valamint a 2014 júniusában újjáalakult Rendőrség Tudományos Tanácsa¹¹ tudományos rendezvényekkel, pályázati kiírásokkal, konferenciák megtartásával segíti a rendőrségi korrupció kutatásában tevékenykedő fiatal kutatók munkáját. A rendészet és a civil társadalom együttműködését szolgálva alakult meg 2014 áprilisában a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán belül a Rendészetelméleti Kutatóműhely¹², mely megalakulást az is indokolta, hogy minél több tudományos kutatás, szakmai műhely foglalkozzon a rendőrségi korrupcióval.¹³

A tudományos kutatómunka eredményeként a Magyar Akkreditációs Bizottság 2012. évben ismerte el tudományágként a rendészettudományt,¹⁴ és a Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdasági és Jogtudományi Osztályának 2003. szeptember 17-ei ülésén Szabó András akadémikus, a Jogtudományi Bizottság elnökének előterjesztése nyomán döntés született a rendészettudomány befogadásáról.¹⁵ A „*biztonságtudomány bölcsője*”,¹⁶ a Nemzeti Közszolgálati Egyetem megalakulásával a Rendészettudományi Karon kapott önálló intézményi háttérrel a tudományterület. A rendészettudomány tehát önálló tudományággá vált, mivel „*megvan a saját kutatási területe, kutatómódszertana, kapcsolata más*

⁹ DR. JANZA Frigyes: *A Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásának előzményei, a Társaság szervezeti és működési céljai*. Határrendészeti Tanulmányok. 2004. évi 2. szám. Budapest, 2004. pp. 10-15. URL: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/haret_2004_2.pdf Letöltés ideje: 2016. február 21.

¹⁰ Országos Kriminológiai Intézet: URL: <http://www.okri.hu/> letöltés ideje: 2016. február 14.

¹¹ A tudományos munkáról és az újítási szabályzatról kiadott 48/2013. (XI. 29.) ORFK utasítás szabályozza

¹² A rendészeti korrupciót kutatják. URL: <http://www.uni-nke.hu/hirek/2015/04/15/a-rendeszeti-korrupciot-kutatjak> Letöltés ideje: 2015. április 16.

¹³ CHRISTIÁN László: Rendészetelméleti Kutatóműhely alakult az NKE RTK-n.

URL: http://www.rendeszetelmelet.hu/Graphics/pdf/Rendeszetelmeleti_kutatomuhely_bemutakozas.pdf Letöltés ideje: 2016. február 04.

¹⁴ A Magyar Akkreditációs Bizottság 2012/8/III/2./2. számú határozata

¹⁵ DR. CHRISTIÁN László: *A rendészet alapvonalai, önkormányzati rendőrség*. Universitas - Győr Nonprofit Kft. Győr, 2011.

¹⁶ ZSIGOVITS László: *A rendészeti kutatások tudományos háttérének alakulása az új Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrejöttével*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. XII. kötet. Pécs, 2011. p. 209. URL.: <http://www.pecshor.hu/periodika/XII/zsigovits.pdf> Letöltés ideje: 2016. augusztus 01.

*tudományágakkal, saját szakkifejezés-rendszere, szaksajtója, mögötte meghatározott állami-társadalmi szervezetek rendszere áll.*¹⁷

A rendőrségi munkával kapcsolatos folyamatos tudományos-szakmai tevékenység egyik régen várt jelentős eredménye, hogy 2016. év elején hosszas előkészítő munkát követően megalakult a Rendészettudományi Doktori Iskola¹⁸. „Azzal, hogy a rendészettudomány hivatalosan is elismert tudományággá vált, bekerült a magyar tudomány panteonjába, amely tudománytörténeti pillanat”.¹⁹ Az iskola létezése önmagában is pozitív hatással lesz a rendőrséggel foglalkozó tudományos kutatómunkára, s új szakmai távlatokat nyithat a korrupcióval kapcsolatos vizsgálatokban is.

A rendőrségi kutatómunka szervezetének fejlődése, kialakulása megteremtette a korrupció kutatásának tudományos kereteit. A jelenség kutatása során feltárt ismeretekre alapozva – a kormány korrupcióellenes intézkedéseinek bázisán²⁰ – 2014. évtől a szervezeti rezsimszabályok további fenntartása mellett új módszerként jelent meg a korrupciós kockázatokra és a korrupcióval szembeni védettségre koncentráló integritásprojekt a rendőrségen. Ennek meghatározó eleme a költségvetési szervek önkéntes, kérdőíves adatszolgáltatásával kockázati térkép kialakítása,²¹ valamint minden év december 31-ével bezárólag a működéssel kapcsolatos korrupciós kockázatok felmérése, a felmerült problémák kapcsán intézkedési terv készítése, valamint integritás tanácsadó kijelölése.²² A rendőrségi korrupció-ellenes tevékenység új szakmai feladatainak ellátására a Nemzeti Védelmi Szolgálaton belül 2014. október 01-jén megalakult a Korrupciómegelőzési Főosztály.

¹⁷ FÓRIZS Sándor: *Rendészet, határrendészet*. Belügyi Szemle. LXIII. évfolyam 12. szám. Budapest, 2015. p. 113.

¹⁸ A Magyar Akkreditációs Bizottság Felülvizsgálati Bizottsága 18/2015/2/951. számú határozata akkreditálta a Rendészettudományi Doktori Iskolát.

¹⁹ Részlet Prof. Dr. Patyi Andrásnak, az Nemzeti Közszerológati Egyetem rektorának a Rendészettudományi Karon a Rendészettudományi Doktori Iskola első ülésén 2016. január 07-én tartott beszédéből - „Rendészettudományi Doktori Iskola alakult.”

URL: <http://www.uni-nke.hu/hirek/2016/01/27/rendeszettudomanyi-doktori-iskola-alakult> Letöltés ideje: 2016. január 29.

²⁰ Magyarország 2010-ben alapító tagként csatlakozott a Nemzeti Korrupcióellenes Akadémiához (*International Anti-Corruption Academy - IACA*), mely az Interpol, az ENSZ, az Európai Csalás Elleni Hivatal (*Office de Lutte Anti-Fraude - OLAF*) és Ausztria kezdeményezésére jött létre; az ország 2012-ben csatlakozott a Nyílt Kormányzati Együttműködés szervezetéhez (*Open Government Partnership - OGP*); 2012. március 28-án a kormány elfogadta a korrupció elleni kormányzati intézkedésekről és a közigazgatás korrupciómegelőzési programjának elfogadásáról szóló 1104/2012. (IV.6.) Korm. határozatot; a Nemzeti Közszerológati Egyetem közreműködésével 2015. évben elkészült a Jó Állam Jelentés.

²¹ IFI-VALDE Orsolya - KLOTZ Péter - VÁRADI Piroska - VÉGH Viktória: *Az új irány: korrupciómegelőzés a Nemzeti Védelmi Szolgálatnál*. Belügyi Szemle. XLIII. évfolyam 10. szám. Budapest, 2015. pp. 5-16.

²² Az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II.25.) Korm. rendelet.

A felvázolt tudományos és rendőr-szakmai előzményeket kiindulási alapként használva a rendőri korrupciót több szempont alapján vizsgálom meg, kutatásom legfőbb célja, hogy e jelenség eddig nem ismert körülményeit, összetevőit tárjam fel.

A korrupció negatív hatására tekintettel az indokolja a téma vizsgálatát, hogy a rendőri korrupció bármely megjelenési formájával szembeni „cselekvés” nem korlátozódhat kizárólag a parancsnoki állományra, álláspontom szerint a rendőrség valamennyi tagjának erkölcsi kötelessége kell, hogy legyen egyfajta belső, személyes küzdelem. Úgy vélem, hogy minden olyan tevékenység, mely a korrupció összetevőinek körülményeit kutatja, jelentős mértékben segíthet e deviancia leküzdésében. A rendőrség hivatásos állományában eltöltött több mint 23 éves szolgálati viszonyomból 14 évet fegyelmi-, illetve belső ellenőrzési területen teljesítettem szolgálatot, ez idő alatt szerzett szakmai tapasztalataimra alapozva folytattam le kutatásomat a rendőri korrupció témakörében.

Kutatásom révén a korrupciós jellegű magatartások ismérveinek vizsgálatával, megvalósulási körülményeinek részletes feltárásával szeretnék hozzájárulni a rendőrségnél előforduló korrupciós jellegű cselekmények feltérképezéséhez. Az általam feltárt kutatási eredmények a jelenségről alkotott ismereteink bővülése révén hozzájárulhat a korrupció több szempontú megismeréséhez, továbbá a jelenséggel szembeni eredményes tevékenységhez, mivel *„valóban sikeres harcot csupán olyan jelenség ellen lehet folytatni, amelyet valóban ismerünk”*.²³

1.1. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKOLÁSA

Magyarország rendőrségének általános megítélését számtalan – egymástól függetlenül is jelen lévő – tényező határozza meg, ennek keretében természetesen más és más szempontok alapján alakítja ki véleményét a rendőr-szakmai közeg, valamint a civil szféra, de megjelenhetnek azonos szempontok is. A rendvédelmi szervek²⁴ rendszerében működő rendőrség belső szakmai megítélését alapvetően a rendőri szervek általános bűnügyi-felderítési, valamint közterületi-intézkedési hatékonysága határozza meg. Ezen területek eredményes, jog- és szakszerű működése révén tudja maradéktalanul ellátni a szervezet az alaptörvényben

²³ DR. KRÁNYI Mariann: *A korrupcióról*. In.: KOPCSIK Kozima (szerk.): *Fight Against Corruption/Korrupció elleni küzdelem*. Publisher: Ministry of Justice/Kiadó: Igazságügyi Minisztérium. Budapest, April 2006/Budapest, 2006. p.16.

²⁴ A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1. § (5) bekezdése alapján a rendvédelmi szervek: a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári nemzetbiztonsági szakszolgálatok.

számára meghatározott feladatokat²⁵. A rendőri munka hatékonyságának „érzékelhetősége” természetesen fontos szempontként jelenik meg a szervezeten kívüli civil szféra értékítéletében is, mivel e jelzett szakmai szempontok alapozzák meg leginkább a közbiztonságról kialakított általános állampolgári véleményt, a rendőrséggel szembeni bizalom mértékét, és ez által az úgynevezett szubjektív biztonságérzetet.

Az utóbbi években érzékelhetően egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a szervezet általános megítélésében a leírtak mellett egyéb tényezők is, mint például az intézkedési és megjelenési kultúra, a rendőrség technikai felszereltségének látható elemei, továbbá a krízishelyzetekben *(természeti katasztrófák esetén, válsághelyzetekben, a migráció kapcsán fellépő feladatok során)* tanúsított rendőri tevékenység. Ugyancsak jelentős szerepet játszanak a rendőrségről kialakított állampolgári vélemény kialakulásában az állomány erkölcsi-fegyelmi helyzetéről meglévő általános ismeretek. Míg a jogalkalmazás különbséget tesz bűncselekmény, fegyelemsértés és szabálysértés között, addig a „civil közeg” a rendőrök által okozott sérelem mértéke, vagy minősége között nem szortíroz, azokkal kapcsolatban egyöntetűen elítélő.²⁶ Ezzel együtt viszont megfigyelhető, hogy a többi jogsértéstől fokozottabb média- és állampolgári figyelem és érzékenység tapasztalható a rendőri korrupciós esetek kapcsán, egy-egy ilyen esemény gyorsan a sajtó hírek központi témája lesz, és hosszú ideig képezheti a közbeszéd tárgyát. Ez a körülmény a korrupció elítéléséből adódó érdeklődésen túl azzal is magyarázható, hogy általában nagyfokú a sajtó érdeklődése azon „zárt” foglalkozások iránt, melyek tevékenysége a nyilvánosság előtt rejtett, és arról kevés az ismeret, vagy tapasztalat. Ezek kapcsán a sajtó szívesen tudósít a nem szokványos, a konfliktusos, a „botrányszagú” eseményekről, mivel azt tarja, hogy a problémamentes munkának nincs hírértéke.²⁷ A botránys hírek között is a legnagyobb nyilvánosságot a rendőrök által elkövetett korrupciós események kapják.

A mindenkori rendőri vezetés a felfokozott külső érdeklődésről függetlenül is kiemelt, határozott és következetes fellépést tanúsított a múltban, és tanúsít napjainkban is a korrupciós jellegű rendőri magatartásokkal szemben. A hivatali hatalom és hivatali jelleg jogszerűtlen felhasználásával megvalósított visszaélés jellegű magatartások egy állami

²⁵ Magyarország Alaptörvénye 46. cikk (1) bekezdése alapján a rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények magakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.

²⁶ KOVÁCS István: *A rendőri korrupció és a prostitúció*. Nemzetbiztonsági Szemle. MMXV. évfolyam 3. szám. Budapest, 2015. pp. 42-59.

URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-3-3.original.pdf Letöltés ideje: 2016. január 30.

²⁷ KANYÓ Lászlóné: *A honvédség képe a magyar sajtóban. (2000. január-december)*. Új Honvédségi Szemle. 56. évfolyam 1. szám. Budapest, 2002. január. pp. 138-143.

szervezetnél elfogadhatatlanok, a jelenséggel szemben a továbbiakban is elengedhetetlen a határozott fellépés. Azon túlmenően, hogy a bünelkövető rendőrnek a szervezetben nincs helye, egy-egy korrupct rendőr jelenléte az egész rendőrség megítélését negatívan befolyásolja, befolyásolhatja. A rendőri vezetők feladata ezen a téren egyáltalán nem nevezhető könnyűnek, a korrupció megelőzése, visszaszorítása, vagy legalább az esetszámok alacsony szinten tartása nagyon összetett feladat, mivel a korrupció-ellenes tevékenység komplex magatartást igényel.²⁸

A rendőrök által megvalósított korrupciós jellegű magatartások azért is befolyásolják jelentős mértékben a rendőrség lakosság általi megítélését, mivel akár egyetlen ilyen eset napvilágra kerülése is rontja a szervezet megítélését, és nem csak az állampolgárok körében, hanem az állományban is romboló hatást fejt ki, ugyanis „*a korrupct rendőr olyan, mint a házakat felgyújtó tűzoltó, vagy a járványokat terjesztő orvos.*”²⁹

Értekezésemben, a továbbiakban a rendőrség kifejezést kizárólag az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv vonatkozásában használom és értelmezem, kutatásom erre a rendőri szerve terjed ki. A rendőrség 2011. január 01-étől ugyanis – a korábbi, szervezetenleg egységes rendőrséggel szemben – három pillérből áll: az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervből (*melynek központi szerve az Országos Rendőr-főkapitányság - ORFK*), a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szervből (*Nemzeti Védelmi Szolgálat - NVSZ*), valamint a terrorizmust elhárító szervből (*Terrorelhárítási Központ - TEK*).³⁰

1.2. A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A korrupciónról sajnálatos módon kijelenthető, hogy a társadalom vitathatatlan részévé vált, miért lenne épp a rendőrség kivétel ez alól. A rendőri korrupció viszont sokkal súlyosabb problémának tűnik, mint az egyéb területeken megvalósuló korrupció. Egyfelől azért, mivel éppen a jog- és rendszabályok betartására hivatott személy szegi meg e magatartásával a törvényeket, másfelől viszont az állampolgárok erkölcsi értékrendjét is súlyosan érinti a rendőri korrupció, egy rendőrtől ugyanis fokozott mértékben várják el a szabályok betartását.

²⁸ Korrupció Magyarországon III. Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület kiadványa. Pan-Press Bt. Budapest, 2003.

²⁹ GOLDSTEIN, Herman: *Policing Free Society*. Ballinger Publishing Company, Cambridge, 1977. p. 190.

³⁰ Forrás: Rendőrség honlapja. URL: <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulek/altalanosan/a-rendorseg-szervezete> Letöltés ideje: 2016. január 28.

A rendőrség több erőfeszítése ellenére sem találta meg a rendőri jogsértések hatékony megelőzésének, illetve az elkövetett jogsértő cselekmények eredményes felderítési arányának növelését szolgáló módszereket, e cselekmények között jelen vannak a korrupciós jellegű magatartások is. A felderítést az is jelentős mértékben nehezíti, hogy tapasztalatom szerint a rendőrség egyes szervezeti egységeinél olyan mikrokörnyezet is kialakulhat, mely tolerálja a kisebb szabálytalanságok elkövetését, s nem ad jelzést a vezetők számára azokról a megnyilvánulásokról, amelyek a norma- és jogszegő magatartásokra utalnak, felettük szemet hunynak, ezáltal nem mutatkozik igazi akarat azok megelőzésére, felfedezésére.

Az eredményes korrupció-ellenes fellépés elengedhetetlen feltétele (*a kutatáson túlmenően az is*), hogy valamennyi rendőri vezető ismerje azon elkövetési lehetőségeket és módszereket, melyek között az irányítása alá tartozó beosztotti állomány a korrupciós magatartásokat megvalósítja, megvalósíthatja. Tudatában kell lenni az eredményes fellépés érdekében – az integritás-szemlélet alkalmazása mellett is – azzal egy parancsnoknak, hogy melyek e jogsértő magatartás megvalósítását elősegítő körülmények és tényezők, mivel ezek ismerete nélkül eredményes küzdelem a korrupcióval szemben nem alakítható ki. E körülmények és az elkövetési lehetőségek felderítését célzó kutatásra azonban eddig nem került sor. A rendőrség – szervezeti felépítését tekintve – nem „homogén” szervezet, szakmai munkáját szolgálati ágakra, szakszolgálatokra, szolgálati formákra tagozódva végzi, így az eltérő tevékenységi körök a korrupció megvalósulásának számtalan formájában teremtenek táptalajt, számtalan korrupciós színteret alakítanak ki. A szervezet tagjai által megvalósított korrupciós elkövetési formák megismerése, a szakterületi specialitások és egyedi elkövetési módszerek feltárása – melyek ez idáig kimaradtak a tudományos vizsgálati témák köréből – jelentős mértékben segítik a megelőzést és a felderítést. Ezen eredmények ismeretében ugyanis a parancsnoki ellenőrző tevékenység célirányossá tehető, mely fokozhatja a jogsértéssel szembeni fellépés eredményességét is. A korrupcióval szembeni tevékenység hatékonyságát a cselekmények bizonyítási nehézségei is jelentős mértékben csökkentik, különös tekintettel arra, hogy e jogsértő magatartás esetében a látencia - a rejtett esetek, a lappangás - mértéke nem mérhető. Mivel a korrupció az abban résztvevők szempontjából kizárólag akkor lehet eredményes, ha mindkét fél titokban tartja a történeteket, ezért a látencia mértékének becslése az ilyen jellegű cselekményeknél sokkal összetettebb feladat.

A rendőri korrupció elkövetésére a szervezeti közeg is hatással van. A korrupcióval szembeni fellépés egyik leghatékonyabb terepe a rendőri kisközösség, mely szerepének vizsgálata várta magára. A rendőrségi szakmai közeg egyértelműen meghatározza azt, hogy az abban dolgozó

rendőr milyen hatások alapján válik, válhat normaszegővé, korrupttá, ezért a rendőrségi kisebb közösségek hatása sem megkerülhető tény a korrupció kutatásában. E külső körülmények kutatása a jelenséggel szembeni eredményes harc érdekében elengedhetetlen.

A jelzett külső tényezőkön túlmenően jelentős befolyással vannak az egyén korrupciós attitűdjének kialakulásában a személyiségjegyek, melyek felmérése kizárólag az állomány kikérdezésével végezhető el. Az empirikus felmérések révén számtalan, egyéb módszerrel be nem szerezhető adat, információ gyűjthető, képet kaphatunk azon belső tulajdonságjegyek hatásáról, szerepéről, melyek közrejátszanak a korrupciós attitűd kialakulásában.

A rendőri korrupció jelzett összetevőinek számbavételét, a megvalósulási okok és körülmények vizsgálata révén feltárt eredményeket a folyamatosan teret nyerő integritás-szemlélet sem nélkülözheti cselekvési irányainak meghatározása során. A kutatói tevékenység továbbá segítséget adhat a rendőri jogsértések megelőzésében, a magatartások felderítésében, a büntető-, fegyelmi- és méltatlansági eljárások lefolytatásában, ennek kapcsán a korrupció szankcionálásának meghatározásában, a jelenséggel szembeni parancsnoki munkában, valamint a rendőri állomány kiválasztásában.

A fő tudományos problémát abban látom, hogy a rendőri korrupciót elősegítő tényezők együttes hatását, ok-okozati összefüggéseit is feltáró felmérés ez idáig nem történt, kölcsönhatásukra vonatkozóan nem áll rendelkezésre elegendő tudományos bizonyíték. Ebből fakadóan a rendőrségnél nem ismerik a beosztotti állomány tényleges hozzáállását a korrupcióhoz, valamint a hozzáállást meghatározó tényezőrendszert, ennek a megállapításához elegendő módszertannal sem rendelkezünk. Nem került felmérésre korábban, hogy az egyes szolgálati ágak korrupció általi veszélyeztetettsége milyen mértékű, s ennek megfelelően a korrupciós cselekedetek milyen súlyúak? Úgyszintén nem vizsgálták a rendőri kisközösségek – mint legfontosabb szakmai szocializációs közegek – hatását a korrupcióra, és szerepét általában a norma- és jogsértések megvalósulásában. A leírtakon túlmenően a szolgálati tevékenységhez közvetlenül nem kapcsolódó, az azon kívül megvalósuló korrupciós jellegű rendőri magatartások feltárása sem került még a kutatási témák közé. A megelőzés, és a jelenséggel szembeni tevékenység során korábban nem folyt olyan tudományos és szakmai vizsgálat, mely a korrupciót elkövető beosztotti állományba tartozó rendőrök paramétereit tárta volna fel. A beosztottak véleményét nem kizárólag önmagában, hanem a vezetői, parancsnoki állomány véleményéhez viszonyítva is vizsgálni és értékelni kell, az esetleges különbözőségeket a rendőri korrupcióval szembeni cselekvési

irányok kijelölését is befolyásolhatják. Fontos kiemelni a tárgykör vizsgálatánál, hogy a rendőri korrupció fogalmi köre ezidáig nem lett egzaktul meghatározva, e körülmény nehezíti a jelenséggel szembeni fellépést.

A rendőri korrupció vizsgálatát kizárólag az oksági kriminológia szempontjai szerint végzem el, így a konkrét elkövetésre vonatkozó körülményeket, oksági összefüggéseket vizsgálom a beosztotti rendőri állomány vonatkozásában. Megállapításaimat a korrupciós esetek alaktani megközelítése kapcsán lefolytatott elemzéseim alapján teszem meg. Célom a rendőri korrupció vonatkozásában a kriminogén *(esetünkben az egyénen belüli, valamint kívüli)* tényezők és a bűnözés közötti korrelációk jobb megértése, e tényezők feltárása. Álláspontom szerint az oksági szempontból történő vizsgálat révén feltárt adataim e területeken a későbbi kutatásokhoz új, korábban nem ismert megközelítésekhez és kutatási irányokhoz nyújthatnak alapot. A korrupció jelzett vizsgálata mellett ugyanilyen fontos e jogsértés hatékony megelőzésének, illetve az elkövetett cselekmények eredményes felderítési arányának a növelése, azonban ennek érdemi taglalása külön dolgozatot igényelne, ezért a korrupció prevenciójával, valamint annak intézményrendszerével nem foglalkozom. Azonban – jelentősége okán – a korrupció megelőzése terén napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kapó integritás szemlélet főbb vonásait a rendőri korrupcióval szembeni fellépés eszközszerkezerei között vázolólok.

Úgyszintén – önálló kutatást igénylő – alapvető vizsgálati szempont lehet a civil szervezetek szerepe a rendőri korrupció vonatkozásában, azonban kutatásom kizárólag a rendőrök korrupcióval kapcsolatos magatartására irányul.

1.3. HIPOTÉZISEK

1. Feltételezem, hogy a beosztott rendőrök döntő többsége elítéli a korrupciót, attól elhatárolódik, valamint az állomány korrupcióról kialakított véleménye nem különbözik jelentősen a civil lakosság értékítéletétől. Azt gondolom, hogy a korrupcióhoz való hozzáállást befolyásoló tényezők meghatározhatóak, ezek közül is a társadalmi közeg erkölcsi szintjének, a rendőr egyéni tulajdonságjegyeinek, továbbá a rendőri szolgálati ágaknak és az esetleges korábbi érintettségnek alapvető szerepe van.

2. Feltételezem, hogy a szolgálati tevékenység során elkövetett rendőri korrupció megvalósulása szakterületenként speciális, az elkövetési magatartások a szolgálati

tevékenység jellege alapján tipizálhatóak, viszont a szolgálaton kívüli korrupciós jellegű magatartásokra a szolgálati jelleg, mint elkövetési körülmény nem igaz.

3. Feltételezem, hogy a közvetlen rendőr-szakmai közeg (*a rendőri kisközösség*) hatással van az egyén korrupciós attitűdjének kialakulására, valamint a korrupciós cselekmények megvalósulására. Feltételezem továbbá, hogy a rendőri állomány esetében a speciális szakmai tevékenység az egyéb munkahelyi közösségekhez képest szorosabb közösségi viszonyokat teremt, ezáltal a közösség egyénre gyakorolt hatása domináns, így a csoporthatás, azaz a közvetlen rendőri szakmai közösség viszonyulása a normaszegésekhez és a rendőri korrupcióhoz kiemelt jelentőséggel bír az egyén korrupciós attitűdjének kialakulásában.

4. Feltételezem, hogy a rendőri normaszegések statisztikai adatainak analizálása alapján az elkövetési körülményekre vonatkozóan tendenciák, szabályszerűségek tárhatóak fel, valamint a korrupciós bűncselekmények statisztikai adatai alapján az egyes szakterületek eltérő mértékű érintettsége kimutatható és meghatározhatóak a korrupciós bűncselekményt elkövető rendőrök paraméterei.

5. Feltételezem, hogy a vonatkozó szakirodalom feldolgozásával, a rendőrségi jogsértéseket szankcionáló rendszer vizsgálatával, a megtörtént esetek elemzésével és a kutatásom során nyert ismeretek birtokában megalkotható a rendőri korrupció egzakt definíciója.

1.4. KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK

Igazolni kívánom, hogy a rendőri jogsértések, és ezen belül különösen a korrupció megvalósulását részben a rendőr elkövetők egyéni tulajdonságjegyei (*biológiai nem, életkor, iskolai végzettség, családi állapot, anyagi viszonyok*), részben pedig a közvetlen rendőr-szakmai környezet, és a rendőri tevékenység jellemzői (*tényleges szolgálati idő, beosztás, szolgálati hely, az aktuális betöltött szolgálati ág, vagy szakszolgálat*) által meghatározott tényezők együttes hatása segíti elő.

E tényezők szerepe a jogsértések kapcsán indult nyomozások és egyéb eljárások adatai alapján, valamint a fegyelmi statisztika, továbbá empirikus kutatás révén tárható fel.

Kutatásom keretében a rendőri korrupció megvalósulásában szerepet játszó körülményeket elsősorban a beosztotti állomány körében kívánom feltérképezni, majd azok együttes hatását vizsgálom meg és értékelem, mely alapján meghatározom a jelenség megvalósulásának körülményeit, formáit és lehetőségeit. Célom megismerni a rendőrségen a korrupcióval kapcsolatban kialakult helyzetet, feltárni a kialakulásban résztvevő tényezőket és azok generáló okait. Emellett felfedni a vizsgált populációnak a korrupcióhoz való attitűdjét, s hogy miként ítélik meg e cselekedet tárgyi súlyát, valamint szankcionálásának szükséges módját. A beosztottak véleménye önmagában is értékelhető, azonban a vezetők véleményének ismeretével sokrétűbb felismerést és értelmezést is nyerhetünk, ezért a vizsgálatot a vezetői állományra is kiterjesztettem. Az adatok alapján kimutatom, hogy a vezetői beosztás milyen hatással van a korrupcióról alkotott véleményre.

A rendőri jogsértő magatartások megvalósulási körülményeinek vizsgálata mindeddig az elkövetett cselekmények statisztikai adatain, a szakirodalmi ismereteken, valamint a konkrét esetek tudományos feldolgozásán alapult,³¹ a tárgykör vizsgálata kapcsán számtalan tudományos kutatási eredmény született már. A kutatások kiemelt területe a rendőri korrupció, mely kapcsán a beosztottak körében lefolytatott empirikus kutatások száma csekély. A korábbi vizsgálatokban a válaszadók bevonása nem a rendőri állomány valós tagozódása szerint zajlott, továbbá a résztvevők száma egyes kutatásokban nem haladta meg a tízes nagyságrendet. Kutatásom során viszont a kérdőíves felmérésbe bevont 238 fő rendőr összetétele a tényleges rendőri állomány szakterületi megoszlására, valamint a vezetők és beosztottak arányára tekintettel történt, továbbá egyéb jellemzőket (*például életkori és nemi megoszlás*) is figyelembe vettem. Az összetétel ez által jórészt tükrözi a valós arányokat, így megalapozott következtetések levonására nyílik lehetőség.

A rendőrök által elkövetett jogsértések között a korrupció kutatásán túl jelentős a katonai bűncselekmények tudományos irodalma, viszont az egyéb rendőri normaszegő magatartások (*fegyelemsértések, szabálysértések, valamint a szolgálati tevékenységgel nem összefüggésben megvalósított jogsértések*) tudományos vizsgálata általában kisebb teret kap. Véleményem szerint a rendőri korrupció értékelése nem csupán önmagában, hanem az állomány által megvalósított egyéb jogsértő magatartások viszonylatában is szükséges. Erre tekintettel vizsgálatomat valamennyi jelzett magatartásra kiterjesztem olyan mértékben, és olyan

³¹ DR. GÁSPÁR Miklós – DR. MOLNÁR Katalin: *Korrupcióellenesség és integritás a rendészeti tisztképzésben*. In.: DARGAY Eszter - JUHÁSZ Lilla Mária (szerk.): *Antikorrupció és integritás*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem - NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest, 2015. pp. 163-174.

megközelítésekben, melyek a korrupciós jellegű cselekmények széles körű értékeléséhez szükségesek.

Szándékom a rendőri korrupció elkövetési színtereinek feltárása, valamint a magatartás egyéb rendőr-specifikus jellemzőinek meghatározása. A rendőrség eltérő tevékenységi köreiből adódó munkavégzési különbségek eltérő színtereket teremtenek a rendőri korrupcióhoz. Kutatásom során az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott rendőri szerv tagjainak korrupciós jellegű magatartásait szolgálati áganként tervezem feltárni. Igazolni kívánom a szolgálati tevékenység jellegének befolyását a rendőri korrupció megvalósulására, felfedem a magatartás szempontjából leginkább veszélyeztetett szakterületeket. Továbbá célom vizsgálni, hogy a szolgálaton kívül megvalósított rendőri korrupciós magatartások tipizálhatók-e az elkövető szolgálati tevékenysége szerint?

A rendőrségi korrupciót kutató kérdőív hiányában tervem egy olyan kérdéssorozat kidolgozása, mellyel a hipotéziseimben foglaltakat igazolni, vagy cáfolni tudom. Másrészt e kérdőív alapja lehet a későbbi longitudinális vizsgálatoknak, segítségével mérni lehet a jelenlegi helyzethez képest az elmozdulásokat.

A rendőri korrupció látenciájának tényét elfogadva fel kívánom tártani a korrupciót elősegítő, befolyásoló azon magatartási tényezőket és sajátos elkövetési körülményeket, melyek a rendőri szolgálati tevékenység speciális jellegéből adódnak. A speciális jegyek bemutatásán túlmenően megvizsgálom, hogy a magatartás általános elkövetési jellemzőinek megléte bizonyítható-e a rendőri korrupció esetében. Igazolni kívánom, hogy a rendőri tevékenység során kialakuló, megteremtődő speciális korrupciós lehetőségek szűkíthetőek, ez pedig hatással van a jelenség látenciájára még akkor is, ha az nem is mérhető minden esetben.

Kutatásom során kutatási előzmények és fegyelmi eljárási iratok alapján megvizsgálom és kimutatom a rendőri szakmai közeg, valamint a speciális rendőri szolgálati körülmények hatását az egyénre a normaszegések elkövetése terén általában és külön is a korrupció vonatkozásában. Ennek keretében meghatározom a rendőri kisközösségek jellemzőit, azok alapján felvázolom, hogy milyen hatások révén alakulnak ki, illetve alakulhatnak ki azok a személyiségjegyek, tulajdonságok egy rendőrben, melyek korrupttá teszik őt.

Igazolni kívánom, hogy a beosztotti rendőri állomány korrupcióhoz való viszonya nem egységes, azt számtalan tényező befolyásolja. A rendőri korrupció témakörében összeállított kérdőív válaszai alapján vizsgálom a nem, az életkor, a tényleges szolgálati idő, az iskolai végzettség, a családi állapot és az anyagi viszonyok, valamint a szolgálati beosztás, a szolgálati hely és az aktuális szolgálati tevékenység hatását a korrupcióról kialakított egyéni

vélemény megformálására. Kutatási eredményeim alapján kimutatom a jelenség szempontjából veszélyt jelentő faktorokat.

Statisztikai adatok étékelésével céloom feltárni a rendőri normaszegések és jogsértések (*fegyelemsértések, szabálysértések, szolgálaton kívüli normaszegő magatartások, bűncselekmények*), valamint külön a korrupciós jellegű magatartások előfordulási gyakoriságát, megvalósulási tendenciáit, a leggyakoribb elkövetési formákat. Adatelemzéssel ezen túlmenően meghatározom a korrupció miatt elítélt rendőrök elkövetői paramétereit (*nem, életkor, tényleges szolgálati idő, szolgálati ág, beosztás*), valamint megvizsgálom, hogy melyek az elkövetés legfőbb formái és elősegítő körülményei. Álláspontom szerint léteznek olyan elkövetői paraméterek és elkövetési körülmények a rendőri korrupció vonatkozásában, melyek ismerete alapot teremthet a jelenséggel szembeni küzdelem stratégiájának, operatív teendőinek meghatározására. A statisztikai adatok alapján összesítem a normaszegő magatartások elkövetési jellemzőit.

Célként határoztam meg, hogy szakirodalmi ismereteim és kutatási eredményeim alapján megalkossam a rendőri korrupció fogalmát.

A feltárt eredmények tükrében ajánlásokat dolgozok ki a rendőrség számára a korrupció-ellenes tevékenység eredményes lefolytatásához, a sokrétűbb és eredményesebb prevencióhoz.

1.4.1. KUTATÁSI MÓDSZEREK

Kutatásom ideje alatt a rendőri korrupció témaköréhez kapcsolódóan széles körű adatgyűjtő tevékenységet végeztem, a szakkönyvtárakban található tudományos publikációkat megismertem. A kutatási célok megvalósítása érdekében összegyűjtöttem és áttanulmányoztam a rendőri jogsértések tárgykörében releváns hazai és külföldi szakirodalmat, az előzményi kutatásokat, közvélemény kutatásokat, a rendőri normaszegések, valamint a rendőri korrupció kapcsán fellelhető tudományos cikkeket, publikációkat, tanulmányokat. Áttanulmányoztam továbbá a rendészeti és a civil szférában korábban, a témában készített doktori (*PhD*) értekezéseket. A könyvtári kutatómunkán túlmenően a kutatási területemhez kapcsolódó legfrissebb adatokat, valamint a rendőri jogsértésekre vonatkozó aktualitásokat az internet segítségével felkutattam. Az összegyűjtött adatokat a rendőri fegyelemkezelés terén szerzett gyakorlati szakmai tapasztalataimra alapozva értékeltem, az irodalmi háttéranyag feldolgozását analízis és szintézis módszerével végeztem el.

A rendőri jogsértések témakörében rendszeres szakmai konzultációt folytattam a hivatásos állomány tagjaival szemben eljáró ügyészekkel és bírókkal, valamint a rendőrségen belül fegyelmi és ellenőrzési területen dolgozó szakemberekkel, fegyelmi jogkört gyakorló állományilletékes parancsnokokkal. A nyomozó szerveknél a rendőrökkel szemben lefolytatott - rendelkezéseimre bocsátott - jogerősen elmarasztalással zárult eljárások iratait, határozatait átvizgáltam. Az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) Fegyelmi Osztály irattárában rendelkezésre álló, a rendőrökkel szemben korrupciós cselekmények elkövetése kapcsán indult eljárások ügyiratait, továbbá az egyéb rendőri normaszegések miatt folytatott eljárások, nyomozások, tényfeltáró vizsgálatok, kivizsgálások iratait, határozatait áttanulmányoztam, azok adatait összesítettem, a tényállásokat elemeztem. Ez irányú kutatómunkámat a dolgozat összeállítását megelőző években már megkezdtem. Éves átlagban közel 5000 rendőrrel szemben történik jogsértés és normaszegés elkövetése miatt elmarasztalás, köztük évente több száz nagyszámú büncselekmény elkövetése miatt. Feldolgoztam a rendőrök által megvalósított jogsértések statisztikai adatait. Az értékeléshez az ORFK Fegyelmi Osztályon rendelkezésre álló elmúlt 10 év (2006 és 2015 közötti időszak) országos fegyelmi statisztikáját használtam fel, az adatelemzés keretében az évenként regisztrált 4-5000 eset adatbázisát értékeltem. A rendszer az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott rendőri szerv³² tagjaival szemben indult és jogerősen lezárt büntető-, fegyelmi-, szabálysértési- és méltatlansági eljárások országos adatait elektronikus adatbázisban rögzítve tartalmazza, a rendszer normában szabályozott módon³³ működik. A Fegyelmi Statisztikai Rendszer (FSR) kizárólag a jogerősen lezárt eljárások adatait tartalmazza, az adatbeviteli és lekérdező rendszer a rendőrség belső intranetes hálózatán keresztül érhető el.³⁴ Az adatbázis alapján az utóbbi három évben – 2013 és 2015 közötti időszakban – jogerősen elmarasztalással lezárt korrupciós büntetőeljárások adatait külön is értékeltem, ezekben összesen 118 rendőr volt érintett. Az adatok rendszerezését, értékelését követően a rendőrök által megvalósított korrupciós cselekmények kapcsán meglévő

³²A statisztika kizárólag az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv állománya által elkövetett normaszegések adatait tartalmazza, a belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerv (*Nemzeti Védelmi Szolgálat - NVSZ*), valamint a terrorizmust elhárító szerv (*Terrorelhárítási Központ - TEK*) tagjainak jogsértései az adathalmazban nem szerepelnek.

³³A fegyelemkezelő adatállománnyal kapcsolatos feladatokról kiadott 11/2013. (III. 29.) ORFK utasítás

³⁴A rendszerbe valamennyi, az országban fegyelmi tevékenységet végző előadó jogosult a saját szerve vonatkozásában fegyelmi tárgyú adatrögzítésre és lekérdezésre. A „piramis jelleggel” biztosított felhasználói jogosultság lényege, hogy egy városi rendőrkapitányságon az adatbevitelre feljogosított személy kizárólag a saját szerve állományának fegyelmi statisztikai adatait rögzítheti és kizárólag ezen adatok vonatkozásában jogosult lekérdezésre, a megyei szervek fegyelmi előadói a megye összes rendőri szervére vonatkozó adatot rögzíthetnek és kérdezhetnek le, az országos szervnél szolgálatot teljesítő fegyelmi előadó pedig teljes országos adatok kezelésére jogosult.

tendenciákat feltártam. A rendőrség hivatásos állománya körében 238 fős mintavétellel - kutatási kérelem alapján - empirikus felmérést folytattam le. A külön erre a célra összeállított kérdőív kérdéseire adott válaszokat a Microsoft Excel rendszer, valamint a SPSS statisztikai program alkalmazásával³⁵ kvalitatív és kvantitatív módon végeztem el. A kapott eredmények értékeléséhez és azokból következtetések levonására az absztrahálás és általánosítás módszerét alkalmaztam. A mintavétel során figyelembe vettem a rendőrség teljes személyi állományának összetételét, így a megkérdezettek jórészt tükrözik azt. A kérdőíves felmérés – keresztmetszeti vizsgálat révén – aktuális állapotot mutat, ugyanakkor annak érdekében, hogy képet kapjak a korrupció megítélésének esetleges változásáról, illetve a korrupciós jelenségek tendenciájáról, a feltárt adatokat a korábbi hasonló jellegű kutatások adataival is összevettem.

Megállapításaimat, következtéseimet az összegyűjtött adathalmaz alapján fogalmaztam meg. Kutatási eredményeimet magyar és idegen nyelven tudományos folyóiratokban és egyetemi kiadványban publikáltam, valamint tudományos előadások keretében és egyéb szakmai fórumokon, a rendőri korrupció kapcsán szervezett rendezvényeken, továbbá fegyelmi szakterületi továbbképzéseken bemutattam. A szükséges elméleti, rendőr-szakmai és gyakorlati ismeretanyag beszerzését, feldolgozását, valamint a feltárt adatok, eredmények rendszerezését követően – a kitűzött kutatási célok szem előtt tartásával – készítettem el az értekezést.

1.4.2. A DOLGOZAT FELÉPÍTÉSE

Az első, bevezető fejezetben bemutatom a kutatásommal összefüggő tudományos problémát, megindokolom a témaválasztásomat. Ebben a részben szerepelnek a kutatási célok és hipotézisek, valamint ismertetem az alkalmazott kutatási módszereket.

Az értekezés második fejezetében a korrupció, és ezen belül a rendőri korrupció korábbi értelmezéseit veszem számba, bemutatom kutatásának tudományos előzményeit, eddigi eredményeit, a jelenséggel szembeni kutatómunka nehézségeit, valamint hazai és nemzetközi szakirodalmi áttekintést végzek, ennek során kiemelt figyelmet fordítok a rendőri korrupcióval szemben elért eredményekre.

³⁵ Az SPSS (*Statistical Package for Social Science*) statisztikai szoftvert a Stanfordi Egyetemen fejlesztették ki 1960-ban, ezt követően 1968-ban megalapították az SPSS multinacionális szoftvercéget. 1992-ben az SPSS volt az első olyan szoftvercég, amely Microsoft Windows környezetre statisztikai szoftvert fejlesztett ki. A Windows operációs rendszer felhasználásával működő számítógépes program statisztikai adatok elemzésére, osztályozására és feldolgozására specializálódott. A rendszert a tudományos kutatásokon kívül elsősorban szociológiai elemzésekben és piackutatásban használják.

A harmadik fejezet a rendőri normaszegéseket és jogsértéseket szankcionáló módszerek és lehetőségek rendszerét és azok jogszabályi háttérét mutatja be, kiemelve, hogy milyen változást hozott a tevékenységben a 2015. évi új szolgálati törvény és az egyéb kapcsolódó jogszabályok hatályba lépése. E fejezet keretében a korrupció elleni tevékenység kapcsán nemzetközi kitekintést is végzek.

A negyedik fejezetben kutatási eredményeimet ismertetem. Empirikus vizsgálatomban feltárom az állomány korrupcióhoz való viszonyát, arról alkotott véleményét, valamint azon körülményeket, melyek a korrupcióval kapcsolatos rendőri gondolkodást befolyásolják, meghatározzák. A hipotézisek mentén részleteiben taglalom az általam feltárt új ismereteket, azokat elemzem, értékelem, továbbá azokból következtetéseket vonok le.

A fejezeten belül elvégzem a rendőri korrupció színtereinek feltárását, melynek keretében meghatározom a rendőrség szakterületeire vonatkozó legjellemzőbb beosztotti elkövetési lehetőségeket és módszereket. A szolgálati tevékenységen kívül megvalósuló rendőri korrupciós magatartásokat külön is bemutatom. Megvizsgálom és rendszerezem a rendőri korrupció általános és speciális jellemzőit. Részletesen kimutatom a rendőri kisközösségek szerepét, hatását az egyén (*a rendőr*) normakövetésére és külön is a korrupcióhoz való viszonyára.

A fejezet a fegyelmi statisztikai adatok áttekintését, feldolgozását is tartalmazza, melyek kiegészítik, illetve alátámasztják az empirikus felmérés eredményét. A statisztika alapján a normaszegések és jogsértések vonatkozásában tendenciákat tárok fel, statisztikai adatelemzéssel meghatározom a rendőri korrupció szempontjából veszélyeztetett szakterületeket, a magatartást elősegítő körülményeket és megállapítom, hogy melyek a korrupciós bűncselekményt elkövető rendőr paraméterei.

A fejezetben kutatási eredményeimre is figyelemmel meghatározást alkotok a rendőri korrupcióról.

Az utolsó fejezetben összegzem az általam feltárt új tudományos eredményeket, javaslatot teszek azok felhasználhatóságára a rendőri fegyelemkezelésben, valamint a rendőri korrupcióval szembeni tevékenységben, továbbá szakmai ajánlásokat fogalmazok meg.

Az ábrák és a táblázatok a szövegben kerültek elhelyezésre, a felhasznált irodalom jegyzéke, publikációim listája, valamint szakmai önéletrajzom az értekezés végén található. A kutatás befejezésének időpontja: 2016. augusztus hónap.

2. A KORRUPCIÓ ÉRTELMEZÉSÉNEK, FOGALMI MEGHATÁROZÁSÁNAK ÁTTEKINTÉSE, ELTÉRŐ MEGÍTÉLÉSEINEK VIZSGÁLATA

2.1. A KORRUPCIÓ ELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉSE

A rendőri korrupció kutatásának elengedhetetlen feltétele, hogy megszerezsem a jelenség kutatása során ez idáig feltárt eredményeket, azokra alapozva, a feltártakat kiindulópontként használva vizsgáljam meg azt.

2.1.1. A RENDŐRI KORRUPCIÓ FOGALMI MEGHATÁROZÁSA

A korrupciós jellegű magatartásoknak, valamint a rendőri korrupció vizsgálhatóságának előfeltétele a jelenség fogalmának értelmezése. Ezen a téren számtalan megközelítés lehetséges, a hétköznapi értelmezéstől egészen a több éves kutatások összegző megállapításáig. A normaszegő cselekmények azon csoportja, melyet a korrupció szóval jelöl a tudományos szakirodalom folyamatosan kutatott terület. Kutatottsága ellenére a magatartásnak még sincs olyan egységes és konkrét meghatározása, melyet a kutatók egyöntetűen elfogadnának, azzal együtt sem, hogy a korrupció tudományos feltárása széles spektrumú. „A korrupció szerteágazó fogalom, pontos, általánosan elfogadott meghatározása mindezülig sem hazánkban, sem nemzetközi szinten nem létezik. A köznyelv sokféle értelemben, számos vetületi megközelítésből használja, ezen kívül kultúra-, tudomány- és korszakfüggő, hogy mi tekintendő korrupciónak.”³⁶ A korrupciónak rengeteg fajtája ismert: gazdasági, üzleti, orvosi, katonai, rendőri és számtalan egyéb. A korrupció speciális megvalósulási területei kapcsán sem lelkész fel konszenzussal elfogadott megfogalmazás, sőt e magatartások, jelenségek sokszínűsége önmagában is tovább nehezíti a definíció pontos meghatározását.³⁷ Leggyakrabban a Transparency International megfogalmazása használatos, miszerint: „*the abuse of entrusted power for private gain*” (rárüházott hatalommal való visszaélés egyéni haszonszerzés céljából).³⁸

A rendőri korrupció fogalmának eltérő értelmezéseinek feltérképezése érdekében széles körű vizsgálatot végeztem, de sem a nemzetközi, sem pedig a hazai tudományos szakirodalom nem

³⁶ A korrupció elleni kormányzati intézkedésekről és a Közigazgatás Korrupció-megelőzési Programjának elfogadásáról kiadott 1104/2012. (IV. 6.) Korm. határozat (hatályos: 2015. május 27-ig)

³⁷ NÉMETH Bálint: *A korrupció formális modellje*. Technikai jegyzet. Corvinus Egyetem. Budapest, 2014. URL.: http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1636/1/korrupcio_0630.pdf Letöltés ideje: 2016. június 13.

³⁸ Transparency International. URL: http://www.transparency.org/whoweare/organisation/faqs_on_corruption Letöltés ideje: 2016. február 01.

tartalmaz konszenzuson alapuló megfogalmazást. Az viszont felfedezhető, hogy a fogalom minden esetben negatív értékrendet közvetít, ezáltal elítélendő a magatartás, és valamennyi megfogalmazás esetében jelen van bizonyos fokú büntetési, szankcionálási megközelítés is. A korrupció fogalmának egységes meghatározását az is jelentős mértékben nehezíti, hogy a jelenség létezése csaknem egyidős az emberiséggel, viszont a fogalom meghatározására vonatkozó törekvések rövid múltra tekinthetnek vissza.

A kutatók mindig is megpróbálták meghatározni a korrupció fogalmát, vizsgálták annak kiváltó okait, történelmi, társadalmi és szociológiai hátterét, különböző tipizálási elképzelésekkel álltak elő.³⁹ A korrupció, és ezen belül a rendőri korrupció értelmezése terén a különböző megközelítésekben számtalan hasonlóság mutatkozik, viszont a meglévő értelmezési különbségek arra vezethetők vissza, hogy a fogalom definiálására vállalkozók a jelenség eltérő szempontjait helyezik előtérbe, más és más összetevőit tartják kiemelésre fontosnak, melyek meghatározása részben tudományos irányultság, részben egyéni kutatói habitus kérdése is. Az elméleti megközelítések esetében folyamatosan jelen van egyfajta feltételezés a rendőri korrupció kapcsán, mely vezérlő elv sajátos, egyedi meghatározásokhoz vezet.

Kutatásom keretében elengedhetetlennek tartom a rendőri korrupció fogalmának – feltárt eredményeim alapján történő – definiálását. Kutatási megállapításaimra támaszkodva a cselekmény jellemzőinek pontosítása révén új megfogalmazás alkotható meg, a korrupció értelmezése olyan elemekkel bővíthető, melyeket a korábbiak nem tartalmaztak. A meghatározás megalkotása érdekében, azt megelőzően elengedhetetlen a korrupció, és a rendőri korrupció kapcsán kialakított korábbi elméleti alapvetések, megfogalmazások vizsgálata, valamint a magatartás általános jegyeinek értékelése.

A rendőri korrupció napjainkban is létező jelenség, a fogalom pontos definíciója nélkül is mindenkinek van elképzelése e cselekedetről, ha hallunk róla egyértelműen be tudjuk azonosítani, hogy miről van szó, miről lehet szó, mivel „*a rendőri korrupció létének bizonyításához a közembernek aligha van szüksége tudományos vizsgálatokra*”.⁴⁰ Megfogalmazható tehát, hogy egy valós jelenségről beszélünk, ezért a kutatás első „lépcsőfoka” a fellelhető megfogalmazások rendszerezése kell, hogy legyen.

³⁹ JÁRMY Tibor: *Korrupció a rendészetben*. Belügyi Szemle. L. évfolyam 9. szám. Budapest, 2003. pp. 137-148.

⁴⁰ KORINEK László: *A korrupció néhány aktuális kriminológiai vonatkozása*. In.: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁT Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. p. 333.

Az egyéni kutatói értékelési szempontok „elhagyásával” megközelítve a kérdést a korrupció fogalmának megalkotása egyfelől egyszerű feladatnak tűnik, mivel a szó a latin „*corrumpo*” szóból ered, amelynek jelentése: kárt tesz valamiben, elront, vagy megcsúfít. A magyar nyelvben először 1589-ben jelent meg a fogalom a „*korrumpál*” szó alakjában egy végrendeletben: „*az en szerelmes fiamathay Jo Palth ... bechben az végre fel ne bochassa, hogy ... meg Corrupaltassek az ő hitiben.*” A végrendelező nemesember az ellen tiltakozott, hogy fiát a jezsuiták papnak neveljék.⁴¹ Más források szerint viszont a kifejezés magyar nyelvterületen az 1600-as évek végén Sopronban bukkant fel a város egyik polgárára hivatkozva, aki „*közrosszat*” tett, és ezért a város előljárói úgy döntöttek, hogy „*korrumpáltassék*” – töressék össze – az ő neve.⁴²

A korrupció értelmezhető a hatályos jogi szabályozás irányából, mivel a hétköznapjainkat is gyakran átszövő társadalmi jelenség alapvetően jogi kategóriába tartozó magatartás.⁴³ Normatív értelemben a korrupció azon tényállások összessége, melyeket a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) XXVII. fejezete sorol fel a „*Korrupciós bűncselekmények*” címszó alatt (*kriminális korrupció*). Ezek közül a vesztegetést; a vesztegetés elfogadását; a hivatali vesztegetést; a hivatali vesztegetés elfogadását; a vesztegetést bírósági, vagy hatósági eljárásban; a vesztegetés elfogadását bírósági, vagy hatósági eljárásban, valamint a korrupciós bűncselekmény feljelentésének elmulasztását gyűjtőnévként *vesztegetésként*, a befolyás vásárlását, valamint a befolyással üzérkedést gyűjtőnévként *befolyással üzérkedésként* használja a korrupcióval foglalkozó szakirodalom. Tágabb értelmezésben – a szakirodalom, valamint az egységes ügyészi és bírói gyakorlat szerint – a Btk. XXVIII. fejezetében a „*Hivatali bűncselekmények*” között nevesített *hivatali visszaélést* is a korrupciós jellegű bűncselekmények közé soroljuk.

Értelmezhető a korrupció taxatív kinyilatkoztatások alapján is, melyek közül a korrupció talán legáltalánosabb meghatározását az Oxford Kéziszótár tartalmazza: „*felbomlás, erkölcsi romlás korrupit üzelmek felhasználására*”.⁴⁴ A Magyar Értelmező Kéziszótár szerint:

⁴¹ A forrást idézi: GOMBÁR Csaba: *A korrupció, mint közrossz*. In.: GOMBÁR Csaba - HANKISS Elemér - LENGYEL László - VOLOSIN Hédi (szerk.): *Írások a korrupcióról*. Helikon-Korridor kötetek. Budapest, 1998. p. 49.

⁴² A forrást idézi: BÁGER Gusztáv: *Korrupció: büntetés, integritás, kompetencia*. Akadémia Kiadó Zrt. Budapest, 2012. p.5.

⁴³ PINTÉR Beatrix: *Nemzetközi szervezetek a korrupció elleni küzdelemben*. De iurisprudentia et iure publico. VIII. évfolyam 2. szám. Budapest, 2014. pp. 2-12.

URL.: <http://dieip.hu/wp-content/uploads/2014-2-12.pdf> Letöltés ideje: 2015. november 27.

⁴⁴ Conside Oxford Dictionary. Oxford, 1942. p.256.

„korrupció: közéleti, erkölcsi romlottság; korrumpál: erkölcsileg, világnézetileg, felfogásában megront valakit.”⁴⁵ A Politikai Kéziszótár alapján: „általános romlottság, züllöttség, feslett állapotok a közéletben, a megvásárolhatóság, a megvesztegetés általános elterjedése”.⁴⁶ A Magyar Nagylexikonban megfogalmazottak alapján: „a hétköznapi szóhasználatban általános züllött állapotok, a megvesztegethetőség és a megvásárolhatóság elterjedése a közéletben”.⁴⁷ A Magyar Larousse Enciklopédikus Szótár korrupció címszava így fogalmaz: „a megvásárolhatóság, megvesztegetés általános elterjedés”⁴⁸ A Révai Nagy Lexikon alapján: „megront, meghamisít, elcsábít, megveszteget”.⁴⁹

A megfogalmazásokban koroktól és országoktól függetlenül a romlottság, a züllöttség és a megvásárolhatóság közös elemként jelenik meg, mint negatív értékrend.

„Szociológiai megközelítés szerint a korrupció... a közérdekre káros hatással bíró és a pártatlan döntéshozatal befolyásolásának szélsőséges esete, amely aláássa a polgárok demokráciába vetett bizalmát, gyengíti a jogállamiságot, akadályozza és gátolja a gazdasági, társadalmi fejlődést, stabilitást. A közgazdaságtani meghatározás a korrupciót az adott jogtalan előny oldaláról közelíti meg ... a korrupciós piacon a korrupciós kereslet, illetve kínálat találkozik egymással. Az ökonómiai megközelítés emellett kiemeli az effajta szükségletkielégítő tevékenységek makroszinten jelentkező versenytorzító hatását.”⁵⁰

A korrupciót előidéző tényezők meghatározásának leggyakrabban hivatkozott modellje az úgynevezett „*fraud triangle*”, a háromszög modell. Eszerint minden korrupciós magatartást három tényező határoz meg, melyek egy háromszög csúcsaiként értelmezhetőek:

- a. a lehetőség az elkövetésre;
- b. az egyéni motiváció;
- c. az elkövetéshez kapcsolódó, azt megmagyarázni szándékozó öngigazolás.

Amennyiben a három összetevő közül csak egy is hiányzik, a korrupció nem történik meg. A három tényező közül az elkövetésre vonatkozó lehetőség kiküszöbölését tartja a modell a

⁴⁵ Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1972. p. 765.

⁴⁶ Politikai Kéziszótár. Kossuth Kiadó, Budapest. 1971. p. 150.

⁴⁷ Magyar Nagylexikon. Magyar Nagylexikon Kiadó. Tizennegyedik kötet. Budapest, 2000. p. 361.

⁴⁸ Magyar Larousse Enciklopédikus Szótár. Librairie Larousse. Paris, 1977. II. kötet. Akadémia Kiadó. Budapest, 1992. p. 521.

⁴⁹ Révai Nagy Lexikona: Révai Testvérek Irodalmi Intézet részvénytársaság. XII. kötet. Budapest, 1995. p. 59.

⁵⁰ Javaslatok a korrupciós kockázatok kezelésére. Állami számvevőszék Projektiroda. Budapest, 2012. p.16.

legkönnyebben kivitelezhetőnek, mivel lehetőség viszont mindig, akár spontán módon is adódhat, a másik két összetevővel szemben is folyamatosan fel kell lépni.⁵¹

A rendőri korrupció tudományos megközelítésű értelmezésékor megkerülhetetlen legtöbb hazai szerző által is kiindulási pontnak tekintett, gyakran hivatkozott – Barker és Roebuck által megalkotott – megfogalmazás említése. Meghatározásuk szerint „...*bármiféle tilalmazott viselkedés a rendőrség munkatársai részéről, amellyel a rendőr hivatali pozíciója felhasználásával ténylegesen vagy potenciálisan jogosulatlan juttatást vagy hasznot szerez, illetve remél. A korrupció nem elszigetelt magatartás. A rendőri visszaélés olyan csoportos viselkedésnek tekinthető, amelyet annak a testületnek az ellentmondásos normarendszere vezérel, ahová a vétkes személy tartozik.*”⁵² A leírtak gondolatisága számos hazai kutató megközelítésében fellelhető, a megfogalmazás gyakori kiindulási alapjai a jelenséget vizsgáló publikációknak. A leírtakon túlmenően a szerzők munkásságuk során a rendőri korrupciót az elkövetés súlyossága alapján, kilenc szinten határozták meg:

- a. hatalomból adódó korrupció: a rendőrök csupán azért részesülnek (*anyagi*) juttatásban, mert a szervezet tagjai;
- b. jutalékok: jogtalan anyagiak elfogadása egy-egy ügy bizonyos, konkrét személyekhez juttatása érdekében;
- c. megalkuvó lojalitás: lopás, „tolvajlás” letartóztatott személyektől, vagy bűncselekmények helyszínén;
- d. lezárók: anyagiak elfogadása azért, hogy ne nyomozzanak bizonyos ügyekben, illetve folyamatban lévő ügyekben ne járjanak el;
- e. törvénytelenység védelme: bűnözők, bűnözői körök tevékenységének segítése;
- f. a „fix”: rendőrségi eljárások (*nyomozások, szabálysértések, gyorsrajtások*) eltussolása,
- g. bűnelkövetés: a rendőr szándékos bűncselekményt követ el;
- h. elszámolások: a rendőri szervezeten belüli lehetőségek (*jutalmak, előléptetések, üdülések, anyagi javak*) kapcsán szándékos jogsértés;
- i. „hámozás és kitömés”: koholt tények, adatok feltüntetése eljárásokban, bizonyítékok gyártása.⁵³

⁵¹ Idézi: a Kormány korrupció megelőzési programja. 2012-2014. Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium. Budapest, 2012. p. 23. (*a modell megalkotója Donald Cressey amerikai kriminológus volt*)

⁵² BARKER, Thomas & ROEBUCK, Johan: *An Empirical Typology of Police Corruption*. Bannerstone Hause. Springfield, 1973. p. 67.

⁵³ BARKER, Thomas - ROEBUCK, Johan.: *Atypology of Police Corruption*. Socialproblems. N.Y., 1974/ 21. szám. pp. 423-427.

A felsorolásban a rendőrség tagjai által megvalósított korrupciós magatartások a cselekmény elkövetésének szervezettsége, valamint az elkövetés tárgyi súlya alapján kerültek fokozatok szerinti kategóriákba.

Ehhez hasonló elven, az elkövetés tárgyi súlya, valamint a korrupcióban szereplő anyagiak nagysága alapján kategorizálja a magatartást Fric is, aki mindössze két szintet különít el: a triviális korrupciót (*kisebb összegű pénzek, egyéb anyagiak, ajándékok elfogadása intézkedés során, feljelentéstől, vagy egyéb rendőri tevékenységtől eltekintés érdekében*), valamint a szofisztikált korrupciót (*bűnözői körökkel, csoportokkal történő együttműködés, információk kiadása, súlyosabb hivatali visszaélések, közreműködés bűncselekményekben*).⁵⁴ Az elkülönítés ebben a megközelítésben is határozottan rámutat, hogy a rendőri korrupció elkövetési körülményei és lehetőségei között különbséget kell tenni a kutatás szempontjából, de a bűnösség kérdésében a kétféle magatartás nem elválasztható egymástól.

Kevésbé ismert a hazai tudományos világban Punch megközelítése, aki szerint „*korrupció akkor történik, amikor egy hivatalnok elfogad valamit, vagy ígéretet kap valamilyen fontos előny megszerzésére ... hogy megtegyen valamit, ami egyébként is kötelessége lenne ... hogy törvénytelen eszközöket alkalmazzon jóváhagyott célok teljesítésére.*”⁵⁵ A megfogalmazás egyértelműen utal a jogsértés hivatali jellegére, és arra, hogy meglévő jogszerű lehetőségeken alapul a bűnös magatartás. Egy későbbi művében már úgy határozta meg a korrupciót, hogy az magában foglalja a hatalommal való visszaélésből származó haszonszerzést, valamint magát a hatalommal való visszaélést is. Értelmezésében ő is tipizálja a magatartás megvalósulásait, négyféle korrupciót különít el: alkalmi korrupció, tevékeny korrupció, provokáló korrupció és jogsértés személyes indíttatásból.⁵⁶

A hivatali jelleggel történő visszaélést emeli ki megfogalmazásában Baily is, amikor úgy foglal állást, hogy „*a rendőri közhivatalnok akkor tekinthető korruptnak, ha pénzt fogad el olyasmért, amit hivatalból kötelessége megtenni, vagy pénzt fogad el azért, hogy jogkörét helytelen célra használja, továbbá, ha illegális eszközöket használ az egyébként jóváhagyott célok elérése érdekében.*”⁵⁷

⁵⁴ FRIC, Pavol: *Corruption in the Czech Police (Rebels versus official authorities)*. Princeton University-Central European University Joint Conference on Corruption. Budapest, 1999. október 29 - november 06.

⁵⁵ PUNCH, Maurice: *Police corruption and its Prevention*. European Journal on Criminal Policy and Research. New York, 1968. p. 937.

⁵⁶ PUNCH, Maurice: *Conduct unbecoming*. Tavistock Publications. New York, 1985. p. 316.

⁵⁷ BAILY, W. G.: *The Encyclopedia of Police Science*. Garland Publishing Inc. New York, London 1989. p. 362.

Ugyancsak kategóriákat különböztet meg a rendőri korrupció kapcsán már a jelenség kutatásának korai szakaszában Sherman. Elkülöníti a „badlaws” (*rossz törvény*) és a „badman” (*rossz ember*) irányzatokat. Nézeteinek jellemzője még a „rohadt alma” és a „rohadt kosár” fogalmak megalkotása, mely fogalmak gyakori hivatkozási pontok napjaink kutatóinál is. Sherman az első fogalommal az egymástól függetlenül megvesztegethető rendőrökre utal, akik aztán – akár egy rohadt alma a mellette lévő egészségeseket – társaikat is megfertőzhetik a korrupcióval. A második kifejezést az egymástól függetlenül korrumpálható csoportok kapcsán is értelmezi.⁵⁸

Megközelítése azért volt újszerű, mert a korrupciót már a szervezet tagjainak közreműködésével írta le, nem csak egyéni elkövetést határozott meg. A közös, szervezett elkövetési formákat a büntetőjog napjainkban is súlyosbító körülményként értékeli, mely egyértelműen arra utal, hogy az egyéni elkövetéstől súlyosabban értelmezhető a jogsértés társas megvalósulása. Sherman egy későbbi munkájában a szervezett elkövetés kérdéskörét tovább pontosítva úgy feltételezte, hogy a rendőr nem egyszeri aktusként, hanem fokozatokon keresztül lesz korrumpált. Eleinte csak kisebb szívességek elfogadása történik, majd fokozatosan jut el a rendőr nagyobb mértékű korrupcióhoz, mely folyamatban egyaránt jelentős tényező a tapasztaltabb, idősebb kollégák ilyen irányú ráhatása, valamint a közösség belső szabályainak történő megfelelés egyéni igénye.⁵⁹ Álláspontja szerint tehát nem megkerülhető a jelenség kialakulási folyamatának vizsgálatában a közvetlen szakmai közeg hatása.

A sherman-i felvázolt kismértékű korrupció vizsgálatára alapozva a rendőri korrupció kialakulásának folyamatát Bonifacio úgy határozza meg, mely szerint már a „*kismértékű korrupció*” is alkalmas arra, hogy egyfajta hatalmi jellegű attitűdöt, felsőbbrendűségi érzetet alakítson ki a rendőrből a neki előnyt felkínáló állampolgárral szemben. A megvesztegetést állampolgári alázatként értékelve a rendőrből erősödik a személyére vonatkozó törvényfelettség. Felvetése szerint ezen kívül olyan módon is kialakulhat a törvényfelettség hitén alapuló korrupció, amikor a rendőrt olyan szakmai közeg veszi körül, mely azt sugallja, hogy egy rendőrnek nem kell minden esetben betartania a jogszabályokban foglaltakat.⁶⁰ Megállapítható, hogy értelmezésében a rendőri korrupció kialakulásának meghatározó oka az,

⁵⁸ SHERMAN, Lawrence W.: *The Sociology and the Social Reform of the American Policien 1950-73*. In.: COHIN, Adrian - VIANO, Eduard (eds.): *Police Community Relations: Images, Roles, Realities*. J.B. Lippincott Company. Philadelphia, New York, San Jose, Toronto 1974. p. 215.

⁵⁹ SHERMAN, Lawrence: *Becoming bent: Moral Careers of Corrupt Policeman*. In.: ELLISTON F. A.- FELDBERG M (eds.): *Morall Issues in Police Work*. New York 1985. p. 72.

⁶⁰ BONIFACIO, T.: *The Psychological Effect of Police Work*. Plenum Press. New York, 1991. p. 74.

ha a rendőr a számára előírt jogszabályi kötelemeket úgy szegi meg, hogy ahhoz egy bizonyos mértékű hatalmi tényezőkkel történő visszaélés is kapcsolódik.

Szintén a rendőri korrupciós cselekmények csoportosítását végezte el a Knapp Bizottság, melyet New York város polgármestere John V. Lindsay 1970 áprilisában egy konkrét állampolgári bejelentés kapcsán hozott létre. A testület öt főből állt, annak vezetőjéről - Whitman Knappról - kapta a nevét (*Knapp Comission*). A konkrét állampolgári bejelentés szerint Frank Serpico járőr és David Durk őrmester közterületi tevékenységük során készpénzt fogadtak el azért, hogy egy intézkedéstől eltekintsenek. A bizottság a bejelentés kivizsgálása során feltárta, hogy New Yorkban a rendőri korrupció széles körben terjedt el.

A bizottság jelentése a korrupció kapcsán az elkövető rendőröket két csoportra osztotta: grass-eaters (*fűevők*), a meat-eaters (*húsevők*). Az első jelzővel illetett rendőrökre a kisebb súlyú, kisstílusú korrupció volt a jellemző: a rendőrök a nekik felajánlott korrupciós pénzt általában elfogadták, de a korrupciót ritkán kezdeményezték. Ha mégis kezdeményezőként léptek fel, akkor csak kisebb összegeket (*öt, tíz, húsz dollárt*) fogadtak el eseti jelleggel. A bizottság arra a következtetésre jutott, hogy jelentős számú rendőr volt érintett ezekben a kisebb értékű korrupciókban, melyet az állomány általában úgy értékelt, hogy a magatartás nem más, mint a közösség deviáns normájának elfogadása és alkalmazása azért, hogy az egyén a „*többi zsaru iránti hűségét és testvériségét igazolja*”. Megoldásként azt az ajánlást tette a bizottság, hogy elegendő lehet az idősebb rendőrök eltávolítása a rendszerből, s ezzel megszűnhet e jelenség.

E csoporttal ellentétben viszont a „*húsevő*” jelzővel illetett rendőrök agresszíven és előre megfontolt módszerekkel hajtották végre korrupciós cselekményeiket, és hivatali helyzetükkel, lehetőségeikkel visszaélve maximálisan „kiaknázták” a korrupcióban rejlő pénzügyi lehetőségeket. Példaként említette a bizottság jelentése, hogy a rendőrök leggyakrabban a prostitúcióban, vagy az illegális kábítószer-kereskedelemben érintett bűnözői körök tagjait a legális rendőri erőszak jogellenes alkalmazásával megsemmisítették, esetleg a bandavezéreket meggyilkolták, majd átvették azok „piacait”. A rendőrök tettüket azzal indokolták és azzal mentették fel magukat a cselekmények alól, hogy a bűnözők megérdemelték ezt az eljárást, hiszen ők a „*társadalom üledékei*”.

Az 1972. december 27-én kiadott végleges vizsgálati jelentés több ajánlást fogalmazott meg. Ezek arra vonatkoztak, hogy az állomány megtisztulása érdekében biztosítsanak forrásokat titkos informátorok alkalmazására, a parancsnokok ezzel párhuzamosan fokozzák ellenőrzéseiket, melyeket egységes végrehajtási és jelentési elvek alapján kell lefolytatni,

továbbá javasolták, hogy javítani kell az állományba kerülést megelőző kiválasztási módszereken, és általában fokozni kell a rendőrség korrupcióval szembeni tevékenységét.⁶¹

A Knapp Bizottság általi csoportosítás egyedi, mivel az a hetvenes évek New York-i rendőrségének vizsgálatán alapult, mégis általánosnak mondható elkövetési eltéréseket tárt fel a rendőri korrupció vonatkozásában. Jól érzékelteti a kategorizálás a különbséget az eseti jellegű, kisebb elkövetési értékkel megvalósuló, valamint a célirányosan, tudatosan, előre tervezetten, jelentős értékre elkövetett rendőri korrupció között. Az értékelés a korrupciós cselekmények tárgyi súlya között is különbséget határoz meg.

Hasonlóan értékeli a magatartás súlyossági fokozatait, illetve annak tárgyi súlya alapján állapít meg szinteket a rendőr korrupció kapcsán McCormak, amikor úgy foglalt állást, hogy a rendőri korrupció nem más, mint a csúszópénz elfogadása, de ez a jelenség nem kizárólag a rendőrségre érvényes. Komolyabb szintű rendőri korrupciónak minősíti viszont azt, amely bűncselekmények nyomozása és a kábítószer-ellenes tevékenység során fordul elő.⁶²

A hazai szerzők közül a korrupció értelmezésében Kránitznál a jogosulatlan juttatás a meghatározó: „*a korrupció, mint bonyolult, összetett jelenség számos kisebb-nagyobb horderejű és terjedelmű jelenségből adódik össze. Ekként a korrupció legszélesebben vett fogalmi körébe egyaránt beletartozik a jutt, a baksis, a csúszópénz, a kenőpénz, az olajozó- és gyorsítópénz, a paraszolvencia, (a hálapénz), és persze a vesztegetés, a közvetett vesztegetés (azaz a befolyással üzérkedés), és a még a hatalommal való visszaélés egyéb más formája is.*”⁶³ A szerző a fogalom-meghatározásban a jelenség összetettségét, valamint a hatalommal történő visszaélést emeli ki.

A jelenséget annak megvalósulási szintjei alapján Kránitz kategóriákba osztja a következők szerint:

- a. eltérő, de jellegük alapján összefüggő megtartások, jelenségek;
- b. komplex, társadalmi szinten megvalósuló jelenségek;
- c. tömegjelenség szintje;
- d. a meglévő elosztási rend újjászervezése;

⁶¹ ARMSTRONG, M.: *They Wished They Were Honest: The Knapp Commission and New York City Police Corruption*. Columbia University Press, New York, 2012.

⁶² MC.COMKA, R.,J.: *Police Perceptions and the Norming of Institutional Corruption*. *Police and Society*. 1996/6. pp. 239-246.

⁶³ KRÁNITZ Mariann: *A korrupcióról*. In.: East-West Management Institute: *Korrupció Magyarországon*. Transparency International Magyarországi tagozatának kiadványa. Budapest, 2000. p. 10.

- e. különös szint, ahol egy meghatározott csoport, társadalmi közösség jellemzően az elkövetés alanya;
- f. aktív és passzív fél (*vesztegető*) kapcsolata;
- g. önállóságon alapuló láncreakció.⁶⁴

Megfogalmazásában Kránitz jól elkülöníthető szinteken értelmezi a jelenséget, mely egyre magasabb szinten megvalósulva önállósulni is képes, vagyis egy bizonyos elkövetési „tömeget” követően beindul a láncreakció, a jelenség önállóvá válik.

Fontos kiemelni a kránitz-i megközelítés kapcsán, hogy értelmezésében a korrupció megvalósulásának vannak olyan „*alaphelyzetei*” és jellemzői, melyek az elkövetés során szükségszerűek:

- a. a megvalósulás alapja legalább két személy (*aktív, vagy passzív*) előnyt igénylő-nyújtó, céltudatos kapcsolata;
- b. a résztvevők között hatalmi eltolódás, alá-, fölérendeltségi viszony van;
- c. konkrét cél elérését célozza,
- d. a passzív fél döntési jogosultsággal rendelkezik;
- e. interperszonális kapcsolat, a két fél egymástól eltérő, de a kielégítés módját tekintve párhuzamos tendenciájú szükséglete van jelen;
- f. a megvalósulásra a korrupción kívül nincs más lehetőség, vagy a felek úgy gondolják, hogy ez a legmegfelelőbb módszer;
- g. anyagi, vagy nem anyagi, de mindenképpen előny kapcsolódik hozzá, melyet az aktív fél teljesít;
- h. a passzív fél a döntési jogosultságát bocsátja áruba;
- i. az előny elfogadásához, illetve nyújtásához viszonyulva alakul az aktív, passzív elnevezés;
- j. a felek hathatós együttműködése szükséges;
- k. „egyszemélyes” szabályok a felek között;
- l. konspiráció szükségessége;
- m. sértett hiánya.⁶⁵

⁶⁴ KRÁNITZ Mariann: *A korrupció*. In.: GÖNCZÖL Katalin - KORINEK László - LÉVAI Miklós (szerk.): *Kriminológiai ismeretek - Bűnözés - Bűnözéskontroll*. Corvina kiadó. Budapest, 1996. pp. 173-178.

⁶⁵ KRÁNITZ Mariann: *A korrupciós bűnözés*. Az Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet Tudományos kiadványa. Közgazdasági és jogi könyvkiadó. Budapest, 1988. p. 82.

A korrupciós jellemzők meghatározása pontosan mutatja be azon körülményeket, melyek együttes megléte alapján valósulhat meg a jogsértés, felsorolása napjainkig gyakori kiindulópontját képezi a tárgykörben végzett kutatásoknak.

Fogarasi úgy foglал állást, hogy a rendőri korrupció megvalósulásához nem feltétlenül szükséges két ember (*megvesztegető és megvesztegetett*) interakciója, az létrejöhet akkor is, amikor a rendőr egyedüli elkövető, vagyis minden kapcsolat, kérés nélkül követi el a jogsértést. Azt is kijelenti, hogy a jogtalan előny fogalma esetenként túlmegy az anyagi jellegű hasznon, az gyakran foglalja magába a pozícióból, presztízsből adódó, továbbá a lehetőség megszerzésére irányuló, valamint az érzelmi, lelkiismereti előnyök bevonását is.⁶⁶

E megközelítés megalapozottságát támasztja alá az a körülmény, hogy a leírtak valóban megjelenhetnek bizonyos típusú rendőri korrupciós magatartásokban: például amikor a rendőr hivatali hatalmával visszaélve, saját indíttatásból, magáncélra szerez meg hivatalos információkat, nyilvántartási adatokat. Az érzelmi tényezők korrupcióba történő bevonásának tipikus esetei pedig azok, amikor a rendőr az általa megvalósított hivatali visszaélésért cserébe nem anyagiakat kér, hanem például szerelmi közeledésének elfogadását reméli.

A legtöbb szerző szerint a korrupció mégis leggyakrabban az abban érintett szereplők közti viszony alapján valósul meg. E körülményre tekintettel Banfield három-szereplős modellje széles körben elfogadott. Modelljének résztvevői:

- a. az ügynök: (*agent*), aki a számára biztosított hatalmi helyzetet képes magáncélra fordítani;
- b. az ügyfél: (*client*), aki elfogadja, vagy kezdeményezi, hogy jogellenes előnyhöz jusson;
- c. a vezető: (*principal*), valamilyen hivatal vezetője, aki lehetővé teszi az ügynök számára, hogy az ügyfél jogellenes előnyhöz jusson.⁶⁷

A modell a megfelelő szereplők „helyettesítésével” a rendőri korrupcióra is igaz: ügynök = intézkedő rendőr; ügyfél = állampolgár; vezető = a cselekményt (*akár ellenőrzési kötelessége elmulasztásával, akár szándékosan*) elősegítő parancsnok.

⁶⁶ FOGARASI Mihály: *A rendőri visszaélések szociális reprezentációi*. Doktori (PhD) értekezés tézisei. Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola. Pécs, 2004. pp. 10-15.

⁶⁷ BANFIELD, E.G.: *Corruption as a Feature of Governmental Organisation*. Journal of Law and Economics. vol. 18. no. 3.

Szintén az abban érintett felek közti viszony alapján értékeli a korrupciót Kovácsné, amikor a magatartást olyan viselkedési rendszerként határozza meg, amelyben a korrumpáló és a korrumpált között elengedhetetlen egyfajta sajátos kooperáció kialakulása, egy közös cél érdekében történő összefogás, melynek alapja az egymás iránti bizalom. Álláspontja szerint e körülmény alapozza meg a magatartás titkosságát is.⁶⁸

A korábban bemutatott sherman-i hasonlatra építve dolgozta ki a rendőri korrupció kapcsán saját kategóriáit Krémer, melyben a magatartás négy szintjét különíti el:

- a. „rohadt almák”: egyéni alkalmi, eseti rendőri korrupció;
- b. „rohadt kosarak”: szervezeten belüli rendőri korrupció több személy, esetleg vezetők közreműködésével;
- c. tömegméretű, de szervezetlen korrupció: a vezetők többsége megvesztegethető, de egyenként, a korrupció nem szervezett formában és módon valósul meg;
- d. totális és szervezett korrupció: a teljes állami szervezetet és apparátust átható, szervezett formájú elkövetés.⁶⁹

A magatartás ezen értelmezésében és kategorizálásában nem a korrupciós érték nagysága, mértéke dominál, elsősorban az elkövetés szervezettségének különbözősége a döntő tényező a szintek meghatározásában. Tovább gondolva a krémer-i kategorizálási szisztémát, alaposan feltehető, hogy a szervettség „emelkedésével” a rendőri korrupcióval érintett anyagiak nagysága is párhuzamosan emelkedik.

Krémer a rendőri korrupció fogalmi meghatározásakor is a jelenség elkövetéséhez kapcsolódó szervezettséget helyezi előtérbe: *„a rendőr ebben az esetben is egyfajta „adóbérlőként” tevékenykedik, vagyis úgy viselkedik, mint aki bérbe vette az államtól a bírságokat, és maga dönt arról, hogy a kivetett büntetésekből mennyit fizessen be az államkasszába. Ha a korrupció valóban a közhatalom privatizálása, akkor egyáltalán nem mindegy, hogy csak a rendőrök kisebb csoportjainak korrupciójáról van-e szó, vagy mindent átható, szervezett korrupcióval állunk szemben.”*⁷⁰ A fogalmi meghatározás egyértelműen utal a jogtalan előnyre is, mint a korrupció megvalósulásának alapelemére.

⁶⁸ KOVÁCSNÉ Szukics Alexandra: *A korrupció pszichológiai vonatkozásai*. Belügyi Szemle. LXIV. évfolyam 2. szám. Budapest, 2016. pp. 78-84.

⁶⁹ KRÉMER Ferenc: *A rendőri szubkultúra és a korrupció néhány problémája*. Belügyi Szemle. XLV. évfolyam 10. szám. Budapest, 1998. pp. 34-53.

⁷⁰ KRÉMER Ferenc: *A rendőrök nem az alacsony fizetés miatt korrumpáltak*.

Szikinger szerint Sherman és Krémer „rohadt almák” és „rohadt kosarak” teóriája teljes mértékben alkalmatlan a probléma megközelítésére. Magyar és külföldi esetek értékelése alapján úgy véli, hogy kevés olyan korrupciós eset történik, ahol a rendőri elkövetőnek legalább egy társa ne lett volna, mely körülmény a rendőrség munkaszervezéséből is logikusan következik. Álláspontja szerint az a rendőr, aki nem vesz ugyan részt a korrupcióban, de eltűri, akkor is „rohadt alma” marad a kosárban, ha a bűncselekményt ténylegesen megvalósító kollégáját eltávolítják a szervezetből.⁷¹

A korrupciót kutatók egy része a korábbiaktól eltérő módon, a szervezeti hatalom szempontjából közelíti meg a jelenséget. Ezen megközelítések esetében a jogsértés megvalósulásának elsődleges összetevője az, hogy milyen lehetőségek, milyen korrupciós erőforrások aknázhatóak ki a szervezet révén. A másik összetevő pedig az, hogy ezen erőforrások milyen módon, hatékonysággal és technikákkal értékesíthetőek, mivel mindkettő a szervezeten belüli kapcsolatok révén tud csak megvalósulni.⁷²

Ide kapcsolódik az aktív és a passzív hatalom fogalmának értelmezése is. Aktív hatalmon a hatalom azon dimenziója értendő, amikor lehetőség adódik mások cselekedeteinek befolyásolására, a passzívon pedig az, amely biztosítja a védekezést, vagyis meggátolja a jogsértés feltárását, melynek során legtöbbször olyan valóságnak tűnő indokok feltüntetése történik, mely az egész cselekményt legálisnak láttatja.⁷³ A szervezeti környezet esetenként az illegális cselekmények elkövetése céljából – például a korrupció megvalósulásában – sokkal nagyobb teret és lehetőségeket biztosíthat, mint amit esetleg egy egyéni fehérgalléros bűnöző el tud érn.⁷⁴

E jellemzők a rendőri korrupció kapcsán is kimutathatóak, vagyis a szervezeti közeg jelentős mértékben befolyásolja az abba tartozó egyén korrupciós „mozgásterét”. Természetesen mivel a korrupciós cselekedetek nem önmagukban, hanem a szervezethez kapcsolódóan valósulnak

URL: http://hvg.hu/gazdasag/20120510_Kremer_Ferenc_korrupcioellenes_sorozat, Letöltés ideje: 2013. október 09.

⁷¹ SZIKINGER István: *Korrupct rendőrök: rohadt almák a hordóban?* Beszélő. IX. évfolyam 4. szám. Budapest, 2004. pp. 8-16. URL: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/korrupct-rendorok-rothadt-almak-a-hordoban>
Letöltés ideje: 2016. március 7.

⁷² JANCICS, Dávid - JÁVOR, István: *Corrupt Governmental Networks*. International Public Management Journal. Volume 15. Issue 1. 2012. pp. 62-99.

URL.: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10967494.2012.684019>

Letöltés ideje: 2015. március 15.

⁷³ JÁVOR István: *Érdek, hatalom, viselkedés*. Vezetéstudomány. Budapest, 1983. pp. 3-24.

⁷⁴ WHEELER, Stanton - ROTHMAN, Mitchel Lewis: *The Organization as Weapon in White-collar Crime*. Michigan Law Review. Michigan, 1932. pp. 1403-1426.

meg minden esetben, ezért a magatartás visszahat a szervezetre is, vagyis „*az egyéni korrupciós cselekedetnek mindig jelentős következményei vannak az egész szervezetre nézve, vagyis a korrupció soha nem egyedi, elkülönülő, izolált jelenség.*”⁷⁵

Hasonló értelmezése a korrupciónak az, miszerint a megvalósulásnak individuális és strukturális okai vannak egyszerre. Az első kifejezés az egyén motiváltságát, szándékát, a második a hagyományok és a jogi környezet lehetőségeit jelenti. E megközelítés a két tényező hatása között nem fogalmaz meg különbséget.⁷⁶

A rendőri korrupció fogalmának meghatározásában Finszter is azt helyezi előtérbe, hogy az egyén – vagyis a cselekményben érintett rendőr – által megvalósuló korrupciós magatartás milyen hatást vált ki a katonai jelleggel is rendelkező rendőri szervezetre. Álláspontja szerint a rendőri korrupció „*alattomos és romboló, csökkenti az emberek rendőrségbe vetett bizalmát, mivel megsemmisít minden szakmai értéket, amelyet a rendőr munkavégzése során megszerezhetne. Végző soron megakadályozza, hogy a rendőri hivatás elfogadott és megbecsült szakmává váljon.*”⁷⁷ A meghatározás a jelenség általános romboló hatásán túl rámutat arra is, hogy a korrupció a rendőri szakma becsületét is érinti, vagyis végző soron gyengíti a közbizalmat.

Ugyancsak a hadi jellegű szervezetre gyakorolt hatását értékelve a korrupciónak Krizbai egyfajta szervezeti kockázatként határozza meg azt. Értelmezésében két szint különül el:

- a munkavállaló szintjén felmerülő kockázat, mint például a munkavállaló magatartása,
- a szervezeti szinten felmerülő kockázatok, mint például a fluktuáció.⁷⁸

Hasonlóan korrupciós kockázati tényezőként értelmezi a fluktuációt Szikinger, amikor úgy foglal állást, hogy a szervezettől elvándorló, eltávozó rendőrségi szakemberek nagy száma következtében a helyükre lépő „új generáció” nem tudja magát „kinőni”. Álláspontja szerint a

⁷⁵ JÁVOR István: *Szervezeti hatalmi struktúrák - korrupciós rendszerek*. Szociológia Szemle. XXV. évfolyam 1. szám. Budapest, 2015. p. 11.

⁷⁶ NAS, Tevfik - Price, Albert - Weber, Charles: *A Policy-Oriented Theory of Corruption*. American Political Science Review. vol. 80. n0. 1. 1986. p. 11.

⁷⁷ FINSZTER Géza: *Módszertani szempontok a rendőrségi korrupció kutatásához*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 11. szám. Budapest, 2000. p. 11.

⁷⁸ KRIZBAI János: *A humán erőforrás, mint kockázat a modern haderőben*. Társadalom és Honvédelem. XVII. évfolyam 1-2. szám. Budapest, 2013. pp. 87-102.

tapasztalt, tisztességes mentorok hiánya az állomány körében jogsértéseket, köztük korrupciót generálhat.⁷⁹

Más megközelítés alapján, de ugyancsak a biztonsági és védelmi szféra kockázati tényezőjeként értelmezi a korrupciót Klotz. Megközelítésében a bűnüldöző és védelmi szervek soraiba a bűnözői csoportok a korrupció révén próbálnak „beszivárogni” abból a célból, hogy adatokat, információkat gyűjtsenek onnan. A korrupcióval szembeni tevékenység e kockázati tényező kizárását is elősegíti.⁸⁰

A témakör hazai kutatói közül Hankiss olyan aktusnak tekinti a korrupciót, mely során a társadalomban lehetséges elosztási rendet valaki, általában az elosztásért felelős személy valaki más javára megsérti, és ezért cserébe ellenszolgáltatást vár, ezzel a közösség rendjét bontja meg. Úgy fogalmaz, hogy *„a korrupciót általában egyszerűen a javak társadalmi elosztásának torzulásaként definiáljuk az elosztás mikrotorzulása, torzulássorozata ... mely azonban összegződve és végső fokon a makroszinten is komoly torzulásokhoz vezet.”*⁸¹

Ebben a megközelítésben a korrupció egyfajta „közrossz”, de az nem független a politikától, mert mindig függ az uralkodó erkölctől és jogrendszerrel, a földrajzi helytől, és történelmi időtől. Álláspontja szerint a korrupció valamennyi leírása minden esetben tartalmazza a róla szerzett tapasztalatok leírását, és azt is, hogy mely tényezőitől szeretnénk szabadulni.

Bencze és Balaska is használja a fogalom meghatározásakor a közrossz kifejezést, amikor úgy foglalkoznak állást, hogy a korrupció *„káros társadalmi jelenség, közhatalommal visszaélés, jogtalan előny anyagi juttatás fejében, összességében a korrupciót közrosszként foghatjuk fel.”*⁸² Ezen utóbbi megfogalmazások esetében is tetten érhető a szervezeti hatásokra történő utalás, mivel mindegyiknél feltűnik a korrupció közösségre gyakorolt rossz, vagyis negatív visszahatása.

A jelzett meghatározások tükrözik a rendőri korrupció lényegét, annak jellemvonásait hűen mutatják be. A hivatkozott szerzők általi fogalmi meghatározások más és más szempontokat

⁷⁹ SZIKINGER István: *A rendőri korrupció megelőzése*. Rendészeti Kutatók Egyesületének kiadványa. Budapest, 2002. p. 23.

⁸⁰ KLOTZ Péter: *A korrupció, mint biztonsági kihívás*. Társadalom és Honvédelem. XVII. évfolyam 3-4. szám. Budapest, 2013. pp. 580-587

⁸¹ HANKISS Elemér: *Diagnózisok - Társadalmi csapdák*, Gyorsuló idő sorozat. Magvető Kiadó. Budapest, 1982. p. 87.

⁸² BENCZE József - BALASKA Andrea: *A korrupció kérdései a vám- és pénzügyőrségen*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 2. szám. Budapest, 2000. p. 45.

helyeznek előtérbe a magatartás bemutatásakor, viszont valamennyien központi tartalmi elemként értelmezik e normaszegés szervezetre gyakorolt káros hatását, melyet a jogtalan előny megléte, megszerzése alapoz meg.

Valamennyi megközelítésben fellelhető egy-két olyan momentum, mely a meghatározáskor a szerzőnél nagyobb hangsúlyt kap, vagyis minden szerző más és más jellemzőinek kiemelésével közeledik a témához. Ennek több oka lehet: a jelenség összetettsége és sokrétegűsége, továbbá a rendőri korrupció – annak vizsgálata során – minden esetben eltérő jellemzőjét, különböző „arcát” mutatja felénk, valamint az adott szó használata nem minden esetben ugyanazt a cselekvéssort írja le, s legvégül egyéniségünkől adódóan is lehetnek számunkra preferált jellemzők.

A rendőri korrupció megvalósulásának természetesen vannak azonos tartalmi, elkövetési elemei, hiszen ez a cselekmény meghatározott keretek között „jöhet létre”: az állampolgár (*aktív vesztegető*) és a rendőr (*passzív vesztegető*) kapcsolatában. A rendőri korrupciós cselekmények közös vonása továbbá – annak központi eleme – a jogtalan előny megléte, mely jogtalan előny legtöbbször a civil elkövetők által adott, illetve a rendőr által elfogadott konkrét anyagi ellenszolgáltatás (*leggyakrabban készpénz*).

A rendőri korrupció ezen általános és speciális jellemzőinek értékelése, értelmezése a jelenség fogalmi meghatározásaiban általában nem kapnak hangsúlyt, a tudományos fogalmi megközelítések az elméleti alapokon történnek. A megfogalmazások közös jellemzője viszont, hogy azokból a tudomány világában nem jártas személyek részére is egyértelművé válik a rendőri korrupció társadalmi veszélyessége, valamint a cselekmények büntetőjogi súlyossága.

Kijelenthető, hogy a rendőri korrupció számtalan megfogalmazási kísérlet ellenére sem rendelkezik jelenlegi ismereteim szerint egységes értelmezéssel. Coser szerint ennek megvan az oka, álláspontja szerint „*a fogalomról azt mondhatjuk, hogy sem nem igaz, sem nem hamis, találó, vagy nem, világos, vagy homályos, termékeny, vagy haszontalan. A fogalom olyan eszköz, amelynek célja az, hogy a valóság lényeges jellemzőit rögzítse és hogy meghatározásokat (vagy előírásokat) alkothassunk arról, ami megfigyelendő.*”⁸³ E kritériumoknak valamennyi megközelítés megfelelni kíván, a megfigyelt jelenség, a rendőri korrupció – adott szerző nézete szerinti – lényeges jegyeit veszik számba a megfogalmazások.

⁸³ COSER, L.: *The Functions of Social Conflict*. Free Press. New York, 1956. p. 7.

2.1.2. A RENDŐRI KORRUPCIÓ MÉRHETŐSÉGE

A rendőri korrupció kutatása során alapvetően és jogosan fogalmazódik meg a kutatókban, valamint a rendőri vezetőkben egyaránt a korrupció mérhetőségének igénye. A jelenség mérése elengedhetetlen része kell, hogy legyen a kutatásnak, valamint a feltáró, megelőző parancsnoki tevékenységnek.

A korrupció mérése, illetve felmérése többféle módszerrel végezhető el:

- a. anonim kérdőívek, vagy önbevalláson alapuló vizsgálatok (*survey-ek*) összeállítása korrupciós eseményekről, vagy azok kapcsán;
- b. korrupciós érzékelés (*percepció*) közvetett módszerének alkalmazása;
- c. a korrupciós büntetőeljárásokról a valós (*objektív*) számadatok alakulása meghatározott időszakban;
- d. a korrupció korrelációs módszerrel történő mérése olyan kemény indikátorokhoz viszonyítva, mint például a feketegazdaság nagysága, vagy az adóelkerülés mértéke egy országban.⁸⁴

A jelzett mérési lehetőségek alapvetően két csoportba oszthatóak: a nem vizsgálati (*büntetőeljárásai statisztikákon alapuló*), valamint a vizsgálati (*kérdőíveken, interjúkon alapuló*) módszerek. A korrupció mérésekor indokolt és célszerű a kétféle módszeren alapuló mérések együttes alkalmazása, mivel az eltérő megközelítések, eltérő módon beszerzett adatok alapján, a többféle megközelítés révén összegzett következtetések fogalmazhatóak meg. E módszerek együttes alkalmazását leginkább az a körülmény indokolja, hogy a rendőri korrupció és „*általában a korrupciós bűnözés olyan sajátos jelenség, mely tekintetében önmagában sem a szubjektív érzékelés, sem az objektív statisztika nem alkalmas a valóság megismerésére. Ennek ellenére célszerű mindkettőt hasznosítani, mert mindkettő rendelkezik olyan elemekkel, amelyek kiindulási- és támpontként, valamint irányzékként szolgálhatnak*”.⁸⁵

A jogsértések statisztikai alapú mérésével szemben megfogalmazott legfőbb kritika, hogy a normaszegésekkel, és különösen a korrupcióval kapcsolatban elfogadottan jelen lévő – objektív módszerekkel nem meghatározható mértékű – látencia következtében a statisztikák nem adnak, nem adhatnak reális képet az elkövetés számairól. Ezáltal „*a tudomásra jutott*

⁸⁴ BÁGER Gusztáv: *Korrupció*. Akadémia Kiadó. Budapest, 2012. p. 15.

⁸⁵ KRÁNITZ Mariann: *A korrupcióról*. In.: *Korrupció elleni küzdelem*. Igazságügyi Minisztérium kiadványa. Budapest, 2006. p. 19.

ügyek számszaki alakulásáról messzemenő következtetést nem lehet levonni, hacsak azt nem, hogy miszerint ennek a bűncselekmény kategóriának a nagyobb része rejtve marad”.⁸⁶ A bűncselekmény típusok esetében a látens és a regisztrált elkövetések arányát minden esetben befolyásolja az adott „bűntípus”, valamint annak kapcsán a törvények végrehajtásának intenzitása.⁸⁷ Tovább szűkítheti a bűnügyek statisztika általi megismerésének objektivitását az a körülmény, hogy a bűnesetek statisztikája inkább ad tájékoztatást a bűnüldöző szervek és az igazságszolgáltatás működéséről, a szervek eredményességéről a jelenség feltárásában, mint a bűnözés valós mértékéről. Hasonló mértékben határozhatja meg a bűnügyi statisztika alakulását az is, hogy egy adott, aktuális hatalom mely magatartásokat definiálja egy meghatározott időben bűncselekménynek, vagyis ha a büntető jogszabályok hatálya változik, úgy változnak a hatáskörük alá tartozó magatartások is.⁸⁸

Megalapozottnak tűnnek azok a vélemények is, miszerint a statisztikai adatok az esetek tényleges számára vonatkozóan semmilyen releváns információt nem tartalmaznak. Nem tudhatjuk ugyanis – és még csak megbecsülni sem lehetséges – hogy milyen arányban lehetnek a megtörtént, de nyilvánosságra nem került, meg nem ismert, be nem jelentett, fel nem tárt esetek. Ezáltal jelentős számszaki eltérés van például az ismertté vált, valamint a fel nem derített korrupciós jellegű esetek között is.⁸⁹ A ténylegesen elkövetett bűncselekmények összességét elsősorban azért nem lehet megállapítani, mert amely esetek kapcsán nem tesznek feljelentést, azok nem jutnak a hatóság tudomására, ezért ezen ügyekből eljárások sem indulnak.⁹⁰

A bűnügyi statisztikai adatok értékelése a meglévő kritikák ellenére is indokolt, mivel az adatok általában „a kriminális korrupció minimumáról adnak számot, azonban azt gondoljuk, hogy ezen esetek részletes feldolgozása elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy hatékony korrupció ellenes stratégiát dolgozzunk ki.”⁹¹ A kritikák ellenére is jól tükrözi viszont a

⁸⁶ FINSZTER Géza: *A közélet tisztasága elleni bűncselekmények oksága. A korrupció jogszempontú elemzése.* Magyar Rendészet. VIII. évfolyam 4. szám. Budapest, 2008. p. 42.

⁸⁷ DIETRICH, Elisabeth: *Übertäte, Bösewichter. Kriminalität und Kriminalisierung in Tirol und Voralbert im 19. Jahrhundert.* Innsbruck-Wien Verlag, 1995. p. 208.

⁸⁸ GARTELL, Viktor: *Crime, Authority and the Policeman-state.* In: *The Cambridge Social History of Britain 1750-1950.* Cambridge University Press, Cambridge, 1990. pp. 49-50.

⁸⁹ SZAMEL Lajos: *A korrupció, a protekció és a többi...* Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1989.

⁹⁰ ERDEI Gábor: *A bűnügyi statisztika valóság tartalma.* Hadtudományi Szemle. VI. évfolyam 3. szám. Budapest, 2013. pp. 119-125. URL.:

http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2013/2013_3/2013_3_tt_erdei_gabor1.pdf
Letöltés ideje: 2016. március 05.

⁹¹ INZELT Éva - KERESZI Klára - LÉVAY Miklós: *Korrupciós bűncselekmények a büntető igazságszolgáltatás tükrében.* ELTE Állam és Jogtudományi Kar. Budapest, 2014. p. 22.

bűnügyekről készített statisztika azt, hogy egy társadalom mit definiál bűnözésként, mit kriminalizál és szankcionál. A statisztikai adatok keletkezése, a bűnügyi statisztika összeállítása ugyanis minden esetben társadalmi cselekvések időbeli folyamatának eredménye. Az adathalmaz a konkrét adattartalom túlmenően ez által információt szolgáltat a bejelentési, feljelentési aktivitásról, továbbá a bűnesetek hatóság általi nyomozási hajlandóságától, valamint az ítélkezési gyakorlatról. A statisztika összeállításának e három foka bizonyos szűrőként is szolgál a megtörtént esetek vonatkozásában, ugyanis kizárólag a három szűrőn „fennakadó” esetekből áll össze a bűnügyi statisztika. Értékelhető információkkal szolgálhatnak tehát e megközelítés szem előtt tartásával a bűnelkövetésről a statisztikák még akkor is, ha maguk a számszaki adatok nem adják vissza a bűnelkövetés egészét.⁹²

Álláspontom szerint a statisztikai vizsgálatok által olyan körülményeket is megismerhetünk, és olyan információkra, adatokra lelhetünk, melyek egyéb forrásokból nem szerezhetőek be. Akár egy eset megfelelő értékelése is rámutat a normaszegések folyamatára, megvalósulási körülményeire, minden információ külön-külön is értékes kutatási eredménnyel szolgál, ezért *„egyetlen tudomásunkra jutott esemény felett sem hunyhatunk szemet”*⁹³, annak statisztikai adatait értékelnünk indokolt. A statisztikák értékelése azért is megkerülhetetlen a korrupció vizsgálatokor, mert a korrupciós jelenségek megismerésének, felderítésének, esetleges megelőzésének igénye egyértelműen megköveteli a múltbéli hasonló esetek vizsgálatát.⁹⁴

Tény, hogy a rendőri korrupciót célzó kutatások gyakrabban vizsgálják a jelenség látens oldalát, illetve a kutatások nagyobb része inkább szubjektív érzékelés szemszögéből értékel, mintsem statisztikai adatokat vizsgál. E kutatási megközelítéseket nem megkérdőjelezve az így feltárható eredmények mellett helye van, helye lehet a nyomozási, vizsgálati tényeken alapuló, az azok alapján összeállított statisztikai adatokat feldolgozó értékeléseknek még akkor is, ha tudatában vagyunk annak, hogy ezen értékelések vizsgálati tárgya a rendőri jogsértéseknek csupán kis részét fedi le. Egyértelmű előnye viszont a bűnügyi statisztikának, *„hogy az ismertté vált bűncselekményeket, illetve azok elkövetőit tartalmazza, tárgyilagossága következtében pedig realisan tükrözi a mért valóságos korrupciós helyzetet. Egyértelmű*

⁹² PILGRAM, Arno: *Kriminalität in Österreich*. Verlag für Gesellschaftskritik, Wien, 1980. p. 25.

⁹³ Interjú Bene László r. dandártábornokkal, a Rendvédelmi szervek Védelmi Szolgálat vezetőjével (későbbi országos rendőrfőkapitánnyal). Belügyi Szemle. LI. évfolyam 9. szám. Budapest, 2003. p. 149.

⁹⁴ ERNYES Mihály: *Rendőri korrupció?* In.: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁT Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. pp. 359-365.

fogyatékosága azonban, hogy az ismertté vált és regisztrált korrupciós bűnözés nagysága az összes bűnözés csak egy töredék hányadára vonatkozik.”⁹⁵

A leírtakon túlmenően az úgynevezett formális jogi tényezők változásai (például jogszabályváltozások, szabálysértési és bűncselekményi elkövetési értékhatárok változása, új tényállások alkotása, vagy a meglévő tényállások tartalmának módosítása) az elkövetési mutatók állandósága mellett is hatás gyakorolnak a statisztika értékeire. Az adatok hosszabb időszak alatt bekövetkezett változásának értékelése során e körülményeket különösen is figyelembe kell venni.

A statisztikák értelmezése, használhatósága tárgykörében összegzésképpen kijelenthető, hogy *„semmilyen vita nem lehet a tekintetben, hogy szükségünk van a bűnügyi statisztikára, de a mindenhatóságába vetett hitet le kell rombolni.*”⁹⁶ A statisztikai értékelést a leírtakra figyelemmel folytattam le, véleményem szerint objektív következtetések elsősorban azon normaszegő magatartások esetében fogalmazhatóak meg, melyek az értékelt időszakban értelmezésükben, jogi megközelítésükben ugyanazt a cselekményt takarták.

Nem megkerülhetetlen az a tény sem, hogy a kikérdezéses módszerekkel lefolytatott felmérésekkel szemben is kritikák fogalmazódnak meg. Egyes vélemények szerint félrevezetőek a közvélemény-kutatáson alapuló felmérések, mivel az erre a célra kiválasztott társadalmi réteg, vagy csoport, közösség meghatározása, behatárolása már eleve befolyással lehet a felmérés végeredményére, ezáltal megkérdőjeleződhet az egész tevékenység objektivitása.⁹⁷ A vizsgálatot e körülmény szem előtt tartásával kell lefolytatni, mivel *„a kikérdezett szubjektív viszonylatai határozzák meg a kérdésekre adott válaszokat, így az értékelhetőség megkívánja, hogy bizonyos mértékig korlátozzuk a szubjektív meghatározottságot.*”⁹⁸ A résztvevők világszemlélete, társadalmi helyzete ugyanis kiütközik a vizsgálati eredményeken, társadalmi helyzetük prezentálja a végeredményt.

Más megközelítések szerint viszont kifejezetten fontos és a vizsgálat eredményessége szempontjából is alapvető az azonos jellemzőkkel rendelkező célcsoportok meghatározása egy empirikus felmérés során. Ezen álláspontok alapján azért elengedhetetlen a válaszadók

⁹⁵ Integritás és korrupció. ÁROP-1.2.4-09-2009-0002. számú Európai Unió Kiemelt Projekt. Állami számvevőszék. Budapest, 2012. p. 21.

⁹⁶ NÉMETH Zsolt: *A számháború vége?* Belügyi Szemle. LXI. évfolyam 4. szám. Budapest, 2013. p. 11.

⁹⁷ NÉMETH László: *A korrupció, a hatalom és a rendőrség háromszöge.* In.: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁT Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon.* Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. pp. 346-358.

⁹⁸ FÁBIÁN Gyula - ZSIDEGH Miklós: *A testnevelési és sporttudományos kutatások módszertana.* Magyar Testnevelési Egyetem. Budapest, 1998. p. 23.

előzetes meghatározása, mivel a kikérdezéssel tulajdonképpen a „vizsgált emberek viszonyait rekonstruáljuk, így ez semmiképpen nem lehet véletlenszerű, mert az életben sem véletlenszerűen alakul ki a társas viszonyok hálózata”⁹⁹.

Babbie szerint¹⁰⁰ a kérdőíves vizsgálatok a legalkalmasabbak olyan kutatásokban, amelyekben az egyes ember az elemzési egység, az ilyen vizsgálatok nagyszerűen megfelelnek az alapsokaság attitűdjének vagy orientációinak mérésére. A jól megszerkesztett kérdőív alapján megbízható és érvényes adatokat nyerhetünk.

A célcsoport meghatározását követően elengedhetetlen feltétel a mért adatok objektív értékelése szempontjából, hogy a kikérdezések során, és általában a végrehajtása alatt is kerüljünk minden olyan körülményt, mely a hitelességet megkérdőjelezheti. Kiemelt jelentőségű, hogy elkerüljük a válaszadás irányítását, az azokba történő belemagyarázást, illetve a válaszok pontatlan feljegyzését.¹⁰¹

Összességében – a tudományos kutatás szabályait betartó – kikérdezéses felmérés, mint módszer, szubjektív jellemvonásai ellenére is, hűen tükrözi a kikérdezettek véleményét, az így szerzett információk alkalmasak arra, hogy azokból következtetéseket lehessen levonni.

Sajnálatos módon a rendőrök által megvalósított korrupciós magatartások mérésére vonatkozóan országhatárokon „átnyúló” és ezen belül a magyar rendőrség korrupciós szintjét külön is mérő, külön is tartalmazó nemzetközi mérési rendszer és módszer nem ismert. Az országok általános korrupciós szintjét különböző felmérési módszerek (*kérdőívek, interjúk*) alkalmazásával összeállított, a legszélesebb körben ismert és elfogadott összevont (*aggregált*) korrupciós index, a Transparency International Korrupciós Érzékelési Indexe, a TI CPI (*Corruption Perception Index, a továbbiakban: index*)¹⁰², mely a rendőri korrupciót szintén nem méri külön.

Az index támpontot, eligazítást nyújt egy-egy ország általános korrupciós fertőzöttségi szintjéről. Elfogadhatósága, hasznosíthatósága nagyon magas, mivel az index elsősorban az egyének érzékelésére, valamint szakértői és üzleti felmérésekre alapozza a korrupció mérését, vagyis módszerével azok tapasztalatait értékeli, akik legközvetlenebbül szembesülnek a

⁹⁹ LAHOTA József: *Marketingkutatás az agrárgazdaságban*. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest, 2001. p. 20.

¹⁰⁰ BABBIE, Earl: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest, 1999. p. 278.

¹⁰¹ DR. MAJOROS Pál: *A kutatómódszertan alapjai*. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdasági és Társadalomtudományi Kar. Budapest, 2001.

¹⁰² Transparency International: *Indexek és jelentések*. URL: <http://transparency.hu/INDEXEK> Letöltés ideje: 2016. január 25.

korruptió veszély létezésével.¹⁰³ Az index az adott ország korrupciós érzékelésének viszonyát mutatja meg a többi országhoz képest, ahol a 0 jelenti azt, hogy az adott országban a korrupciót magas mértékben érzékelik (*“erősen korrupt ország”*) és a 100 jelenti, hogy az adott országban a korrupciót egyáltalán nem érzékelik (*“egyáltalán nem korrupt ország”*). Az index az állami szektorban tapasztalható korrupcióra összpontosít, és a korrupciót, mint a közhivatallal személyes haszonszerzés céljából való visszaélést definiálja.¹⁰⁴ Magyarország 2015. évben három hellyel hátrább csúszott a világ legátfogóbb korrupciós ranglistáján,¹⁰⁵ ezzel a vizsgált 168 ország között az 50. helyen található. A rangsort először 1995-ben állították össze, azóta minden évben elkészítik. A Transparency International megkísérelt kifejleszteni más korrupciómérő eszközöket is, amelyekkel kiegészítheti a Korrupció Érzékelési Indexet, de a rendőri korrupciót külön egyik sem méri.¹⁰⁶

A fenti két vizsgálati módszer eredményességét külön nehezíti a korrupció látenciája, mivel a bűn nem minden esetben kerül napvilágra, ez igaz a legkisebb súlyú hétköznapi normák megsértésétől egészen a büntető törvénykönyvben megfogalmazottak megszegéséig. Arra vonatkozóan csupán becslésekre hagyatkozhatunk, hogy a fel nem derített, ki nem derült szabály- és jogszegések mértéke, vagyis a látens esetek száma mekkora lehet, mivel a látencia mértékére vonatkozóan objektív mérési, meghatározási módszerek nem ismertek.

A normaszegések kapcsán a látencia tényét mindnyájan elfogadjuk, nem kell tudományos kutatónak lenni ahhoz, hogy tapasztalati úton bizonyosságot szerezzünk arról, hogy nem minden tilalmazott magatartás derül ki. A bűnüldözéssel foglalkozó tudományos szakirodalomban a látencia régen kutatott terület, ennek ellenére a rejtve maradt bűncselekmények számára, arányára vonatkozóan a mai napig kizárólag becslésen alapuló módszerek ismertek. Abban viszont valamennyi kutató egyetért, hogy a látencia, mint jelenség létezik, annak becslésében vannak csupán véleménykülönbségek. A látencia

¹⁰³ Állami számvevőszék Főtitkárság Projekt Támogatási Osztály: *Integritás és korrupció, Elméleti és Közvélemény- kutatási tanulmányok*. Európai Unió kiemelt projekt. Budapest, 2012. p. 180.

¹⁰⁴ Korrupciós Érzékelési Index. URL: http://transparency.hu/Korrupcio_Erzekelési_Index. Letöltés ideje: 2016. január 07.

¹⁰⁵ Egyre rosszabb Magyarország korrupciós megítélése - Ez derül ki a Transparency International 2015-ös világfelméréséből. URL: http://transparency.hu/cpi_2015?bind_info=index&bind_id=0 Letöltés ideje: 2016. január 27.

¹⁰⁶ A Vesztegetési Index (*Bribe Payers Index*) a megvesztegetésre vonatkozó felmérés, mely 22 országot rangsorol vállalataik külföldi üzleti tevékenységük során mutatott megvesztegetési hajlandóságuk szerint. A Globális Korrupciós Barométer (*Global Corruption Barometer*) egy közvélemény kutatáson alapuló felmérés, mely a világ több mint 60 országában méri, hogy az utca embere mennyire érzékeli és tapasztalja a korrupciót. *Indexek és jelentések*. URL: <http://transparency.hu/INDEXEK> Letöltés ideje: 2016. január 07.

mértékére vonatkozó felmérés a bűnüldözési helyzet értékelése kapcsán sem történik meg annak ellenére, hogy e körülmény a lakosság biztonságérzetére is hatást gyakorolhat.¹⁰⁷

A rendőri jogsértések témakörében készült tanulmányok, publikációk eltérő elképzeléseket fogalmaznak meg a rendőrök által megvalósított normaszegések látenciájának mértékére vonatkozóan is. Konszenzus mutatkozik viszont azon a téren, hogy a látencia mértéke a rendőrök által elkövetett normaszegések esetében sem megbecsülhető, továbbá abban is egyetértés van, hogy az egyes rendőri jogsértések statisztikai esetszám csökkenése, vagy növekedése nincs bizonyítható összefüggésben a látencia mértékének esetleges változásaival. Kutatásom során ezen általánosan elfogadott tények alapján abból indulok ki, hogy a rendőri normaszegők esetében valóban létezik a látencia, és ez mindaddig elfogadott tételként kezelendő, míg az ellenkezőjét tudományos módszerekkel nem tudjuk bizonyítani.

A látencia a korrupciós cselekmények vonatkozásában – tekintettel e jogsértés természetére, és a különösen jellemző titkon történő elkövetésre – a témakör kutatóinak véleménye alapján nagyobb az átlagtól, egyes vélemények szerint ennek mértéke akkora is lehet, melynek következtében a korrupció nem is kutatható.¹⁰⁸ Más megközelítés alapján az ismertté vált korrupciós bűnözés mértéke „tragikomikusan” csekély,¹⁰⁹ vagyis a látencia nagyságrendekkel nagyobb lehet az ismertté vált magatartásoknál.

Egyes kutatói vélemények szerint a korrupció tényleges nagysága és a róla való vélekedés között szoros összefüggés van, s e megközelítés alapján a korrupció mértékét a kutatók és a közemberek által tapasztaltak alapján lehet megbecsülni.¹¹⁰ Ennek egyik módja lehet a kikérdezéses módszer is, viszont összességében e módszerek azért sem lehetnek alkalmasak a látencia mértékének meghatározására, mert a kikérdezettek maguk is elkövetők lehetnek a cselekményben, akinek saját bűnükéről kell nyilatkozniuk.¹¹¹

A korrupció, vagyis a korrupciós jellegű bűnözés sajátos elkövetési magatartással megvalósuló cselekmény. Erre tekintettel a jelenség látenciájának mértéke sem a

¹⁰⁷ KEREZSI Klára - GOSZTONYI Márton: *Roma is? Szegény is? Bűnöző is?* In.: BORBÍRÓ Andrea - INZELT Éva - KEREZSI Klára - LÉVAY Miklós - PODOLETZ Léna (szerk.): *A büntető hatalom korlátainak megtartása: büntetés, mint végső eszköz.* Tanulmánykötet Gönczöl Katalin tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2014. p. 246.

¹⁰⁸ MERT László: *A korrupció értelme(zése)* In.: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁT Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon.* Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. pp. 196-202.

¹⁰⁹ KRÁNITZ Mariann: *Prológus, avagy néhány gondolat a korrupcióról.* In: *Korrupció Magyarországon,* Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület. Budapest, 2000. p.69.

¹¹⁰ SÍK Endre: *A „hasrabecslés” módszere.* In: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁT Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon.* Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. pp. 233-252.

¹¹¹ GECSE Gábor Gusztáv: *Lehetséges eszközök a rendőri korrupció elleni küzdelemben - új jogszabályi lehetőségek.* Belügyi Szemle. XLIII. évfolyam 10. szám. Budapest, 2015. pp. 17-30.

felméréseken alapuló szubjektív érzékelés, sem pedig a statisztika alapján nem ismerhető meg objektíven,¹¹² és nem alakítható ki hiteles álláspont a látencia mértékére vonatkozóan.

A leírtakon túlmenően a korrupciós jellegű magatartások nagyságának reális feltételezését az is nehezíti, hogy a statisztika adatainak csökkenése, vagy emelkedése sem lehet egyértelmű jelzés a látencia változására, az utalhat a nyomozási eredményesség megváltozására is. Összegezve az előzőeket kijelenthető, hogy a korrupciós cselekmények esetében – elsősorban az elkövetés speciális körülményeire tekintettel – létezik a látencia, annak mérhetőségére, arányára, nagyságára vonatkozóan viszont objektív módszer nem ismert.

2.1.3. A RENDŐRI KORRUPCIÓ SZAKTERÜLETI MEGVALÓSULÁSA ÉS A MEGVALÓSULÁS JEGYEI

A rendőri korrupció számtalan helyen, módon és formában jelenhet meg. Ennek alapvető oka az, hogy a rendőrség nem „homogén” szervezet, mivel szerteágazó feladatait szolgálati ágak, szakszolgálatok, valamint szolgálati formák alapján és egyéb szakterületi tagozódás szerint látja el. Az eltérő tevékenységi körök különböző színtereket teremthetnek a rendőri korrupcióhoz. Például egészen más elkövetési szituációkban és eltérő lehetőségek kihasználásával korrumpálódhat a rendészeti, a bűnügyi, vagy az igazgatásrendészeti állományba tartozó rendőr. A korrupciós jellegű kapcsolatok tulajdonságai általában megegyeznek a személyi interakcióra jellemző folyamatokkal, többségében a mindennapi társas emberi kapcsolatokra vonatkozó, azokat szabályozó interakciós „fogások” alkalmával történnek meg, viszont többszöri megisméltődése mind a benne résztvevő, mind a résztvevő tágabb környezetében (*közösségében, csoportjában*) változást, átalakulást generál.¹¹³

Rendőri berkekben általánosan elfogadott az a szakmai vélemény, hogy a rendőri korrupciót kiváltó okok – az általános jellemzőkön túlmenően – szolgálati áganként külön léteznek és külön vizsgálhatóak.¹¹⁴ A témakörben készült szinte valamennyi tanulmány úgy foglal állást, hogy a rendőri korrupció szempontjából a közrendvédelmi és közlekedésrendészeti szolgálati ág beosztottai a leginkább veszélyeztetettek. Ennek elsődleges oka az, hogy e szolgálatok tagjai kerülnek legnagyobb gyakorisággal olyan hivatalos kapcsolatba állampolgárokkal, ahol a legális rendőri tevékenységből adódó, szabad mérlegelési jogkörben eljárva visszaélésre

¹¹² Igazságügyi Minisztérium: *Korrupció elleni küzdelem*. Budapest, 2006.

¹¹³ TÓTH Péter: *A korrupció, mint adaptív stratégia*. In.: BERKI Zoltán (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. II. kötet. Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület. Budapest, 2003. pp. 11-42.

¹¹⁴ KRÖZSEL Károly: *Korrupcióellenes közdelem*, Belügyi Szemle. LI. évfolyam 9. szám. Budapest, 2003. pp. 62-67.

alkalmas helyzetek keletkezhetnek. Finszter ezt úgy fogalmazza meg, hogy „*a rendészeti intézkedés első beavatkozó szerepe és a nagyfokú mérlegelés szabadsága a rendőrségi jog megteremtésével és a jog uralmának helyreállításával sem csökkenthető. Mindazon szolgálati területek, ahol a munkának e sajátosságai megtalálhatóak (közrendvédelem, közlekedésrendészet) változatlanul a korrupcióra legérzékenyebb területek maradnak.*”¹¹⁵

A közlekedésrendészeti és a közrendvédelmi szolgálati ágak, valamint a határrendészet állománya közterületi tevékenységük (*közlekedési ellenőrzéseik, járőrszolgálati feladataik ellátása*) során az összes szolgálati ág közül a legszélesebb helyszíni mérlegelési lehetőséggel rendelkeznek. Az esetek jelentős részében az intézkedő rendőr birtokolja a számára foganatosított intézkedéshez kapcsolt legális, törvényileg szabályozott mérlegelési lehetőséget. Ez a helyzet az arra alkatilag, lelkiileg „fogékony” rendőr esetében generálója lehet a korrupciós magatartásoknak. Fokozhatja az ilyen jellegű rendőri jogsértések megvalósulásának lehetőségét az állampolgárok – akár a rendőr által is előidézett, felfokozott - intézkedésbeli kiszolgáltatottsága (*például külföldi, a magyar nyelvet nem ismerő állampolgárokkal szembeni intézkedések esetén*). A jelzett szolgálatok korrupciós magatartásai kapcsán tapasztalati úton kijelenthető az is, hogy e jogellenes cselekmények döntő mértékben az esti, vagy hétvégi időszakokra esnek, illetve kis forgalmú közutak, eldugott területek a kedvelt elkövetési helyek.

Egyes megközelítések szerint a közterületi rendőri korrupció nem minden esetben előre tervezetten valósul meg, az eseti jellegű, vagyis a konkrét rendőri intézkedés „szülte” korrupciós magatartások sokfélék lehetnek. Két ilyen jellemző elkövetési magatartás: súlyos szabályt szegőkkel (*például ittas járművezetőkkel*) szembeni intézkedés elmulasztása készpénzért; áruszállító járművek szállítmányának átvizsgálását követően az áru egy részének kikövetelése az intézkedés gyors befejezése, illetve a tüzetesebb átvizsgálás elkerülése érdekében.¹¹⁶

Ugyancsak széles a mérlegelési lehetősége a rendőri korrupció esetleges megteremtése érdekében az igazgatásrendészeti állománynak, mivel a szakterület tagjainak „*lehetőségük*

¹¹⁵ FINSZTER Géza: *A vesztegetés nyomozása*. Magyar Rendészet. X. évfolyam 3-4. összevont szám. Budapest, 2010. p. 21.

¹¹⁶ SÁRKÖZI Ferenc: *A rendőri korrupció néhány sajátossága*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 10. szám. Budapest, 1999. pp. 70-79.

adódhat az engedélyügyekben hozott határozatok, okmányok tartalmának jogellenes befolyásolására, illetve biankó okmányok kiadására”¹¹⁷

A korrupcióval foglalkozó hazai szakirodalom által kevésbé vizsgált terület a szolgálati tevékenységhez nem köthető, vagyis a szolgálaton kívül megvalósuló rendőri korrupció.¹¹⁸ Sokszínűsége következtében – álláspontom szerint – ezen a területen további jelentős kutatási tevékenység végezhető a jövőben.

A rendőrök által megvalósított korrupciós jellegű magatartásoknak – történjenek azok a szolgálattal összefüggésben, vagy a szolgálaton kívül – vannak egyező elkövetési elemei, mivel az ilyen jellegű cselekmények minden esetben hasonló körülmények és „keretek” között valósulnak meg, vagyis az állampolgár és a rendőr viszonylatában. A rendőri korrupciós cselekmények közös vonása továbbá, annak központi eleme a jogtalan előny megléte, mely legtöbbször a civil elkövetők által felkínál, átadott, illetve a rendőr által elfogadott anyagi jellegű ellenszolgáltatás. Ez leggyakrabban készpénz, de a rendőri korrupció más anyagi jellegű előnyök adásában-átvételében is megvalósulhat (*különbéle kedvezményes lehetőségek elfogadása*). Elfogadott tudományos közvélekedés szerint „*az „utcai” korrupció jellemzője, hogy az esetek zömében készpénz a gazdát cserélő jogtalan előny*”.¹¹⁹ E megállapítás különösen igaz a közterületi rendőri korrupcióra.

A szakterületenként meghatározott korrupciós elkövetési magatartások sokféle megjelenése mellett is kimutathatóak további közös elkövetési jellemzők. A korrupció folyamatában az abban érintett állampolgár (*aktív vesztegető*) a rendőri intézkedést jogszerűen követő szankció elmaradásával jut jogtalan előnyhöz, a korrumpált rendőr (*passzív vesztegető*) pedig valamilyen „haszon” révén kapja meg a jogtalan előnyt. Megjegyzem az aktív és passzív jelző a szakirodalomban elfogadott meghatározások, melyek nem minden esetben fedik le teljes pontossággal a rendőri korrupciót, mivel a rendőr esetében a „passzív” jelző nem a

¹¹⁷ URSZÁN József: *A korrupció megelőzésének gyakorlata és távlatai a helyi rendőri szerveknél*. Rendvédelmi Füzetek. Budapest, 2001. évi 5. szám. p. 9.

¹¹⁸ GÁSPÁR Miklós: *A rendészeti korrupció és kezelésének rendszere*. Magyar Rendészet. XIV. évfolyam 5. szám. Budapest, 2014. pp. 29-24.

¹¹⁹ INZELT Éva: *Korrupció: fehérgallérral vagy anélkül. A fehérgalléros bűnözés változó tartalma és formái*. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Doktori (PhD) értekezés tézisei. Budapest, 2015. p.12. URL.: http://www.ajk.elte.hu/file/Tezisek_InzeltEva_EDIT.pdf Letöltés ideje: 2015. március 14.

cselekménybeli tevékenységét jelöli, hiszen a rendőr is lehet a jogszerűtlen magatartás kezdeményezésében aktív.

Tényként jelenthető ki, hogy a rendőri tevékenység során legálisan, jogszabályok alapján alkalmazható szankciók törvényes lehetősége önmagában nem generálja a rendőri korrupciónak, hiszen ez a rendőrség egyik alapfeladata. Ez alatt az értem, hogy azért, mert valaki a rendőri hivatást választotta, abból egyáltalán nem következik, hogy a törvényben biztosított lehetőségeivel visszaél csupán azért, mert ez a lehetőség rendelkezésére áll. Számtalan feltétel egybeesése - például a rendőr ilyen irányú hajlama, vagy a kollégák negatív hatása - esetén juthat oda egy rendőr, hogy a jogszerű intézkedés során biztosított legális szankciók lehetőségével „felvértezve”, azokkal visszaélve lép a korrupció talajára.

Általánosságban – a szolgálati ágak sajátosságainak figyelmen kívül hagyásával – egy rendőr legtöbbször fokozatosan jut el a korrupcióhoz. Eleinte kisebb szívességet tesz a szolgálati tevékenysége során, ezért ugyancsak kisebb szívességeket fogad el (*például apróbb ajándékok, egy kávé, egy üdítő*). Ezen a szinten nehéz eldönteni, és gyakran még maga a rendőr sem tudja felmérni, hogy az intézkedése során az állampolgárok irányába tanúsított segítő jellegű magatartása „belefér-e” a „*Szolgálunk és védünk*” szlogenbe, vagy sem. Nehéz is meghatározni a határt, erre vonatkozóan nem is fogalmazható meg egyértelmű szabály, mivel minden egyes eset más és más lehet. Minden rendőri intézkedés vonatkozásában a konkrét körülmények teljes ismeretében lehet a kisebb szívességek adása és elfogadása esetében meghúzni a határvonalat a korrupciós és az állampolgár-barát rendőr között.

2.2. HAZAI KUTATÁSI ELŐZMÉNYEK

Magyarországon a rendőri korrupcióra vonatkozó, a beosztottak körében tudományos módszerekkel lefolytatott felmérések több, mint 15 éve készültek, illetve a lefolytatott vizsgálatok elsősorban a jelenséggel kapcsolatos konkrét eseteket vizsgálták. Erre tekintettel saját felmérési eredményeimet e kutatásokhoz hasonlítani csak kis mértékben lehetséges, kizárólag bizonyos végső következtetések vonatkozásában tudom elvégezni az összevetést.

A rendőri korrupció felmérését célzó első hazai kutatás az 1998-ban Kránitz Mariann által publikált, közvélemény kutatáson alapuló felmérés volt.¹²⁰

A szerző állampolgárok körében lefolytatott kérdőíves közvélemény-kutatás eredményeit és tapasztalatait összegezte. A kutatás lefolytatását elsősorban az indokolta, hogy ellentét mutatkozott a rendőri korrupció közvélemény általi megítélésében és a kriminalisztikai statisztikák adatai között. A „szóbeszédben” rengeteg történet keringett a közlekedési rendőrök megvesztegethetőségéről, a statisztikai adatok viszont a rendőrök által elkövetett korrupciós cselekmények csekély számát mutatták. A feltett kérdések a rendőri intézkedés végrehajtása, lefolytatása kapcsán arra vonatkoztak, hogy az intézkedők mennyiben voltak udvariasak, jog- és szakszerűek, illetve tettek-e utalást korrupciós jellegű magatartásra.

A közvélemény-kutatás keretében összesen 251 fő válaszolt (*összesen 1100 kérdőív került kiosztásra*), a válaszadók közül 159 fővel szemben történt rendőri intézkedés és mind a 159 fővel szemben pénzbírságot szabtak ki közúti szabályszegés elkövetése miatt. Az értékelhető választ adók 22 %-át a jogszabályban előírt mértéket meghaladó összegű szabálysértési bírsággal sújtották (*5-10.000 forint között*), 30 % pedig nem kapott nyugtát a bírság megfizetéséről. A válaszadók 10 %-a a rendőrök durvaságát, 21 %-a a szakszerűtlenséget kifogásolta, 13 % állította, hogy a rendőrök korruptak, és ugyanennyien jelezték, hogy az intézkedő rendőrök az átadott pénzbírság összegét egyszerűen zsebre tették.

A kutatás összességében – az állampolgárok személyes tapasztalásán alapuló vélemény szerint – a rendőri állomány vonatkozásában a statisztikai adatoknál nagyobb mértékű korrupciót mutatott ki. A vizsgálat tehát a rendőri korrupció statisztikai adatokkal jelzett akkori mértékét nem igazolta.

Hasonló felmérés volt az 1999-ben publikált, a Rendőrtiszti Főiskola 160 rendőr szakos, levelezős – vagyis ténylegesen a rendőrség állományában szolgálatot teljesítő – hallgatójának kikérdezésével végrehajtott kutatás. A válaszadók 49 %-a budapesti, 51 %-a vidéki volt. Ez volt az első olyan jellegű felmérés, mely az állomány köréből választotta a megkérdezett célcsoportot.¹²¹

A résztvevők által kitöltött kérdőíveket az azonos módon az Amerikai Egyesült Államokban lefolytatott vizsgálat eredményeivel vetették össze, a három felmért terület közül az egyik a korrupció volt (*a másik kettő: a „külvilághoz”, vagyis az állampolgárokhoz, valamint a*

¹²⁰ KRÁNITZ Mariann: *Korrupció-e a közutakon bírságoló rendőr?* Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok. XXXV. kötet. Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet. Budapest, 1998. pp. 224-249.

¹²¹ KRÉMER Ferenc: *A rendőri korrupció néhány sajátossága.* Belügyi Szemle. XLVIII. évfolyam 10. szám Budapest, 1999. pp. 40-69.

„belvilághoz”, a rendőrök saját világához kapcsolódott, melyek értékelésére írásom jellege miatt nem térek ki.).

A rendőri korrupcióra vonatkozó megállapítások egyértelműen visszaigazolták a korábban ismertetett, az állampolgárok körében lefolytatott kutatás következtetéseit, viszont a rendőri korrupciót az előző kutatástól nagyobb arányúnak mutatta. A vidéki válaszadók lényegesen alacsonyabb mértékűnek ítélték a rendőri korrupciót, mint a budapestiek, az előzőek 29 %-a, az utóbbiak 50 %-a ítélte a rendőri korrupciót gyakran előforduló jelenségnek.

A budapestiek fele a rendőri korrupció megvalósulási színteréknél a helyszíni bírsággal kapcsolatos rendőri intézkedést jelölte meg, a vidékiek esetében ez csupán 29 % volt. Egyöntetűen igazolta a felmérés a „zsebre bírságolás” akkori jelenlétét a szervezetben. A felmérés a rendőrség állományára vonatkozóan a szerző álláspontja szerint sem volt reprezentatívnak tekinthető.

Szintén úttörő kutatásként kell megemlíteni a rendőri korrupció témakörében azt a felmérést, mely 1999-ben a rendőrség beosztotti állományával készített interjúk alapján történt.¹²² E felmérés megállapításai is – egyezően a korábbiakban megállapítottakkal – a rendőri korrupciónak a statisztikai adatoknál nagyobb mértékű akkori jelenlétét igazolták, s az eredmény szintén a rendőri állomány véleménye alapján született. A korrupció ilyen mértékű érzékelésének okaként a felmérők megemlítik, hogy mivel a rendőrség az őt körülvevő társadalom része, ezért annak általános korrupciós tendenciáitól nem függetlenedhet. Két korrupciós szintet tárt fel a kutatás: az alacsonyabb szintű, az úgynevezett „borravalózást”, valamint a súlyosabb, a bűnözői csoportokkal összefonódott korrupciós magatartásokat. A kutatás szolgálati áganként is vizsgálta a korrupciós cselekményeket, valamint megfogalmazta, hogy a rendészeti korrupció elleni tevékenység kizárólag a „kisrendőröket” érintik, s a korrupció egyik alapvető okának az alacsony fizetéseket tartotta. Az összegyűjtött eredmények alapján a kutatás a rendészeti vezetők részére is ajánlásokat fogalmazott meg.

E két utóbbi kutatás közös vonása volt, hogy mindkettő kizárólag a rendőri állomány megkérdezése alapján vizsgálta a rendőri korrupciót. Ebből adódóan a megállapítások pontos képet adtak a megkérdezett állomány belső korrupcióhoz való akkori viszonyáról.

¹²² Rendészeti Kutatók Egyesülete: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen*. PHARE Program Kiadványa, Budapest, 2000.

2.3. ÖSSZEGZÉS

A rendőri korrupció fogalma nem írható le olyan egységes megfogalmazással, mint egy matematikai képlet. Ennek okai ott keresendők, hogy az ilyen jellegű cselekmények nagyon összetettek, sokszínűek, a magatartás nehezen definiálható teljesen objektíven. A rendőrség szolgálati ágainak sokszínűsége miatt a rendőri korrupciónak számtalan megjelenése, színtere lehet, sőt a korrupciós jellegű magatartások a szolgálati tevékenységtől függetlenül is megvalósulhatnak. Ez utóbbi területtel a hazai szakirodalom csak kis mértékben foglalkozik, pedig ezen a téren tapasztalhatóak a legösszetettebb és a legsokoldalúbb elkövetési magatartások. A korrupciós megfogalmazások különbözősége, eltérősége esetén azt is ki kell emelni, hogy nem csak szolgálati áganként, hanem időszakonként is változnak a rendőri korrupció megfogalmazásának preferenciái. Magának a korrupciónak azért sincs a szakirodalomban egységes meghatározása, mivel a fogalom általában szélesebben és eltérő értelemben is használatos.

Mindezek ellenére a korrupciós megfogalmazásokban sok a közös gondolati elem, mint például a jogtalan előny biztosítása, elfogadása, a hatalom adta lehetőségekkel történő visszaélés. E közös kapcsolódási pontok bemutatják a rendőri korrupció jellemzőit és fókuszálhatják a tárgykörben felmerülő gondolatainkat egy határozott, egységes irányba, vagyis támpontok a jelenség kutatásához. A rendőri korrupcióval szembeni fellépés eredményességének igénye viszont megkívánja, hogy a „kutathatóság szintjén” túlmenően is megalkotásra kerüljön e jelentős tárgyi súlyú jogsértés specialitásait is tartalmazó definíció.

A rendőri korrupció-ellenes – bármely szintű és formájú – tevékenység végzéséhez, valamint a téma megismeréséhez elengedhetetlen, hogy a cselekmények jellemzőit, előfordulási gyakoriságukat, elkövetési tendenciáit, kiváltó okait ismerjük. Ezen az adathalmazon kiindulási pontot keresve és találva ölthetnek tárgybeli vizsgálataink tudományos jelleget és igényt. Mérhetőség nélkül a rendőri korrupció nem vizsgálható, nem deríthető fel, nem megelőzhető. Álláspontom szerint a statisztikai adatok alapján, valamint az egyéb vizsgálati módszerekkel beszerezhető információk alkalmasak a kérdés teljes körű vizsgálatára. Az adatokra, információkra minden kutatónak szüksége van, még akkor is, ha tudjuk, hogy mindkét módszernek vannak hiányosságai. E hiányosságokat mindnyájunknak ismernünk kell éppen úgy, mint a módszerek előnyeit, s ezeket állandóan szem előtt tartva tudunk reális értékeléseket, tárgyilagos kutatásokat végezni a rendőri korrupció témakörében.

A korrupciós jellegű magatartások a rendőri szolgálati ágak tevékenységi köreinek különbözőségeiből adódóan más-más formában, szolgálati áganként tipizálhatóan jelennek meg. Ezek előfordulási okait, megjelenésük elősegítő körülményeit, valamint a megelőzés érdekében szükséges és leghatékonyabb parancsnoki intézkedéseket a szakterületi sajátosságok figyelembe vételével, a napi szakmai munka keretein belül lehet és indokolt megtenni. A témakört kutató szakembereknek is ismerniük kell, hogy milyen körülmények és lehetőségek között valósulhat meg a rendőri korrupció, ez meghatározhatja kutatási irányait, elképzeléseiket.

A rendőrök által megvalósított korrupciós jellegű magatartások esetében tovább bonyolítja a képet, hogy a szolgálati tevékenység sokszínűsége eltérő lehetőségeket teremt a korrupció megvalósulására. Ezzel mind a rendőrök, mind a korrupcióban résztvevő állampolgárok tisztában vannak, e körülmény – kiegészülve a jogsértő cselekmény titkon történő elkövetésével – jelentős hatást gyakorol a látenciára. A szolgálati tevékenységen kívüli rendőri korrupció sokszínű megvalósulási lehetőségei tovább nehezítik az elkövetési számokra vonatkozó reális becsléseket.

A rendőri korrupció összetettsége, sokszínűsége, elkövetési körülményeinek és módjainak specialitásai teszik szükségessé az aktuális kutatási eredményekre épülő fogalmi meghatározás megalkotását. A jelenségre vonatkozó saját megfogalmazásomat az értekezésemben feltártak alapján, tudományos eredményeim bemutatásánál alakítom ki.

3. A RENDŐRI KORRUPCIÓVAL SZEMBENI FELLÉPÉS ESZKÖZRENDSZERE ÉS LEHETŐSÉGEI

A rendőri korrupcióval szembeni fellépés alapvető jogszabályi kereteit a fegyelemkezelés rendszere biztosítja a rendőrségen, mely nem kizárólag e jogsértéssel, hanem a hivatásos állományba tartozók valamennyi deviáns magatartásával szemben megteremti a munkáltató intézkedések lehetőségét. A fegyelmi szabályok legalább érintőleges bemutatását a leírtakon túlmenően – a dolgozatom későbbi részében szereplő – statisztikai adatok értékelése is szükségessé teszi. A fejezetben a korrupció-ellenes tevékenység kapcsán a fegyelmi intézkedések rendszerének értékelésén túlmenően az integritás rendszer főbb elemeit is bemutatom, valamint a tárgykörben nemzetközi kitekintést is végzek.

A fegyelmi jogkör a legszűkebb elsődleges értelmezésben a hivatásos állományba tartozók által megvalósított fegyelemsértések, valamint a szolgálati viszony tartama alatt a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértések fegyelmi eljárás keretében történő elbírálását jelenti (*a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések nem tartoznak a fegyelmi jogkörbe*). Az eljárások alapvető szabályrendszerét a szolgálati törvény¹²³ tartalmazza.

A parancsnoki fegyelemkezelés tágabb értelmezésben viszont magában kell, hogy foglalja a fegyelmi eljárások lefolytatásán túlmenően mindazon vezetői intézkedéseket, melyek célja az állomány erkölcsi helyzetének fenntartása. A törvényes rend és fegyelem megléte kiemelten fontos feltétele a katonai jellegű szervezetek hadrafoghatóságának és készenlétének.¹²⁴ E kiterjedt tevékenység természetesen nem korlátozódhat kizárólag a fegyelmi jogkörrel rendelkező parancsnoki állományra, minden rendőri vezetőnek – legyen az bármilyen alsóbb szintű vezető – az állományába tartozó rendőrök által megvalósított valamennyi normaszegése kapcsán intézkednie kell. A rendőri norma- és jogszegő magatartások észlelését követő parancsnoki tevékenység szakszerűsége kiemelt jelentőségű, mivel azok kapcsán meghatározott intézkedések megtételéhez fűződő munkáltatói jogok érvényesülése alapvető cél. A szükséges és kötelező intézkedések rendszerének legfőbb célja az, hogy fegyelmezett

¹²³ A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény („új” Hszt.)

¹²⁴ DR. HONFI Attila: *A katonai fegyelem és a bekövetkezett bűncselekmények összefüggései a Magyar Honvédségnél az 1990-es években*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Szociológia Pedagógia és Pszichológia Tanszék. Egyetemi Tankönyv. Budapest, 2006. p. 89.

légkörben történjen a munkavégzés, ami egy hierarchikusan felépülő fegyveres rendvédelmi szerv esetében alapkövetelmény. Amennyiben a felelősségre vonási eljárást megelőző szakszerűtlen előkészítő ügyintézés következtében a parancsnoki intézkedések elmaradnak, vagy azok jogszabályellenesen történnek meg, az a későbbiekben nem orvosolható jogi helyzetet eredményez.

A rendőrség hivatásos állományú tagjai által elkövetett jog- és normaszegések észlelése esetén valamennyi rendőri parancsnokot – beosztásából adódóan – konkrét és általános intézkedési kötelezettségek terhelnek. A belső normák megszegésén alapuló magatartások kapcsán szükséges fegyelmi eljárás megindítására viszont, mint speciális vezetői intézkedésre, kizárólag a meghatározott beosztásban lévő vezetők, a fegyelmi jogkörrel rendelkező parancsnokok jogosultak és egyben kötelezettek is.

A fegyelmi eljárás megindítása tehát kötelezettsége az arra jogosult vezetőnek, ezzel ellentétben viszont az eljárást lezáró fenyítés kiszabásának mértéke jelentős mérlegelési szabadságot biztosít számára. Az eltérő parancsnoki egyéni elvárásoknak köszönhetően ezáltal a fegyelmi szankció mértéke a cselekmény tárgyi súlyán túlmenően minden esetben nagy mértékben a fegyelmi jogkörrel rendelkező vezető egyéni mérlegelésén, a megvalósított jogsértő magatartás vezető általi megítélésén is múlik. A jogszabályi lehetőségek keretein belül maradó fegyelmi szankciók alkalmazási gyakorlata egyértelműen tükrözi a fegyelmi jogkör gyakorlójának elvárási rendszerét. A fegyelmi fenyítések kiszabása területén meglévő „szabadság” egyáltalán nem jelentkezik minden jog- és normaszegés elbírálása esetén. A korrupciós jellegű magatartások – történjenek azok a szolgálati tevékenységgel összefüggésben, vagy azon kívül – egyértelműen a legsúlyosabb megítélés alá esnek. A hivatali lehetőségével és helyzetével visszaélve bizonyítottan korrupciós bűncselekményt megvalósító rendőr minden esetben a legsúlyosabb munkáltatói szankciók kiszabására számíthat, az elmarasztalásra jogosult vezetők a fentebb jelzett mérlegelési jogkörükkel nem élnek.

Fegyelmi eljárás megindítása érdekében minden esetben konkrét személyre vonatkozóan kell fennállnia a fegyelemsértés gyanújának, vagyis az elkövető személyének ismeretén túl meg kell határozni azt a belső normát is, amely megszegése révén a fegyelemsértést elkövették. Ennek megállapítása esetenként az elsődlegesen rendelkezésre álló adatok alapján nem lehetséges, ilyenkor a fegyelemsértés megalapozott gyanújának megállapítása, vagy kizárása érdekében fegyelmi tényfeltáró vizsgálatot kell lefolytatni.

Az állomány normaszegései kapcsán szükséges és lehetséges parancsnoki intézkedések tárháza szélesnek mondható. A vezetőnek minden esetben szem előtt kell tartania az intézkedések esetében a rá vonatkozó jogszabályi kötelezettségeket, a kötelező intézkedések rendszerét, valamint arra is figyelemmel kell lennie, hogy kötelezettségei betartása mellett melyek azok az intézkedési módok, melyek az adott helyzetben a leghatékonyabbak, melyek révén valósul meg a fenyítés célja, vagyis a szolgálati rend és fegyelem védelme, az eljárás alá vont személynek és másoknak a fegyelemsértéstől való visszatartása.¹²⁵

3.1. A FEGYELMI ELJÁRÁS FŐBB SZABÁLYAI

A rendőrség hivatásos állományú tagjaival kapcsolatos fegyelemkezelő tevékenység szabályait a szolgálati törvényen túlmenően a Fegyelmi Szabályzat¹²⁶ tartalmazza. A fegyelmi jogkör magában foglalja a fegyelmi eljárás elrendelésének, lefolytatásának és a fenyítés kiszabásának jogát, a fegyelmi jogkört - néhány kivétellel - az állományilletékes parancsnok gyakorolja.¹²⁷

A fegyelmi eljárás elrendelése, továbbá a fenyítés kiszabása mellőzhető, ha a fegyelemsértés olyan csekély súlyú, hogy figyelembe véve a fegyelemsértőnek a magatartását és a szolgálati rendhez való viszonyát a fenyítés célja írásos figyelmeztetéssel is elérhető. A hivatásos állomány tagjával szemben alkalmazható fenyítések meghatározott sorrendje kifejezi az elmarasztalás súlyosságát is, a fenyítési nemeket a szolgálati törvény tartalmazza: feddés, megrovás, pénzbírság, egy fizetési fokozattal egy évre való visszavetés, a fizetési fokozatban való előlépés várakozási idejének meghosszabbítása hat hónaptól két évig terjedő időtartamra, eggyel alacsonyabb rendfokozatba hat hónaptól két évig terjedő időtartamra történő visszavetés, alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés, egy évtől két évig terjedő időtartamra, szolgálati viszony megszüntetése.¹²⁸

A fegyelmi eljárást határozattal kell elrendelni, annak során vizsgálatot kell tartani, melynek határideje 30 nap, e határidőt az eljárás elrendelője egy alkalommal – legfeljebb 30 nappal – meghosszabbíthatja. A vizsgálat során bizonyítást kell folytatni, bizonyítékként felhasználható más hatósági, valamint a bírósági eljárásban keletkezett irat vagy egyéb

¹²⁵ 2015. évi XLII. tv. 182. §

¹²⁶ A belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról kiadott 11/2006. (III.14.) BM rendelet (*Fegyelmi Szabályzat*)

¹²⁷ 2015. évi XLII. tv. 191-193. §

¹²⁸ 2015. évi XLII. tv. 185. § (1) bekezdés

bizonyíték.¹²⁹ A vizsgálat befejezésekor, az iratismertetés után a vizsgáló jelentésben foglalja össze a megállapításait. Az állományilletékes parancsnok a jelentés és az iratok kézhezvételét követően meghatározott szabályok szerinti személyes meghallgatást tart.¹³⁰

A fenytést a fegyelemsértés tárgyi súlyának, a fegyelemre gyakorolt hatásának, az elkövető véttségének, a személyi körülményeinek, valamint a szolgálatban tanúsított magatartásának mérlegelésével kell kiszabni. A fegyelmi ügyben indokolt határozatot kell hozni, melyet kézbesíteni kell az eljárás alá vont személy részére.¹³¹

Az új szolgálati törvény – egyezően a korábbi jogszabály szövegezésével – egyértelműen meghatározza a fegyelmi eljárás megindításának alapját: „*Fegyelemsértést követ el és fegyelmi eljárás keretében kell felelősségre vonni a hivatásos állomány tagját, ha szolgálatteljesítésre, vagy a szolgálati viszonyra vonatkozó kötelezettségét vétkesen megszegi*”.¹³² A jogszabály ezen a normahelyen rendelkezik továbbá a hivatásos állományú rendőr által a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértés kapcsán szükséges fegyelmi intézkedésekről,¹³³ valamint a katonai vétségek fegyelmi eljárásban történő elbírálásáról.¹³⁴

A fegyelemkezelés tárgykörébe tartozó intézkedések rendszerét tartalmazó korábbi szolgálati törvény¹³⁵ helyett közel 19 év után 2015. július 01-jén lépett hatályba az új szolgálati törvény. Tekintettel arra, hogy az újonnan hatályba lépő jogszabály a szervezet tevékenységének minden területén olyan mértékű módosítást hozott, melyre az eltelt csaknem 20 évben nem került sor, ezért a rendőri munkához kapcsolódó alacsonyabb szintű normák rendszerében is (*kormányrendeletek, BM rendeletek, ORFK utasítások, helyi, megyei szintű normák*) jelentős változás történt. A legtöbb belső norma átalakításával, módosításával nem is lehetett „lekövetni” a törvényi változások nagyságát, ezért teljesen új belső szabályozókat kellett alkotni.

¹²⁹ 2015. évi XLII. tv. 204. § (1) bekezdés

¹³⁰ 2015. évi XLII. tv. 205. § és 206. §

¹³¹ 2015. évi XLII. tv. 211. § (1) bekezdés

¹³² 2015. évi XLII. tv. 181. § (1) bekezdés

¹³³ 2015. évi XLII. tv. 181. § (2) bekezdés

¹³⁴ 2015. évi XLII. tv. 181. § (3) és (4) bekezdések

¹³⁵ A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény („rég” Hszt.)

A szolgálati törvény változása természetesen nem került el a fegyelmi szakterületet sem. A korábbi törvényben 30 szakasz¹³⁶ terjedelemben került szabályozásra a fegyelmi felelősség rendszere, az új jogszabályban már 46 szakasz¹³⁷ rendelkezik erről a tevékenységről. A terjedelem növekedése önmagában még nem jelentené a munka jellegének bármilyen szintű megváltozását is. Az új norma viszont számtalan korábban nem részletezett eljárási szabályt, intézkedési-, és eljárási rendet, jogintézményt, általános jogot és kötelezettséget fogalmaz meg a fegyelmi szakterület vonatkozásában, melyek részletezése nem képezi dolgozatom tárgyát. A szolgálati törvényen túlmenően a rendőrrre vonatkozó általános és konkrét köteleket a rendőrségi törvény¹³⁸ és a szolgálati szabályzat¹³⁹ is megfogalmazza, ezáltal az általános viselkedési és magatartási szabályok a szervezet egészére, az állomány valamennyi tagjára kötelező jelleggel bírnak.

3.2. SZABÁLYSÉRTÉS ELBÍRÁLÁSA FEGYELMI JOGKÖRBE

A szolgálati helyen vagy szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértést – a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével – a fegyelmi jogkör gyakorlója fegyelmi eljárás keretében bírálja el.¹⁴⁰

Szabálysértés az a törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra. A törvény alkalmazásában az a tevékenység vagy mulasztás veszélyes a társadalomra, amely a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükségesnél kisebb fokban sérti vagy veszélyezteteti az Alaptörvény szerinti állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, a természetes és jogi személyek, valamint a jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait.¹⁴¹

A szabálysértés kapcsán fegyelmi fenytésként kiszabott pénzbírság mértéke alapszabályként nem haladhatja meg az egyes szabálysértésekre a szabálysértési jogszabályok alapján kiszabható pénzbírság összegét, legalacsonyabb összege ötezer forint, legmagasabb összege kétszázezer forint, a normaháttér a jogorvoslatot is szabályozza.¹⁴²

¹³⁶ 1996.évi XLIII. tv. 119. § -tól a 149.C. § -ig

¹³⁷ 2015. évi XLII. tv. 181. § -tól a 227. § -ig

¹³⁸ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.)

¹³⁹ A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról kiadott 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet

¹⁴⁰ Fegyelmi Szabályzat 36. § (1) bekezdés

¹⁴¹ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Sztv). 1. § (1) és (2) bekezdései

¹⁴² 2015. évi XLII. tv. 212. § (1) és (2) bekezdései

3.3. A RENDŐRÖK ÁLTAL ELKÖVETETT BŰNCSELEKMÉNYEK

3.3.1. A KÖZTÖRVÉNYES BŰNCSELEKMÉNYEK

Bűncselekmény az a szándékosan vagy - ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli - gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli. Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti. A bűncselekmény büntett vagy vétség. Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre e törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, minden más bűncselekmény vétség.¹⁴³

A legtágabb értelemben véve a rendőri kriminalitás, mint speciális bűnözési forma összetett jelenség, mert az ebbe a körbe tartozó bűncselekmények lehetnek olyanok, melyek a polgári életviszonyok között büntetőjogilag egyáltalán nem nyernek értékelést, mint például a katonai bűncselekmények. Ezen túlmenően lehetnek olyanok, melyek akár rendőri, akár polgári személy elkövetés esetén büntetendők, mit például a vagyon elleni, illetve a korrupciós jellegű bűncselekmények. Végezetül lehetnek olyan cselekmények, melyek az általános büntetőjog alapján is büntetendők, viszont a rendőri életviszonyok között megvalósulva közvetlen támadást jelentenek a rendőrség munkájába vetett közbizalommal szemben, ezért súlyosabb elbírálás alá esnek rendőr elkövető esetén. Erre kézenfekvő példa a bántalmazás hivatalos eljárásban.¹⁴⁴

A leírtak alapján is látható, hogy milyen sokféle formában valósíthat meg a rendőr bűncselekményt, melyekkel szemben eltérő eljárási rendek szerint kell eljárni. A rendőrök által elkövetett bűncselekmények nyomozását alapesetben nem a fegyelmi jogkörrel rendelkező parancsnok, hanem a Központi Nyomozó Főügyészség Regionális Osztályai területi elv alapján végzik. A 2014. január 01-jétől hatályos módosítás értelmében a rendőrség hivatásos állományú tagja által a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett valamennyi bűncselekmény esetében katonai büntetőeljárásnak van helye.¹⁴⁵ A büntetőeljárás törvény az eljárások lefolytatásának menetét teljes körűen szabályozza.

¹⁴³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 4. § (1) és (2) bekezdései, valamint az 5. §

¹⁴⁴ Bűnelkövető rendőrök és az általuk elkövetett bűncselekmények 2008. és 2012. években. A Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztályának kiadványa. Budapest, 2013. p. 5.

¹⁴⁵ Az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódó más törvények módosításáról szóló 2013. évi CLXXXVI. törvény 66 §-a - 2014. január 01-jei hatállyal - módosította a Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 470.§ (1) bekezdés c) pontjában foglalt rendelkezést.

A köztörvényes – köztük a korrupciós jellegű – bűncselekmények nyomozása a leírtak alapján nem a fegyelmi jogkörrel rendelkező előjáró hatásköre. E cselekmények észlelését követően a szükséges vezetői, parancsnoki intézkedések közé tartozik a feljelentés megtétele az illetékes nyomozó szerv felé. Korrupció észlelése, felfedése esetén a jogsértést elősegítő körülmények megszűnését követően minden parancsnoknak – lehetőség szerint parancsnoki kivizsgálás, tényfeltárás keretében – vizsgálnia kell, hogy milyen esetleges munkaszervezési, ellenőrzési, vagy egyéb szakmai hiányosságok vezettek a bűncselekmény megvalósulásához.

*„A katonai rendet, fegyelmet, mint rendszert tekintve, abból nem szakíthatóak ki a bűncselekmények felderítésével, vizsgálatával kapcsolatos teendők, hiszen konkrétan, illetve nap, mint nap hatnak a katonai szervezet személyi állományának morális állapotára, valamint meghatározó szerepet töltenek be az alaprendeltetés megvalósításában. Vagyis egy adott alakulat bűnügyi helyzete fontos mutatója annak, hogy feladatait miként és milyen hatásfokkal képes végrehajtani”.*¹⁴⁶ Erre tekintettel a hivatkozott tényfeltárás szakszerű és gyors lefolytatása a hasonló magatartások megelőzése érdekében kiemelt jelentőséggel bír. A bizonyítékok gyors beszerzése alapvető, meghatározó összetevője annak, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás eredményesen és rövid időn belül megtörténhessen.¹⁴⁷ Nagymértékben szolgálja ugyanis az állomány korrupciótól történő visszatartását a cselekmények mielőbbi szankcionálása.

3.3.2. A KATONAI BŰNCSELEKMÉNYEK

Speciális területei a rendőrök által megvalósított bűncselekményeknek a katonai bűncselekmények. Meghatározott esetben¹⁴⁸ a hivatásos állományú rendőr a büntető jogszabályok alkalmazása szempontjából katonának tekintendő¹⁴⁹. A törvény alkalmazásában katona a Magyar Honvédség tényleges állományú, a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja, akik a törvény szerint katonának minősülnek, velük szemben a katonai büntetőeljárás szabályait kell alkalmazni.

¹⁴⁶ HONFI Attila: *A katonai fegyelem és a bekövetkezett (katonai és köztörvényi) bűncselekmények összefüggései a Magyar Honvédségnél 1991. január 1 - 1999. december 31. közötti időszakban*. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005. p. 129.

URL.: http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2005/honfi_attila.pdf Letöltés ideje: 2016. március 14.

¹⁴⁷ KENYERESNÉ Ignáth Andrea: *Bíróság elé állítás, mint az állami büntetőhatalom azonnali érvényesülése*. Jog, állam, politika. V. évfolyam 4. szám. Universitas-Győr, Nonprofit Kft., Győr, 2013. pp. 145- 159.

¹⁴⁸ 1998. évi XIX. törvény (Be.) 485/A. §

¹⁴⁹ 2012. évi C. törvény (Btk.) 127. § (1) bekezdés

A katonai büntetőeljárás – az általános büntetőeljárás részeként – a katonai szervezetre jellemző, más szervezetenél nem fellehető speciális magatartások, a hierarchikus szolgálati kötelemkből adódó, és csak ott jelentkező viselkedési devianciák szankcionálására szolgál. Ezen szankcionálási szabályok alkalmazása révén tartható fenn a fegyveres szervek rendeltetésszerű működéséhez elengedhetetlen belső fegyelem.

A leírtakból adódik, hogy a katonai büntetőeljárás keretében olyan normasértő magatartások is büntetőjogi felelősséget vonnak maguk után, melyek az élet más területein – a civil életben – előfordulva nem, vagy csak csekély mértékben szankcionáltak.¹⁵⁰ A katonai bűncselekmények elbírálása kiemelt jelentőséggel bír a rendőri szervezet általános rendjének fenntartása érdekében, melyet mi sem igazol jobban, mint az, hogy e bűncselekmények kapcsán még a múlt század közepén is kiszabható volt a legnagyobb mértékű elmarasztalás.

„Az 1960-as években a katonai büntettek közül a törvény még különösen sokat sújtott halálbüntetéssel: a szökést, a külföldre szökést, a kibúvást a katonai szolgálat teljesítése alól, a zendülést, a parancs iránti engedetlenség bizonyos eseteit, az előljáró és a szolgálati közeg elleni erőszakot, a készenléti szolgálat szabályainak megszegését, a harc helyzetben elkövetett parancsnoki kötelességszegést, a kibúvást a harci kötelezettség teljesítése alól, a harcészültség veszélyeztetését és a hadikövet elleni erőszakot.”¹⁵¹

A katonai büntetőeljárások sajátos jogi tárgya a szolgálati rend és fegyelem, a normaháttérben megfogalmazott szolgálati kötelek megszegése képezi a katonai büntetőeljárások törvényi tényállását. A katonai jog forrásai elsősorban a státutumtörvények, a rendőrség esetében a rendőrségi törvény¹⁵², valamint a szolgálati viszonyra vonatkozó jogszabályok, szolgálati szabályzatok. Ezen normák együttese határozza meg a fegyveres szerv feladatait, működési kereteit, szabályait.

Katonai bűncselekmény kapcsán a nyomozásban, alapesetben az ügyészi feladatokat a katonai ügyész végzi, vagy nyomozást végeztet. Ha a nyomozást nem a katonai ügyész végzi, a

¹⁵⁰ A szolgálatra késve érkező rendőrijárőr a késés mértékétől függetlenül megvalósítja a szolgálatban kötelességszegés vétsége katonai bűncselekményt, míg egyéb foglalkozások esetében ez a magatartás a munkahelyi fegyelem megszegésének szintjét nem lépi túl. Szembetűnőbb a katonai bűncselekmények specialitása például a jelentési kötelezettség megszegése vétség esetében, mely magatartás szintén büntetőeljárás lefolytatását vonja maga után, míg a polgári életben ezen, vagy az ilyen jellegű, munkaviszonyban alá-főlé rendeltségi szintek között jelentkező magatartást a büntetőjog alapesetben nem szankcionál. Ezen utóbbi magatartás - súlyosabb eset megvalósítása esetén - büntetési alakkal is rendelkezik.

¹⁵¹ DR. BÓDI Stefánia: *A halálbüntetés hazai szabályozásának története, különös tekintettel a katonai bűncselekményekre.* Hadtudományi Szemle. I. évfolyam 2. szám. Budapest, 2008. p. 51. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2008/2008_2/2008_2_tt_bodi_stefania_47_53.pdf Letöltés ideje: 2016. március 07.

¹⁵² A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.)

vétségi nyomozásban az illetékes parancsnok jár el. A katonai bűncselekmények elkülönített, vagyis külön szabályozás alapján történő vizsgálata nem jelent jogbiztonsági, vagy alkotmányos kockázatot, a „hadi” szabályozást a katonai jellegű szervezetek speciális szakmai tevékenysége indokolja.¹⁵³ Amennyiben a fegyelmi eljárás tárgyává tett cselekmény alkalmas katonai vétség megállapítására is, az elrendelt fegyelmi eljárást fel kell függeszteni, amíg a katonai ügyész nem dönt arról, hogy az iratokat fegyelmi eljárásra megküldi, vagy a nyomozás folytatására intézkedik.¹⁵⁴ Az esetek döntő többségében a nyomozás elrendelését követően történik az ügyészi döntés, a fegyelmi jogkörbe utaláskor a nyomozás megszüntetéséről kell határoznia az ügyésznek.¹⁵⁵ A katonai vétség elkövetése miatt pénzbírság is kiszabható, annak mértékére a területileg illetékes törvényszék katonai tanácsánál kialakult gyakorlatot kell alapul venni.

3.4. AZ EGYÉB FEGYELEMI JELLEGŰ INTÉZKEDÉSEK

3.4.1. A SZOLGÁLATI BEOSZTÁSBÓL FELFÜGGESZTÉS

A fegyelemkezelés rendszerében fontos szerepet tölt be a szolgálati beosztásból felfüggesztés lehetősége. A jogintézményt azon esetekben alkalmazzák az arra jogosult vezetők, amikor a jogsértő magatartás jellegére, vagy tárgyi súlyára tekintettel az elkövető szolgálati helytől történő ideiglenes távoltartása indokolt. A korrupciós jellegű bűncselekményt megvalósító rendőrrel szemben az állomány védelme érdekében a személyzeti kényszerintézkedés elrendelése minden esetben indokolt lehet. A szolgálati helytől való ideiglenes távoltartás fegyelmi eljárás keretében, annak befejezéséig, de legfeljebb két hónapra tartható fenn.¹⁵⁶ Az előljáró parancsnok a szolgálati beosztásból történő felfüggesztést indokolt esetben további egy hónappal meghosszabbíthatja. Meghatározó új elem a korábbi szolgálati törvény szabályozásához képest, hogy az új Hszt. alapján a büntetőeljárásra tekintettel elrendelt szolgálati beosztásból történő felfüggesztés tartama nem haladhatja meg a tizennyolc hónapot¹⁵⁷ *(a korábbi szabályozásban ugyanis a személyzeti kényszerintézkedés időtartama nem volt maximalizálva, az a jogsértő cselekmény kapcsán indult büntetőeljárás jogerős befejezéséig is fenntartható volt).*

¹⁵³ FARKAS Ádám: *Jogtörténeti adalékok a büntetőkodifikáció katonai büntetőjogi kérdéseire.* Hadtudomány. XXI. évfolyam 1-2. szám. Budapest, 2012. pp. 112-125.

¹⁵⁴ 11/2006. (III. 14.) BM rendelet 37. § (1) bekezdés

¹⁵⁵ SZABÓ Éva: *A fegyelmi eljárásra visszaadás a katonai büntetőeljárásban, mint a büntethetőséget megszüntető speciális ok.* Belügyi Szemle. LX. évfolyam 4. szám. Budapest, 2012. pp. 71-78.

¹⁵⁶ 2015. évi XLII. tv. 199. § (1) bekezdés

¹⁵⁷ 2015. évi XLII. tv. 199. § (3) bekezdés

A szolgálati tevékenységgel nem összefüggésben elkövetett bűncselekmény esetén a szolgálati beosztásból történő felfüggesztésnek akkor van helye, ha a hivatásos állomány tagjának terhére rótt cselekmény a rendvédelmi szerv tekintélyét, működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyezteti vagy a büntetőeljárás miatt a hivatásos állomány tagjának a szolgálattól való távoltartása indokolt, és az eljárást folytató szerv azt kezdeményezte.¹⁵⁸

3.4.2. A MÉLTATLANSÁGI ELJÁRÁS

A méltatlansági eljárás alapvetően a hivatásos állomány tagjai által a szolgálaton kívül - vagyis a szolgálati tevékenységgel nem összefüggésben - elkövetett jogsértések és normaszegő magatartások elbírálására szolgál, mivel a hivatásos állományú rendőrrel szemben a szolgálaton kívül is bizonyos mértékű erkölcsi elvárások fogalmazódnak meg. A méltatlansági eljárás során vizsgálatot kell tartani, amelynek lefolytatására az állományilletékes parancsnok vizsgálatot bíz meg. A vizsgáló tizenöt napon belül lefolytatja a vizsgálatot, ez a határidő egy alkalommal, legfeljebb tizenöt nappal meghosszabbítható. A vizsgálatra alapvetően a fegyelmi eljárás szabályait kell alkalmazni. Az állományilletékes parancsnok az eljárásban a további hivatásos szolgálatra való méltatlanság kérdésében dönt, annak megállapítása esetén a rendőr szolgálati viszonya megszüntetésre kerül, méltatlanságot megalapozó magatartás hiányában az eljárást a parancsnok megszünteti.¹⁵⁹

3.4.3. A KIFOGÁSTALAN ÉLETVITEL ELLENŐRZÉSE

A vezetői fegyelemkezelés rendszerébe tartozó, de nem közvetlenül a fegyelmi intézkedések tárgykörébe tartozik a kifogástalan életvitel ellenőrzése. Az eljárást az állományba jelentkezők esetében a hivatásos állományba vétel előtt kell lefolytatni, a jogviszony fennállása alatt pedig legfeljebb évente egy alkalommal lehet végrehajtani. A parancsnoki tevékenység rendszerében fontos elem, hogy a rendőr szolgálati viszonyának fennállása alatt a kifogástalan életvitel soron kívüli ellenőrzésére kell intézkedni, ha a kezdeményezésre jogosult vezető tudomására jutott adatokból a kifogásolható életvitelre alapos okkal lehet következtetni.¹⁶⁰

A jogi szabályozás alapján a rendőr életvitele nem kifogástalan, ha vele szemben bűncselekmény elkövetése miatt a bíróság jogerősen szabadságvesztés vagy közérdekű munka büntetést szabott ki, továbbá, ha büntetőeljárás során jogerős határozattal kényszergyógykezelését rendelte el, vagy nem felel meg – különös tekintettel a szolgálaton kívüli magatartására, családi és lakókörnyezeti kapcsolataira, anyagi, jövedelmi viszonyaira,

¹⁵⁸ 2015. évi XLII. tv. 221. § (1) és (2) bekezdés

¹⁵⁹ 2015. évi XLII. tv. 223. § (3) bekezdés

¹⁶⁰ 2015. évi XLII. tv. 42. § (1) bekezdés

valamint a bűncselekményt elkövető vagy azzal gyanúsítható személyekkel fenntartott kapcsolatára – a szolgálat törvényes, befolyástól mentes ellátásának.

A kifogástalan életvitel ellenőrzését a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) végzi, végrehajtását kormányrendelet szabályozza.¹⁶¹ Az ellenőrzés az állományilletékes parancsnok kezdeményezésére indul, aki az elvégzett vizsgálat megállapításai, valamint az abban érintett személy meghallgatása alapján, a rendvédelmi szerv szolgálati érdekeit is figyelembe véve dönt arról, hogy a hivatásos állomány tagjának életvitel-e kifogásolható-e.¹⁶²

3.4.4. A MEGBÍZHATÓSÁGI VIZSGÁLAT

A megbízhatósági vizsgálat célja annak megállapítása, hogy az azzal érintett eleget tesz-e a jogszabályban előírt hivatali kötelezettségének, a vizsgálat lefolytatásának szabályait törvény tartalmazza.¹⁶³ A megbízhatóság megállapítása, vagy kizárása érdekében a vizsgálatot végző szerv olyan mesterséges élethelyzeteket teremt, mely a rendőr munkakörének ellátása során a valóságban is előfordulhatnak, vagy feltételezhetőek.¹⁶⁴ A megbízhatósági vizsgálatot a szükségességének indokolásával a belső bűnmegelőzési és büntelítési feladatokat ellátó szerv vezetője határozattal rendeli el. A vizsgálat hatékonyan alkalmazható azon esetekben, amikor a rendőri vezető információval rendelkezik az állománya vonatkozásában korrupciós cselekményekről, magatartásokról, viszont azok bizonyítása parancsnoki hatáskörben nem megoldható. A megbízhatósági vizsgálat során végzett tevékenységeket dokumentálni kell. Amennyiben a megbízhatósági vizsgálat során bűncselekmény gyanújára utaló adat merül fel, a belső bűnmegelőzési és büntelítési feladatokat ellátó szerv a megbízhatósági vizsgálat befejezését követően haladéktalanul feljelentést tesz a hatáskörrel rendelkező szervnél.

A jogintézmény eredményességét, hatékonyságát a sikeres intézkedések száma mutatja. Az NVSZ statisztikai adatai alapján 2011-től 2015. I. félévéig megbízhatósági vizsgálatok alapján összesen 48 olyan személlyel szemben tettek feljelentés, akik korrupciós előnyből fakadó előnnyel éltek. Közülük 2015 decemberéig 21 fővel szemben született ítélet, 15 fő esetében jogerősen, 6 fő esetében akkor még nem.¹⁶⁵ A vizsgálatok nagyobb részben, csaknem 80 %-os arányban a közterületi szakterületek tagjait érintették. Ennek a magas

¹⁶¹ A rendőrség belső bűnmegelőzési és büntelítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint a kifogástalan életvitel ellenőrzésének és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII.22.) Korm. rendelet

¹⁶² 2015. évi XLII. tv. 43. § (4) bekezdés

¹⁶³ A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) 7. §

¹⁶⁴ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. tv. 7/A § (1) bekezdés

¹⁶⁵ DR. VÁRADI Pirokska - DR. VARGA Róbert: *A Nemzeti Védelmi Szolgálat korrupcióellenes tevékenysége*. In.: DARGAY Eszter - JUHÁSZ Lilla Mária (szerk.): *Antikorrupció és integritás*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem - NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest, 2015. p. 154.

aránynak a legfőbb okaként az tekinthető, hogy a közterületi korrupció elkövetése – ellentétében a rendőrség egyéb szolgálati területeivel – a legtöbb esetben egymozzanatos cselekménnyel valósul meg, ezért a „*jogintézmény alapvető szabályai ebben a közegben alkalmazhatóak legegyszerűbben, ... így a közterületi korrupció visszaszorítását a jelenlegi szabályozási környezetben is megfelelően szolgálja.*”¹⁶⁶

3.5. AZ INTEGRITÁS HAZAI RENDSZERE

Magyarországon korábban a rendőri korrupcióval szembeni fellépés kizárólagos eszköze a munkáltatói oldalról a fegyelemkezelés rendszere, az állam részéről pedig a büntetőjog alkalmazása volt, emellett azonban napjainkban egyre nagyobb teret kap a jelenség megelőzése terén az integritás szemlélet. A rendőrség vonatkozásában is kijelenthető, hogy „*nem létezik tökéletes, értékkonfliktus nélküli közszolga, az állami tisztségviselők is etikai támogatásra, tanulásra és szolidaritásra szorulnak. Ez a rögzös út vezet a teljesség felé. Minden közösségi tevékenység, közszolgálat alapja az integritás.*”¹⁶⁷

Meghonosodásának első állomása 2001. évre tehető¹⁶⁸, 2012. évtől kormányhatározat rögzíti az állami szervek e téren szükséges korrupcióellenes intézkedéseinek rendszerét.¹⁶⁹ Az integritás a közigazgatásban a közösség által elfogadott értékek és elvek alapján történő szervezeti működést jelent, a rendszer elveit kormányrendelet szabályozza¹⁷⁰. Az integritás rendszerét a korrupció-ellenes küzdelem korszerű eszközeként tartjuk számon, de azon túl is mutat, mivel célzottan nem a szabályellenes jelenségekkel szemben hat, hanem a jog- és normakövetés mellett fejt ki hatását. „*Az integritás a kormányzat iránti közbizalom előfeltétele. Szakmai, erkölcsi, jogi magatartás, melyet ha megsértenek, nagyobb eséllyel*

¹⁶⁶ Legfőbb Ügyészség Közérdekvédelmi Főosztály: Feljegyzés a megbízhatósági vizsgálatok gyakorlata hatékonyságának elemzéséről. Száma: T.KvFE. 2606/2015. Budapest, 2015. november 25.

¹⁶⁷ PALLAI Katalin - KIS Norbert: *A teljesség felé. Integritásoktatás és kutatás a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen.* Pénzügyi Szemle. LIX. évfolyam 2. szám. Budapest, 2014. p. 167. URL.: https://www.asz.hu/storage/files/files/penzugyiszemle/2014/kisn_pallaik_2014_2.pdf?download=true Letöltés ideje: 2016. július 30.

¹⁶⁸ A korrupcióval szembeni kormányzati stratégiáról szóló 1023/2001. (III. 14.) Korm. határozat

¹⁶⁹ A korrupció elleni kormányzati intézkedésekről és a Közigazgatási Korrupció-megelőzési Programjának elfogadásáról szóló 1104/2012. (VI. 6.) Korm. határozat

¹⁷⁰ Az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) Korm. rendelet

követnek el a szervezet tagjai korrupciós bűncselekményeket. Ha erősítjük, megelőzhető a korrupció.”¹⁷¹

Az integritásmenedzsment a közigazgatásban olyan működésmódot jelent, amely lehetővé teszi, hogy a közigazgatás és a közigazgatási szervezet a ráruházott hatalmat és erőforrásokat a hivatalosan elfogadott és igazolt közérdek megvalósítására eredményesen használja. „A korrupcióval szembeni ellenálló képességnek az alapja az értéktudat erősítése. Egyrésztől azért, mert az értékközpontú elemek tudják a szabályközpontú elemek hatását erősíteni, másrésztől azért, mert a szervezeti kultúra és értéktudat teszi képessé a szervezetet arra, hogy észlelni és elemezni tudja a „mém”-ként változó és terjedő korrupciós gyakorlatokat.”¹⁷² A rendőrségen az integritás rendszer meghatározó eleme a megelőzést a központba helyező oktatás és továbbképzés, mely integritás-tanácsadók bevonásával történik. Az új rendszer szemléletváltozást hozott a korrupció, és természetesen a rendőri korrupció megelőzésben. Az ÁROP - 1.1.21.¹⁷³ „A korrupció megelőzése és közigazgatás-fejlesztés áttekintése” elnevezésű, valamint az ÁROP - 2.2.5. „Humán erőforrás gazdálkodás a közigazgatásban” elnevezésű projektek része volt a hivatásetikai szabályok kidolgozása. A 2013. évben kiadott Zöld könyv¹⁷⁴ az állami szerveknél érvényesítendő etikai követelményekről azt a célt szolgálja, hogy egységes közszolgálati etikai kódexek alakuljanak ki.

A hazai rendvédelmi szerveknél előforduló korrupciós magatartások jellegzetességeit vizsgálta az ÁROP - 2.2.17. számú, „Új közszolgálati életpálya” elnevezésű projekt tudományos módszerekkel. A kutatás keretében három belügyi rendvédelmi szerv (*Országos Rendőr-főkapitányság, Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, Szervezett Bűnözés Elleni Központ*) állományából félig strukturált interjúk felvételével összesen 13 fő (*3 fő rendvédelmi felsővezető és 10 fő megbízhatósági vizsgálatot végző személy*) válaszainak eredménye került összehasonlításra a SZEM modell (*Szilárd Erkölcsiség Mutató*) elemeivel. A kutatás legfőbb megállapítása, hogy a szilárd erkölcsiség olyan tanult tulajdonság, melyet a környezeti hatások és az egyéni tulajdonságok összessége határoz meg, ez segíti az egyént a szabályok

¹⁷¹ Részlet Prof. Dr. Báger Gusztáv egyetemi tanár beszédéből a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán a Belügyi Tudományos Tanács által az „Egy korrupciós ügy is sok” címmel 2015. november 25-én megrendezett konferencián elmondott beszédéből. URL.: <http://rtk.uni-nke.hu/karunkrol/hirek/2015/11/25/egy-korrupcios-ugy-is-sok> Letöltés ideje: 2015. december 07.

¹⁷² PALLAI Katalin: *Bevezető gondolatok a közigazgatási integritás és integritásmenedzsment témájához*. Pro Publico Bono - Magyar Közigazgatás. 2014. évi 1. szám p. 186.

¹⁷³ ÁROP: Államreform Operatív Program

¹⁷⁴ ZÖLD KÖNYV az állami szerveknél érvényesítendő etikai követelményekről. Készült a korrupció megelőzése és a közigazgatás-fejlesztés áttekintése ÁROP-1.1.21-2012-2012-0001 Projekt keretében. Budapest, 2013. március 01. URL.: <http://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/e/0b/60000/Z%C3%B6ld.pdf> Letöltés ideje: 2016. június 17.

betartásában.¹⁷⁵ Összességében az integritás rendszerhez kapcsolódó kutatások legfőbb célja, hogy kialakuljon és megerősödjön az etikus magatartáson alapuló szervezeti kultúra.

3.6. A RENDŐRI KORRUPCIÓVAL SZEMBENI TEVÉKENYSÉG RENDSZERE ÉS GYAKORLATA NÉHÁNY EURÓPAI ORSZÁGBAN

A kutatásom keretében a rendőri korrupcióval szemben az Európai Unióban alkalmazott gyakorlat feltérképezése érdekében kérdéssort állítottam össze, mely angol nyelven az Országos Rendőr-főkapitányság szervezetében működő Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK) közreműködésével valamennyi tagállam rendőri szervezetének elektronikus úton megküldésre került 2015. november hónap folyamán. A válaszokat szintén elektronikus úton kaptam meg 2016. január és február hónapokban, melyek a fordítást követően kerültek feldolgozásra. A megkeresett országok rendőri szervei közül mindössze 8 ország (Ausztria, Belgium, Ciprus, Hollandia, Görögország, Németország, Svédország, Szlovákia) rendőrségétől érkezett vissza válasz. A szervezeti korrupcióval szembeni európai gyakorlatot részben a megküldött válaszok, részben szakirodalmi adatok, harmadsorban pedig az interneten elérhető források alapján mutatom be.

Az Unió tagállamain belül a korrupcióval, ezen belül a rendőri korrupcióval kapcsolatos fogalomértelmezés hasonló, melynek alapja a közösségi egyezmények által meghatározott jogszabályi környezet. *„Szerencsés helyzetünk, hogy Európa legtöbb államában az alapvető rendőrségi funkciók és feladatok azonosak. Sok a hasonlóság az európai országok rendőri szerveivel. A rendőrség tagjaival szembeni értékek, társadalmi elvárások, szakmai, magatartási és etikai szabályok hasonlóan működnek, a szervezeti kultúrák értékrendszere szinte azonos.”*¹⁷⁶

A tisztviselőket érintő korrupcióval szembeni egységes fellépést a tagállamok egyezmény alapján végzik, az meghatározza az elkövethető korrupció (aktív és passzív korrupció) fogalmát. *„Passzív korrupciónak minősül az a szándékos cselekedet, amikor a tisztviselő saját*

¹⁷⁵ DR. MALÉTSZABÓ Erika – CSATÓ Péter: *A hazai rendvédelmi szerveknél előforduló korrupciós magatartások jellegzetességei a SZEM modell elemeinek tükrében.* In.: DR. MALÉTSZABÓ Erika (szerk.): *Az erkölcsi értékrend és a személyiség közötti kapcsolat szempontjai.* Európai Unió Európai Szociális Alap. Készült „Az új közszolgálati életpálya” című ÁROP-2.2.17-2012-2013-0001. Projekt keretében. Crew Kft. Budapest, 2015. pp. 85-156.

¹⁷⁶ KOZÁRY Andrea: *Nemzetközi összehasonlító szervezettan.* Kézikönyv a Rendőrtisztviselői Főiskola Mester szak hallgatóinak. Rendőrtisztviselői Főiskola. Budapest, 2008. p. 75.
URL.: http://rtk.uni-nke.hu/downloads/tanszerek/tarstud/tema/nemz_osszh_modsztan.pdf Letöltés ideje: 2016. július 30.

*maga vagy harmadik személy részére, közvetlenül vagy közvetítő útján bármiféle előnyt kér vagy kap, vagy ilyen előny biztosítására vonatkozó ígéretet fogad el azért, hogy hivatali kötelezettségeit megszegve járjon el, vagy tartózkodjék kötelezettségeinek teljesítésétől olyan módon, hogy azzal veszélyezteti az Európai Unió érdekeit. Aktív korrupció az a szándékos cselekedet, amikor bármely tisztviselő saját maga vagy harmadik személy érdekében, közvetlenül vagy közvetítő útján bármiféle előnyt ígér vagy biztosít egy tisztviselőnek azért, hogy hivatali kötelezettségeit megszegve járjon el, vagy tartózkodjék kötelezettségeinek teljesítésétől oly módon, hogy azzal veszélyezteti az Európai Unió érdekeit.*¹⁷⁷

A tagállamokban a jelenséggel szembeni intézkedések kerete egységes.¹⁷⁸ A tárgykörben nemzetközi egyezmény megkötését – annak szövege alapján – a korrupcióval szembeni együttműködés eredményességének fokozása indokolta, mivel „*a korrupció többé nem helyi ügy, hanem egy olyan, minden társadalmat és gazdaságot érintő, országokon átívelő jelenség, amelynek megelőzéséhez és megfékezéséhez elengedhetetlen a nemzetközi együttműködés*”.¹⁷⁹ Az egyezmény megfogalmazza a hivatalos személyek általános magatartási szabályait, továbbá iránymutatást ad az elkövetett cselekményekkel szembeni nyomozások egységes elveire vonatkozóan.

Szinte valamennyi európai országban jogi keretek között került meghatározásra, hogy melyek azok a magatartások, melyek révén a hatalommal való visszaélés megvalósul. A kérdéssorra adott válaszok és a beszerezhető szakirodalmi adatok alapján kijelenthető, hogy rendőri és rendvédelmi szerveken belüli korrupció megelőzése az Európai Unió országaiban szervezett keretek között történik. E tevékenység meghatározó elemét képezik a civil szféra irányába végzett korrupció-ellenes figyelemfelkeltő kampányok, szórólapok kiadása (*Románia, Görögország*), valamint az állomány oktatása (*Ausztria, Görögország*), továbbképzése tréningek keretében (*Románia*), és a célirányos ellenőrzése (*Franciaország*). A tagállamok tevékenysége abban is egységes, hogy a korrupcióval kapcsolatos oktatás viszont, mint önálló témakör nem jelenik meg a rendvédelmi oktatási intézmények tematikájában.¹⁸⁰

¹⁷⁷ A korrupció definíciója az Európai Unió szerint. URL.: http://albus.uni-corvinus.hu/kk/index.php/SC_-Korrupci%C3%B3_fogalma_%C3%A9s_indexe Letöltés ideje: 2016. június 16.

¹⁷⁸ Az Európai Közösségek tisztviselőit és az Európai Unió tagállamainak tisztviselőit érintő korrupció elleni küzdelemről szóló, 1997. május 26-án kelt egyezmény kihirdetéséről szóló 2005. évi CXV. törvény

¹⁷⁹ Az Egyesült Nemzetek Szervezete Meridában, 2003. december 10-én Korrupció elleni Egyezményének kihirdetéséről szóló 2005. évi CXXXIV. törvény preambuluma

¹⁸⁰ DR. MALÉT-SZABÓ Erika: *A korrupció és a korrupció elleni küzdelem jellegzetességei az Európai Unió országainak rendvédelmi szerveinél* In.: DR. MALÉT-SZABÓ Erika (szerk.): *Az erkölcsi értékrend és a személyiség közötti kapcsolat szempontjai. Európai Unió Európai Szociális Alap. Készült „Az új közszolgálati életpálya” című ÁROP-2.2.17-2012-2013-0001. Projekt keretében. Crew Kft. Budapest, 2015. pp. 53-73.*

Németországban a rendőri korrupciót alapvetően etikai problémaként közelítik meg, a megelőzés főbb színterei a nyilvánossággal folytatott párbeszéd, az egyéneknél a szervezet iránti pozitív értékrend kialakítása, a szervezeti belső bizalmi értékek megerősítése, a szakmai-etikai képzés. Saját értékelésük szerint is probléma a jelenséggel szembeni harcban, hogy kevés átfogó jellegű empirikus kutatással rendelkeznek a témakörben. E hiányosság megszüntetése céljából 1995-től 1999-ig folytattak felméréseket, melyek során a korrupciót három szinten elemezték: az egyén, a hatóság, vagy intézmény, valamint a társadalom szintjén. Országos kérdőíves felmérésen a rendőrség és az igazságszolgáltatás állományából 770 fő, a Német Rendőrség Főiskolája (*Münster*) állományából 104 fő, félig strukturált interjúkban 85 fő vett részt. A felmérés alapvető megállapításai szerint szükséges a büntetőeljárások gyorsítása, a jogsértést megvalósító tényállások pontosítása, az elkövetési fogalmak tartalmának bővítése, a fegyelmi intézkedések következetes alkalmazása. Ugyancsak elengedhetetlennek tartják a felmérés eredményei alapján az állomány ellenőrzésének szigorítását, célirányossá tételét, valamint a korrupcióval kapcsolatos oktatások révén az etikai értékek megszilárdítását.¹⁸¹

Felismerve a korrupció, ezen belül a rendőri korrupció társadalmi, szociális, közigazgatási romboló hatását, az állami szervek és kutatók bevonásával konkrét esetek tudományos értékelésével helyzetfelmérést végeztek 2012. évben Nordrhein-Westfalia tartományban a témakörben. A felmérés feltárta, hogy a korrupcióval szembeni fellépés leghatásosabb eszköze a jelenséggel szembeni tevékenységet végző szervek szoros együttműködése.¹⁸²

Külön említést érdemel az osztrák belügyminisztérium szervezetébe tartozó Korrupcióellenes Szövetségi Hivatal, melynek legfőbb feladata a szervezeten belüli korrupció megelőzése, felderítése, melyet négy pillér alkalmazásával valósítanak meg: megelőzés, oktatás, az esetszámok csökkentése érdekében tett intézkedések, valamint együttműködés a nemzeti és a nemzetközi szervezetekkel. Jelentős eredményeket értek el a megelőzés terén azzal, hogy az állomány számára speciális továbbképzéseket szerveznek, valamint évente két alkalommal a

¹⁸¹ Einschätzungen zur Korruption in Polizei, Justiz und Zoll Ein gemeinsames Forschungsprojekt des Bundeskriminalamtes und der Polizei-Führungsakademie BKA Forschungsreihe 46 4
URL.:https://www.google.hu/search?q=Einsch%C3%A4tzungen+zur+Korruption+in+Polizei,+Justiz+und+Zoll+Ein+gemeinsames+Forschungsprojekt+des+Bundeskriminalamtes+und+der+Polizei-F%C3%BChrungsakademie+BKA+Forschungsreihe+46+4&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=JXVeV8zXKoSwUb27jfAE Letöltés ideje: 2016. június 13.

¹⁸² Korruption Lagebild Nordrhein-Westfalen 2012.
URL.:https://www.polizei.nrw.de/media/Dokumente/Behoerden/LKA/130415_Lagebild_NRW_Korruption_2012.pdf
Letöltés ideje: 2016. június 12.

veszélyeztetett állomány részére kéthetes tréninget is tartanak. A hivatal a korrupció megelőzése kapcsán tanácsadói szolgálatot működtet, melyhez a civil lakosság is fordulhat. A korrupció-ellenes szervezet a nyomozási jogkörrel is rendelkezik.¹⁸³

Franciaországban a Nemzeti Rendőrség és a Nemzeti Csendőrség állományára vonatkozóan 2014. évben került kiadásra az Új Etikai Kódex. A dokumentum legfontosabb eleme az állománnyal szemben támasztott „fedhetetlenség kötelezettsége”, mely biztosítja a korrupcióval kapcsolatos egységes szemlélet és gondolkodás megteremtődését.¹⁸⁴

A svéd nemzeti rendőrség országos szervezetén belül speciális osztály végzi az állomány korrupció-gyanús eseteinek vizsgálatát, felderítését, melynek központi irodája Stockholmban, hat regionális székhelye pedig az ország különböző régióiban helyezkedik el. Specialitás, hogy az osztály függetlensége érdekében működési költségeit nem a rendőri szervezet, hanem közvetlenül a kormányzat biztosítja. Feladatkörükbe tartozik a korrupcióval szembeni belső és külső (*állampolgári*) panaszok és bejelentések kivizsgálása, amennyiben konkrét nyomozati cselekmények lefolytatása szükséges, azt csak ügyészi engedéllyel végezhetik. Ennek során titkos eszközöket és módszereket is alkalmazhatnak.

A holland rendőrök által elkövetett korrupciót a rendőrség felügyelete alatt működő külön szervezeti egység vizsgálja, melynek állandó tagjai elsősorban a megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkező rendőrök, de az egységben bírói, ügyészi szervezetek delegáltjai is tevékenykednek. A korrupció gyanús esetek kapcsán vizsgálati és korlátozott mértékű nyomozati jogkörrel is rendelkeznek, tevékenységük során gyakran alkalmaznak operatív eszközöket, valamint rendszeres kapcsolatban állnak a rendőrség belső hírszerző egységeivel. Feladatkörükbe tartozik a jogsértő cselekmények megelőzése is, mely leginkább ellenőrzések révén valósul meg.

A ciprusi rendőrség szervezetén belül a korrupció felderítése, megelőzése érdekében igazgatóság szintű szervezeti egységet hoztak létre. Az igazgatóság tagjai rendszeresen tájékozódnak a szervezeti egységek (*kapitányságok*) vezetőitől a témakörben. Az igazgatóság alapvető feladatai: információk gyűjtése a tárgykörben, a begyűjtött adatok nyilvántartása, ellenőrzési metodikák, szakmai protokollok, valamint a korrupcióval szembeni ajánlások kidolgozása, melyhez a ciprusi Rendészeti Akadémia kutatási bázisát is igénybe veszik. A

¹⁸³ Bundesamt zur Korruptionsprävention und Korruptionsbekämpfung (BAK)
URL.: http://www.bak.gv.at/cms/BAK_dt/das_bak/start.aspx

Letöltés ideje: 2016. június 18.

¹⁸⁴ Police Nationale. URL.: <http://www.police-nationale.interieur.gouv.fr/> Letöltés ideje: 2016. június 18.

korupcióval kapcsolatos bejelentések kivizsgálása is a szervezet feladatkörébe tartozik, e tevékenységet ügyészségi nyomozó szervek együttműködésével végzik.

A szlovák rendőrségen a belügyminisztérium szervezetén belül ellenőrzési osztály végzi a rendőrök által elkövetett jogsértések vizsgálatát, működésüket belügyi normák és törvények szabályozzák. Az osztály fő tevékenységét a korupció gyanúja esetén szükséges kivizsgálások lefolytatása képezi, melyekbe más hivatali szervezeteket is bevonnak (*Kormányhivatal, Nemzeti Biztonsági Felügyelet*) munkájuk során operatív eszközöket is alkalmazhatnak. Az osztályt öt szervezeti egység alkotja: az országos hatáskörrel rendelkező központi egység, három regionális részleg (*nyugati-, közép-, keleti regionális*), valamint a műveleti parancsnokság, amely a működési feltételeket biztosítja, és a szakszerűséget ellenőrzi. A szervezet a konkrét végrehajtói feladatokon túlmenően elemzi és értékeli a korupciós eseteket, azok alapján javaslatokat készít a megelőzés érdekében. Ennek keretében ajánlasként fogalmazták meg a felvételi eljárásokon a pszichológiai vizsgálatok során a korupcióra való egyéni hajlam felmérését. Az osztály tagjai rendszeresen oktatást tartanak a középfokú szakiskolákon, valamint a Nemzeti Rendészeti Akadémián, de a korupcióval kapcsolatos oktatás nem szerepel külön tantárgyként az oktatási intézményekben.

3.7. ÖSSZEGZÉS

A rendőri vezetők munkájának meghatározó eleme az állomány norma- és jogszegéseivel szembeni tevékenység. Az intézkedések rendszere a parancsnokok számára a megelőzés terén, valamint a szabálytalanságok észlelése esetén biztosít jogokat, továbbá kötelezettségeket határoz meg, melyek elmulasztása az arra kötelezett vezetők felelősségét is megalapozhatja. A fegyelmi jogkörrel rendelkező rendőri vezetőnek minden esetben a megvalósított normaszegés fajtája alapján kell meghatároznia a lehetséges és célravezető intézkedések rendszerét.

A rendőrök által megvalósított korupciós cselekmények kapcsán a vezetők számára biztosított intézkedések „tárháza” széles. A fegyelemkezelés intézkedési rendszere az utóbbi időben több új elemmel (*megbízhatósági vizsgálat, kifogástalan életvitel ellenőrzése*) bővült, e lehetőségek révén fokozható a korupció-ellenes parancsnoki munka eredményessége. A szolgálati törvény biztosította lehetőségekkel párhuzamosan – ugyancsak új lehetőségként – jelentkeznek a rendőri korupcióval szembeni tevékenység eszköztárában az közigazgatási integritás által biztosított megelőzési lehetőségeknek. Ez utóbbi szabály- és értékrendszer a

rendőri működést meghatározó belső normák erős szabályozó hatása következtében kisebb mértékben érvényesülhet, mint a közigazgatás egyéb területein, de a rendszer létjogosultsága ennek ellenére is vitathatatlan. Az utóbbi években folytatott, tudományos alapokon nyugvó kutatások eredményei stabil alapot képeznek a rendőri korrupció feltárási, megelőzési irányainak korszerűsítéséhez. A rendelkezésre álló lehetőségek közül minden esetben körültekintően kell kiválasztani azt, vagy azokat, melyek leghatékonyabbak a megelőzés és a felderítés érdekében. A külföldi rendőri szervek bevált gyakorlatainak megismerése, hazai körülmények között történő alkalmazása a rendőri korrupció felszámolását szolgáló eszköztárat bővítheti.

4. KUTATÁSI EREDMÉNYEIM BEMUTATÁSA

4.1. AZ EMPIRIKUS VIZSGÁLAT

Az általam lefolytatott empirikus felmérés értékelésével kívánom igazolni, hogy a rendőri állomány differenciáltan viszonyul a rendőri korrupcióhoz, a jelenségről kialakult egyéni véleményt számtalan tényező befolyásolja. Álláspontom szerint kérdőíves felméréssel e körülmények véleményformáló hatása feltárható, és az eredmények alapján az állományon belül a korrupcióval kapcsolatban azonos identitású csoportok határozhatóak meg. A megegyező, vagy hasonló gondolkodású csoportokat kialakító okok feltárása, megismerése, jelentős mértékben előmozdíthatja a rendőri korrupcióval szembeni intézkedések hatékonyságát és eredményességét azáltal, hogy az intézkedések rendszere célirányosabbá tehető.

Az állomány korrupcióról alkotott véleményének feltárásával a rendőrségi korrupció több szempont szerinti megismeréséhez kívánok hozzájárulni. Miután a rendőri beosztotti állomány körében végzett, a korrupciót vizsgáló empirikus felmérés tudományos publikálása az elmúlt másfél évtizedben nem történt, ezáltal kutatásom eredményei – újszerűségük révén – szakmai segítséget nyújthatnak a rendőri korrupció-ellenes tevékenységben, a jelenséggel szembeni stratégiai irányok pontosításában, alakításában, újra gondolásában.

A felmérést anonim, önkéntesen kitöltött kérdőív alapján folytattam le a rendőrség hivatásos állománya körében 2014. december és 2015. június közötti időszakban. A kérdőív első része a korrupcióval kapcsolatban 18 kérdést (*17 zárt és 1 nyitott kérdés*), a második része a válaszadók szolgálati tevékenységére és életkörülményeire vonatkozóan 8 kérdést tartalmazott. Amint a hipotézisekben megfogalmaztam a rendőri korrupció vizsgálata során fel kívántam mérni a szervezeten kívüli, valamint a rendőrség berkein belüli azon körülményeket és hatásokat, melyek befolyásolják az állománynak a jelenségről alkotott véleményét. A kérdőívben a korrupció általános megítélésére vonatkozó kérdéseket úgy állítottam össze, hogy azok egy része szinkronban legyen a hasonló témakörben, korábban a polgári lakosság körében lefolytatott kutatásokkal, így a rendőri vélemények összehasonlíthatóak a civil szféra kutatási eredményeivel. E kérdésekben azt mértem fel, hogy az állomány mit gondol a szervezet korrupciós érintettségéről, és a rendőrök véleményére milyen hatással van a szervezetet körülvevő társadalmi közeg. Az általam megfogalmazott

kérdésfeltevések egy része ezáltal nem volt előzmény nélküli, mivel azok a civil lakosság körében korábban már lefolytatott, hasonló kérdéseken alapuló vizsgálatok eredményeire épültek. Így képet lehet nyerni arról is, hogy a rendőri állomány önreprezentációja mennyiben egyezik meg (*vagy legalábbis van közel*) a civil lakosságnak a rendőrség korrupciós fertőzöttségének megítélésével. Nem kevésbé fontos, hogy e témakörben az állomány körében a későbbiekben folytatandó vizsgálat során így lehetőség lesz az esetleges véleményváltozások, tendenciák felvázolására és nyomon követésére. A megválaszolandó kérdések csaknem fele kifejezetten a rendőrség korrupciójával volt kapcsolatos, a jelenség szervezeti megítélésére vonatkoztak. Ezeknél a megelőző kutatások eredményeire csak kis mértékben tudtam alapozni, mivel korábban döntően interjúk alapján zajlottak az ilyen irányú felmérések. E kérdések megfogalmazásánál arra törekedtem, hogy olyan irányból is vizsgáljam a jelenséget, mely még nem történt meg. Nem került felmérésre ezt megelőzően például az, hogy mit gondol az állomány a korrupciót elkövető rendőr büntetésének szükségességéről, az elmarasztalás mértékéről, valamint az sem képezte tudományos kutatások tárgyát, hogy mit feltételez egy rendőr a közvetlen kollégája esetleges korrupciós érintettségéről.

A kutatás keretében 238 fő hivatásos állományú rendőr töltött ki értékelhető adatlapot.¹⁸⁵ A mintavétel során több szempontból is figyelembe vettem a személyi állomány jellemzőit, összetételét, így a megkérdezettek jórészt tükrözték azokat; a személyi állomány arányának megfelelően vettek részt a beosztottak és a vezetők; valamennyi szolgálati ághoz, illetve szakszolgálatához tartozó személy, továbbá a központi, a területi és a helyi szervek állományában szolgálatot teljesítők bevonása megtörtént; a személyi állomány nemek szerinti megoszlásával megegyezik a mintában a férfi-nő arány; a korcsoportok kialakítása is a végrehajtott állomány kormegoszlásához igazodott. A kérdőívet a budapesti székhellyel rendelkező valamennyi rendőri szervnél, valamint további 14 megyei rendőr-főkapitányság állománya körében töltöttem ki, köztük schengeni külső és belső megyékben is. Ily módon a sok szempontú mintavétel alapján kapott eredmények lehetőséget adnak érdemi következtetések levonására. A résztvevők rendfokozati állománycsoport szerinti megoszlását nem vizsgáltam, mivel a rendőri hivatásos szolgálat során a rendfokozat elérése kizárólag a szolgálati jogviszonyban történik meg, álláspontom szerint az aktuálisan viselt rendfokozat a kutatás kérdéseinek megválaszolásában nem játszott szerepet.

¹⁸⁵ A kitöltési hajlandóság - a szakirodalmi adatok tükrében - jónak mondható. A kiküldött 300 kérdőív 79,3 %-a érkezett vissza kitöltve.

4.1.1. A VÁLASZADÓK ÖSSZETÉTELE

A kutatás során értékelhető adatlapot kitöltők közül 78 fő nő, 160 fő férfi volt¹⁸⁶, az életkor és a tényleges szolgálati idő szerinti megoszlását az 1. és a 2. számú táblázatok tartalmazzák. Az összetétel jelzi, hogy a meghatározott életkori csoportok teljes lefedése mellett a szolgálati tevékenységet tekintve a legaktívabb korosztály vett részt, mivel a válaszadók között legnagyobb számban a 26 és 45 év közöttiek vannak *(a válaszadók 73 %-a)*¹⁸⁷.

1. számú táblázat: A válaszadók életkor szerinti megoszlása

	Életkori megoszlás	Részvevők száma (fő)
1.	18 és 25 év között	16
2.	26 és 35 év között	72
3.	36 és 45 év között	103
4.	46 és 55 év között	45
5.	56 év fölött	2
Összesen (fő)		238

2. számú táblázat: A válaszadók tényleges szolgálati idő szerinti megoszlása

	Tényleges szolgálati idő	Részvevők száma (fő)
1.	5 év alatt	30
2.	6-10 év között	41
3.	11-15 év között	42
4.	16-20 év között	46
5.	21-25 év között	53
6.	26 év felett	26
Összesen (fő)		238

A kutatásba bevont személyek polgári iskolai végzettségét tekintve döntően főiskolai végzettséggel, ezáltal tiszti beosztással és rendfokozattal rendelkeztek, a középiskolai, valamint az egyetemi végzettségűek aránya közel megegyező. A rendőr-szakmai végzettség alapján a résztvevők közül 71 fő alapfokú, a döntő többség viszont *(167 fő)* felsőfokú rendőr-szakmai végzettséggel rendelkezett.

3. számú táblázat: A válaszadók legmagasabb polgári iskolai végzettsége

	Legmagasabb polgári végzettség	Részvevők száma (fő)
1.	középiskola	66
2.	főiskola	115
3.	egyetem	57
Összesen (fő)		238

¹⁸⁶ Saját felmérésem esetében a résztvevők 32,8 %-a nő és 67,2 %-a férfi volt, a 2016. január 01-ei állapot szerint a rendőrség állományának 33,1 %-a nő és 66,9 %-a férfi volt. *(forrás: ORFK statisztikai adatai)*

¹⁸⁷ A rendőrség hivatásos állományának átlagéletkora 2016. január 01-én 35,9 év volt. *(forrás: ORFK statisztikai adatai)*

Fontos vizsgálati szempontként határoztam meg a megkérdezett személyek beosztás¹⁸⁸, szolgálati hely, valamint szolgálati ág és szakszolgálat szerinti megoszlását.¹⁸⁹

4. számú táblázat: A válaszadók beosztás szerinti megoszlása

	Szolgálati beosztás	Részvevők száma (fő)
1.	beosztott	166
2.	alsóbb szintű vezető	38
3.	középvezető	31
4.	felsővezető	3
Összesen (fő)		238

5. számú táblázat: A válaszadók szolgálati hely szerinti megoszlása

	Szolgálati hely	Részvevők száma (fő)
1.	országos szintű rendőri szerv	30
2.	területi szintű rendőri szerv	97
3.	helyi szintű rendőri szerv	111
Összesen (fő)		238

6. számú táblázat: A válaszadók szolgálati ág és szakszolgálat szerinti megoszlása

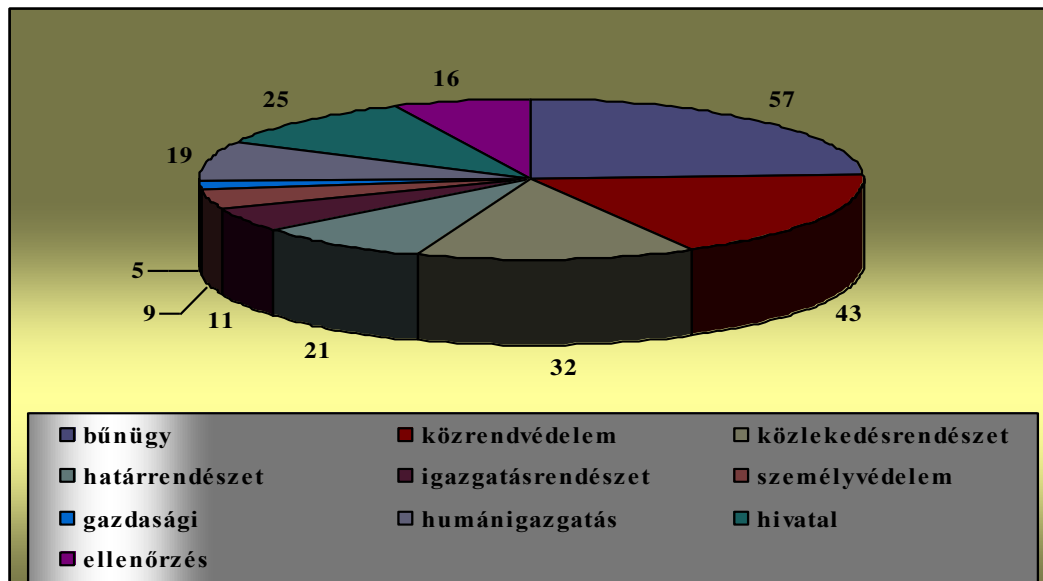
	Szolgálati ág vagy szakszolgálat	Részvevők száma (fő)
1.	bűnügyi szolgálati ág	57
2.	közrendvédelmi szolgálati ág	43
3.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	32
4.	határrendészeti szolgálati ág	21
5.	igazgatásrendészeti szolgálati ág	11
6.	személy- és objektumvédelmi szolgálati ág	9
7.	gazdasági szakszolgálat	5
8.	humánigazgatási szakszolgálat	19
9.	hivatali szakszolgálat	25
10.	ellenőrzési szakszolgálat	16
Összesen (fő)		238

Az adatok alapján kijelenthető, hogy a válaszadók a személyi állománynak a rendőrségi szolgálati területek szerinti tagozódását megfelelően reprezentálták. A leírtak kördiagramon történő megjelenítése plasztikusan szemlélteti a bevont állomány megoszlását.

¹⁸⁸ A felmérés keretében alsóbb szintű vezetőnek a csoport- és alosztályvezetőt, valamint a szolgálatirányító parancsnokot, középszintű vezetőnek az osztály-, szolgálat- és főosztályvezetőt, illetve azzal azonos szintű vezetőt, felső vezetőnek a megyei szintű szervek vezetői állományát tekintettem.

¹⁸⁹ A felsorolást az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott rendőri szerv vonatkozásában a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról kiadott 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 3. § (2) és (4) bekezdései alapján határoztam meg, figyelemmel a norma 2014. decemberében – a felmérés kezdetekor – hatályos szövegére.

1. számú ábra: A válaszadók szolgálati ág és szakszolgálat szerinti megoszlása (fő)

4.2. A TÁRSADALMI KÖZEG HATÁSA ÉS A VIZSGÁLT RENDŐRÖK KORRUPCIÓRÓL ALKOTOTT VÉLEMÉNYE

Feltételezem, hogy a beosztott rendőrök döntő többsége elítéli a korrupciót, attól elhatárolódik, valamint az állomány korrupcióról kialakított véleménye nem különbözik jelentősen a civil lakosság értékítéletétől. Azt gondolom, hogy a korrupcióhoz való hozzáállást befolyásoló tényezők meghatározhatóak, ezek közül is a társadalmi közeg erkölcsi szintjének, a rendőr egyéni tulajdonságjegyeinek, továbbá a rendőri szolgálati ágaknak és az esetleges korábbi érintettségnek alapvető szerepe van. (1. számú hipotézis)

A korrupcióról kialakított véleményünket a bennünket körülvevő szűkebb környezet értékrendjén túlmenően egyéb hatások is befolyásolják. Erre figyelemmel a rendőri korrupciót nem kizárólag a szakmai közösség alapján, hanem a szervezetet körülvevő társadalmi közeg alapján is megítélik a rendőrök. Nemcsak ítéletükre hat, hanem a korrupciónak a társadalomban való jelenléte, annak érzékelése befolyásolja a szervezeten belüli korrupcióhoz való viszonyt is. Úgy vélem, a korrupció jelenségének teljes körű feltárásához fontos ismerni, hogy az emberek szerint mely tényezőktől függ, hogy a társadalomban mennyire elterjedt a korrupció, illetve a rendőri szervezeten belül mely tényezők segítik azt elő. Ezért a társadalmi hatások felmérése nem megkerülhető a korrupció vizsgálata során. A kérdőíven tíz olyan

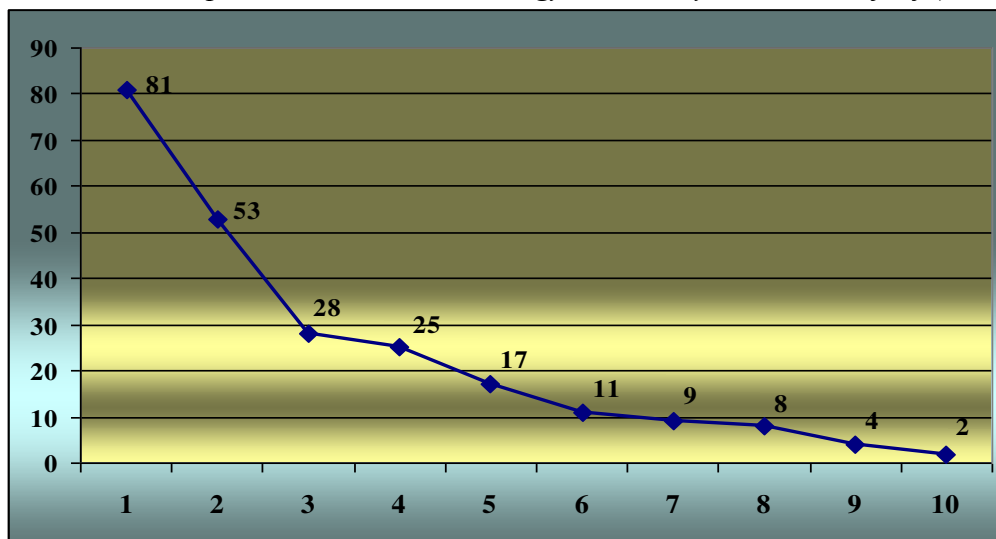
tényezőt tartam a válaszolók elé, melyek hatással lehetnek a korrupció elterjedésére, ezek közül kellett kiválasztani ötöt, mely a válaszoló szerint leginkább elősegíti azt.

7. számú táblázat: A korrupcióra hatást gyakorló tényezők sorrendje az első és a második helyen történt jelölések száma alapján

	Válaszalternatívák	Válaszolók közül		Válaszolók aránya	
		1. helyen jelölők	2. helyen jelölők	1. helyen jelölők	2. helyen jelölők
1.	az ország vezetőinek erkölcsi színvonala	81	39	34,0	16,4
2.	a társadalom általános erkölcsi színvonala	53	51	22,3	21,4
3.	a lakosság életszínvonala	28	34	11,8	14,3
4.	a közszolgálati dolgozók anyagi megbecsülése	25	30	10,5	12,6
5.	az emberek mentalitása	17	19	7,1	8,0
6.	az ország hagyományai	11	6	4,6	2,5
7.	a közszolgálati dolgozók erkölcsi színvonala	9	13	3,8	5,5
8.	az igazságszolgáltatás működése	8	29	3,4	12,2
9.	a büntetőeljárás eredményessége	4	7	1,7	2,9
10.	a nyilvánosság és a sajtó működése	2	10	0,8	4,2
Összesen		238 f	238 f	100 %	100 %

Az első helyen jelölések arányát szemléletesen mutatja be a 2. számú ábra.

2. számú ábra: A korrupcióra elsősorban hatást gyakorló tényezők sorrendje (fő)

A megkérdezett állomány úgy vélte, hogy az országban a korrupció elterjedése leginkább az ország vezetőinek erkölcsi színvonalától függ, a válaszadók kicsivel több, mint harmada jelölte ezt első helyen. Ugyancsak meghatározónak érezték a jelenség elterjedése kapcsán a társadalom általános erkölcsi színvonalát. Az erkölcsi színvonalat követően az anyagi körülmények hatását is jelentősnek vélték a korrupció elterjedése szempontjából. A feltártak alapján visszaigazolódni látszik Kránitz Mariann tézise, miszerint a korrupció rendkívül szorosan kötődik ahhoz a politikai, társadalmi és gazdasági milióhoz, amelyben

megvalósul.¹⁹⁰ Erre tekintettel a rendőri korrupció sem vizsgálható önmagában, mintha az független lenne a rendőrséget körülvevő társadalmi közegtől és annak a magatartásra gyakorolt hatásaitól, hanem annak részeként értelmezhető. Természetesen e tény nem ad felmentést a normakövető magatartás alól, azaz nem mentesíti, nem mentesítheti a korrupciót elkövető rendőrt cselekménye tárgyi súlyától. Az viszont kijelenthető, hogy könnyebben válik jogsértővé, könnyebben válik korrupttá egy rendőr (is), ha maga körül a társadalmi környezetben azt szinte mindennapos gyakorlatnak látja, vagy amikor azt gondolja, hogy a társadalomban „nagyban is ez megy”.

A vélemények azt jelzik, hogy a korrupció elterjedésében a nyilvánosság és sajtó működésének tulajdonítják a legkisebb szerepet. Feltételezhető, hogy a rendőrségnek a korrupcióval szembeni, a sajtónyilvánosság előnyeit felhasználó kommunikációs tevékenysége is megmutatkozik e véleményben.(?)¹⁹¹ Ez alatt azt értem, hogy a válaszok ilyen arányú megoszlása alapján a rendőrség azon korrupció-ellenes kommunikációs stratégiája, mely döntően az esetek nyilvánosságra hozatalára szorítkozik, nem egyértelműen hatásos az állomány szerint. A korrupció ilyen jellegű felvállalása, az esetek kapcsán a nyilvánosság tájékoztatása bizonyítottan jelentősen befolyásolhatja a jelenségtől történő elhatárolódás egyéni mértékét az állomány körében, de úgy tűnik e kommunikációs taktika önmagában nem elegendő ahhoz, hogy a sajtó tevékenységéről pozitív vélemény megformálójá legyen. A válaszadók sajtóval kapcsolatos értékítélete alapján jogosnak tűnnek azok a vélemények, miszerint a magyar rendőri szervezet – ellentétben a tengerentúli valamint a nyugat-európai trenddel – nem használja ki a sajtó, és elsősorban a napjainkban leginkább véleményformáló elektronikus közösségi média által biztosított minden lehetőséget a rendőrség működésével kapcsolatos pozitív információknak a civilek részére történő hiteles és meggyőző átadása érdekében.¹⁹²

Kapcsolódva az előzőekhez, de már konkrétan a rendőri korrupcióra vonatkozó kérdés kapcsán a válaszok azt mutatják, hogy a jövedelmi, anyagi viszonyoknak a szervezeten belül

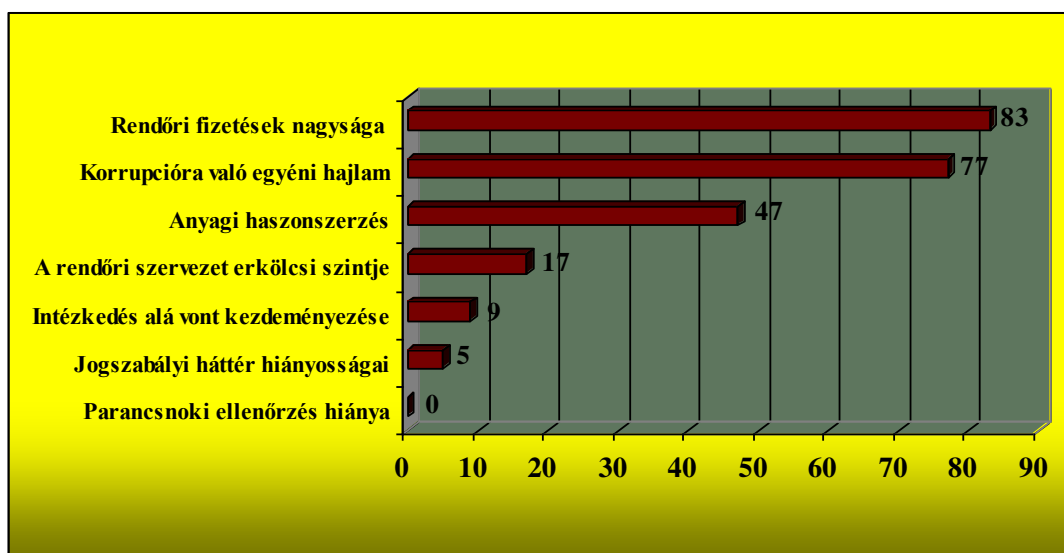
¹⁹⁰ KRÁNITZ Mariann: *A korrupcióról*. In.: Ministry of Justice/Igazságügyi Minisztérium: Korrupció elleni küzdelem. Igazságügyi Minisztérium kiadványa. Budapest, 2006. p. 16.

¹⁹¹ LESS Ferenc: *A közösségi hálózatok és a közösségi rendőrség kapcsolata (mi keresni valója van a rendőrségnek a Facebookon?)* Nemzetbiztonsági Szemle. III. évfolyam 1. szám. Nemzeti Közszerzői Egyetem Nemzetbiztonsági Intézete. Budapest, 2015. p. 31. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/less-ferenc-a-kozossegi-halozatok-es-a-kozossegi-rendorseg-kap-csolata-mi-keresni-valoja-van-a-rendorsegnek-a-facebookon.original.pdf. Letöltés ideje: 2015. november 28.

¹⁹² KRISKÓ Edina: *Rendészet és közösségi média: mindent előről, avagy a sosem látott szigor*. Belügyi Szemle. LXIV. évfolyam 4. szám. Budapest, 2016. pp. 55-68.

jelentkező korrupcióban nagy szerepet tulajdonítanak a rendőrök. A kérdés kapcsán azt kívántam felmérni, hogy az állomány véleménye szerint egyes körülmények - nagyrészt külső tényezők - milyen mértékben segítik elő a rendőri korrupció megvalósulását.¹⁹³

3. számú ábra: A felsorolt tényezők mennyire segítik elő a rendőri korrupció megvalósulását?
Az adott tényezőt első helyen jelölők száma (fő)

A válaszadók véleménye alapján egyértelműen a rendőri fizetések nagysága, mértéke segíti elő legnagyobb mértékben a rendőri korrupció megvalósulását. Figyelembe véve a harmadik helyen szereplő anyagi haszonszerzést is, kijelenthető, hogy a válaszadók több mint felének (130 fő) értékítélete alapján az anyagiak meghatározó szerepet töltenek be a rendőrség korrupciójában. Nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a jelenség kapcsán a korrupcióra való egyéni hajlamot csaknem ugyanannyian tartják (a válaszadók közel egyharmada) a korrupciót elsődlegesen kiváltó tényezőnek, mint a fizetéseket jelölők.

Meglepő, hogy a parancsnoki ellenőrzések hiányának ebben a tekintetben nem tulajdonítanak szerepet. Úgy tűnik, hogy a megkérdezettek szerint a vezetői ellenőrzések elmaradása, esetleges teljes megszűnése kevésbé lenne hatással a rendőri korrupció előfordulására. E tény a parancsnoki felügyelő, ellenőrző tevékenység hatékonyságával és eredményességével szemben megfogalmazott kemény kritikaként is értelmezhető.

¹⁹³ A kérdőívben hét lehetőséget kellett a válaszadóknak 1-től 7-ig osztályozniuk az alapján, hogy amely leginkább elősegíti a rendőri korrupciót, azt az 1-es számmal, amely legkevésbé segíti elő, azt 7-es számmal kellett jelölni

Az eredmények áttekinthetősége érdekében összevont változókat képeztem. A válaszolók által az első két helyre besorolt tényezők értékeit összevontam, ezek lettek a „*leginkább meghatározóak*”, a 3-5. helyezésű tényezők lettek a „*közepesen meghatározóak*”, és amelyeket az utolsó két helyre rangsorolták, azok a „*legkevésbé meghatározóak*”.

8. számú táblázat: A korrupció megvalósulását elősegítő tényezők sorrendje

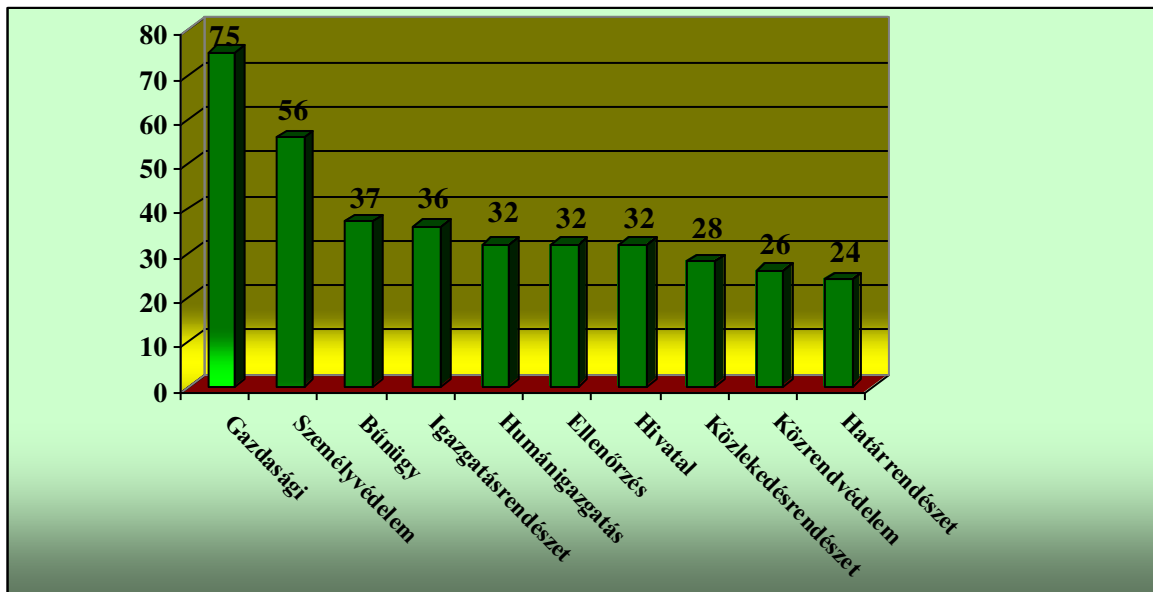
	Válaszalternatívák	A jelzett tényezők megítélése (%)			Összesen (%)
		Leginkább meghatározó	Közepesen meghatározó	Legkevésbé meghatározó	
1.	korrupcióra való egyéni hajlam	56	36	8	100
2.	rendőri fizetések nagysága	53	32	15	100
3.	anyagi haszonszerzés	52	44	4	100
4.	a rendőri szervezet általános erkölcsi szintje	21	52	27	100
5.	intézkedés alá vont kezdeményezőkézsége	14	73	13	100
6.	jogszabályi háttér hiányosságai	3	27	70	100
7.	parancsnoki ellenőrzés hiánya	2	35	63	100

A korábbi rangsorhoz képest annyi változás történt, hogy a korrupcióra való egyéni hajlam szerepel az első helyen, de itt is szembeűnő az anyagiak fontossága (*mindkettőt 50 % feletti arányban jelölték „leginkább meghatározó” tényezőként*). A vélemények többsége azért jelzi, hogy az egyén értékrendjét, morális szintjét döntőnek ítélik a cselekedetekre. A sorrend egyebekben nem változott.

Kíváncsi voltam, hogy a válaszadók anyagi helyzete milyen módon befolyásolta a rendőri fizetések korrupcióra gyakorolt hatásának értékelését. Az értékek azt mutatják, hogy az egy főre jutó havi nettó jövedelmek emelkedésével csökken e tényező első helyen jelölése, azaz az alacsonyabb jövedelműek jelezték nagyobb arányban, hogy a korrupció háttérében a rendőrök alacsony jövedelme szerepet játszik. Az 50.000 és 100.000 forint közötti jövedelemmel rendelkezők 60 %-a, a 200.000 forint feletti jövedelemmel rendelkezőknek csak 42 %-a jelölte első helyen. Mindazonáltal, mivel a rendőri fizetések nagysága az állomány véleménye szerint (*az első helyen történt jelölések alapján*) a legelső helyen szerepel a korrupció megvalósulásában, feltételezhető, hogy adott körülmények megléte esetén – például, ha anyagi nehézséggel küzdő rendőrt környékeznek meg korrupcióval – a cselekmény megvalósulására nagy esély van.

A korrupció létrejöttét elősegítő tényezők közül a korrupcióra való egyéni hajlamra adott jelöléseket abból a szempontból külön is megvizsgáltam, hogy e tényezőt a különböző szolgálatok tagjai milyen arányban tartották elsőknek, vagyis legmeghatározóbb tényezőként.

4. számú ábra: A „Korrupcióra való egyéni hajlam”-ot első helyen jelölők szolgálati ágakon és szakszolgálatokon belüli megoszlása (%)

A feltártak arra utalnak, az adott szolgálati tevékenység jellege jelentős hatással van a korrupcióra való egyéni hajlam megítélésében. Elgondolkodtató, hogy az alapfeladatként rendőri intézkedéseket általában nem, vagy csak nagyon ritkán fogatosító gazdasági szakterület, valamint a személy- és objektumvédelmi szolgálati ág tagjai 50 % feletti arányban, a jogsértés szempontjából viszont leginkább veszélyeztetett, és döntően a civil lakossággal szembeni intézkedéseket fogatosító közlekedési, közrendvédelmi és határrendészeti állományba tartozók viszont a legkisebb mértékben értékelték a rendőri korrupcióban az arra való egyéni hajlamot elősegítő okként.

Jelen kérdésre adott válaszokat összevettem azon kérdés válaszaival, mely azt mérte fel, hogy a válaszadók szerint a közvetlen kollégák és a parancsnokok milyen mértékben ítélik el a rendőri korrupciót. Kimutatható ez alapján, hogy akik szerint az aktuális szolgálati helyükön a kollégák többsége elítéli a korrupciót, azok nagyobb arányban úgy foglaltak állást, hogy a korrupcióra való egyéni hajlam fontos tényező a rendőri korrupció megvalósulásában. A főiskolát végzett tisztii állományba tartozók közel kétharmada (64 %), míg a középiskolai

végzettségű válaszolóknak csak fele (50%) véli, hogy az egyéni hajlam a leginkább felelős a korrupció elkövetésében. Szolgálati helyek szerinti bontásban nézve a válaszokat, kimutathatóan a helyi rendőri szervek állományában szolgálatot teljesítők vélik legmarkánsabban azt, hogy az arra való egyéni hajlam döntő befolyással van a rendőri korrupció megvalósulásában (64%). A feltárt vélemény azért is említésre méltó, mert a helyi szervek állományába tartozó rendőrök döntően a végrehajtói állományba tartoznak, nagyobb arányban kerülnek kapcsolatba szakmai tevékenységük során állampolgárokkal. Beosztás tekintetében a vezetők nagyobb szerepet tulajdonítanak az egyén hajlamának a korrupcióban, mint a beosztottak (a közép- és felsővezetők 70%-a, az alsószintű vezetők 66%-a, míg a beosztottak 50 %-a vallotta, hogy leginkább elősegíti azt). Meglepő módon a legfiatalabbak, a 18-25 év közöttiek az egyén erkölcsi alapállását fontosabbnak tekintik (56 %), mint a 26-35 évesek (49 %), majd az e feletti korcsoportokba tartozók szintén nagyobb arányban (59 %, ill. 60 %) jelölték leginkább meghatározó tényezőnek az egyéni hajlamot.

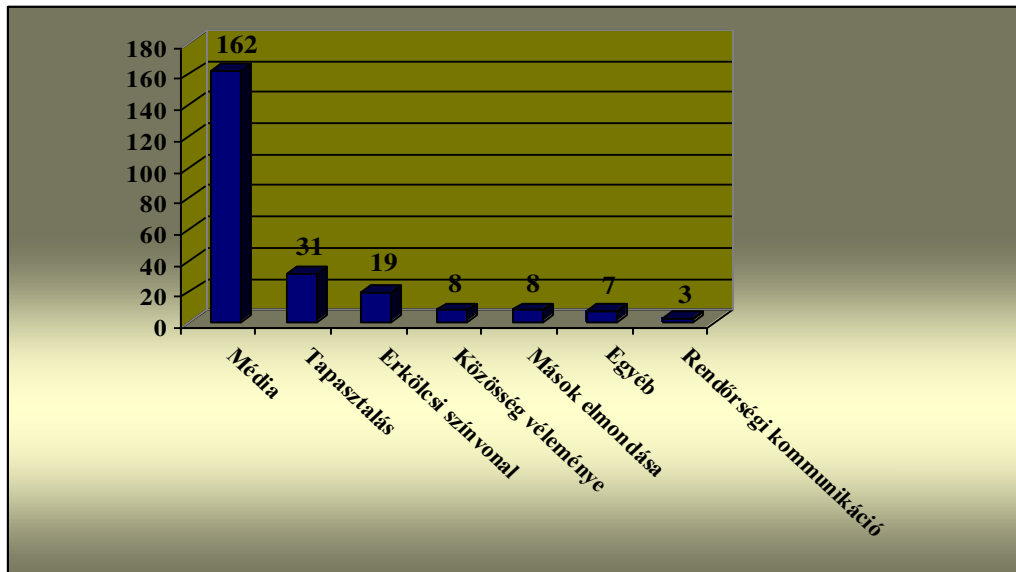
A következőkben arra kerestem a választ, hogy a válaszolók szerint a rendőri korrupcióról alkotott állampolgári megítélést mi befolyásolja leginkább. Hét tényező közül kellett a válaszadóknak kiválasztani a legnagyobb hatást gyakorló első hármat.

9. számú táblázat: A rendőri korrupció mértékéről alkotott állampolgári megítélést befolyásoló tényezők értékelése

	Tényezők	A jelölések megoszlása (fő - %)					
		Elsősorban befolyásoló		Másodsorban befolyásoló		Harmadsorban befolyásoló	
		f	%	f	%	f	%
1.	média hatása (elektronikus és írott sajtó, rádió, televízió)	162	68	37	15	14	6
2.	rendőrségi kommunikáció	3	1	42	18	31	13
3.	a társadalom általános erkölcsi színvonaláról kialakult vélemény	19	8	59	25	47	20
4.	családi, baráti közösség véleménye	8	3	18	8	38	16
5.	mások elmondása	8	3	20	8	45	18
6.	állampolgárok személyes tapasztalata	31	14	33	14	37	16
7.	egyéb tényező	7	3	29	12	26	11
Összesen		238	100	238	100	238	100

Az elsősorban befolyásolónak ítélt tényezők arányát mutatja az 5. ábra

5. számú ábra: A rendőri korrupció mértékéről alkotott állampolgári megítélést elsősorban befolyásoló tényezők megoszlása (fő)

A számok egyértelműen utalnak arra, hogy a válaszadók véleménye alapján elsősorban, leginkább a média, és ettől lényegesen kisebb arányban az állampolgárok személyes tapasztalata határozza meg a rendőri korrupcióról alkotott ítéletet. Másodsorban (*a legtöbb szavazattal*) az állampolgárok személyes tapasztalata, majd harmadsorban a társadalom általános erkölcsi színvonala az, ami befolyásolja a civilek véleményét. Ez azt tükrözi, hogy a válaszadók összefüggést látnak a rendőrségnél uralkodó morál és a társadalomban uralkodó morál között, ezért jelölte minden negyedik, hogy szerinte másodsorban a társadalom erkölcsi állapotát alapul véve, ítéli meg a lakosság a rendőri korrupciót. A személyes tapasztalás második helyen történt jelölésében benne van – álláspontom szerint – a rendőrök által a barátok, ismerősök, kollégák által a rendőri korrupcióról elmondottak, és e körülményt „vetítik” ki, amikor ugyanezt feltételezik a civil lakosságról is. Meglepőnek értékelem viszont, hogy a rendőrségi kommunikációt – mely szintén hatással lehet, lehetne az állampolgárok informáltságára – a nevesített tényezők között első helyre csupán 3 fő tette. Ezáltal a rendőrségi kommunikációról alkotott véleményt az állomány „súlytalannak” tartja.

A továbbiakban a rendőri korrupció megítélését leginkább befolyásoló tényezőre, a médiára adott 162 jelölés megoszlását elemeztem a válaszadók életkor, tényleges szolgálati idő, szolgálati beosztás és szolgálati ág, illetve szakszolgálat, valamint iskolai végzettség szerinti megoszlásában.

10. számú táblázat: A médiára, mint a rendőri korrupció mértékéről alkotott állampolgári megítélést leginkább befolyásoló tényezőre adott jelölések életkor szerinti megoszlása, valamint a válaszoknak az adott kategória teljes létszámához viszonyított aránya

	Életkor				Összesen
	18-25 év	26-35 év	36-45 év	46 év és felette	
a médiát első helyen jelölők	10 fő 62 %	46 fő 64 %	71 fő 69 %	35 fő 74 %	162 fő

Az életkor emelkedésével a megkérdezett állomány egyre nagyobb jelentőséget tulajdonít a sajtó véleményformáló szerepének. A válaszok alapján úgy tűnik, hogy a 35 év alattiak közül többen (24 %) tekintik az ismerősi hálót véleményformáló tényezőnek („mások elmondása” válaszjelölés), aminek viszont a 35 év felettek már nem tulajdonítottak akkora jelentőséget. Álláspontom szerint a korosztályi információ-szerzés különbözősége (például a közösségi oldalak használatának eltérő mértéke) mutatkozik meg, s erre tekintettel tételezik fel a rendőri állomány különböző korú tagjai eltérő súllyal a civil lakosság véleményét befolyásoló tényezőket. Vélelmezem, hogy e mért eredmény kialakulásában is legnagyobb szerepe a tapasztalásnak van, mivel a sajtónak a korrupcióval kapcsolatos gondolkodásra gyakorolt hatása az évek előre haladtával változhat.

A médiára, mint a rendőri korrupció állampolgári megítélését leginkább befolyásoló tényezőre adott jelölések tényleges szolgálati idő szerinti megoszlása terén hasonló megállapítások tehetők, mint az életkor vonatkozásában.

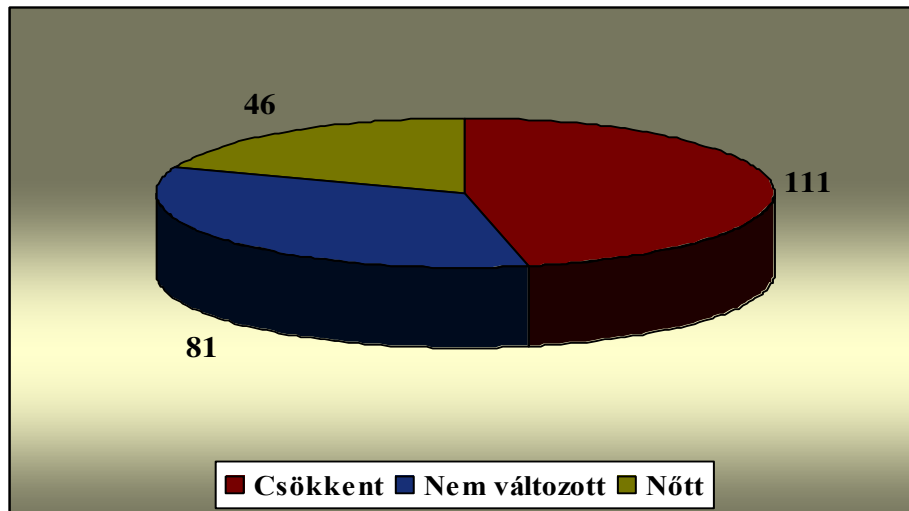
Kimutatható az eredmény alapján, hogy a rendőr aktuális szolgálati ága, illetve szakszolgálati is hatással van arra, hogy mit feltételeznek a rendőrök a sajtó véleményformáló szerepéről. Így a bünyügyi szolgálati ág értékelte a legkisebb arányban első helyen e tényezőt. Véleményük visszavezethető a szakterületnél a folyamatban lévő nyomozások kapcsán a sajtó és a rendőrség esetenként „távolságtartó” viszonyára. A bünyügyi felderítő, nyomozó munka eredményessége ugyanis nem minden esetben egyeztethető össze a sajtó nyilvánosságával, egy rossz időpontban kiszivárgott bünyügyi információ gyakran nehezítheti meg, vagy teheti lehetetlenné a nyomozati, vizsgálati munkát. A médiától történő szakmai elhatárolódással indokolható, hogy a korrupcióval kapcsolatos állampolgári vélemény alakításában sem tételez meghatározó szerepet a médiának a bünyügyi állomány.

A gazdasági, az igazgatásrendészeti, valamint a személy- és objektumvédelmi szolgálati területek tagjai gondolták legnagyobb arányban azt, hogy a rendőri korrupcióról kialakított

állampolgári véleményt a sajtó határozza meg. Az egyéb szakterületek tagjai által a sajtó jelentőségének értékelése széles skálán mozog.

Megkérdeztem, hogy az állomány megítélése szerint az utóbbi időben változott-e az állampolgárok véleménye a rendőri korrupció mértékéről, és ha igen, akkor milyen irányba.

6. számú ábra: „Véleménye szerint az utóbbi öt évben hogyan változott a rendőri korrupció mértékének állampolgári megítélése?” A kérdésre adott a válaszok megoszlása (fő)

A válaszadók legnagyobb részének (111 fő, 47 %) véleménye, hogy az utóbbi öt évben az állampolgári megítélés szerint csökkent a rendőri korrupció hazánkban, és csupán alig egyötödük (46 fő, 19 %) véleménye ellentétes ezzel az állásponttal. Ez az eredmény arra utal, hogy a rendőrök magukat és a szervezetet általában nem értékelik különösen korruptnak, s a rendőrségről kialakított kedvező megítélésüket „vetítik” ki az állampolgári vélemény feltételezésekor.

A jelen kérdésre adott válaszokat összevetettem néhány más kérdésben feltárt megállapítással annak érdekében, hogy az állomány véleményét több szempont szerint is megvizsgálhassam.

Azok, akik egy másik kérdésnél azt válaszolták (191 fő), hogy elképzelhetetlennek tartják, hogy közvetlen kollégája jogszerűtlenül pénzt fogadjon el munkája, vagy intézkedése során, azok döntően úgy foglaltak állást, hogy az állampolgári megítélés szerint csökkent a rendőri korrupció az utolsó öt évben. Akik viszont a hivatkozott kérdésre igennel válaszoltak (47 fő), azok csaknem mindnyájan úgy vélelmezték, hogy az állampolgári megítélés szerint nem változott a rendőri korrupció.

Ugyancsak az állampolgári megítélés szerinti csökkenő mértékű rendőri korrupciót tételeztek azok, akik egy másik kérdésnél azt válaszolták, hogy a rendőri korrupcióról nem rendelkeznek személyes tapasztalattal (84 fő), vagy azt válaszolták, hogy a jelenségről csupán más szolgálati helyen hallottak (124 fő). A válaszok együttes értékelése arra utal, hogy akik nem kerültek személyes kapcsolatba a korrupcióval, vagy közvetlen kollégáik között sem tapasztalták, azok kedvezőbben látják általában a jelenséget, és ezt tételezik fel a civilek véleményéről is. A megállapítások alapján kijelenthető, hogy a rendőri korrupcióhoz való személyes viszony, az abban való – közvetett, vagy közvetlen – érintettség döntő mértékben befolyásolja a rendőr esetében e magatartás általános megítélését, és ezt a véleményt vetíti ki az állampolgárokra is. A rendőri korrupcióról feltételezett állampolgári megítélésre adott válaszokat nemek szerinti bontásban is értékeltem. A válaszadó nők kisebb arányban vélik, hogy a civilek szerint csökkent a rendőri korrupció, nagyobb arányban vannak, akik szerint nem változott, vagy nőtt. Érdekes megállapítások fogalmazhatóak meg a kérdésre adott válaszok életkor, valamint tényleges szolgálati idő szerinti vizsgálata alapján. A fiatalok nagyobb arányban gondolták, hogy az állampolgári megítélés szerint csökkent a rendőri korrupció, mint az idősebbek.

11. számú táblázat: „Véleménye szerint az utóbbi öt évben hogyan változott a rendőri korrupció mértékének állampolgári megítélése hazánkban?” A válaszok korcsoport szerinti megoszlása

Válaszok	Korcsoportok (%)				Összesen (%)
	18 -25 év között	26-35 év között	36-45 év között	46 év és felette	
csökkent	62	52	44	40	47
nőtt	19	19	15	27	19
nem változott	19	29	41	33	34
Összesen (%)	100	100	100	100	100

A fiatalabb korosztály tagjai lényegesen nagyobb arányban gondolják, hogy csökkent a korrupció az állampolgárok ítélete szerint, az idősebbek inkább azt feltételezik, hogy az állampolgárok szerint nőtt a rendőri korrupció mértéke az utóbbi években. Ez a véleményváltozás álláspontom szerint azon alapulhat, hogy az életkor előre haladtával egyre több esetben és alkalommal szembesül egy rendőr a környező világból - például a már említett média által - olyan esetekkel, amelyek a szervezetet kapcsolatba hozzák a korrupcióval. Ez a kérdéskör a civil szférában folyamatosan előtérben tartott téma, egy-egy rendőri korrupciós eset kapcsán szinte divattá vált az utóbbi időben a rendőrséget a szükségesnél, a kelletésnél is negatívabb színben feltüntetni. Ennek hatása megítélésem szerint jelentős mértékben

befolyásolhatja a kérdésre adott válaszokat a rendőr életkorának emelkedésével. Hasonló eredményeket kaptam, amikor a tényleges szolgálati idő szerinti bontásban értékeltem a válaszokat. Az adatok azt is megmutatták, hogy az állampolgárok részéről általában rosszabb megítélést feltételeznek a rendőri korrupcióról a vezetők, valamint a központi rendőri szervnél dolgozók.

12. számú táblázat: A rendőri korrupció mértékének állampolgári megítélésében feltételezett változás a válaszadók szolgálati ága és szakszolgálata szerinti bontásában

	Szolgálati ágak és szakszolgálatok	Csökkenett a rendőri korrupció (%)	Nőtt a rendőri korrupció (%)	Nem változott a rendőri korrupció (%)	Össz (%)
1.	gazdasági szakszolgálat	100	-	-	100
2.	személy- és objektumvédelmi szolgálati ág	67	-	33	100
3.	közrendvédelmi szolgálati ág	54	14	32	100
4.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	53	16	31	100
5.	ellenőrzési szakszolgálat	50	13	37	100
6.	bűnügyi szolgálati ág	49	21	30	100
7.	hivatali szakszolgálat	48	20	32	100
8.	igazgatásrendészeti szolgálati ág	36	46	18	100
9.	humánigazgatási szakszolgálat	26	27	47	100
10.	határrendészeti szolgálati ág	19	29	52	100

A rendőri korrupció állampolgári megítélésének változásában legoptimistábbak a gazdasági szakszolgálat tagjai voltak. Viszonylag magas, 50 % feletti arányban értékelték ugyanezt a lehetőséget a személy- és objektumvédelmi, valamint a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti szolgálati ágak tagjai. Ezen utóbbi kettő esetében említésre érdemes, hogy a rendőri korrupció állampolgári vélemény szerinti emelkedésére viszonylag alacsony arányban tettek jelölést. Figyelembe véve e két szakterület kiemelt veszélyeztetettségét a rendőri korrupcióban, esetükben nehezen érthető, hogy min alapul feltételezésük. A rendőri korrupció megítélésének változatlanóságát legnagyobb arányban a határrendészeti szolgálati ág tagjai vélik. (52 %). Feltételezhetően álláspontjukat az alapozza meg, hogy az utóbbi időben egyre több korrupciós esetben terelődik a gyanú e szakterületre¹⁹⁴, és ez alapján jó vélemény nem feltételezhető az állampolgárok részéről. A humánigazgatási szakszolgálat esetében a

¹⁹⁴ A rendőri korrupció kapcsán az értekezés összeállításának idején több olyan esemény is sajtónyilvánosságot kapott, melyekben a határrendészeti szolgálati ág tagjai érintettek voltak. A Záhony Határrendészeti Kirendeltség állományából 2015. október 19-én 38 fő, majd 2015. november 25-én 15 fő, a Nagylaki Határrendészeti Kirendeltség állományából pedig 2015. november 10-én 11 fő hivatásos állományú rendőrrel szemben indult helyszíni ügyészségi akció alapján büntetőeljárás korrupciós jellegű cselekmények gyanúja miatt. A nyomozások az értekezés lezárásának idején (2016. év augusztusában) folyamatban vannak.

korruptió megítélésének változatlanására adott magas értékelés annak tudható be elsősorban, hogy a szakterület tagjai a korrupciós jellegű jogsértésekkel kapcsolatos személyzeti intézkedéseik során gyakrabban találkoznak a jelenséggel, mint az egyéb területek tagjai, és ez kihat a véleményükre is.

Az értékelt kérdés esetében a válaszadóktól rövid szöveges indokolást is kértem. A szöveges megfogalmazások – tartalmi hasonlóságaik alapján – néhány jellemző témakör szerint csoportosíthatóak.

Legnagyobb számban (57 fő) olyan okot jelöltek a rendőri korrupció megítélésének javulásaként, hogy a jogsértéssel szembeni szankciók fokozott alkalmazása, valamint a külső, vagyis nem parancsnoki ellenőrzések, például a Nemzeti Védelmi Szolgálat tevékenysége egyfajta félelmet kelt az állományban. Ettől a félelemtől vezérelve jobban meggondolják a rendőrök, hogy „megkockáztassák-e” egy korrupciós cselekmény elkövetését, mely önmagában is csökkenő esetszámot generál, melyet az állampolgárok is érzékelnek. Ettől kevesebben (22 fő) foglaltak úgy állást, miszerint a jelenség állampolgári megítélésének javulása a pozitív és hatékony parancsnoki tevékenységre vezethető vissza, és csupán 14 fő nyilatkozott úgy, hogy a megítélés javulásának oka az állomány belső megtisztulása, a rendőri gondolkodás megváltozása. A válaszok arra utalnak, hogy a korrupció csökkenését, és ez által az állampolgári vélemények alakulását az állomány jelenleg leginkább a jelenség szankcionálásának tudja be és azzal tartja elképzelhetőnek.

A szöveges indokolást adók jelentősnek mondható hányada (46 fő) emelte ki a sajtó és a média szerepét. Úgy nyilatkoztak, hogy a média hatására sokkal rosszabb kép alakul ki az állampolgárokból a rendőri korrupcióról, mint amekkora annak a valós mértéke. A vélemények alapján ennek döntő oka az, hogy a sajtó előszeretettel ragad meg és hoz nyilvánosságra egy-egy rendőri korrupciós esetet, az szinte minden alkalommal a hírek központjában van. A sajtót megemlítő válaszadók közül csupán néhányan foglaltak úgy állást, hogy a pozitív tartalmú hírek javíthatják a rendőrségről kialakult korrupciós képet, a többség szerint viszont a sajtó hatása negatív, általa a rendőrség állampolgári megítélése romlik.

A kérdésre szöveges választ írók közül csupán 9 fő vélekedett úgy, hogy a rendőri fizetések alacsony mértéke váltja ki azt a korrupciót, mely tény az állampolgárok is ismerik, és e vélemények befolyásolják a szervezet megítélését. A válaszadók közül további 34 fő olyan tartalmú, rövid választ adott, mely szerint a rendőri korrupció állampolgári megítélése évek óta változatlan.

Az eredmények alapján a válaszolók döntő része vélelmezi, hogy az állampolgárok megítélése szerint az utóbbi öt évben csökkent a rendőri korrupció, vagyis az állomány önértékelése pozitív irányba mutat, azaz magáról a civil lakosság körében javuló képet tételez fel. Korábbi kérdésfelvetéseimmel összevetve a válaszokat úgy tűnik, a korrupcióban való személyes érintettség hatással van arra, hogy mit feltételez egy rendőr a korrupció állampolgári megítéléséről. Eredményeim azt mutatták, hogy e kérdés tekintetében a nők megítélése szigorúbb, valamint igazolódni látszik, hogy az életkor, és az aktuális szolgálati tevékenység jellege hatással van arra, hogy mit feltételez egy rendőr a korrupció állampolgári megítéléséről.

Az írásos indokolások rámutattak, hogy a korrupció elkövetésétől a szankciók, valamint az ellenőrzések miatti lebukás veszélye tartja vissza leginkább az állományt.

Ismert tény, hogy nem mindenki jelenti be, ha korrupcióval szembesül. Megvizsgáltam, hogy az állomány mit feltételez az állampolgárok korrupcióval kapcsolatos bejelentési hajlandóságáról. Ennek ismerete kiemelt jelentőséggel bír a jelenséggel szembeni lehetséges intézkedések meghatározása szempontjából. A kérdőíven arra vonatkozott a kérdés, hogy a válaszadó véleménye szerint az az állampolgár, aki nem jelenti be, ha korrupcióval találkozik, miért dönt így.

13. számú táblázat: „Az állampolgár, aki nem jelenti be, ha korrupcióval találkozik, miért dönt így?” A válaszok megoszlása

	Válaszlehetőségek	Válaszok megoszlása	
		f	%
1.	Mert úgysem lenne eredménye.	81	33
2.	Fél a következményektől.	106	45
3.	Nem tudja hova jelentse.	6	3
4.	Egyéb ok miatt.	45	19
	Összesen	238	100

A megkérdezett állomány csaknem fele azt vélelmezte, hogy a korrupció bejelentését elmulasztó állampolgárok esetében legfőbb motiváció a következményektől való félelem. Ez alapján elgondolkodtató, hogy éppen a jogsértések felderítésére, megszüntetésére „hivatott” rendőri állomány azt gyanítja, hogy sok állampolgár úgy gondolja, a korrupciót bejelentőnek lehet félnivalója. Nem jobb a helyzet a második legnagyobb arányban jelölt lehetőség kapcsán sem, miszerint a megkérdezettek harmada vélte, hogy az állampolgárok szerint a korrupció bejelentésének semmi eredménye nem lenne.

A rendőri korrupció kapcsán történt megkörményezésre vonatkozó válaszokat e kérdés válaszaival összevetve érdekes megállapítások tehetőek. Akik úgy nyilatkoztak, hogy már megkörményezték őket korrupcióval, azok döntő mértékben azt jelölték, hogy a bejelentésnek azért nem lenne eredménye, mert az állampolgárok félnek a következményektől. A jelölések ilyen megoszlása azt mutatja, hogy a korábbi személyes érintettség befolyással van a rendőr esetében arra, hogy milyenek ítéli meg az állampolgári bejelentési hajlandóságot. Feltételezhetően a konkrét esetekben a rendőrt „megkörményező” állampolgárok tettek olyan tartalmú kijelentéseket, mely ezt a határozott véleményt kialakította a rendőrökben.

Az állomány véleménye megalapozni látszik azon problémák valóságát, melyek a korrupciót bejelentő személy védelme kapcsán az utóbbi időkben folyamatos viták tárgyát képezik. A szabályozás ugyanis olyan módon változott meg 2011-ben, hogy a korábbi büntethetőséget megszüntető ok helyett a büntetés korlátlan enyhítését, vagy mellőzését tette lehetővé a korrupciót felfedő személy esetében. A változás nem tűnik túl szerencsésnek krimináltaktikai szempontból, mivel erős tanúból, gyenge gyanúsítottá „változott” a feljelentő. Ez azt jelenti a gyakorlatban, hogy a korábbi szabályozásban a büntethetőség megszüntetése automatikusan következett be azzal, ha valaki bejelentette az őt érintő korrupciót. Ez a körülmény egyfajta eljárásjogi biztonságot is jelentett a bejelentő esetében, már a büntetőeljárásban is kizárólag tanúként hallgatták ki. Az új szabályozás szerint viszont a bejelentő is gyanúsítottként szerepel az ügyben, csak a későbbiekben, az eljárás menetében, esetleg annak lezárásakor történik meg esetében a büntetés korlátlan enyhítése. Az új nyomozási környezetben, amikor a korrupciót felfedő személyek azzal szembesülnek, hogy a nyomozásban ők is gyanúsítottak lesznek, sajnálatos módon az esetek nagy többségében úgy nyilatkoznak, hogy elállnak a bejelentéstől, vagy a feljelentéstől, például azzal indokolva, hogy rosszul emlékeznek. E körülmény jelentős mértékben csökkenti, csökkentheti a korrupcióval kapcsolatos bejelentési hajlandóságot.¹⁹⁵

A szabályozás iránya, jelenlegi rendszere ellentétesnek tűnik azzal a gyakorlattal, mely szerint *„napjainkban határozottan felerősödött a „megegyezés” elem a büntető igazságszolgáltatásban, melynek hatását tovább erősítik a helyreállító igazságszolgáltatás eszközei. A terhelt gyakran élhet különféle „kedvezményekkel”, és egyre erősebb az „alku-*

¹⁹⁵ SINKU Pál: *Néhány gondolat a korrupció felderítésének problematikájáról.* In.: GELLÉRT Balázs - CSIGE Zoltán (szerk.): *Békés Imre Emlékkötet.* ELTE Állam és Jogtudományi Kar. Tullius Kiadó, Budapest, 2013. pp. 164-171.

*elem” az eljárásban, hogy például mivel vádolja meg az ügyész, milyen cselekményt tesz a vád tárgyává.”*¹⁹⁶

Az állomány feltárt véleménye olyan rendőri közvélekedésre utal, miszerint a korrupciós cselekményben érintett, vagy a cselekményről tudomást szerző állampolgárok csekély be-, és feljelentési hajlandóságát elsősorban a következményektől való félelem, másodsorban pedig az motiválja, hogy annak nem lenne eredménye. Ez a feltárt rendőri attitűd – a lebukásmentesség határozott illúzióját keltve a rendőrben – álláspontom szerint jelentősen elősegíti, vagy elősegítheti a rendőri korrupció megvalósulását.

A továbbiakban a legnagyobb arányban jelölt, a „fél a következményektől” válaszalternatíva megoszlását elemzem részleteiben.

14. számú táblázat: A korrupciót azért nem jelenti be az állampolgár, mert „fél a következményektől” válaszok életkor szerinti megoszlása

	Életkor			
	18-25 év	26-35 év	36-45 év	46 év és felette
az életkori kategóriákon belül a jelölők aránya (%)	31	47	41	51

A táblázat adatai azt mutatják, hogy a rendőri állományban az életkor emelkedésével növekszik egy-egy korosztályon belül azok aránya, akik szerint a polgárok félnek a korrupció bejelentésnek esetleges következményeitől. Feltételezhetően e vélemény kialakulásában az is szerepet játszik, hogy maguk a rendőrök is gyakran mulasztják el az általuk észlelt korrupció bejelentését, melyet a kérdőívben feltüntetett konkrét szituációkra adott válaszok alapján feltártam. A feltárt eredmény a leírtakon túlmenően – vélelmezhetően – a rendőri korrupció jelenségéhez kapcsolódó ismeretek személyhez kötött bővülésével is magyarázható. A korrupciós cselekedetek egy része visszavezethető arra, hogy az abban résztvevő rendőr tisztában van vele, hogy az állampolgárok úgyszemint jelentik a jogsértést, mely meggyőződés az életkor emelkedésével egyre inkább megerősödik. Ez alatt azt értem, hogy az idősebb korosztályok az évek során a korrupciós esetekről – akár csak hallomásból, vagy mások elmondásából – egyre több ismerettel rendelkeznek, ennek révén egyfajta „rutinra” is szert tesznek, a korrupciós magatartások kapcsán lefolytatható jogi lehetőségekről bővülnek az ismereteik. Figyelemmel a jelenség kapcsán létező látenciára is, feltehető, hogy egy idősebb

¹⁹⁶ DR. KERESZSI Klára: *Konfrontáció és kiegyezés. A helyreállító igazságszolgáltatás szerepe*. Akadémiai Doktori Értekezés. Budapest, 2011. p. 69.

rendőr az életkora emelkedésével egyre több olyan korrupciós esetről hallhat, melyek nem kerültek felfedésre, és ez is szerepet játszik a vélemények alakulásában.

Egy korrupciós cselekménybe keveredés, az abban való esetleges érintettség feltételezi a rendőrben a meghurcolás lehetőségét is, melyet a kollégái jogsértései kapcsán esetleg már látott, tapasztalt is. Kutatásom eredményei alapján nem bizonyítható, de nem is zárható ki az a lehetőség, hogy ezt a félelmet vetítik ki a válaszokba, azaz feltételezik az állampolgárok esetében is a félelmet. A vélemények életkor által feltárt változása akkor jelent nagyobb veszélyt, ha az egyenes úton vezeti el a rendőrt a korrupció elkövetésében a magabiztossághoz, a lebukásmentesség érzéséhez.

A válaszok szolgálati idő szerinti megoszlását vizsgálva kijelenthető, hogy a szolgálati évek emelkedésével – egyezően az előző szempont kapcsán feltártakkal – egyenes arányban nő az adott kategórián belüli jelölők aránya. Az 5 év szolgálati időnél kevesebbel rendelkezőknek egyharmada, a 26 évnél nagyobb tényleges szolgálati idővel rendelkezők több, mint fele gondolta úgy, hogy az állampolgárok az esetleges következményektől való félelem miatt nem jelentik a korrupciót. Mivel az adat egybevág az életkor változása kapcsán tett megállapításaimmal, ezáltal a vélemény változásának okai is hasonlóak lehetnek.

A válaszokat a résztvevők szolgálati beosztása szerinti megoszlásban is megvizsgáltam annak érdekében, hogy feltárható legyen a vezetők és a beosztottak esetleges véleménykülönbsége.

Az eredmények szerint legnagyobb arányban a közép- és felsővezetői réteg (58 %-os arányban) jelölte azt, hogy az állampolgárok a korrupció jelentését azért mulasztják el, mert félnek annak következményeitől. A tendencia arra utal, hogy a beosztás emelkedésével egyre nagyobb arányban jelenik meg az az álláspont, miszerint az állampolgárok félnek a korrupció bejelentésének következményeitől. A vezetői szint emelkedésével általában az életkor és a szolgálati idő is emelkedik, így az életkor és szolgálati idő alapján feltárt megállapításaim a vezető szintek szerinti értékelésben is visszaigazolást nyertek. Vizsgálatom adatai feltárták, hogy a beosztottak és a vezetők eltérő módon tételezik fel a korrupcióhoz való állampolgári viszonyt.

Egy későbbi kérdés válaszainak a jelen válaszokkal történő összevetésével arra voltam kíváncsi, hogy az állampolgárok, valamint az állomány korrupciós attitűdjéről feltételezett vélemények között lehet-e összefüggés. A másik értékelt kérdés azt vizsgálta, hogy mit gondol a válaszadó az aktuális szolgálati helyét illetően a korrupció megítéléséről a közvetlen

kollégák esetében. A válaszok összevetése alapján egyértelműen megmutatkozott, hogy akik szerint a közvetlen kollegiális környezetben a többség a korrupciót bocsánatos bűnnek tartja, azok a válaszadók nagyobb arányban tételezik, hogy az állampolgárok azért nem jelentik a korrupciót, mert félnek a következményektől. Ezen összefüggés alapján vélelmezhető, hogy jelen kérdés válaszainak kialakításában a korábban leírt tényezőkon túlmenően közvetlen tapasztalati (*korrupciós*) élmények is hatással voltak.

Az eredmények összességében arra utaltak, hogy a megkérdezett rendőri állomány véleménye szerint az állampolgárok leginkább a következményektől való félelem miatt nem jelentik a korrupciót, kisebb mértékben gondolja az állomány, hogy a jelentés elmulasztásának oka vélelmezett eredménytelenség, azaz a hiábavalóság.

A korrupcióról alkotott vélemény fontos összetevője, hogy a rendőrök mit gondolnak a magatartás büntetéséről, milyen szankciókat vélnek megfelelőnek arra, hogy az elkövetőt a későbbi hasonló jogsértésektől visszatartsa. A büntetés mértékére vonatkozó vélemények egyben jelzik, hogy milyen súlyúnak minősítik a rendőrök a korrupciót. A rendőrség esetében e magatartás szankcionálására vonatkozó önreflexió kutatása ez idáig nem történt meg. A rendőri korrupció büntetésének igényét vizsgáló kérdés arra vonatkozott, hogy a válaszadó megítélése szerint milyen munkáltatói szankció a legideálisabb a rendőri intézkedése kapcsán jogszerűtlenül pénzt, vagy ellenszolgáltatást elfogadó rendőrrel szemben. A kérdőíven felsorolt lehetőségek közül kizárólag egyet kellett megjelölni.¹⁹⁷

15. számú táblázat: Az alkalmazható szankciók választásának megoszlása

	Szankciók	Válaszadók	
		f	%
1.	szóbeli figyelmeztetés	1	0,4
2.	írásbeli figyelmeztetés	6	2,5
3.	fizetés csökkentése	4	1,7
4.	rendfokozatban visszavetés	6	2,5
5.	egyéb szolgálati beosztásba helyezés	11	4,6
6.	alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés	18	7,6
7.	szolgálati viszony megszüntetése	192	80,7
Összesen		238	100

A táblázat adatai alapján az állomány egy része (*csaknem egyötöde*) a rendőri intézkedés kapcsán jogszerűtlenül pénzt, vagy ellenszolgáltatást elfogadó rendőrt az állományban tartaná,

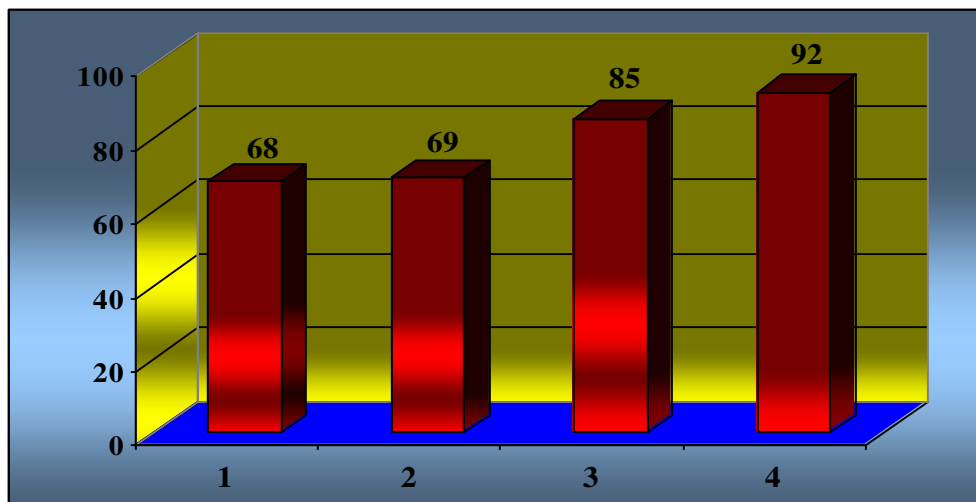
¹⁹⁷ Az elmarasztalási kategóriák meghatározásánál a szolgálati törvényből a fegyelemkezelés szankciórendszerét vettem alapul, azok nevesítésénél a könnyebb értelmezhetőség érdekében eltértem a jogszabály szövegezésétől. Felsorolásomnál - egyezően a törvényben foglaltakkal - érvényesül a fokozatosság elve. A szóbeli figyelmeztetés fikatív szankció, a fegyelemkezelés rendszerében nem ismert.

nem szüntetné meg az érintett szolgálati viszonyát, vagyis e válaszadók véleményükkel úgy foglaltak állást, hogy a korrupcióban részt vett rendőr továbbra is szolgálatot láthat el.

A kapott eredmény alapján megvizsgáltam, hogy a nem, a kor, az iskolai végzettség, vagy az eltöltött szolgálati idő, a szolgálati hely, valamint az aktuális szolgálati szakterület mennyiben befolyásolta az eredményt.

Az adatok alapján a nők nagyobb arányban (85 %-os arányban) tartják a korrupcióban közreműködő rendőr elmarasztalására a szolgálati viszony megszüntetését megfelelő szankciónak, mint a férfiak (78 %). Kimutatható továbbá, hogy az első három legenyhébb szankcionálási lehetőséget összességében kisebb arányban javasolták a nők, mint a férfiak.

7. számú ábra: A szolgálati viszony megszüntetését választók életkor szerinti megoszlása (%)

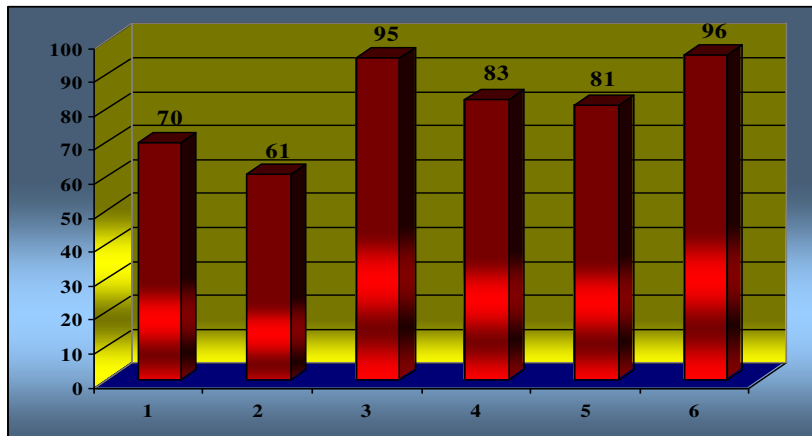

Életkori kategóriák:

1: 18-25 év között; 2: 26-35 év között; 3: 36-45 év között; 4: 46 év és felette

Megfigyelhető, hogy az életkor emelkedésével egyenes arányban nő a szolgálati viszony megszüntetését javasolók aránya egy-egy korosztályon belül. A legnagyobb arányban a legfelső korosztály tagjai választották ezt az elmarasztalási formát, azaz, egyre súlyosabban büntetnék a korrupciót, melynek több oka lehet. Álláspontom szerint a jelenség részben indokolható az életkor emelkedésével együtt járó értékrend-változással, másrészt, esetleg ők már tudatában vannak annak, hogy milyen veszélyt jelenthet a közösségre nézve egy korrupciós személy „benntartása”, továbbá indokolhatja döntésüket a tapasztalás is arról, hogy a korrupciós cselekmények milyen szankcionálást vonnak, vonhatnak maguk után a szervezeten belül. Ez a körülmény megítélésem szerint jelentős véleményformáló tényező az egyén esetében.

8. számú ábra: „A szolgálati viszony megszüntetése” válaszalternatívát adók tényleges szolgálati idő szerinti megoszlása (%)

Szolgálati idő kategóriák:

1: 5 év alatt; 2: 6-10 év között; 3: 11-15 év között; 4: 16-20 év között; 5: 21-25 év között; 6: 26 év és felette

A szolgálati viszony megszüntetését választókat a tényleges szolgálati idő szerint megvizsgálva megállapítható, hogy a 10 évnél kevesebb jogviszonnal rendelkezők enyhébben „kezelik” a korrupciót. Figyelemre méltó, hogy a legkevesebb szolgálati idővel rendelkezők, akik többsége vélhetően a legfiatalabb korcsoportba tartozik, súlyosabban büntetné a korrupciót, mint a következő szolgálati-idő kategóriába tartozók. Ugyanez az összefüggés volt megfigyelhető a korrupcióra való egyéni hajlam megítélésekor is, a legfiatalabb korcsoportba tartozók a felettük lévő korcsoportnál nagyobb szerepet tulajdonítottak az egyéni hajlamnak. Más szóval a 25 év alattiak között jelentős számban vannak, akik az egyén személyiségét nagyobb mértékben látják felelősnek egy korrupciós cselekedetben és a legsúlyosabb szankcióval büntetnék, mint a közvetlen utánuk következő kor- és szolgálati idejű csoport.

Kijelenthető viszont, hogy mindkét szempont szerinti értékelésnél a „legfelső kategóriába” tartozók jelölték legnagyobb arányban a szolgálati viszony megszüntetését. A szolgálati idő emelkedésével – egyezően az életkor előre haladtával – egyértelműen nő a korrupció büntetése szükségesnek vélt mértéke, annak ellenére, hogy a tendencia nem egyenletes.

A középiskolai végzettséggel rendelkezők 75 %-a, a főiskola végzettségűek 85 %-a, az egyetemi végzettségűek 79 %-a választotta a korrupcióval érintett rendőr cselekményének szankcionálására a szolgálati viszony megszüntetését. A válaszok jelzik, hogy a középiskolai

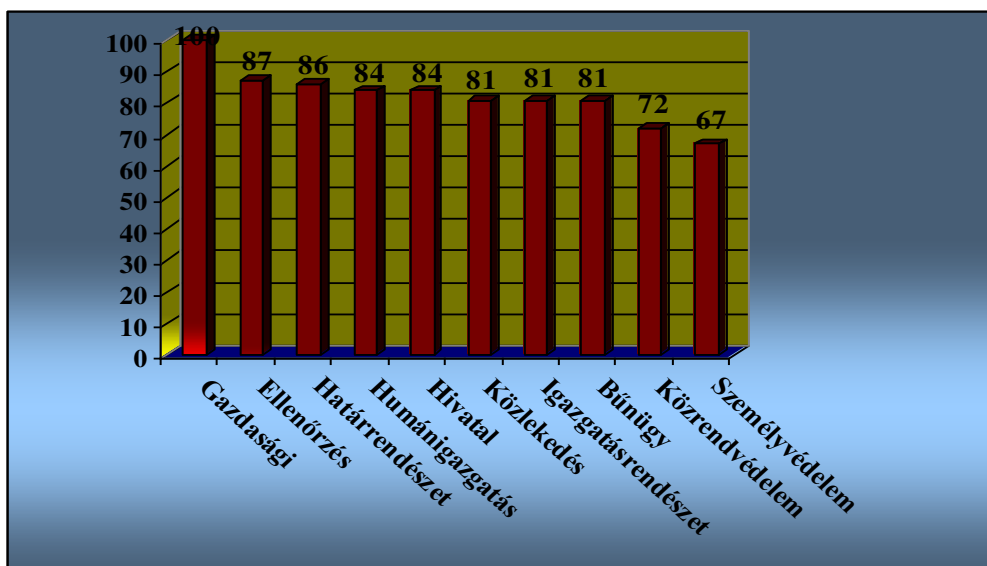
végzettségű, tiszthelyettesi, ezáltal döntően a végrehajtó állományban szolgálatot teljesítő rendőrök a legkisebb arányban alkalmaznának elbocsátást a korrupció kapcsán.

Úgy tűnik, hogy a beosztás emelkedésével is változik a korrupció szankcionálásának igénye. A beosztotti, végrehajtói állomány és a vele napi szakmai munkában szoros kapcsolatban lévő alsóbb szintű vezetői réteg hasonló arányban választotta a legsúlyosabb elmarasztalási lehetőséget (80 %, illetve 79 %). A beosztás emelkedésével egyenes arányban emelkedett a korrupcióval szemben kiszabásra javasolt elmarasztalás mértékének a súlya, és szűkült az alkalmazásra javasolt szankciók tárháza. A középvezetők 87 %-a, a felsővezetők mindegyike a legsúlyosabb elmarasztalást tartja megfelelőnek. Az adatok arra is egyértelműen rámutattak, hogy a beosztotti és az alosztályvezetői állomány véleménye csupán kis mértékben különbözik, az eltérés a beosztottak és a magasabb szintű vezetők attitűdjében jelentősebb. Mivel a vezetői állomány szükségszerűen felsőfokú végzettséggel kell, hogy rendelkezzen, és a gyakorlat szerint magasabb életkorú is, így esetükben az iskolai végzettség és az életkor kapcsán feltárt tendenciák is érvényesülnek a korrupció megítélésekor.

A válaszok szolgálati hely szerinti megoszlása arra utal, hogy a magasabb szintű szervezeti egységnél szolgálatot teljesítők súlyosabb büntetések kiszabását tartják megfelelőnek a korrupcióval szemben, ez mind a lehetőségek eloszlása, mint a legsúlyosabb elmarasztalási lehetőség választási aránya alapján kijelenthető. Legkisebb arányban (79 %) a helyi szervek beosztottai javasolják a szolgálati viszony megszüntetését. A szolgálati beosztás emelkedésével egyenes arányban csökkenő „szankció-választás” egyértelműen megközelítésbeli különbségre utal a korrupció szankcionálásával kapcsolatban.

Fontosnak tartottam megvizsgálni a legsúlyosabb elmarasztalás szolgálati ágak és szakszolgálatok szerinti megoszlását annak ellenére, hogy a szolgálati ágak túlzottan tagolják a válaszokat, aminek következménye a kis cellanagyság. Ezért az adatok következtetések megalapozására nem alkalmasak, csak jelzésértékűnek tekinthetők a vélemények.

9. számú ábra: „A szolgálati viszony megszüntetése” válaszok szolgálati ág és szakszolgálat szerinti megoszlása (%)

A szolgálati viszony megszüntetését a gazdasági szakszolgálat tagjai javasolták legnagyobb arányban, de kettő kivételével 80 % feletti arányban jelölte a többi szakszolgálat tagja is. A legtöbb szakterület válaszadói azt jelzik értékítéletükben, hogy elhatárolódnak a korrupciótól, döntően a jog- és normakövető magatartás képét festik magukról. Elgondolkodtató, hogy két szakterület (a közrendvédelmi, valamint a személy- és objektumvédelmi szolgálati ág) esetében több mint egynegyed, illetve egyharmad nem tartja indokoltnak az elbocsátást. Azzal, hogy e szolgálatok tagjai nem bocsátanak el a korrupciós rendőrt, azt jelzik, hogy nem is tartják olyan súlyosnak a magatartást. Külön kiemelés érdemel, hogy – más kutatások által is igazolt módon – a rendőri korrupció szempontjából leginkább veszélyeztetett közrendvédelmi állomány a korrupció szankcionálására a legkisebb arányban javasolta a szolgálati viszony megszüntetését, viszont legnagyobb arányban javasolták a kérdőív sorrendjében az utolsó előtti helyen felsorolt alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezést. Ez a vélemény egyfajta „elnézést”, megbocsátást feltételez e szakterület tagjai esetében a korrupció kapcsán.

Akik a szolgálati viszony megszüntetését javasolták, azoknál megvizsgáltam, hogy a szolgálati helyükön akár őket, akár közvetlen kollégájukat megkörnyékezték-e már korábban. Az eredmények arra utaltak, hogy azok közül, akik – személyes megkörnyékezés során, vagy akárcsak barát, kolléga esetében hallomásból – kapcsolatba kerültek a korrupcióval, nagyobb arányban javasolták a szolgálati viszony megszüntetését a jogsértés büntetésére, a jelölési arányuk minden esetben 90 % közeli értéket mutat. Azok viszont, akik nem rendelkeztek a

jelenséggel kapcsolatban korábbi személyes tapasztalattal, lényegesen kisebb mértékben jelölték a legsúlyosabb munkáltatói szankció szükségességét (*arányuk 70 % körüli*). Az adatok alapján kijelenthető, hogy a korrupcióban való érintettség befolyással van a jelenség tárgyi súlyának és ez által a vele szemben alkalmazott büntetés mértékének a megítélésére.

Kiderült továbbá, hogy akik feltételezték közvetlen kollégájuk korrupcióban való esetleges közreműködését, azoknak csupán háromnegyede (77 %) jelölte a szolgálati viszony megszüntetését a jelenség büntetésére. Ez a kérdés abban különbözik az előzőtől, hogy az első a korrupcióban való konkrét tapasztalatot, a második pedig csupán egy feltételezést vizsgált. Véleményem szerint a korrupcióval kapcsolatban a konkrét tapasztalás következtében megjelenő elutasítást „felülírja” a kollegialitás akkor, amikor csak fikcióról van szó. A jelenség nagyrészt magyarázható a katonai jellegű szervezet esetében meglévő, az átlagtól nagyobb mértékű összetartással, bajtársiassággal. Úgy tűnik a feltártak alapján, hogy a rendőri állomány esetében a korrupció elítélését, ezáltal szigorúbb büntetésének igényét a személyes tapasztalat jelentősebb mértékben befolyásolhatja, mint a jelenség kapcsán felvetett fikciók.

A rendőri korrupció büntetésének mértékét megvizsgálva kijelenthető, hogy a rendőri állomány véleménye a korrupció szankcionálásáról nem egységes, a válaszadók jelentős része – közel egy ötöde – a korrupciós magatartás büntetésére nem tartotta szükségesnek a szolgálati viszony megszüntetését, vagyis a bűnelkövetőt állományban tartaná. A nők nagyobb arányban jelölték a korrupció kapcsán a legsúlyosabb büntetést, valamint az életkor emelkedése is egyértelműen súlyosabb szankcionálást tart megfelelőnek.

Igazolódni látszik, hogy a vezetői beosztásban, valamint a magasabb szintű szervnél szolgálatot teljesítők büntetnék legsúlyosabban a rendőri korrupciót, melyet részben a magasabb életkor, részben az iskolai végzettség esetében feltárt változás indokol. Szintén igazolódott, hogy a rendőr aktuális szolgálati tevékenységének jellege hatással van a korrupciót szankcionáló intézkedésekre. A korábbi korrupció-kutatásokban igazolt módon legveszélyeztetettebb közrendvédelmi állomány viszont legkisebb arányban gondolta azt, hogy a korrupciós cselekményt elkövető rendőr elbocsátása indokolt. Kijelenthető továbbá, hogy e körülményeken túlmenően a rendőr korábbi személyes tapasztalása befolyást gyakorol a korrupcióval szembeni attitűdjére, és a magatartás büntetési mértékének egyéni meghatározására.

A rendőri korrupcióról alkotott vélemény mellett az egyéb területen előforduló korrupcióról általában is fel kívántam mérni az állomány értékítéletét, hisz a rendőri korrupció nem

választható el hermetikusan a társadalmi gyakorlattól. Ezért annak észlelése és értékelése elkerülhetetlenül hat a szervezeten belüli történések megítélésére és minősítésére. A korrupció elleni sikeres fellépést ugyanis nem csak az befolyásolja, hogy azok, akiknek a jelenséggel szembeni tevékenység elsődrendű feladata lenne, „hanem az is, hogy egyértelműen negatív jelenségnek tartják-e, vagy úgy vélik, hogy vannak pozitív hatásai is.”¹⁹⁸ A következőekben értékelt kérdésben a válaszadóknak a korrupcióval kapcsolatos állításokat kellett értékelni 1-től 5-ig terjedő skálán.

16. számú táblázat: A kérdőíven feltüntetett kijelentésekre adott válaszok megoszlása (fő)

	Kijelentések	Teljesen egyetért	Jórészt egyetért	Is-is	Nem teljesen ért egyet	Egyáltalán nem ért egyet
1.	Magyarországon a politika a korrupció melegágya.	118	56	32	17	15
2.	A korrupció csak akkor fog csökkenni, ha a korrump vezetőket példásan megbüntetik.	114	57	32	31	4
3.	Elsősorban éppen az ország legfelső vezetői nem érdekeltek a korrupció felszámolásában.	87	61	42	32	16
4.	A korrupciós ügyek ellen fellépő emberek nem kapnak megfelelő védelmet az államtól.	60	69	50	38	21
5.	Az emberek gondolkodásának a megváltoztatásával lehetne visszaszorítani a korrupciót.	56	71	77	24	10
6.	A korrupció csak akkor fog csökkenni, ha a korrupciós bűncselekményeket a jelenleginél sokkal szigorúbban büntetik.	54	66	62	43	13
7.	A korrupció ellen elsősorban jogi eszközökkel kellene fellépni.	45	63	85	34	11
8.	Az ellene való küzdelem azért nem lehet sikeres, mert azok is korrumpáltak, akiknek fel kellene lépniük.	34	44	64	64	32
9.	A korrupció ellen elsősorban a nyilvánosság segítségével lehetne fellépni.	27	53	101	34	23
10.	Magyarországon a becsületesség nem kifizetődő, legtöbbször korrupcióval lehet célt elérni.	23	49	72	48	46
11.	Magyarországon már olyan mértékeket ölt a korrupció, hogy lehetetlen felvenni vele szemben a harcot.	14	32	39	63	90
12.	Elfogadható viselkedésnek számít, ha valaki törvénytelen dolgot tesz azért, hogy azzal elősegítse saját maga, vagy családja boldogulását.	7	20	54	55	102
13.	Mindig is volt, túl sokat nem érdemes ellene tenni.	4	9	23	60	142

¹⁹⁸ VÁSÁRHELYI Mária: *Rejtőzködés, öngazolás, háritás és egymásra mutogatás*. In.: GOMBÁR Csaba - HANKISS Elemér - LENGYEL László - VOLOSIN Hédi (szerk.): *Írások a korrupcióról*. Helikon-Korridor Kötetek. Budapest, 1998. p. 207.

Megállapítható, hogy a megkérdezett állomány elsősorban a rendőri szervezetet körülvevő politikai közeget okolja a korrupció elterjedése miatt. A korrupció jelenlétét leginkább a politikai szférában látják, úgy gondolják, akkor fog csökkenni a korrupció, ha az a vezetők körében is mérséklődik.

Úgy vélik, addig nem lehet a jelenséggel szemben tenni, amíg ezen a téren nem látják a változást.

A válaszolók hattizede jórészt, illetve teljesen egyetért azzal, hogy az emberek gondolkodásának megváltozása nélkül nem szorítható vissza a korrupció, úgyszintén ennyien a korrupció ellen fellépőknek nagyobb védelmet tartanak szükségesnek. A válaszadók elé tárt kijelentések további sorrendiségét értékelve megmutatkozott, hogy a rendőrök a korrupció ellen folytatott harcban a jogi eszközöket és a szankciók alkalmazását kiemelten fontosnak tartják. Ez utóbbi vélemény alapulhat a felmérésben részt vett állomány összetételén, vagyis azon, hogy valamennyien hivatásos állományú rendőrök.

Mindenképp figyelemre érdemes a válaszolók csaknem harmadának borúlátása, amikor jórészt, illetve teljesen egyetértően nyilatkoztak arról, hogy „a becsületesség hazánkban nem kifizetődő, legtöbbször korrupcióval lehet célt elérni”. Megvizsgáltam, hogy kik azok, akik jórészt, vagy teljesen egyetértettek ezzel a kijelentéssel. A 72 fő 91 %-a 26 év feletti, mindhárom korcsoportban közel azonos, 28-30 % körüli az arányuk. A középiskolát végzetteknek 34 %-a, a főiskolát végzettek 33 %-a, az egyetemi végzettségűek 21 %-a értett a kijelentéssel jórészt vagy teljesen egyet. Legnagyobb arányban a beosztottak (30 %-a) vannak köztük, 49 fő, ez a kijelentéssel egyetértők 68 %-a. Érdekel, hogy akik szerint a becsületesség nem kifizetődő, azoknak a korrupcióval kapcsolatban tett álláspontja különbözik-e a minta többi tagjától, ezért kiemeltem e 72 főnek a válaszait néhány kérdésben.

A 72 fő a mintától eltérően: kisebb arányban tartja az „intézkedéstől eltekintést” legsúlyosabb korrupciónak, mindössze 49 %, szemben a minta 53 %-ával; szintén kisebb mértékben tartja legsúlyosabb korrupciónak, ha egy köztisztviselő hivatalnok apróbb szabálytalanságokat követ el a családtagjai számára, 12 %, szemben 18 %-kal; a korrupció szankcionálására a szolgálati jogviszony megszüntetését ugyancsak kisebb mértékben tartják indokoltnak, 76 %, szemben a 81 %-kal, valamint köztük többen vannak, akik az enyhébb büntetési formákat nagyobb arányban alkalmazzák, mint az értékelt minta többi tagja. Szintén eltérően a mintától, de az előzőekkel ellentétesen, nagyobb szerepet tulajdonítanak a korrupciónak a

rendőrök fizetésének, 41 % ezt jelölte a korrupció elsődleges okának, míg a mintában ez csak 35 %.

Szintén megvizsgáltam az „elfogadható viselkedésnek számít, ha valaki törvénytelen dolgot tesz azért, hogy azzal elősegítse saját maga, vagy családja boldogulását” kijelentéssel részben vagy teljesen egyetértő 27 fő válaszait. A mintához viszonyítva köztük is kevesebben tekintik az „intézkedéstől eltekintést” valamint „ha a köztisztviselő hivatalnok apróbb szabálytalanságokat követ el a családtagjai számára” kijelentéseket legsúlyosabb rendőri korrupciónak, másrészt ők is, a mintához képest lényegesen nagyobb mértékben a rendőri fizetéseket teszik elsősorban felelőssé a korrupció megjelenésében. E 27 főből 21 fő (78 %) főiskolát és egyetemet végzett, arányuk az egyes korcsoportokon belül az életkor növekedésével együtt nő, döntően a 36-45 év közöttiek (11 %-a), valamint a 46 év és a felettiek (20 %-a) értettek egyet a fenti kijelentéssel. A beosztottak és a vezetők között hasonló arányban vannak (10-11 %) azok, akik szerint elfogadható a családtagok segítése.

A megkérdezettek közül csak kevesen értettek egyet azzal, hogy a hazai korrupció mértékére tekintettel, azzal szemben nem lehet harcolni, ettől is kevesebben vélik úgy, hogy nem érdemes semmit tenni ellene.

Az elemzés során nem kerülhető meg a rendőri korrupció látenciájának a kérdése. A korrupciós jellegű magatartások kapcsán a dolgozatomban korábban általánosságban bemutatott körülmények, melyek a látenciára hatással vannak, a rendőri korrupciónál is kimutathatóak. A szolgálati tevékenység speciálisan tagolt jellegéből adódóan viszont a rendőri elkövetésnél sajátos körülményként jelenik meg a szakterületi különbözőség. E különbözőség szolgálati területenként azonos elkövetési lehetőségeket teremt, s ez álláspontom szerint a látenciáról kialakuló vélekedést befolyásolja mind a rendőrben, mind az állampolgároknál. Nem igazolható, de joggal feltételezhető, hogy a napi szakmai munkatevékenységhez kapcsolódó, annak jellemzőire épülő szakterületenkénti elkövetési körülmények egyfajta „biztonságérzetet” alakítanak ki a korrupcióban résztvevő rendőrben.

Azt viszont ki lehet jelteni, hogy a rendőri korrupcióban résztvevő állampolgárok - igaz legtöbbször csak tapasztalati úton - tisztában vannak azzal, hogy milyen rendőri tevékenységeknél, milyen jogtalan előny szerezhető, vagyis szolgálati ágakhoz rendelve hol nyílhat meg a korrupció lehetősége. A rendőri korrupciónál meglévő közvélekedés része az is, hogy ameddig mindkét fél betartja a korrupció íratlan szabályait - mivel a cselekménynek alaphelyzetben nincs sértettje, vagy külső, független tanúja - addig a magatartás rejtve marad.

Nem elhanyagolható körülmény az sem, hogy a rendőri korrupció – ellentétben sok más korrupciós bűncselekménnyel – a tárgyi környezetében nem hagy szinte semmilyen észlelhető, látható, „kitapintható” nyomot, az elkövetéskor tanúsított magatartás pedig – ugyancsak eltérően több jogsértés magatartásától – egy külső szemlélő számára egyáltalán nem, vagy nem élesen válik el az egyébként jogszerű cselekedetektől.¹⁹⁹ A felvázoltak megalapozottan alakíthatják ki a civilekben azt a véleményt, miszerint a rendőri korrupció felderítése, bizonyítása nem egyszerű feladat. A felderítés leginkább a tettenéréssel fokozható, annak lehetőségei viszont az egyedi megvalósulási körülményekre is figyelemmel a bizonyítás, az adatok nyílttá tétele,²⁰⁰ valamint prevenció terén nagymértékben korlátozottak.²⁰¹

Álláspontom szerint a fel nem tárt esetek sem adhatnak semmilyen támpontot az ilyen jellegű cselekmények valódi látencia szintjéről, az viszont kijelenthető, hogy a rendőri korrupcióról meglévő közvélekedés a kisebb „lebukás” feltételezése alapján magabiztosabb kezdeményezővé teszi bármely résztvevő felet, s e tény önmagában is hatással van – annak mérhetősége nélkül is – a jelenség látenciájára.

A korrupciós magatartások vizsgálatához alapfeltételnek tartottam annak feltárását, hogy a rendőrök egyáltalán mit tartanak korrupciónak és a korrupciós cselekedetek közül melyiket milyen súlyúnak ítélik. Ugyanis köztudott, hogy a társadalom tagjai között nincs „közmegegyezés” a tekintetben, hogy mi nevezhető korrupciónak és mi nem az, hanem az őszinte köszönet, hála kifejeződése. Például „*az egészségügyi intézményekről van a legtöbb embernek közvetlen tapasztalata. A hálapénz jelenségével igen sokan találkoznak - de kevesebben tartják a korrupció tárgykörébe sorolandónak*” idézi Wintermantelt Papanek Gábor²⁰². Ezért tartottam fontosnak a rendőri állomány korrupcióval kapcsolatos attitűdjének feltérképezését, ezen belül annak megismerését, hogy milyen módon határolja el egymástól bizonyos kedvezmények, juttatások biztosításának módjait, ezeket hogy minősíti, melyiket milyen mértékben ítéli el. Ennek vizsgálata érdekében a válaszolóknak az általam felsorolt hét fogalmat számozással kellett sorba állítaniuk úgy, hogy az általuk legsúlyosabbnak ítélt

¹⁹⁹ TAKÁCS Veronika: *A korrupció nyomozása, különös tekintettel a titkosszolgálati eszközökre*. Belügyi Szemle. LX. évfolyam 12. szám. Budapest, 2012. pp. 93-118.

²⁰⁰ FINSZTER Géza: *A korrupció nyomozása*. Belügyi Szemle. LIX. évfolyam 11. szám. Budapest, 2011. pp. 75-97.

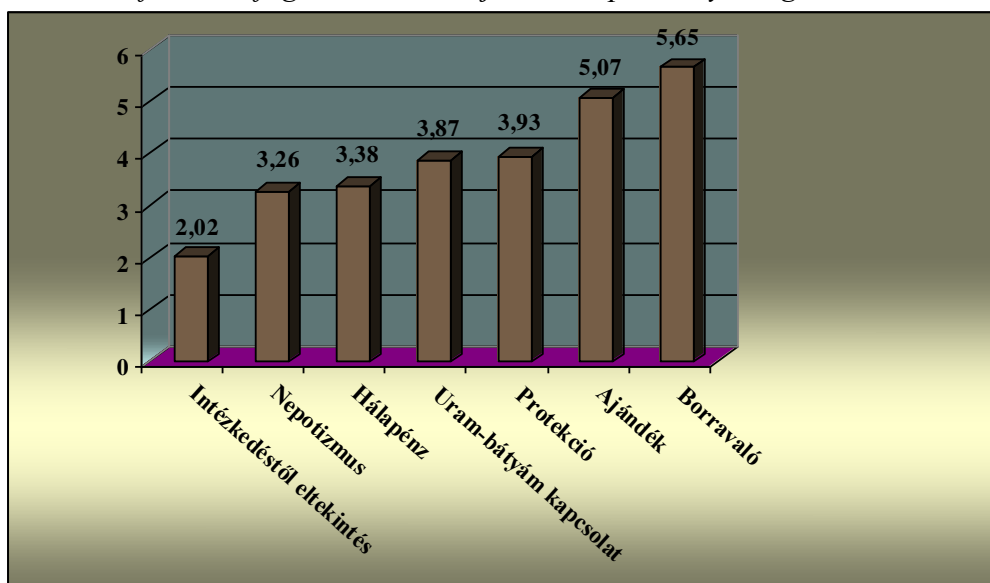
²⁰¹ KOLLÁR Zsolt: *A finanszírozási csalások kriminalisztikája*. CORDI Kht. Budapest, 2008. p. 85.

²⁰² PAPANEK Gábor: *A korrupció Magyarországon*. Polgári Szemle. 1. évfolyam 8. szám. Budapest, 2005. szeptember pp. 11-19.

korrupciót 1-es számmal, a legkevésbé korrupciónak ítélt fogalmat 7-es számmal jelöljék. A fogalmak felsorolásánál az összehasonlítás céljából a korábbi kutatásokban alkalmazott korrupciós jelenségeket vettem alapul, azonban a nepotizmus mellett az „uram-bátyám kapcsolat”-ot is közéjük illesztettem. Úgy vélem a „kapcsolatépítés” társadalmi gyakorlata ma is tetten érhető, bár az uram-bátyám világ másképpen és más módon van jelen, mint a Móricz által is lefestett időkben, de mint Papanek Gábor is utal rá²⁰³ tovább él, tovább él a „kapcsolat orientált” társadalom. Korrupcióról szólva, a rendőrök vonatkozásában a lakosság körében folyó diskurzusban nem ritka vélekedés, hogy kellő ellenszolgáltatás esetén a rendőrök hajlandók eltekinteni a szükséges intézkedéstől.

Kíváncsi voltam, hogy maguk a rendőrök hogyan minősítik az ilyen esetet, enyhe botlásnak értékelik, avagy a súlyosabb korrupciós cselekedetek között tartják számon, e megfontolásból szerepelt a többi mellett az „intézkedéstől történő eltekintés”. A következő ábra a felsorolt fogalmakra adott helyezések átlagát mutatja be.

10. számú ábra: A felsorolt fogalmak sorrendje a korrupció súlyossága szerint

A megkérdezett állomány a felsorolt korrupciós cselekedetek közül az intézkedéstől történő eltekintést tartotta a legsúlyosabbnak, melynek jelölési átlaga messze alatta maradt a többi átlagának, azaz ezt sorolták legtöbben az első-második helyekre. A válaszolók csaknem négy tizede (38 %) ezt tekintette a legsúlyosabbnak, a nepotizmust ötöde és csaknem ugyanennyien (19 %) a hálapénzt helyezték első helyre. Miután némelyik kategória nagyon közeli helyezést

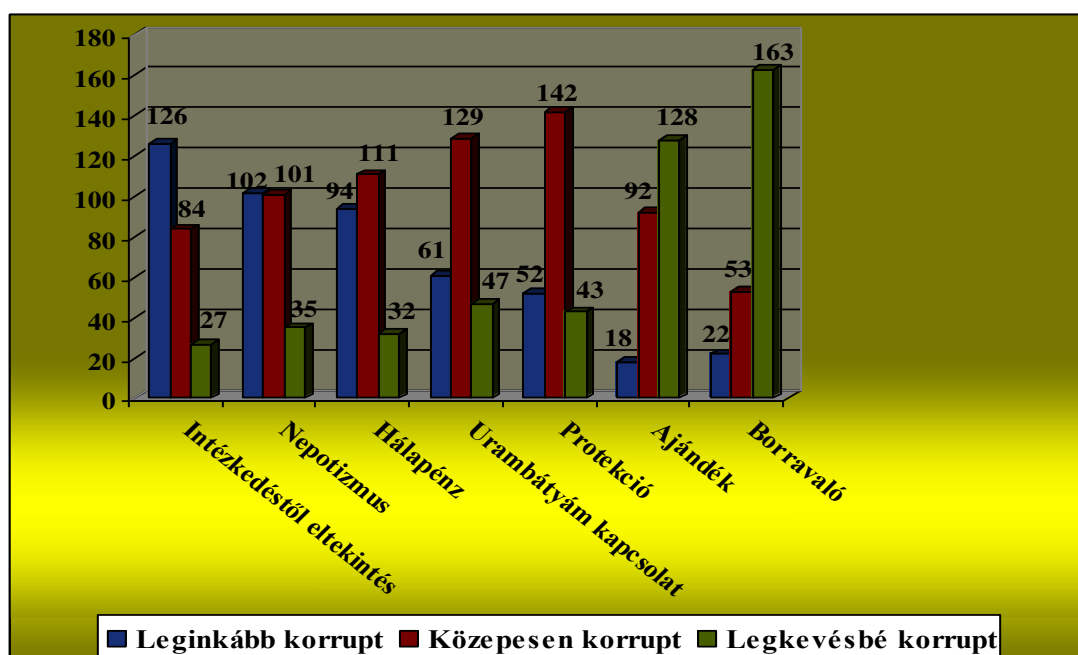
²⁰³ u.o. p. 16.

kapott egy másik kategóriához, azaz csaknem azonos fajsúlyú cselekedetnek minősítették azokat, ezért itt is összevont változókat képeztem.

A válaszolók által az első és második helyre besorolt fogalmak értékeit összevontam, ezek a fogalmak lettek a „legsúlyosabb korrupciók”, a 3-5. helyezésű fogalmak lettek a „közepesen korrupáltak”, és amely megnevezéseket az utolsó két helyre rangsorolták, azok a „legkevésbé korrupciók”.

Az adatokat a 11. számú ábra tartalmazza.²⁰⁴

11. számú ábra: A jelzett kategóriák korrupciós megítélése (fő)

A többség nem tekinti „bocsánatos bűnek” az intézkedés elmulasztását, a válaszadók bő fele (53 %) értékelte azt a „legsúlyosabb korrupciónak”. Ha ehhez hozzáadjuk azokat, akik közepes súlyú korrupciónak tartották, akkor ez az arány 88 %, ami jelentősnek mondható. Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy 11 % úgy ítélte, a legkevésbé minősíthető korrupciónak az intézkedéstől való eltekintés. Meglepő, hogy az ajándékot csupán a válaszadók 8 %-a sorolta a „leginkább korrup” kategóriába, 54 % a „legkevésbé korruptnak” értékelte annak ellenére, hogy a rendőr tevékenysége kapcsán ajándék elfogadása is tilalmazott. Kiemelést érdemel, hogy a válaszadók 60 %-a a protekciót csak a „közepesen korrup” kategóriába

²⁰⁴ A „hálapénz”, az „intézkedéstől eltekintés”, az „uram-bátyám kapcsolat” és a „protekció” fogalmára 1-1 fő nem adott értékelhető jelölést.

sorolta, a borraivalót a válaszolók többsége (68 %) az utolsó helyen említette, azaz a hét jelenség közül ezt minősítette legkevésbé korrump jellegűnek.

Kutatási eredményeimet – tekintettel arra, hogy e kérdés megfogalmazása harmonizált egyéb kutatások kérdésfeltevésével – összehasonlítottam korábbi kutatási adatokkal, így a Vásárhelyi Mária által vezetett kutatás²⁰⁵, valamint Balogh Adriennek főiskolás és középiskolás fiatalok körében végzett kutatása²⁰⁶ adataival.

A három kutatás megállapításai között némi hasonlóság fedezhető fel. Vásárhelyi Mária kutatásával²⁰⁷ megegyezik saját kutatásom a két szélső értékelés tekintetében, (*itt nem számítom az „intézkedéstől történő eltekintés” változót, mert az a másik két kutatásban nem szerepelt*) a nepotizmust tekintik a legsúlyosabb, míg a borraivalót a legenyhébb korrupciónak. Úgyszintén a borraivalót tekintik legkevésbé korrupciónak a válaszolók Balogh Adrienn kutatásában is.

Vélhetően a borraivaló illetően megítélése összefügg azzal, hogy néhány foglalkozás javadalmazásánál nálunk bekalkulálják a borraivalót, mint jövedelem kiegészítést, így szinte legalizálva azt. Az ajándékot ellenben a másik két kutatásban sokkal súlyosabb korrupciónak tekintették, mint saját kutatásomban a rendőrök.

17. számú táblázat: A fogalmak rangsorolása a korrupciós súlyuk szerint

A fogalmak megnevezése	Saját kutatásom	Vásárhelyi Mária kutatása	Balogh Adrienn kutatása
intézkedéstől történő eltekintés	1	0	0
nepotizmus	2	1	4
hálapénz	3	4	1
uram-bátyám kapcsolat	4	0	0
protekció	5	3	2
ajándékok	6	2	3
borraivaló	7	5	5

²⁰⁵ VÁSÁRHELYI Mária: *A korrupció a közgondolkodásban.*

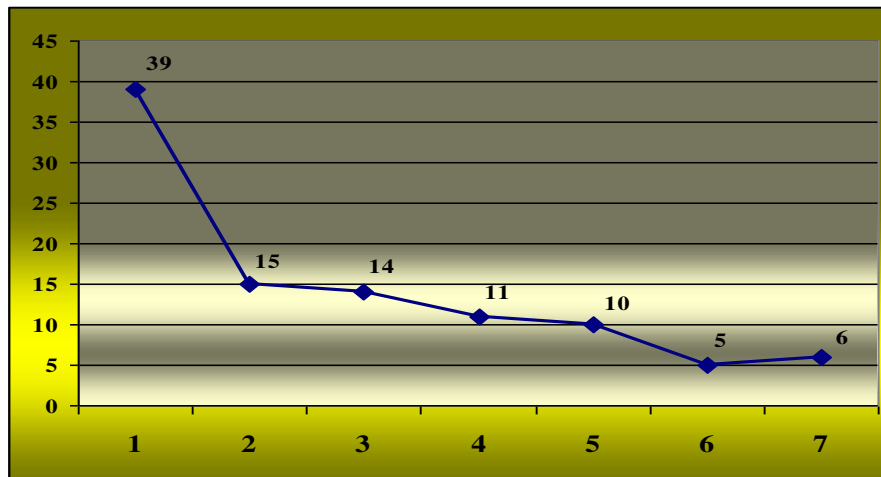
<http://www.szociologia.hu/dynamic/9804vasarhely.htm> A kutatás a közigazgatás és az igazságszolgáltatás vezető beosztású tisztviselői és lakossági kontrolcsoport körében folyt 1998. februárjában Letöltés ideje: 2015. november 06.

²⁰⁶ BALOGH Adrienn: *A korrupció mint társadalmi társasjáték.* <http://slidegur.com/doc/230366/korrupcio---t%C3%A1rsadalomtudom%C3%A1nyi-szekci%C3%B3> Letöltés ideje: 2015. november 5. A kutatás 2007-2009 között a Dunaújvárosi Főiskola hallgatói és középiskolás fiatalok körében volt.

²⁰⁷ A kutatás a közigazgatás és az igazságszolgáltatás vezető beosztású tisztviselői körében (532 fő vezető, 1000 fő lakossági résztvevő) folyt 1998. februárjában.

Az „intézkedéstől történő eltekintés” rangsorolását a válaszok megoszlása alapján is értékeltem, melyet a 12. számú ábra tartalmaz.

12. számú ábra: Az „intézkedéstől történő eltekintés” korrupciós kategóriának jelölése az 1-7. helyek között (%) - (1 fő nem adott értékelhető jelölést)

Az ábra alapján kijelenthető, hogy a válaszolók döntő többsége kifejezetten korrupciónak tartja az „intézkedéstől való eltekintést”. Több mint fele első-második helyre sorolta, bő harmada 3-5. helyen jelölte, azaz közepes súlyosságú korrupciónak tartja és bő tizede enyhe korrupciónak, ezen belül 6 %, (15 fő) a legenyhébb súlyúnak értékelte az intézkedéstől eltekintést azzal, hogy az utolsó helyen jelölte.

Kíváncsi voltam, hogy a válaszokat a kemény változók szerinti különbségek befolyásolták-e, és ha igen, milyen mértékben. Ezért a válaszokat a válaszadók összetétele alapján is megvizsgáltam.

A válaszadók nem szerinti megoszlása alapján elmondható:

- az ajándékot és a borraivalót bár mindkét nem tagjai enyhe súlyú korrupciónak tartják, de a nők nagyobb arányban sorolták ezt a két fogalmat a „legkevésbé korrupciós” kategóriába (az ajándékot a nők 59 %-a, a férfiak 51 %-a, a borraivalót a nők 74 %-a, a férfiak 65 %-a);
- a férfiak között többen vannak, akik szigorúbban ítélték meg az intézkedéstől történő eltekintést, közülük 57 %, míg a nők 45 % -a véli legsúlyosabb korrupciónak;
- a protekció, valamint a nepotizmus értékelése terén mutatkozott a legnagyobb különbség a két nem között, ezeket döntően a nők értékelték súlyosabb korrupciónak.

A jövedelem, az iskolai végzettség, valamint a családi jellemzők (*családi állapot, gyermekek száma*) érdemben nem voltak értékelhető befolyással a válaszok megoszlására, nem mutatkoztak karakteres eltérések, vagy az értékek hullámzóak voltak. Az életkor viszont befolyásolta az egyes kategóriák megítélését. Az ajándék korrupciós súlyának megítélése az életkor emelkedésével fokozódott, ugyanakkor a borra való korrupciós megítélése az életkor emelkedésével csökkent.

A „hálapénz” és az „intézkedéstől történő eltekintés” változókat a fiatalabb korosztály döntően a „leginkább korrup” kategóriába sorolta, majd az életkor emelkedésével arányosan csökkent e fogalmak korrupciós súlyának mértéke (*a 18-25 év közötti korosztályból a hálapénzt 56 %, az intézkedéstől eltekintést 63 % értékelte legsúlyosabb korrupciónak, míg a 46-55 év közötti korosztály esetében a két érték csak 24 %, illetve 40 %*).

A válaszok beosztás szerinti megoszlását vizsgálva többnyire egyöntetűnek mondható az állomány vélekedése, azaz a felsorolt fogalmak korrupciós értékelése nem különbözött lényegesen aszerint, hogy a válaszadók beosztottak voltak, vagy vezetők. Az intézkedéstől eltekintést valamennyi beosztásban a „leginkább korrup” kategóriának tartották, kiemelt érdemel viszont, hogy a beosztotti és az alsó vezető szinten lévők a „legkevésbé korrup” kategóriába is tettek jelölést (*az előbbieket 14 %-a, az utóbbiak 11 %-a*), a közép- és felső vezetők viszont ezt a kategóriát egyáltalán nem jelölték. Az intézkedéstől történő eltekintést legszigorúbban a középvezetői állomány értékelte, 58 % ezt tartotta a legsúlyosabb korrupciónak.

A válaszok szolgálati hely szerinti megoszlását értékelve megállapítható, hogy ebben a bontásban mutatta az állomány véleménye a legkisebb mértékű eltérést. Valamennyi szolgálati helyen dolgozó rendőr hasonló arányban ítélte a felsorolt változók közül az intézkedéstől való eltekintést a legkorruptabb cselekedetnek, bár a helyi szervek tagjainak értékelése némileg nagyobb arányú. A helyi szervek állományába tartozók 57 %-a, a területi szervek állományának 49 %-a, a központi szervek állományának 50 %-a jelölte „leginkább korruptnak.” Az eredmények arra is utalnak, hogy rendőri intézkedéseik révén az állampolgárokkal leginkább szakmai kapcsolatba kerülő, a helyi szerveknél szolgálatot teljesítő állomány tartja legnagyobb arányban korrupst magatartásnak az intézkedéstől eltekintést.

A válaszok megoszlását a válaszadók szolgálati ága szerint is megvizsgáltam. A válaszok megoszlása jobbra egységesnek mondható, ami eltérő: a nepotizmust az igazgatásrendészeti

szolgálat és a gazdasági szakszolgálat kevésbé tartja korrupciónak, mint a többi szolgálati ág válaszadói, valamint az igazgatásrendészeti szolgálat a hálapénzt is, a gazdasági szakszolgálat a protekciót is kisebb súlyú korrupciónak tartja a többi válaszolónál. A felsorolt szolgálati területek tagjai napi tevékenységük jellegéből adódóan az átlagtól ritkábban fogatosítanak klasszikusnak mondható rendőri intézkedéseket, viszont szakterületükhöz - gyakran megalapozatlanul, gyakran a tevékenység jellegzetességeként - „kapcsolódhatnak” olyan fogalmak, mint a nepotizmus, a hálapénz és a protekció. Feltételezhető, hogy e magatartások csekély korrupciós kategóriába sorolását az érintett állomány esetében a szakmai munkával kapcsolatos elő-feltételezések, esetleg a napi munkában előforduló ilyen jellegű magatartásokkal szembeni védekező, háritó mechanizmusok okozhatják.

A „rendőri intézkedéstől eltekintés”-re adott válaszokat a válaszadók szolgálati ága szerint külön értékeltem, melynek adatait a 18. számú táblázat tartalmazza.

18. számú táblázat: A „rendőri intézkedéstől történő eltekintés” minősítése. A válaszok megoszlása a válaszadók szolgálati ága szerint

A megkérdezett szolgálati területe	Az intézkedéstől történő eltekintés minősítése (%)			Összesen (%)
	Legsúlyosabb korrupció	Közepes korrupció	Legkevésbé korrupció	
bűnügy	61	32	7	24
közrendvédelem	58	30	12	18
közlekedésrendészet	37	37	23	13
határrendészet	68	19	13	9
igazgatásrendészet	64	27	9	5
személyvédelem	56	33	11	4
gazdasági szolgálat	25	75	-	2
humánigazgatás	38	64	-	8
hivatal	44	48	8	10
ellenőrzés	50	25	25	7
Összesen (%)	53	36	11	100

A rendőri intézkedést azok a szolgálatok értékelték a legmagasabb arányban a legsúlyosabb korrupciónak (*a határrendészet, igazgatásrendészet, bűnügy*), melyeknek a szakmai tevékenységük meghatározó részét képezik a rendőri intézkedések. Meghatározó arányban értékelték még e fogalmat a közrendvédelmi, valamint a személy- és objektumvédelmi állomány tagjai. Ennek oka ugyanaz, hogy e területek tagjai a szolgálatuk során ugyancsak magas arányban fogatosítanak intézkedéseket. Álláspontom szerint a válaszok megoszlását részben indokolhatja, hogy e szakterületek tagjainak rendőr-szakmai eredményességét, illetve eredménytelenségét leginkább az általuk fogatosított intézkedések száma, jog- és szakszerűsége alapján értékeli a parancsnokok. A válaszokra – a leírtakra épülve – az is

befolyással lehetett, hogy e területek tagjai értékelésükkel azt is határozottan jelezni szeretnék *(a külvilág felé)*, hogy az intézkedések elmaradását, mint rendőri magatartást egyértelműen elítélik.

Kijelenthető, hogy a kérdőíven felsorolt fogalmak közül a rendőri tevékenységhez leginkább köthető „intézkedéstől történő eltekintést” az állomány azon része ítélte el, vagyis tartotta legnagyobb mértékben korrupt magatartásnak, amely állomány szakmai munkája a rendőri végrehajtói tevékenységhez kapcsolódik. Megállapítható továbbá, hogy ezzel ellentétben azon szolgálatok tagjai, melyeknek a klasszikusnak mondott rendőri intézkedések végrehajtása nem tartozik a mindennapi alaptevékenységébe, ők döntően csupán „közepesen korruptnak” értékelték az intézkedéstől eltekintést *(gazdasági szakszolgálat, humánigazgatási szakszolgálat)*. Elgondolkodtató, hogy a közlekedésrendészeti szolgálati ág válaszadói közül lényegesen kevesebben tartották legsúlyosabb korrupciónak az intézkedés elmulasztását, mint *(a jelzett két szakszolgálatról eltekintve)* a többi szolgálati ág, valamint *(az ellenőrzési szakszolgálat mellett)* ők minősítették legnagyobb mértékben legenyhébb korrupciónak. A válaszok a három válaszalternatíva között csaknem hasonló arányban oszlanak meg, legsúlyosabb korrupció: 37 %, közepes korrupció: 38 %, legenyhébb korrupció: 22 %, nem válaszolt: 3 %. Lehet, hogy ennek a szemléletnek is szerepe van abban, hogy a szolgálati ágnál magas a korrupció aránya.

Miután a korrupció megítélését és annak súlyosságát illetően nemcsak koronként és kultúránként vannak eltérések, de egy-egy országon belül *(akár az egyes társadalmi rétegek között)* is nagy különbségek mutatkoznak, ezért megvizsgáltam, hogy a hétköznapi életben előforduló különböző korrupciós jelenségeket milyen súlyúnak minősítene a vizsgált minta tagjai. A civil közbeszédben a rendőrök által elkövetett korrupciós cselekedetéről hallva, leginkább a „zsebre bírságolás” jut az emberek eszébe. A rendőrök önreflexiójáról árulkodik, hogy ezt a normaszegést más korrupciós cselekedetek sorában miként értékelik. Ez azért is fontos, mert amit enyhe botlásnak tart valaki, annak elkövetésére hamarabb lesz esendő, hisz nem érzi cselekedete igazi súlyát.

A válaszadóknak a kérdőíven 11 szituációt kellett értékelniük azok korrupciós súlyosságuk alapján. A 19. számú táblázat az eseteket nem a kérdőíven szereplő sorrendben, hanem már a válaszadók által kialakított értékelés sorrendjében tartalmazza.

19. számú táblázat: A felsorolt esetek korrupciós súlyának sorrendje a válaszolók száma alapján

	Esetek	A korrupció mértékének jelölése (fő)				
		Legsúlyosabb	Súlyos	Közepes	Enyhe	Legenyhébb
1.	Egy közterületi rendőr „zsebre” bírságot.	174	51	9	3	1
2.	Egyes politikusok hivatalba kerülve előnyhöz juttatják azokat, akik őt a kampány során anyagilag támogatták.	145	66	18	8	1
3.	Közhivatalnokok valamilyen ellenszolgáltatást fogadnak el ügyek elintézésért vagy különböző engedélyek kiadásáért.	144	63	23	6	2
4.	Egy vállalkozó pénzt ad egy állami alkalmazottnak, hogy megnyerjen egy megrendelést.	139	78	17	2	2
5.	Egy egyetemi tanár pénzt fogad el egy sikeres vizsgáért.	79	109	36	9	5
6.	Egy egészségügyi dolgozó pénzt fogad el azért, hogy a beteg jobb ellátásban részesüljön.	66	78	68	17	9
7.	Egy újságíró pénzt kap azért, hogy valakit kedvezőbb/kedvezőtlenebb színben tüntessen fel az írásában.	54	94	63	23	4
8.	Egy magánszemély pénzt ad egy banktisztviselőnek, aki ezért hozzásegíti egy jelentősebb kölcsönhöz.	53	81	81	18	5
9.	Egy köztisztviselő hivatalnok apróbb szabálytalanságokat követ el a családtagjai javára.	42	94	73	26	3
10.	Egy magánszemély pénzt fizet egy jobb állás megszerzéséért.	33	67	89	38	11
11.	Egy vállalkozó olcsóbban végez el egy munkát, ha nem kell róla számlát adnia.	18	40	90	61	29

A felsorolt magatartások közül legtöbben a rendőr által elkövetett zsebre bírságot ítélték legsúlyosabb korrupciós cselekedetnek. Az eredmény egyértelmű értékrendre utal, azért azt érdemes megjegyezni, hogy e magatartást a válaszadóknak mindössze a 73 %-a sorolta ebbe a kategóriába, 27 % értékrendje szerint a zsebre bírságot nem a legsúlyosabban elítélendő rendőri magatartás.

Megjegyzést érdemel, hogy a felsorolásban szereplő, a rendőr-szakmai munkához kapcsolható további két eset közül az egyiket összességében a 3., a másikat a 9. helyre sorolták a korrupciós listán. E jelzett magatartások is egyértelműen alkalmasak arra, hogy azokat egy rendőr is megvalósítsa adott szolgálati területen. Közülük azt az esetet viszont, melyben a közhivatalnok „idegenek” érdekében jár el ellenszolgáltatás fejében, korruptabb, elítélendőbb magatartásnak értékelték, mint azt, amikor hasonló jellegű magatartás a családtagok érdekében valósul meg.

Az értékek tükrözik, hogy a zsebre bírságolást, mint korrupciós jellegű rendőri magatartást nagyobb mértékben ítélte el az állomány, mint a rendőri munkához kapcsolható egyéb - a kérdőíven feltüntetett - jogsértő magatartásokat.

Eredményeimet összehasonlítottam korábbi kutatási adatokkal, így a Vásárhelyi Mária által vezetett kutatás²⁰⁸, valamint a Gallup kutatás adataival.²⁰⁹ A saját kutatásom, valamint a két kutatás közös vonása, hogy mindhárom esetben szituációk korrupciós mértékének megítélésére kérték a válaszolókat.

Vásárhelyi Mária korábban jelzett kutatásában konkrét eseményeket kellett értékelni azok korrupció súlya alapján, 5-öst a nagyon súlyos, 1-est az egyáltalán nem súlyos esetnek kellett adni. A kutatás során a válaszadók súlyosan korruptnak ítélték azt a magatartást, amely arra vonatkozott, hogy a rendőr kisebb összegű bírságot szab ki, ha nem kérnek erről tőle elismervényt (*a jelölési átlag 4,5 volt*), de nem ezt a szituációt ítélték leginkább korruptnak a résztvevők. Azon magatartások, melyek közbeszerzésre, vállalozási tevékenységekre, a privatizációra és általában a gazdasági életre vonatkoztak, ettől magasabb jelölési átlagokat kaptak, de korruptabbnak ítélték a rendőrtől a banktisztviselő elvtelen közreműködését is egy hitel folyósítása kapcsán, továbbá a bíró kedvező ítélethozatalát ellenszolgáltatásért cserébe (*4,6 és 4,8 közötti jelölési átlagok*).

A Gallup felmérése szintén felsorolt szituációk korrupciós megítélését vizsgálta lakossági válaszadók körében. A kutatási eredmények szerint a válaszadók 82 %-a egyértelműen korrupciónak tekintette azt a szituációt, ha közlekedési rendőrnek a bírság helyett számla nélkül pénzt adnak át. Ettől nagyobb arányban értékelték korruptnak a résztvevők a tisztségviselők és politikusok megvesztegetési, kenő- és hálapénzes eseteit (*92 % és 94 % közötti értékek*).

A rendőri állomány egyöntetűbben és súlyosabb cselekedetként ítélte el a rendőri zsebre bírságolást az egyéb korrupciós magatartások viszonylatában, mint a civil lakosság. Az eredmény alapján indokolt a zsebre bírságolásra adott jelölések megoszlását részleteiben is elemezni.

²⁰⁸ VÁSÁRHELYI Mária: *A korrupció a közgondolkodásban*.

URL.: <http://www.szociologia.hu/dynamic/9804vasarhely.htm>. Letöltés ideje: 2015. november 06.

²⁰⁹ Magyar Gallup Intézet kutatási adatait 2000. év október

URL.: <http://gallup.hu/gallup/monitor/kutatas/0011062kozint.html>. letöltés ideje: 2016. január 15.

A válaszok kemény változók szerinti megoszlása nem minden esetben mutatott hibahatáron felüli eltérést. A nemenkénti megoszlás alapján a nők némileg nagyobb arányban jelölték a táblázatban 1-es számmal, vagyis a legsúlyosabb korrupciós magatartásnak a jelenséget, mint a férfiak (*a nők 76 %-a, a férfiak 72 %-a*). A tényleges életkor már nagyobb szerepet játszik a válaszok differenciálódásában. A rendőri tevékenységhez kapcsolódó két, legkorruptabbnak minősített esetre tett jelölések arányát adott korosztályokon belül a 20. számú táblázat tartalmazza.

20. számú táblázat: A zsebre bírságolás és a közhivatalnok által ellenszolgáltatásért történő ügyintézés legsúlyosabb kategóriába sorolásának aránya az egyes életkori csoportokban

A legsúlyosabb korrupciós kategória	Életkori csoportok			
	18-25 év	26-35 év	36-45 év	46 év és felette
Egy közterületi rendőr „zsebre” bírságol. (%)	50	74	80	67
Közhivatalnokok valamilyen ellenszolgáltatást fogadnak el ügyek elintézésért vagy különböző engedélyek kiadásáért. (%)	56	51	68	60

A feltártak arra utalnak, hogy a 36 és 45 év között lévők tartották legnagyobb arányban a legsúlyosabb korrupciónak a zsebre bírságolást, valamint a közhivatalnok által ellenszolgáltatásért végzett ügyintézését. Ennek magyarázata abban keresendő, hogy ez az a korosztály, amely már elég szakmai ismerettel rendelkezik a korrupciós jelenségek megítéléséhez, elítéléséhez, valamint esetükben erősen jelen van már a rendőri szervezethez, továbbá annak értékrendjéhez, elvárásaihoz kapcsolódó normarendszer elfogadása. A 36 és 45 év közötti korosztály szakterületi megoszlása azt mutatja, hogy a közlekedésrendészet, a hivatali, a humánigazgatási, valamint a gazdasági tevékenységet végzők nagyobb arányban vannak jelen, mint a többi szolgálati terület képviselője.

21. számú táblázat: A zsebre bírságolás jelölése a válaszolók szolgálati beosztása szerint

Beosztások	A zsebre bírságolás korrupciós mértékének jelölése (%)					
	Legsúlyosabb	Súlyos	Közepes	Enyhe	Legenyhebb	Összesen (%)
beosztott	72	21	4	3	-	100
alsóbb szintű vezető	67	27	3	-	3	100
középvezető és felsővezető	83	17	3	-	-	100
Összesen (%)	73	21	4	1	1	100

A válaszadók beosztása szerint nézve, a közép- és felsővezetői állomány értékítélete a legszigorúbb. Figyelemre méltó, hogy a beosztottak nagyobb arányban tartották legsúlyosabb korrupciónak a zsebre bírságolást, mint az ő közvetlen irányításukat végző alsóbb vezetői

állomány. Gondnak látom, hogy az alsó szintű, vagyis a közvetlen vezetők nem tartják akkora arányban súlyos cselekménynek a korrupciót, hiszen az ő értékítéletük kihat a beosztottakra is.

Kíváncsi voltam rá, hogy a korrupcióval kapcsolatos személyes tapasztalat milyen hatással van a rendőri korrupció egyéni megítélésére. Ezért megvizsgáltam, hogy a zsebre bírságolás minősítése összefüggést mutat-e azzal, ha a válaszadó rendelkezik személyes tapasztalattal a korrupcióról. Azon válaszadó rendőrök, akiket korábban szolgálatuk során már megkönyékeztek a korrupcióval, illetve a családi, baráti környezetben már tapasztaltak korrupciós esetet, azok kisebb arányban sorolták a jelzett szituációt a leginkább korrupciós kategóriába, mint azok, akiket, vagy családtagjukat, esetleg barátjukat nem környékeztek meg, vagy körükben nem hallott korrupcióról. Úgy tűnik, hogy ahol jelen volt a korrupció, a rendőr hallott róla, vagyis a környezetében tapasztalta, ha az a mindennapi élet része, akkor nem is tűnik számára olyan súlyos cselekedetnek, azt jobban elfogadják.

A kérdésre adott válaszok értékelése alapján elmondható, hogy az állomány a legnagyobb arányban és mértékben a felsorolt korrupciós magatartások közül azt tartotta legsúlyosabbnak, mely leginkább kapcsolódik a szolgálati tevékenységéhez. Az eredmények arra is utalnak, hogy a hivatalos személy közreműködésével megvalósuló korrupciós jellegű magatartást az állomány lényegesen kisebb mértékben tartja súlyosnak, amennyiben az nem ellenszolgáltatásért, hanem „csupán” családi szívességgént valósult meg. Az életkor, a beosztás és az aktuális szolgálati hely és az esetleges korrupciós érintettség is befolyással van, hogy a szituációk közül a zsebre bírságolást milyen súlyú korrupciónak ítélik.

Számos szakirodalomban olvasható, de a közbeszédben is gyakori téma, miszerint a hazai közéletben a számlaadás elmulasztása és a hálapénz a hétköznapi általános gyakorlattá vált, de nem példanélküli az ügyintézők megajándékozása sem bizonyos esetekben. A következő kérdéssel arra kerestem a választ, hogy az általam említett korrupciós eseteket rendkívüli eseményként könyvelik el, avagy a hétköznapi élet szerves részének tekintik a megkérdezettek. A válaszadóknak 11 felsorolt foglalkozást kellett 1-től 5-ig osztályozniuk abból a szempontból, hogy – a válaszoló véleménye szerint – melyik az, amelynél ha célt akarunk elérni, akkor valószínű ajándékot vagy szívességet kell felajánlani. A Likert-skálán a leginkább valószínű foglalkozást egyessel, a legkevésbé valószínű foglalkozást ötössel kellett jelölni. A felsorolásnál az összehasonlítás céljából a korábbi kutatásokban nevesített foglalkozásokat is felsoroltam.

22. számú táblázat: A felsorolt foglalkozások esetében mennyire valószínű az ajándék, szíveség felajánlása? A válaszok százalékos megoszlása

	Ha célt akarunk elérni, ajándékot vagy szíveséget kell felajánlani	A válaszok százalékos megoszlása (%)					Össze- sen (%)
		Leginkább valószínű	Inkább valószínű	Is- is	Inkább nem valószínű	Nem való- színű	
1.	az orvosnak/nővérnek	62	21	14	1	2	100
2.	a politikusnak	57	23	12	4	4	100
3.	az állami tisztviselőnek	22	23	38	11	6	100
4.	a választott önkormányzati képviselőnek	19	25	35	16	5	100
5.	a vámtisztviselőnek	18	25	31	16	10	100
6.	az adótisztviselőnek	11	21	30	27	11	100
7.	az ügyésznek	6	9	21	36	28	100
8.	az ellenőrnek	5	14	35	30	16	100
9.	a bírónak	4	9	23	37	27	100
10.	a rendőrnek	2	8	21	42	27	100
11.	a tanárnak	1	7	24	36	32	100

A válaszadók kimagaslóan magas arányban jelölték az orvost, nővért, valamint a politikusot. A táblázat adatait áttekintve gyakorlatilag arra a megállapításra juthatunk, hogy a válaszadók a mindennapok gyakorlatának látják a korrupciót. A felmért rendőri állomány véleménye szerint az ajándék, szíveség által leginkább befolyásolható foglalkozás az orvos, ezt követi a politikus és az állami tisztviselő. A kutatási adatok – hasonlóan Vásárhelyi Mária kutatásában feltártakkal – azt jelzik, hogy a megkérdezett állomány a politika világának szerves részeként tarja a korrupciót.

A megkérdezett állomány a felsorolt foglalkozások sorában a rendőrséget az utolsó előtti helyre teszi. Kijelenthető, hogy a rendőrök a tevékenységükkel kapcsolatban a korrupciónak azt a módját, ahol az ajándék és a szíveség elfogadása meghatározó, nem tartják jellemzőnek, vagyis magukat ebben az összefüggésben a kevésbé korruptak közé sorolták. Tőlük kisebb esélyét a korrupciónak kizárólag egy foglalkozás, a tanár esetében vélik. Megvizsgáltam továbbá a rendőr esetében a „leginkább valószínű”, valamint az „inkább valószínű” (a válaszolók 10 %-a), továbbá az „is-is” válaszlehetőséget jelölők (21 %) összetételét. A választ adók döntően beosztottak, vagy alsóbb szintű vezetők, általában magasabb életkorral, és hosszabb szolgálati idővel rendelkeznek, legnagyobb arányban helyi, vagy területi szervnél teljesítenek szolgálatot.

A korrupció feltételezésével kapcsolatos saját felmérési eredményeimet összevettem a korábbi, hasonló jellegű empirikus felmérés tapasztalataival. Összehasonlító elemzésre alkalmas a Gallup által 2007. évben, 1004 fő polgári személy bevonásával végzett empirikus

felmérés.²¹⁰ A Gallup kutatásban szintén arra vonatkozott a kérdés, hogy a válaszadó szerint kell-e ajándékot, vagy szívességet felajánlani ügyintézés esetén. A saját kutatásom és Gallup kutatás adatainak összehasonlítását a 23. számú táblázat tartalmazza.²¹¹

23. számú táblázat: Az egyes foglalkozások korrupciós feltételezésének mértéke a két kutatás esetében

	Saját kutatásom	%-os jelölés		Gallup kutatása	%-os jelölés
1.	orvos/nővér	83	1.	orvos/nővér	71
2.	politikus	80	2.	parlamenti képviselő	43
3.	állami tisztviselő	45	3.	minisztériumi képviselő	38
4.	választott önkormányzati képviselő	44	4.	választott önkormányzati képviselő	37
5.	vámisztviselő	43	5.	rendőrtiszt	36
6.	adóisztviselő	32	6.	ellenőr	36
7.	ellenőr	19	7.	vámhivatalnok, pénzügyőr	35
8.	ügyész	15	8.	önkormányzati tisztviselő	34
9.	bíró	13	9.	adóhivatali tisztviselő	25
10.	rendőr	10	10.	tanár, professzor	24
11.	tanár	8	11.	bírósági hivatalnok	22
-	-	-	12.	ügyész	20

A saját kutatásom és a Gallup hasonló témájú felmérése esetében azonosság, hogy az orvos, nővér szerepel az első helyen. Őket követik a politikai élet szereplői, velük kapcsolatban hasonlóan magas – bár eltérő százalékkal – a korrupció feltételezése, azaz a válaszoló civil és rendőr egyaránt úgy véli, hogy e fenti két területen ellenszolgáltatás nélkül nem, vagy nehezen lehet célt elérni. Különbség mutatkozik viszont a rendőrség megítélésében, a civil válaszolók lényegesen nagyobb százalékban tételezik fel a rendőrökkel kapcsolatban az ajándék vagy szívesség felajánlásának szükséges gyakorlatát. Kutatásomban a rendőrök mindössze egytizede tartotta ezt valamilyen mértékben valószínűnek. Említésre érdemes eltérés, hogy a polgári személyek körében lefolytatott felmérés az igazságszolgáltatás egyéb szereplői kapcsán (*bíró, ügyész*) a rendőrök véleményéhez képest alacsonyabb bizalmat mutatott, minden ötödik személy véleménye szerint a céléréshez ellenszolgáltatás kell. Kijelenthető a feltártak alapján, hogy az ajándék, vagy szívesség elfogadása terén az állomány saját magáról alkotott bizalmi mértéke – ezáltal a saját korrupciós érintettségéről kialakított véleménye - lényegesen jobb, mint a polgári lakosságé.

²¹⁰ Gallup kutatási adatok. URL: <http://www.gallup.hu/felmeres-2007>. Letöltés ideje: 2015. december 22.

²¹¹ Mivel a Gallup kutatás csak a nevesített foglalkozások korrupciós mértékének feltételezést jelezte, saját felmérésem pedig skála-szerűen kérdezett rá a korrupció mértékére, ezért a két felmérés eredményének összevetése csak úgy lehetséges, hogy kutatásomban a „leginkább valószínű” és az „inkább valószínű” jelölések összevont százalékát használtam fel összehasonlításra.

Saját felmérésem eredményeit a továbbiakban kizárólag azon válaszok megoszlása kapcsán vizsgáltam részletesen, melyek a rendőrrre vonatkoztak. Részleteiben történő értékelésre alkalmasnak tartottam a rendőrrre leadott „inkább nem valószínű” jelölések szolgálati ágak és szakszolgálatok szerinti megoszlását is vizsgálni, mivel erre a lehetőségre történt összességében a legtöbb jelölés (100 fő, az összes jelölő 42 %-a).

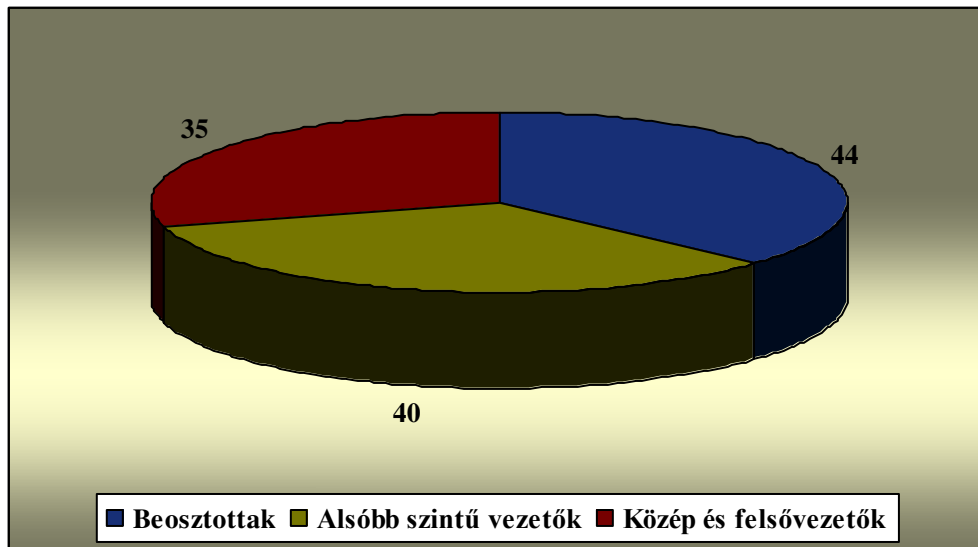
24. számú táblázat: A rendőrrre leadott „inkább nem valószínű” válaszok szolgálati ág, illetve szakszolgálat szerinti megoszlása

	Szolgálati ágak és szakszolgálatok	Az „inkább nem valószínű” kategóriát jelölők aránya az adott szolgálatokon belül (%)	Jelölők száma (fő)
1.	humánigazgatási szakszolgálat	52	10
2.	bűnügyi szolgálati ág	49	28
3.	személy- és objektumvédelem	44	4
4.	hivatali szakszolgálat	44	11
5.	közrendvédelmi szolgálati ág	42	18
6.	ellenőrzési szakszolgálat	37	6
7.	igazgatásrendészeti szolgálati ág	36	4
8.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	35	12
9.	határrendészeti szolgálati ág	33	7
10.	gazdasági szakszolgálat ²¹²	-	-
	Összesen	-	100

A táblázat alapján jelentős eltérés mutatkozik a szolgálati ágak, illetve szakszolgálatok esetében a rendőri munka kapcsán az ajándék, vagy a szívesség elfogadásának előfordulásában, az értékek széles skálán mozognak. Nemenkénti megoszlás alapján a férfiak nagyobb arányban (44 %) jelölték ezt a lehetőséget, a nők ettől kisebb arányban (36 %). A jelölések életkori megoszlása azt mutatta, hogy legnagyobb arányban a legfiatalabb korosztály vélekedik úgy, hogy a rendőr esetében inkább nem valószínű az ajándék felajánlása szívesség érdekében, az életkor emelkedésével viszont csökken a kategóriát jelölők aránya (18 és 25 év közöttiek 56 %-a jelölte a választ, a 46 és 55 év közöttieknek már csak 48 %-a). A jelölési arányok a szolgálati beosztás alapján is csökkentek: a beosztottak 44 %-a, az alsóbb szintű vezetők 40 %-a, a közép- és felsővezetők 35 %-a gondolta, hogy a rendőr nem korrumpálható. Kijelenthető, hogy a vezető szint emelkedésével egyértelműen változik a vélemény. A válaszadók beosztás szerinti megoszlását a 13. számú ábra tartalmazza.

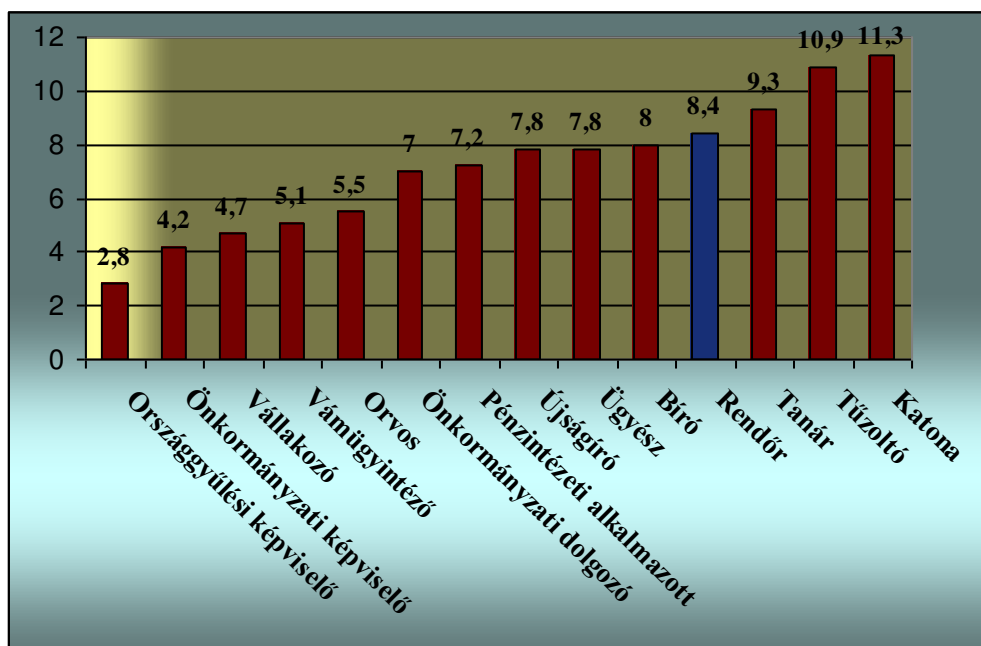
²¹² A gazdasági szakszolgálat ezt a kategóriát nem jelölte, a „nem valószínű” lehetőséget a szakszolgálat tagjainak 80 %-a, vagyis 4 fő jelölte.

13. számú ábra: „Ha célt akarunk elérni ajándékot, vagy szívességet kell felajánlani a rendőrnek” választ adók beosztás szerinti megoszlása (%)

Alapvető vizsgálati szempontként határoztam meg a kutatás során annak felmérését, hogy a megkérdezett állomány a rendőri foglalkozást az egyéb foglalkozások viszonylatában mennyire tartja korrupcióval fertőzöttnek. A kérdőívben ábécé sorrendben került felsorolásra 14 nevesített foglalkozás, melyeket számozással kellett sorrendbe rakni olyan módon, hogy a korrupcióval legfertőzöttebbnek ítélt foglalkozást 1-es számmal, a legkevésbé korruptnak ítéltet 14-es számmal kellett jelölni. A foglalkozások számszaki jelölésének átlagát növekvő sorrendben a következő ábra tartalmazza.

14. számú ábra: A felsorolt foglalkozások korrupciós érintettségének jelölési átlaga

Az adatok láttán megfogalmazható, hogy a rendőri állomány a felsorolt foglalkozások korrupciós fertőzöttségét tekintve saját hivatását az utolsó harmadban helyezi el, magának magas, 8,4-es jelölési átlagot adott, vagyis a rendőrök magukat a kevésbé korrump foglalkozások közé sorolták. Tőlük magasabb pontot kapott, vagyis kevésbé korrumpnak ítélt szakma a jelölési átlagok alapján három volt (*tanár: 9,3; tűzoltó:10,9; katona: 11,3*). A válaszolók a bírónak és az ügyésznek valamelyest kevesebb pontot adtak, azaz e hivatásokat a korrupcióval némileg fertőzöttebbnek ítélték, mint magát a rendőri hivatást. A megkérdezett rendőri állomány véleménye szerint a korrupcióval legfertőzöttebb foglalkozás az országgyűlési képviselő (2,8), őt követi az önkormányzati képviselő (4,2), majd az egyéni vállalkozó (4,7). Az első harmadban szerepelt még a vámügyintéző (5,1).

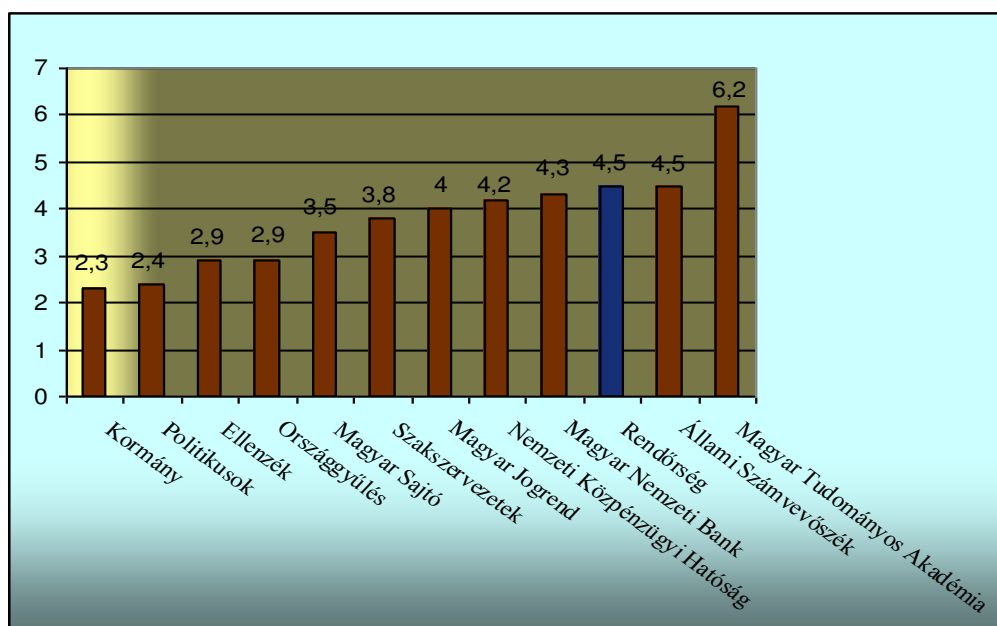
A rendőri állomány véleményét összevettem a hasonló jellegű empirikus felmérések tapasztalataival. Ezen vizsgálathoz megfelelő kontrollcsoportnak kellett tekintenem a polgári személyek, vagyis a civil lakosság körében hasonló kérdésselvetésen alapuló empirikus vizsgálatokat, mivel az utóbbi több, mint 15 évben a korrupció témakörében a végrehajtói, illetve beosztotti rendőri állomány véleményét felmérő, tudományos kutatás és annak publikálása nem volt.

Összehasonlító elemzésre alkalmas a TÁRKI által 2009. évben, 445 fő polgári személy bevonásával végzett empirikus felmérés, melynek kutatási eredményeit²¹³ vettem össze a saját felmérésem hasonló kérdésselvetésen alapuló eredményeivel. A hivatkozott kutatás - többek között - azt is vizsgálta, hogy az állampolgárok hogyan ítélik meg az intézmények és közszereplők iránti bizalmat, figyelemmel a korrupciós érintettségre is. A jelzett kutatásban arra vonatkozott a kérdés, hogy a válaszadó mennyire bíz a felsorolt intézményekben. A nulla azt jelentette, hogy a megkérdezett személy egyáltalán nem bíz az adott intézményben, a 10-es pedig azt, hogy teljesen megbízik. A kérdőíven felsorolt intézmények és szervezetek: Magyar Tudományos Akadémia, Állami Számvevőszék, Rendőrség, Magyar Nemzeti Bank, Nemzeti Közpénzügyi Hatóság, Magyar Jogrendszer, Szakszervezetek, Országgyűlés, Ellenzék, Politikusok, Kormány (*a Nemzeti Közpénzügyi Hatóság fiktív intézmény*). A kérdésre adott válaszok összesített adatait a 15. számú ábra tartalmazza.

²¹³ TÁRKI kutatási adatok:

URL: http://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/osszefoglalo_kepviselok_091026.pdf, Letöltés ideje: 2015. szeptember 18.

15. számú ábra: Intézmények és közszereplők iránti bizalom Magyarországon 2009-ben

forrás: TÁRKI 2009. évi kutatási adatai

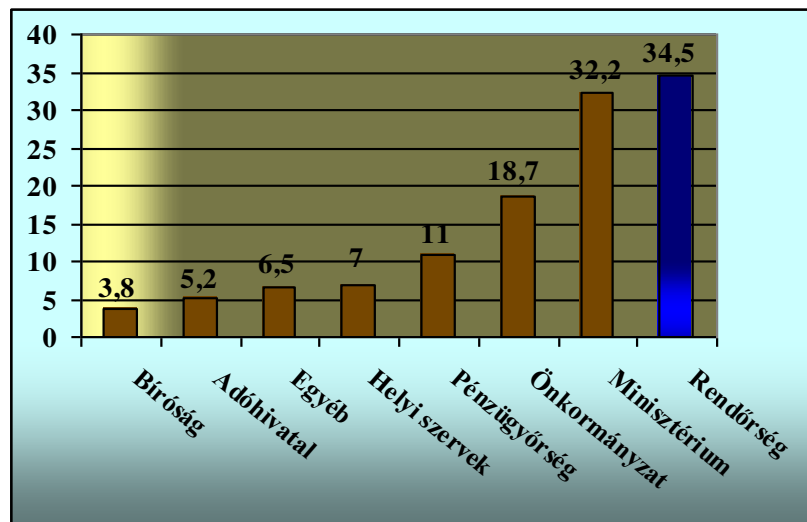
A saját kutatásom és a TÁRKI hasonló témájú felmérése esetében azonosság, hogy a rendőrség elfogadottsága magas értéket mutat. Mindkét kutatásban az utolsó harmadban helyezték el a válaszolók a rendőrséget. Mind a hivatásos állomány, mind a „civil” szféra magas bizalmi értéket jelölt a rendőrségnek: a saját kutatásom a korrupció kapcsán, a másik felmérés pedig az általános bizalom terén. További hasonlóság, hogy mindkét felmérés esetében a legkisebb bizalmi indexet a politikával kapcsolatos foglalkozások kapták.

Saját vizsgálati eredményeimet összevetettem a leírtakon túlmenően a Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi Kar Szociológia és Társadalompolitikai Intézet Korrupciókutató-központ által, 2008. évben lefolytatott hasonló kérdéseket értékelő vizsgálatával.²¹⁴ A kutatás előre kiválasztott on-line hírforrások (*Magyar Nemzet, Figyelő, FN, Index, Népszabadság, Origo, HVG, Világgazdaság, Heti Válasz*) tartalmi elemzése alapján megjelenő korrupció gyanús eseteket vizsgálta több szempont alapján. Az egyik vizsgálati szempont az volt, hogy mely intézmények kapcsolódnak leggyakrabban a korrupciós hírekhez. A kutatás megállapította, hogy jellegzetesen érintett szervezet ezen a téren a rendőrség, de a bíróság sem mentes a sajtó szerint a korrupciótól. A magyar helyzet

²¹⁴ Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi Kar Szociológia és Társadalompolitikai Intézet Korrupciókutató-központ: *Korrupciógyanús esetek a magyar médiában 2001. és 2007. között.*
URL: http://mek.oszk.hu/07900/07999/pdf/korrupcio_mediaelemzes_2001_07.pdf, Letöltés ideje: 2015. szeptember 24.

sajátosságaként értékelte a tanulmány, hogy a feltárt korrupciós esetek csaknem harmada kapcsolódott azon szervezetekhez, melyeknek hivatalból kellene üldöznie ezt a jelenséget.²¹⁵

16. számú ábra: Az adott médiában megjelenő cikkek között a korrupciógyanús esetek megoszlása az érintett intézmények szerint 2001-2007 között %-os értékben

forrás: BCE kutatása

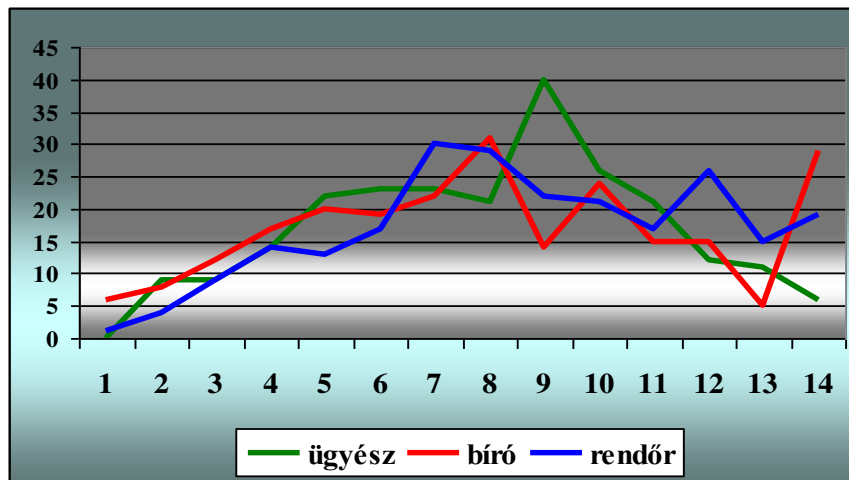
A hírforrások alapján lefolytatott kutatás a rendőrségnél nagymérvű korrupciógyanús esetet mutatott ki. Elképzelhető, hogy a kutatás évében (éveiben) a rendőrség kötelékében előfordult és nyilvánosságot kapott korrupciós cselekmények sajtóbeli visszhangja befolyásolta az eredményt.

Kutatásomban az igazságszolgáltatás körébe tartozó foglalkozások egymást követő helyet foglaltak el a válaszolók által felállított végleges sorrendben. A mutatkozó eltérés nem számottevő (ügyész: 7,8; bíró: 8; rendőr: 8,4), viszont egyértelmű véleményt fejez ki a foglalkozások korrupciós érintettségére vonatkozóan, mely egyben arra is utal, hogy az állomány mind az ügyészt, mind a bírót magánál korruptabbnak, ezáltal a jogalkalmazásban befolyásolhatóbbnak tekinti.

A három foglalkozásra leadott értékelések megoszlását a 17. számú ábra tartalmazza.

²¹⁵ uo. 6. és 19. oldalak

17. számú ábra: A korrupciós fertőzöttségi listán az ügyész, a bíró és a rendőr jelölése az 1-14. helyek között a válaszolók száma alapján

A grafikonról leolvasható, hogy bár mindhárom foglalkozást a válaszolók döntő többsége a „középmezőnybe”, illetve a mögé helyezte el, ám akik mégis a korruptabb foglalkozások közé sorolták, azok az első öt hely valamelyikén a bíró foglalkozást nagyobb arányban jelölték, mint a rendőrt vagy az ügyészt. Az első öt helyre összesen a bírót 27 %, az ügyészt 23 %, míg a rendőrt 17 % -a sorolta be a válaszadóknak.

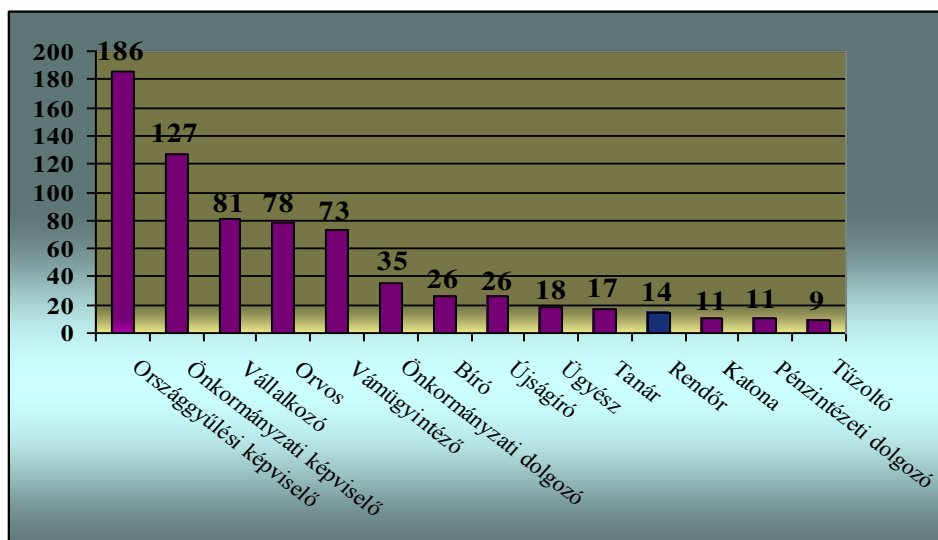
Az áttekinthetőség érdekében összevont változókat készítettem. A válaszolók által az első három helyre besorolt foglalkozások értékeit összevontam, ezek lettek a „leginkább korrupctak”, a 4-11. helyezésű foglalkozások lettek a „közepesen korrupctak”, és amely foglalkozásokat az utolsó három helyre rangsorolták, azok a „legkevésbé korrupctak”. A korábbi rangsorhoz képest lényeges változás nincs, itt is szembetűnő a bizalmatlanság az országgyűlési képviselő és az önkormányzati képviselő vonatkozásában (az előbbit az összes válaszadó 78 %-a, az utóbbit 53 %-a jelölte a legkorrupctabb helyen). A bíró, ügyész és rendőr foglalkozások sorrendje sem változott, viszont jobban kirajzolódik a megítélésük közti különbség. Míg a bírót 11 %, az ügyészt már csak 8 %, a rendőrt még kevesebben, 6 % sorolta a leginkább korrupct foglalkozások közé. Szintén figyelmet érdemel, hogy a válaszolók negyede a legkevésbé korrupctak közé sorolta a rendőrt, a bírót már csak bő ötöde és alig több mint egytizede az ügyészt.

25. számú táblázat: A felsorolt foglalkozások képviselői mennyire tekinthetők korruptnak? A válaszok százalékos megoszlása

Foglalkozások	Leginkább korrupt	Közepesen korrupt	Legkevésbé korrupt	Nem tudja, nem válaszolt	Összesen %
országgyűlési képviselő	78	17	5	0	100
önkormányzati képviselő	53	42	4	1	100
vállalkozó	34	57	9	0	100
orvos	33	59	8	0	100
vámügyintéző	31	65	4	0	100
önkormányzati dolgozó	15	79	6	0	100
bíró	11	68	21	0	100
újságíró	11	76	13	0	100
ügyész	8	80	12	0	100
tanár	7	46	46	1	100
rendőr	6	69	25	0	100
katona	5	27	68	0	100
pénzüntézeti dolgozó	5	84	11	0	100
tűzoltó	4	28	68	0	100

A leginkább korruptnak tartott foglalkozások közötti differenciát jól érzékelteti a következő ábra, ahol nem a százalékos érték, hanem a jelölők száma került feltüntetésre.

18. számú ábra: A felsorolt foglalkozások megoszlása a „leginkább korrupt” válaszalternatívák alapján (fő)

Az eredmények további értékelése alapján kimutatható, hogy a nők és a férfiak válaszai csupán kis mértékben mutatnak eltérést, általában a nők ítélték korruptabbnak a rendőrséget.

A válaszokat iskolai végzettség szerinti bontásban értékelve, több eltérés is felfedezhető. A középiskolai végzettségű válaszolók a felsőfokú végzettséget, diplomát igénylő

foglalkozásokat nagyobb arányban tartották „leginkább korrump” foglalkozásnak, így pl. a tanárt, ügyészt, orvost, bírót, önkormányzati dolgozót. Ugyanakkor a válaszolók iskolai végzettségének növekedésével nőtt az újságíró, vállalkozó és vámügyintéző „leginkább korrump” kategóriába sorolása. A vállalkozót a középiskolai végzettségűek 25 %-a, a főiskolai végzettségűek 35 %-a, az egyetemi végzettségűek 41 %-a sorolta a „leginkább korrump” közé. A vámügyintéző esetében ezek az arányok: 25 %, 32 %, 34 %. Érzékelhető még, hogy a középiskolát végzetteknel nagyobb a hajlandóság a középre szavazásra, számos foglalkozást döntően a „közepesen korrump” kategóriába soroltak. Amiben nincs eltérés a különböző iskolai végzettségű válaszolók között, az az országgyűlési képviselő és az önkormányzati képviselő megítélése.

26. számú táblázat: A rendőr foglalkozása mennyire korrump? A válaszok iskolai végzettség alapján való megoszlása

A megkérdezett legmagasabb polgári végzettsége	A rendőr foglalkozása mennyire korrump?								Összesen	
	Leginkább korrump		Közepesen korrump		Legkevésbé korrump		Nem válaszolt		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
középiskola	5	7	38	56	24	36	1	1	68	29
főiskola	5	4	82	72	27	24	-	-	114	48
egyetem	1	7	43	77	9	16	-	-	56	23
Összesen	14	6	163	69	60	25	1	-	238	100

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy az iskolai végzettség hatással volt a rendőrség korrupciós megítélésére. A tendencia hasonló az egyéb foglalkozások megítélésével, vagyis az iskolai végzettség emelkedésével nagyobb mértékű korrupciót feltételeznek. A rendőrt a középiskolai végzettségűekhez képest a felsőfokú végzettségűek jóval nagyobb mértékben a „közepesen korrump” közé sorolták, bár hasonlóan kevesen jelölték leginkább korrumpnak.

Meglepő, hogy a középiskolai végzettséggel rendelkezők jóval kisebb mértékben tartották érintettnek a korrupcióban a rendőrséget (36 % legkevésbé korrump értékelést adott). Ez vélhetően azzal magyarázható, hogy a középiskolai végzettséggel rendelkező rendőri állomány az, amely a zászlósi és tiszthelyettesi beosztásokat betölti, ők képezik döntően a végrehajtó állomány azon részét, akik - elsősorban - intézkedéseik során közvetlen kapcsolatba kerülnek az állampolgárokkal, vagyis az esetleges korrupciós cselekményekben leginkább „érintettek” lehetnek. A középiskolai végzettségű, tiszthelyettesi állomány életkora alacsonyabb, mint a magasabb iskolai végzettségűeké, ezáltal a jogsértések esetében – különösen a korrupciós cselekményeknél – gyakran nincsenek is tisztában azzal, hogy hol húzódik a „határ” a kisebb szabálytalanságok, valamint a szolgálat alatt megvalósított

bűncselekmények vonatkozásában. Ez az állapot részben az életkor adta „lazaságból” (*amin értendő, hogy a fiatalabb korosztály nem veszi olyan komolyan a szabályokat, s erre tekintettel gyakran nem is tudják, nem is tudatosul bennük, ha egy magatartással jogsértést valósítanak meg*), másrészt a szakmai ismeretek, és a jogi tudás esetleges hiányosságaiból adódhat. További okként állapítható meg, hogy a felsőfokú (*főiskolai, egyetemi*) végzettséggel rendelkező rendőrök a több éves szakmai múlt és tapasztalat mellett – végzettségükből is adódóan – általában magasabb szolgálati beosztást, irányítói, vezetői feladatokat látnak el.

Vezetőként pedig nagyobb rálátással rendelkeznek az állomány korrupciós magatartása, esetleges érintettsége tekintetében, valamint parancsnokként ismerik azon látens eseteket, vagy a belső ellenőrzési szervek jelzései alapján azon korrupciós gyanúkat, melyről (*a döntően középiskolai végzettségű*) állomány – kisebb rálátása révén – nem szerez tudomást. Ezek a körülmények együttesen vezetnek oda, hogy az iskolai végzettség alapján a válaszolók különböző mértékűnek tartják a rendőrök korrupcióban való érintettségét.

Következő értékelési szempontként a válaszadók beosztás szerinti megoszlását vizsgáltam, mely alátámasztotta korábbi feltevéseimet.

27. számú táblázat: *A rendőr foglalkozása mennyire korrupt? A válaszoknak a megkérdezettek beosztása szerinti megoszlása*

A megkérdezett beosztása	A rendőr foglalkozása mennyire korrupt?								Összesen	
	Leginkább korrupt		Közepesen korrupt		Legkevésbé korrupt		Nem válaszolt			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
beosztott	11	7	101	62	51	31	1	-	164	69
alsóbb vezető	1	3	32	84	5	13	-	-	38	16
középvezető	2	6	28	90	1	4	-	-	31	13
felsővezető	-	-	2	67	1	33	-	-	3	1
nem válaszolt	-	-	-	.	2	1	-	-	2	1
Összesen	14	6	163	69	60	25	1	-	238	100

A táblázat adatai egyértelműen alátámasztották, hogy a vezető beosztást ellátó rendőrök nagyobb arányúnak vélik a korrupció jelenlétét a szervezetben, mint a beosztotti állomány.

A válaszadó beosztottak csaknem egyharmada (31 %) a rendőrséget a legkevésbé korrupt kategóriába sorolta. A felsővezetők nagyobb arányú értékelése a cella kis száma alapján nem mérvadó. Említést érdemel, hogy az általam az alsóbb vezetői szintbe sorolt parancsnokok, vezetők a munkavégzés során szorosabb szakmai kapcsolatban állnak a végrehajtói állománnyal, a napi gyakorlati munkában többször vesznek részt, mint a magasabb vezetői

szintek tagjai. Ezzel magyarázható, hogy ez ő véleményük közelebb áll a végrehajtói állomány véleményéhez.

A rendőrség és a civil szféra korrupciós érintettségét a vezetők másként ítélik meg, mint a beosztottak: a vezetők a rendőrséget korruptabbnak vélik a felsorolt foglalkozások sorában, mint az állomány, a beosztottak viszont a civil szférát tartják korrupcióval fertőzöttebbnek, mint a rendőri szervezetet. Ennek alapvető oka lehet, hogy a vezetői állomány a rendőri korrupció megítélésekor saját tevékenységét is kritikusan értékeli, illetve a más foglalkozásoktól eltérő megítélését az a már korábban említett körülmény is befolyásolja, hogy a vezetők több fel nem tárt esetről is tudhatnak, több információval rendelkezhetnek a saját állományuk fel nem deríthető, vagy csak realizálás előtti korrupciós magatartásairól, mint a civil szféra eseteiről. Ez a körülmény – jogosan és reálisan – teszi a parancsnoki állományt borúlátóbbá (*avagy a helyzetet reálisabban értékelővé?*) a rendőri korrupció megítélése terén.

28. számú táblázat: *A rendőr foglalkozása mennyire korrupt? A válaszok megoszlása a válaszadók szolgálati helye alapján*

A megkérdezett szolgálati helye	A rendőr foglalkozása mennyire korrupt?								Összesen	
	Leginkább korrupt		Közepesen korrupt		Legkevésbé korrupt		Nem válaszolt			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
országos szerv	3	10	22	73	5	17	-	-	30	13
területi szerv	7	7	64	67	25	26	-	-	96	40
helyi szerv	4	4	76	68	30	27	1	1	111	47
nem válaszolt	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Összesen	14	6	163	69	60	25	1	-	238	100

A különböző szolgálati helyen dolgozók értékítélete eltérő. Az országos szervnél szolgálatot teljesítők rosszabbnak ítélték meg a korrupciós helyzetet, 83 % közepesen vagy annál is korruptabbnak minősítette a rendőri foglalkozást, ezzel szemben a helyi szervnél dolgozók bő negyede (27 %) a rendőrt legkevésbé korruptnak értékelte a foglalkozások sorában. Ennek alapvető oka hasonló lehet, mint a beosztott-parancsnok viszonylatban, miszerint az országos szervezet tagjai a rendőrség korrupciós érintettségéről nagyobb információ-halmazzal rendelkeznek, mint egy helyi szervnél (*például városi kapitányságon*) szolgálatot teljesítő rendőr. Ugyancsak befolyásoló a megítélésben az a korábban szintén értékelt tény, hogy az életkor és a szolgálati idő emelkedésével nő a korrupciós „borúlátás” is, ugyanis a központi szerveknél általában idősebbek és magasabb szolgálati idővel rendelkezők dolgoznak.

A többi foglalkozásnál, ahol érdemi eltérés mutatkozott annak korrupciós megítélésében, ott is hasonló tendenciák voltak megfigyelhetőek a válaszadók szolgálati helye alapján. Pl.: az orvost az országos szerv tagjai 73 %-ban, a területi szerv tagjai 59 %-ban, a helyi szerv tagjai csupán 54 %-ban ítélték „közepesen korruptnak”.

A válaszok megoszlását a válaszadók szolgálati ágak szerinti bontásában is értékeltem. A legnagyobb arányú „közepesen korrup” értékelést az ellenőrzés (87 %), valamint a humánigazgatás (84 %) területén dolgozók adták. Ennek legfőbb oka, hogy a két szakszolgálat a rendőri átlagtól nagyobb arányban találkozik hivatali tevékenysége, napi munkavégzése során a rendőri korrupcióval: az ellenőrzési szakszolgálat a korrupció-ellenes tevékenysége, az esetek felderítése során, a humánigazgatás pedig a korrupciós magatartások kapcsán szükséges személyzeti munka, valamint dokumentációs háttér elkészítésekor, s úgyszintén a szakszolgálathoz tartozó fegyelmi- és fegyelemkezelő tevékenység körében. Ez a körülmény óhatatlanul befolyásolja ítéletalkotásukat.

A bűnügyi szolgálat állományából válaszolók hasonlóan nem elhanyagolható mértékű korrupciót feltételeznek, amit indokolhat, hogy e szakterület tagjai is gyakran találkoznak munkájuk során korrupciós nyomozások révén ezzel a jogsértésfajtaival. Bár a rendőri korrupció ügyében nem járnak el, mert arra külön nyomozó szerv van, de az általános korrupciós szakmai „érintettség” hatással van saját munkahelyük ilyen irányú megítélésében is.

Külön kiemelés érdemel, hogy - más kutatások által is igazolt módon - a rendőri korrupció szempontjából leginkább veszélyeztetett közrendvédelmi és közlekedésrendészeti állomány azon véleménye, miszerint a szervezetnél nagyon kismértékű a korrupció (*legkevesbé korrup*: 35 %, *illetve* 39 %). Ezek az adatok eltérnek a fenti két állománycsoport korrupcióban való szerepének általános megítélésétől. Ennek oka esetükben feltehetően egyfajta háritó mechanizmusban, valamint a kérdéskör „bagatellizálásában” keresendő.

Az egyéb foglalkozások korrupciós megítélésére is hatással van a rendőri állomány aktuális szolgálati feladatának jellege, megállapítható ugyanis, hogy a rendőri nem csak a saját foglalkozását, hanem egyéb szakmákat is eltérően ítél meg aszerint, hogy milyen aktuális szakterületen teljesít szolgálatot. Például a bíró foglalkozását a legkevesbé korrup csoportba legmagasabb arányban a bűnügyi szolgálati ág beosztottai sorolták (28 %-os *arány*), mely a foglalkozás iránti általános szakmai bizalomra utal. Egyéb szolgálati beosztások tagjai, akik a napi munkához kapcsolódón nem, csak kizárólag „hírből” ismerik a bírói tevékenységet, ettől

rosszabb értékeléseket adtak. A gazdasági szakszolgálat állománya a vállalkozót viszont kimagaslóan magas (75 %-os) arányban jelölte kifejezetten korruptnak, mely eredményt az általános gazdasági közélet mélyebb ismerete indokolhat. Egységes az állomány megítélése az orvos, az országgyűlési képviselő, valamint a korrupciós lista másik végén a katona és tűzoltó elhelyezésében.

A feltártak alapján kimutatható, hogy a rendőri állomány magát a felsorolt foglalkozásokhoz képest a kevésbé korruptnak között értékelte. Ennél kevésbé hízelgők a civilek körében végzett kutatások (így a *Vásárhelyi Máriaé, a Gallup és a Korrupciókutató Központ kutatása*), melyekben a rendőrséget korrupcióval fertőzöttebbnek írták le, bár az említett TÁRKI kutatásban viszonylag magas bizalmi értéket szavaztak a rendőröknek.

A válaszokat kemény változók szerinti bontásban elemezve kitűnt, hogy a magasabb polgári iskolai végzettségűek, a vezetői beosztásban lévők, valamint a magasabb szervezeti egységnél szolgálatot teljesítők tartják korrupcióval inkább fertőzöttnak a rendőrséget. A központi szervnél szolgálatban lévő – ezáltal általában magasabb iskolai végzettséggel rendelkező – állománynak a nagyobb korrupciós fertőzöttséget tulajdonító véleménye a szakmai ismeretre, tapasztalatra vezethető vissza. Kijelenthető, hogy a rendőr esetében az aktuális szolgálati ág és a szakszolgálat jellege hatással van a rendőrségnél előforduló korrupció megítélésére.

A bennünket körülvevő világhoz való viszonyunkat jelentős mértékben befolyásolják a közvetlen és közvetett tapasztalások. Gyakran a dolgokról, jelenségekről teljesen mást gondolunk, és másképp viszonyulunk azokhoz egy-egy tapasztalati élmény után, mint azt megelőzően. Természetesen nincs ez másképp a korrupció esetében sem. Erre tekintettel a rendőri korrupció vizsgálatánál fontos körülmény az, hogy az arról alkotott személyes véleményt befolyásolják-e a jelenséggel kapcsolatos korábbi tapasztalások, élmények. A kérdőíven két kérdés is vonatkozott a korrupcióval kapcsolatos tapasztalásra, az egyik a családi, a másik a szakmai közeget mérte fel. A kettő közül a rendőr-szakmai közeg hatását értékeltem részletesebben. Mindkét kérdésnél a megkérdezettek több válaszlehetőséget jelölhettek be, így a válaszok arányának összege nem 100 %.

29. számú táblázat: „Közvetlen családi környezetén keresztül a korrupciót illetően rendelkezik-e személyes tapasztalatokkal?” A kérdésre adott válaszok megoszlása

	Válaszalternatívák	Válaszolók száma (fő)	Válaszolók aránya (%)
1.	Hallottam korrupciós esetről a saját családi/baráti körömben.	67	28
2.	Hallottam korrupciós esetről más családi/baráti körökben.	119	50
3.	Volt olyan eset, amikor közvetlen családtagomat/barátomat környékezték meg.	36	15
4.	Volt olyan eset, amikor engem környékezték meg.	44	18
5.	Nem rendelkezem személyes tapasztalattal a korrupcióról.	100	42
6.	Egyéb.	6	3

A megkérdezett állomány fele (119 fő) más családi, baráti környezetben már találkozott a korrupcióval, de nem kevés azok száma sem, akik saját családi, baráti körben szereztek tudomást korrupcióról. A válaszadók 42 %-a (100 fő) nyilatkozata szerint nem rendelkezik e téren személyes tapasztalattal.

30. számú táblázat: A „Rendelkezik-e személyes tapasztalattal a rendőri korrupció kapcsán?” A kérdésre adott válaszok megoszlása

	Válaszalternatívák	Válaszolók száma (fő)	Válaszolók aránya (%)
1.	Hallottam korrupciós esetről a szolgálati helyemen.	90	38
2.	Hallottam korrupciós esetről más szolgálati helyen.	124	52
3.	Volt olyan eset, amikor közvetlen kollégámat környékezték meg.	27	11
4.	Volt olyan eset, amikor engem környékezték meg.	32	13
5.	Nem rendelkezem személyes tapasztalattal a rendőri korrupcióról.	84	35
6.	Egyéb.	5	2

A táblázat alapján a legtöbben más szolgálati helyen hallottak korrupcióról, a válaszadók több mint fele (124 fő) jelölte ezt a lehetőséget, a második legnagyobb számú jelölés szerint 90 fő (38 %) hallott rendőri korrupcióról a saját szolgálati helyén. Csaknem minden negyedik (24 %) rendőr elmondása szerint őt vagy kollégáját már megkörnyékezték korrupcióra való rábírással.

A két táblázat adatainak összevetése alapján a rendőrségen nagyobb arányban „vannak jelen” a korrupcióról hallomás útján szerzett ismeretek, mint a civil szférában, mivel az 1. és a 2. számú lehetőségekre adott jelölések összesített száma (90 %) nagyobb, mint a családi, baráti környezet esetében (78 %). A személyes, illetve a válaszadóval közvetlen kapcsolatban lévő személy megkörnyékezése viszont kisebb arányú a rendőrségen, mint a civil szférában a 3. és a 4. számú lehetőségek összesített száma alapján. Mivel összesen 273 jelölés történt a

szervezethez köthetően a korrupció hallomására, vagy tapasztalására, kijelenthető, hogy a rendőrségen a korrupció „élő”, „létező” jelenség, bár kevésbé kapcsolódik a személyes tapasztaláshoz, mint a hallomáshoz. A 273 jelölés önmagában is igen magasnak mondható a 238 fős válaszadói számhoz képest.

Az eredmények alapján a férfiak lényegesen nagyobb számban válaszolták, hogy megkörnyékezték őket, mint a nők. A nemenkénti eltérés egyrészt arra vezethető vissza, hogy a nők – kutatásom egyéb kérdéseinek elemzése kapcsán is – nagyobb elutasítást tanúsítanak a korrupcióval szemben, ezáltal a korrupciót generáló civil, állampolgári magatartás is könnyebben „talál partnert” egy férfi rendőrnél, mint egy nőnél. Másrészt a férfiak nagyobb arányban vannak a rendőri korrupció szempontjából veszélyeztetett szakterületeken (*közterületi és bűnügyi szolgálati ágak*), a nők jelenléte e szolgálati ágaknál általában csupán 30 % körüli. Ez a körülmény jelentősen befolyásolhatta a válaszok megoszlását. A fegyveres, katonai jellegű szervezetek sajátja, hogy tagjai között lényegesen több a férfi, mint a nő, és e megállapítás különösen igaz a közterületi szolgálatoknál. Ennek okaként nem kizárt, hogy e pályák választásában a nemi szocializáció (*a férfiszerepre való felkészülés és az ehhez kapcsolódó tulajdonságok: bátorság, lovagiasság, fizikai erő demonstrálása*) is szerepet játszik.²¹⁶ Másrészt a szervezeten belül olyan munkakörbe, beosztásba kerül a pályaválasztást követően is egy nő, ahol nem a férfias kiállást megkívánó, veszélyeztetett területek kerülnek előtérbe.

Az életkori kategóriák közül a 18-25 év közötti, vagyis a legfiatalabb korosztály tagjai közül jelezték legkisebb arányban (12 %), hogy korábban már megkörnyékezték őket. A korrupciós megkörnyékezettség aránya egy-egy korosztály esetében az életkor emelkedésével eleinte növekszik (*a 36 és 45 év közötti esetében az igennel válaszolók aránya 16 %*), majd a magasabb életkor esetében csökken (*46 év felett már csak 11 %*). Az emelkedő tendencia későbbi - 46 év feletti korban történő - változásának részint oka lehet, hogy a jelenség bevallását, elismerését az életkor, valamint az élettapasztalat emelkedésével egyfajta védekező, a normasértő magatartáshoz közel kerülés látszatától is elhatárolódó attitűd nem engedi. Vélelmemet arra alapozom, hogy a feltárt tendencia alapján nehezen feltételezhető az az állapot, miszerint az idősebb korosztály a hosszabb szolgálati ideje alatt ne került volna olyan helyzet(ek)be, ahol őt megkörnyékezték volna.

²¹⁶ KANYÓ Lászlóné: *A tiszti hallgatók pályaválasztásának néhány jellemzője*. Hadtudomány. XII. évfolyam 1. szám. Budapest, 2002. pp. 57-63.

Megvizsgálva a megkönyékezettek tényleges szolgálati idő szerinti megoszlását, hasonló megállapítások fogalmazhatóak meg, mint az életkor szerinti megoszlás vizsgálatakor. A tényleges szolgálati idő szintén befolyást gyakorol a válaszok megoszlására, az adatok először emelkedő (a 16 és 20 év közötti tényleges szolgálati idővel rendelkezők esetében a legmagasabb, 21 % az arány), majd a „legfelső” kategóriában csökkenő tendenciát mutatnak.

Nem meglepően, hogy akik jelezték a korábbi korrupciós megkönyékezésüket, döntő részben beosztottak (22 fő, a válaszolók 69 %-a), továbbá 4 fő alsóbb szintű, 6 fő középszintű vezető.

31. számú táblázat: Korrupciós cselekedet elkövetésére megkönyékezettek szolgálati ág és szakszolgálat szerinti megoszlása

	Szolgálati ágak és szakszolgálatok	Korrupcióval megkönyékezettek száma (fő)
1.	bűnügyi szolgálati ág	11
2.	közrendvédelmi szolgálati ág	6
3.	humánigazgatási szakszolgálat	4
4.	hivatali szakszolgálat	4
5.	határrendészeti szolgálati ág	3
6.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	2
7.	ellenőrzési szakszolgálat	2
Összesen (fő)		32

Feltűnően magas a bűnügyi szakterület tagjainak aránya, mivel az összes megkönyékezett rendőr több, mint egyharmada ehhez a szakszolgálatához tartozik. Esetükben a korrupciós veszélyeztetettség a nyomozások, bűnügyi vizsgálatok kapcsán jelenik meg. A szakirodalmi adatok, valamint az általam feldolgozott esetek és a statisztika alapján nehezen értelmezhető (és hihető) a közlekedésrendészeti szakterület alacsony értéke, viszont nagyon meglepő és elgondolkodtató, hogy korrupcióra való rávételét jelezte a jogsértésekkel szembeni fellépést alapfeladatként ellátó ellenőrzési szakterületről két válaszoló.

A különböző kérdésekre adott válaszok összevetésével megvizsgáltam, hogy a rendőr korábbi korrupciós megkönyékezése milyen hatást gyakorol a korrupcióról alkotott véleményre. Kimutatható, hogy akiket korábban próbáltak korrupcióba bevonni, azok 23 %-a úgy gondolja, hogy a közvetlen kollégái közül néhányan bocsánatos bűnnek tartják a rendőri korrupciót. A nem megkönyékezettek között ez az arány csupán 10 %.

Ugyancsak eltérnek a vélemények a kollégák cselekedetének megítélésében is, mert akik környezetében előfordult korrupció, vagy már őt, esetleg kollégáját megkönyékeztek korrupcióba történő bevonással, azok közül 25 % elképzelhetőnek tartja, hogy közvetlen

kollégája jogszerűtlenül pénzt fogadjon el intézkedése kapcsán, míg a korrupcióval nem érintettek közül csupán 11 % gondolkodott így.

4.2.1. ÖSSZEGZÉS

A rendőri korrupció vizsgálatához elengedhetetlen a szervezetet körülvevő társadalmi közeg figyelembe vétele, a korrupciónak a társadalomban való jelenléte, annak érzékelése befolyásolja a szervezeten belüli korrupcióhoz való viszonyt is.

A megkérdezett állomány véleménye szerint a korrupció elterjedését az országban leginkább az ország vezetőinek erkölcsi színvonala határozza meg, valamint a rendőri korrupció esetében fontos tényezőnek értékelték az anyagi, jövedelmi viszonyokat. A válaszadók több mint fele vélte ez utóbbi faktort jelentősnek. Kimutattam, hogy az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők az anyagiaknak nagyobb szerepet tulajdonítottak a korrupció létrejöttében, mint a magasabb jövedelemmel rendelkezők. Az anyagiakkal csaknem azonos mértékben jelölték a korrupció okának az arra való egyéni hajlamot, de a véleményeket az aktuális szolgálati tevékenység jellege, valamint helye jelentősen befolyásolta.

Kutatásom során feltártam, hogy a megkérdezettek szerint a rendőri korrupcióról kialakult állampolgári véleményt döntően a média befolyásolja, melynek az életkor és a szolgálati idő emelkedésével egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak. A válaszadók csaknem fele ezzel együtt is azt vélelmezte, hogy az utóbbi öt évben javult a rendőrség korrupciós megítélése a civil szférában.

Összefüggést tártam fel a rendőr korrupcióval történő korábbi megkönyékezése és aközött, hogy mit gondol egy rendőr a szervezet korrupciójának civilek általi megítéléséről. Akiket, vagy akik kollégáját már megkönyékeztek, azok kedvezőtlenebb véleménnyel voltak. A civil lakosság rendőri korrupcióról alkotott véleményének a feltételezését a válaszadók aktuális szolgálati tevékenysége is kimutathatóan befolyásolta, egyes veszélyeztetett szakterületen dolgozók jobbnak vélték az állampolgári véleményt. A résztvevők többsége úgy foglalt állást, hogy a szervezeten belüli ellenőrzések következtében javulhatna leginkább a rendőri korrupcióról kialakult állampolgári vélemény.

Az állomány véleménye szerint a korrupció bejelentését elmulasztó állampolgárok esetében legfőbb motiváció a következményektől való félelem. Kimutattam, hogy akiket korábban

megkönyékeztek korrupcióval, vagy kollégáik voltak érintettek abban, nagyobb arányban vélekednek így. Az életkor emelkedésével is hasonló véleményváltozást tapasztaltam, valamint a beosztás emelkedésével is egyre többen vélték, hogy az állampolgárok a korrupció bejelentését elsősorban a következményektől való félelem miatt mulasztják el.

Felmértem, hogy korrupciós cselekedetre milyen büntetést tart ideálisnak az állomány, mivel ilyen jellegű kutatás ez idáig nem történt, erre vonatkozó korábban semmilyen információ nem állt rendelkezésre. Elgondolkodtató, hogy csupán az állomány 80 %-a foglalt egyöntetűen állást abban, hogy a korrupcióban érintett rendőrt el kell bocsátani a testülettől. Álláspontom szerint nehezen indokolható és értelmezhető a fennmaradó 20 %-nak a véleménye, akik a korrupt rendőr cselekményétől nem határolódnak el egyértelműen, és a bűnelkövetőt a rendőri állományban tartanak. A feltárt véleményeket több tényező befolyásolta: az életkor, az iskolai végzettség és a beosztás emelkedésével egyre nagyobb arányban jelölték a válaszadók, hogy a korrupt rendőr szolgálati jogviszonyát meg kell szüntetni. Kimutattam, hogy a korábbi esetleges korrupciós érintettség hatással volt a véleményekre, akik korábban szembesültek a jelenséggel, azok nagyobb arányban javasolták a szolgálati viszony megszüntetését. Akik úgy nyilatkoztak, hogy a társadalmi életben a boldogulás legtöbbször korrupcióval érhető el, azok kevésbé súlyos cselekedetnek minősítették a rendőri korrupciót és szankcionálására is enyhébb eszközöket tartanak megfelelőnek.

Feltártam, hogy az állomány elsősorban a rendőri szervezetet körülvevő politikai közeget okolja a társadalomban tapasztalható korrupció elterjedése miatt. A korrupció jelenlétét leginkább a politikai szférában látják, és úgy gondolják, akkor fog csökkenni a korrupció, ha az a vezetők körében is mérséklődik. Úgy vélték, hogy addig nem lehet a jelenséggel szemben hathatósan tenni, amíg ezen a téren nem látják a változást.

A rendőri korrupció látenciájának meglétét a jogsértések kapcsán tényként elfogadva feltártam, hogy a rendőri elkövetésből adódó egyedi jegyek, valamint a rendőrséget körülvevő társadalmi közeg befolyásolja a korrupció látenciájának mértékét.

Vizsgálatom eredményeivel bizonyítottam, hogy a korrupcióról alkotott véleményeket több tényező és körülmény befolyásolja, e jogsértésről alkotott elképzelések, álláspontok figyelembevételével azonos identitású csoportok tárhatóak fel.

A korrupciós cselekedetek közül az állomány az intézkedéstől eltekintést tartotta a legsúlyosabbnak, vagyis azt, mely a rendőri munka során a leginkább jellemző normasértés lehet. A válaszolók véleménye ugyanakkor nem egységes, azt leginkább az életkor és az aktuális szolgálati ág befolyásolta. A fiatalabbak nagyobb mértékben ítélték el, azon szolgálatok tagjai pedig, melyek feladataik ellátása során nem foganatosítanak rendszeresen intézkedéseket, csupán „közepesen korruptnak” minősítették az intézkedéstől eltekintést. Említésre érdemes, hogy a korrupció szempontjából veszélyeztetett közlekedésrendészeti állomány a többi szakterülettől kisebb mértékben ítélte el e magatartást.

A megkérdezett állomány az elé tárt korrupciós jellegű szituációk értékelésekor a rendőri tevékenységhez leginkább köthető „zsebre bírságolást” minősítette a legsúlyosabb korrupciónak. A rendőri munkához kapcsolódó egyéb magatartásokat ettől kisebb mértékben ítélte el. Az értékítéletre kimutatható befolyással van a válaszadók beosztása és a neme. Feltártam, hogy kisebb súlyúnak értékelték a korrupciót azokban az esetekben, amikor az nem ellenszolgáltatásért, hanem családi, vagy egyéb szívességként jelent meg. A szolgálati tevékenységgel összefüggésben elfogadott ajándék és szívesség megítélése terén kimutatható eltérés jelentkezett a válaszok között az életkor és a beosztás szerint.

Kimutattam, hogy a személyes tapasztalat is befolyásoló tényező az állomány esetében a rendőri korrupció megítélésében, ugyanis, akik korábban környezetükben valamilyen formában már találkoztak a jelenséggel, azok számára kevésbé tűnik elítélendő cselekménynek. A válaszok alapján a munkahelyi közegben nagyobb arányban vannak jelen a korrupcióról hallomás útján szerzett ismeretek, mint a megkérdezett civil környezetében.

Kimutatható, hogy a korrupcióval korábban már megkörményezettek jelentős része úgy gondolja, hogy a közvetlen kollégái közül néhányan bocsánatos bűnnek tartják a rendőri korrupciót, és e válaszadók nagyobb arányban tartják elképzelhetőnek azt is, hogy közvetlen kollégájuk jogszerűtlenül pénzt fogadjon el intézkedése kapcsán, mint azok, akiket még nem próbáltak korrupcióba bevonni.

Feltártam, hogy más foglalkozásokhoz viszonyítva a megkérdezett állomány a rendőrséget a kevésbé korruptak közé sorolta, ezzel a polgári lakosság megítélésénél jobb képet feltételez magáról. A vélemények nem egységesek, azt jelentősen befolyásolja az állomány iskolai végzettsége, a vezetői beosztás és az aktuális szolgálati beosztás. A magasabb iskolai végzettségűek, a magasabb szervezeti egységnél dolgozók, és a magasabb vezető beosztásban lévők összességében nagyobb mértékű korrupciót tételeznek fel az állomány soraiban.

Kimutattam, hogy a rendőri korrupcióról alkotott egyéni vélemény formálásában a válaszadók esetében meghatározó az életkor, az iskolai végzettség, az aktuális szolgálati beosztás és szolgálati hely, mégis legmarkánsabban a rendőr által betöltött szolgálati ág és szakszolgálat jellege befolyásolja a korrupcióról kialakult egyéni véleményt. Feltártam, hogy a vezetői szint emelkedésével is változik az, hogy mit gondol egy rendőr a korrupcióról, a vezetők jobban elítélik azt. A legalsó vezetői szinten lévő alosztályvezetői állomány értékítélete viszont több ponton közelebb áll a beosztottak értékrendjéhez, mint magasabb szintű vezetőtársak véleményéhez.

Hipotézisem, miszerint a rendőrök döntő többsége elítéli a korrupciót, attól elhatárolódik, igazolást nyert, - a hipotézisemmel ellentétben viszont - az, hogy az állomány korrupcióról kialakított véleménye nem különbözik jelentősen a civil lakosság értékítéletétől, nem igazolódott. Bizonyítottam, hogy a korrupcióhoz való hozzáállást befolyásoló tényezők kimutathatóak a rendőrök esetében. Közülük a társadalmi közeg erkölcsi szintje és a rendőr egyéni tulajdonságjegyei nagy jelentőséggel bírnak, a rendőri szolgálati ágaknak és az esetleges korábbi érintettségnek viszont ezektől jelentősebb, meghatározó hatása van.

4.3. A RENDŐRI KORRUPCIÓS CSELEKMÉNYEK JELLEMZŐI, TÍPUSAI

Feltételezem, hogy a szolgálati tevékenység során elkövetett rendőri korrupció megvalósulása szakterületenként speciális, az elkövetési magatartások a szolgálati tevékenység jellege alapján tipizálhatóak, viszont a szolgálaton kívüli korrupciós jellegű magatartásokra a szolgálati jelleg, mint elkövetési körülmény nem igaz. (2. számú hipotézis)

A rendőri korrupciós cselekmények szolgálati ágak szerinti legjellemzőbb elkövetési formáinak meghatározását döntően a beosztotti állománnyal szemben jogerősen elmarasztalással zárult büntetőeljárás iratok adatai alapján állítottam össze. Feltételezésem igazolása érdekében a vizsgálatot kizárólag a rendőrségi szolgálati ág vonatkozásában végzem el, a szakszolgálatok, valamint szolgálati formák szerinti további felbontástól eltekintek.

4.3.1. A KÖZRENDVÉDELMI ÉS A KÖZLEKEDÉSRENDESZETI SZOLGÁLATI ÁGAKNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI

Veszélyeztetettség szempontjából első helyen a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti végrehajtói állomány tagjai állnak, mivel szolgálati tevékenységük során rendszeresen állampolgárokkal kerülnek kapcsolatba, és ezzel egy időben közterületi intézkedéseik alkalmával széles körű szankcionálási lehetőséggel rendelkeznek: feljelentést tehetnek, bírságot szabhatnak ki, egyéb joghátrányokat alkalmaznak.

Az ismert esetek vizsgálata alapján – a két szolgálati ág esetében mutatkozó közös elkövetési sajátosságokra figyelemmel – a korrupciós jellegű cselekmények terén a következő szabályszerűségek állapíthatók meg.

- a. Az állomány tagjai leggyakrabban - az esetek közel 20 %-ában - az esti éjszakai órákban követik el a közlekedés résztvevőit érintő normaszegő cselekményeiket, amikor a „semmitől feltűnő” szolgálati jármű fényei és a szankcióval fenyegetőzés oly mértékben sokkoló lehet, hogy az szinte megbénítja az állampolgárt.
- b. A közterületi és a közlekedésrendészeti állomány tagjai saját szolgálati területüket kiválóan ismerve tisztában vannak azokkal a helyszínekkel, melyek a korrupciós cselekmények elkövetése szempontjából számukra kedvezőek. Ilyenek lehetnek a nehezen belátható útszakaszok, kanyarok, sebességkorlátozással védett útvonalak.
- c. Az elkövetés szempontjából kedveltek az olyan helyszínek, ahol az állampolgárok esetenként nem legálisan végzik tevékenységüket: közterületi alkalmi és állandó elárúsító helyek, bazárok, nagybani piacok, építkezések.
- d. Nem ritka, hogy a jogellenes intézkedés helyszínét a rendőr a számára kijelölt szolgálat-ellátási területen kívül választja ki, mely jelentős mértékben megnehezíti, gyakran lehetetlenné is teszi az elkövetők kilétének későbbi megállapítását. A járőrök a szolgálati területükön kívüli, de ahhoz közel eső területekről is megfelelő helyismerettel rendelkeznek ahhoz, hogy a korrupciós cselekmény elkövetéséhez megfelelő helyszínt találjanak.
- e. Intézkedéseik során, a közterületen szolgálatot teljesítő rendőrök előszeretettel élnek vissza rendőri mivoltukkal külföldiekkel szembeni intézkedés során. A külföldi állampolgárok ugyanis nem minden esetben vannak tisztában a hazai jogrenddel, azon helyeken, ahol feltűnésük várható, gyakoriak az ilyen jogsértések (*például kínai és más nemzetiségek által üzemeltetett piacok, külföldi kamionok által átutazásra használt útszakaszok*). Az átutazó külföldiek pedig az országot rövid időn belül

elhagyják, továbbá a magyar nyelvet nem ismerik, mely tényezők csökkentik a rendőr lebukásának veszélyét.

- f. A közrendvédelmi és közlekedésrendészeti állomány tagjai közúti ellenőrzésnél a járművekben, vagy az azokat vezető személyek irataiban tapasztalt hiányosságok esetén az intézkedéstől - ellenszolgáltatás fejében - a helyszínen eltekinthetnek, nem ritka viszont, hogy az intézkedés alá vontak is kezdeményezik a korrupciót.
- g. A feldolgozott esetek alapján visszatérő magatartási forma, amikor a közúti közlekedési balesetek kapcsán hamis, valótlan adatok rögzítésére is sor kerül az állampolgárok számára kedvezőbb biztosítási ügyintézés érdekében. Olyan szintre is „emelkedhet” ez az elkövetési magatartás, hogy biztosítási ügyintézésben jártas szakembertől állandó anyagi ellenszolgáltatásban részesülő rendőr rendszeresen valótlan tartalmú baleseti adatokat rögzít, szélsőséges esetben meg nem történt balesetéről állít ki hamis iratokat.
- h. A járőrök a járőrkerületükbe tartozó szórakozóhelyeken állandó, visszatérő jelleggel megjelennek, ott szolgáltatásokat vesznek igénybe ingyen, vagy kedvezményes áron (*kávé, üdítő ital, étel elfogadása*), cserébe kisebb-nagyobb szívességeket tesznek a tulajdonos kérésére, vagy érdekében.
- i. A szolgálati területükön a járőrök elősegítik a prostitúciós tevékenységet azzal, hogy nem intézkednek a szabálysértőkkel szemben, cserébe leggyakrabban készpénzt, esetenként szexuális szolgáltatást fogadnak el rendszeresen.
- j. Közlekedési baleset helyszínén az intézkedő rendőr a számára rendszeresen fizető autómentő szolgáltató igénybe vételét javasolja, melyet a baleset részesei - egyéb lehetőség hiányában - elfogadnak. A rendőr a korrupciós pénzt kaphatja fix összegben is, vagy a szállítások száma alapján, megrendelésenként előre meghatározott értékben.

4.3.2. A HATÁRRENDESZETI SZOLGÁLATI ÁGNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI

Hazánk schengeni térséghez történő csatlakozását követően a schengeni külső határok szakaszának jelentős mértékű csökkenésével szűkült a határrendészeti korrupciós jellegű tevékenységek színtere. A határok átjárhatósága révén (*a schengeni térségen belüli szabad mozgás joga*) a határrendészeti beosztotti állomány állampolgárokkal szembeni közvetlen intézkedésbe csak a schengeni külső határokon kerül, e területen viszont a határrendészeti szolgálati ág tagjainak korrupciós veszélyeztetettsége jelentősnek mondható. Az országba a szabályok nem teljes betartásával belépő un. harmadik országbeli állampolgárok gyakran

kifejezetten „keresik” a korrumpálható határrendészeti állományba tartozó személyt, mind a kisebb jelentőségű jogsértések, mind a jelentős illegális bevételi forrást jelentő, határokon átnyúló bűnözés esetén *(például ember- és cigarettacsempészet)*.

Értekezésemben a határrendészeti korrupciós intézkedéseket a külső határszakaszon mutatom be, a határrendészeti szolgálati ág által az ország területén végrehajtott mélylési ellenőrzések alatti korrupciós jellegű magatartások a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti szolgálattal hasonló elkövetési magatartást mutatnak. A határrendészeti szolgálati ág tagjai által elkövetett, a schengeni külső határokhöz kapcsolódó korrupciós jellegű cselekmények alapján az elkövetésre vonatkozóan a következő szabályszerűségeket állapítottam meg, illetve gyakori elkövetési magatartásokat tártam fel.

- a. Az útlevélezési szolgálat során, az országba történő be- és kiléptetések alkalmával az állomány közvetlen kapcsolatba kerül az állampolgárokkal. A korrupciós rendőri magatartások az eseti jellegű kisebb szabálytalanságoktól - „alkalmi” eltekintés - a szervezett formában megvalósuló korrupcióig terjedhet.
- b. A feldolgozott iratok alapján leszűrhető, hogy az alkalmi korrupciós magatartások száma a jelentős, kisebb esetszámban jelentkezők a szervezett jellegű elkövetések. Az alkalmi rendőri korrupció az esetek nagy többségében abban nyilvánul meg, hogy a kedvező elbírálás érdekében *(tiltott tárgy behozatala, vagy kivitele, hiányos adattartalmú úti okmányokkal történő belépés, csempészáru behozatala)* a rendőr kisebb értékű tárgyakat kap. Ennek értéke változó, ilyen lehet például egy üveg ital, egy doboz cigaretta, vagy édesség, kisebb összegű *(pár euró)* készpénz. A készpénzt a legtöbb esetben a rendőrnek átadott okmányokba helyezik.
- c. A szervezett jellegű elkövetésnél a rendőr a rendszeresen illegálisan árut csempésző személyekkel állandó, vagy a „szállításokhoz” kötött anyagi ellenszolgáltatásért közreműködik. Gyakori, hogy visszatérő jellegű jogsértés esetén *(tiltott tárgyak országba történő behozatala, embercsempészet)* konkrét, előre megbeszéltek időben, a civil elkövetőkkel állandó jellegű korrupciós kapcsolatban lévő rendőr szolgálati idején zajlik a határátlépés. Ilyenkor fix, előre megbeszéltek „tarifákkal” is történhet a vesztegetés.
- d. Gyakori, hogy a pénz, vagy az egyéb korrupciós előny átadása nem is a határátkelés során történik, annak helyszíne áttevődik máshova. A felek előre, vagy utólag „rendezik” egymás között a pénz, vagy egyéb előny átadását, sőt esetenként nem is a rendőr, hanem hozzá kapcsolódó egyéb személy *(például civil családtag)* van jelen a

pénzátadáskor, hogy a rendőrrre ne terelődhessen a gyanú. Gyakoriak a nyilvános helyszínek is: szórakozóhelyek, kávézók, vagy előre megbeszélte egyéb, lehetőleg nyilvános helyszínek.

- e. A feldolgozott nyomozási iratok alapján nem ritka, hogy a rendőrt megvesztegetni kívánó határátlépő állampolgárok a határátlépés idejét leginkább az éjszakai, vagy a kora hajnali időszakra tervezik, amikor a határátkelő forgalma gyér, ezzel is csökkentve a lebukás veszélyét.
- f. A harmadik országbeli állampolgárok szinte mindent megadnak, megtesznek annak érdekében, hogy a határon átkelhessenek. Ennek tudatában nem ritka jelenség, hogy a határrendészeti szolgálati ág tagjai keresik is az e területekről belépőket, őket nagyon tüzetesen átvizsgálják, és a legkisebb szabálytalanság *(vagy annak gyanúja, esetleg csak feltételezése)* esetén is maguk kezdeményezik a korrupciót. Segítségükre van az a tény, hogy e civil személyek a magyar jogrendszerrel, a magyar nyelvvel nincsenek tisztában, eleve kiszolgáltatott helyzetben vannak.
- g. A határrendészeti szolgálati ág járőrei esetében a szervezett jellegű korrupció - a lezárt nyomozások alapján - leginkább az ember-, illetve illegális áruk *(például cigaretta)* csempészete esetén jelentkezik. Tekintettel a bűnelkövetés jellegére, mely a civil elkövetőktől is több személy szervezett együttműködését igényli, a csempészet gyakran több rendőr összehangolt normaszegő magatartását is megköveteli.
- h. A határrendészeti szolgálati ághoz tartozó rendőrök esetében gyakori magatartás az is, hogy szakmai ismereteiket váltják pénzre *(a szolgálat végrehajtásához nem kapcsolódó rendőri korrupcióról a későbbiekben külön is írok)*. A rendőr a határrendészeti szolgálati ág tevékenységéről pontos ismeretekkel rendelkezik: tudja, hogy milyen formában történik a szolgálat végrehajtása, tudja, hogy melyek a rendszer esetleges gyenge pontjai, hol nincs lefedettsége például a határfigyelő kameráknak, mikor, merre járnak a járőrszolgálatok a határterületen. Ezen ismeretek birtokában a határterületen csempész tevékenységet folytató személyek lebukása a minimálisra csökkenthető, ezért a csempészek *(áru- és embercsempészet)* az információ kiadására alkalmas rendőröket előszeretettel vesztegetik meg.
- i. Egy fokkal magasabb szint a határrendészeti korrupció területén, amikor a rendőr szolgálati eszközt *(például szolgálati rádiót)* tulajdonít el azért, hogy a rádióforgalmazást – akár szolgálati időn kívül is figyelve – minél pontosabb segítséget tudjon nyújtani a jogsértő személyeknek. Olyan eset is előfordult, hogy a határrendész

a közreműködés érdekében szolgálati időn kívül szolgálati egyenruhában jelent meg a jogsértés helyszínén, így tartva távol kollégáit a helyszíntől.

4.3.3. A KÖZRENDVÉDELMI, A KÖZLEKEDÉSRENDÉSZETI ÉS A HATÁRRENDÉSZETI SZOLGÁLATI ÁGAKNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK KÖZÖS JELLEMZŐI

A közterületi és a határrendészeti intézkedés során leggyakrabban alkalmazott pénz átadás-átvételi forma, amikor az intézkedés alá vont állampolgár a kért korrupciós összeget a rendőrnek ellenőrzés céljából átadott iratokban helyezi el. Az átvett iratokat a rendőr – azok ellenőrzését színlelve – a szolgálati járműbe beülve, határrendészeti szolgálatnál a fülkébe belépve tekinti meg, ezáltal cselekménye rejtve marad. A pénzt az iratokból kivéve, ugyancsak a legális rendőri tevékenység látszatát keltve adja vissza a dokumentumokat az intézkedés alá vontnak. Ezen elkövetési magatartásnál elengedhetetlen az intézkedő rendőrök közti – a korábbiakban említett – konspiratív együttműködés.

A korrupciós cselekmények során megszerzett pénzt a rendőrök a lehető legrövidebb ideig tartják maguknál, a nagyobb címleteket felváltják, a külföldi fizetőeszközt a velük ebből a célból kapcsolatban lévő személyeknél (*például benzinkutakon*) felváltják.

Előfordul, hogy a korrupciós pénzt a szolgálatban lévő járőrtársukra bízzák, mely csökkenti az esetleges azonnal számonkérés esetén a lebukást. Esetenként a közterületi állomány tagjai a saját, vagy rokonuk, ismerősük címére megcímezett borítékokat tartanak maguknál, abba az illegálisan szerzett pénzt a lehető legrövidebb időn belül elhelyezik és a legközelebbi postaládába dobják.

Esetleges tetten érés esetén - végszükségből - a rendőrök a náluk lévő korrupciós pénzt a földre dobják, beletapossák a sárba, vagy egyéb módon semmisítik meg (*például csatornába, lefolyóba dobják, szélsőséges esetben megeszik*).

4.3.4. A BŰNÜGYI SZOLGÁLATI ÁGAKNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI

A szolgálati ág beosztottai - nyomozók, vizsgálók - olyan kapcsolatba kerülnek tevékenységük során az állampolgárokkal, ahol az ügyben eljáró előadóként nagyfokú mérlegelési lehetőségük van. Ezen túlmenően a bűnügyi állomány tevékenysége során rendszeresen bűnelkövetőkkel, bűnözői csoportokkal kerül kapcsolatba, ezek a bűnelkövetők visszatérő jelleggel is felbukkanhatnak. A bűnözői körök előszeretettel létesítenek elvtelen kapcsolatot rendőri dolgozókkal, legtöbbször a bűnügyi állományt keresik meg. E kapcsolat kialakításához táptalaj lehet a korábbi eljárások során kialakult ismeretség, melyek az

eljárások befejeztével is fennmaradhatnak akár a rendőr, akár az állampolgárok kezdeményezéséből.

A nagyobb jelentőségű, vagy kiemelt tárgyi súlyú büntetőeljárások során az állampolgárok részéről különösen jelentős a korrupciós cselekmény kezdeményezési szándéka, az ügy jelentőségével a rendőr befolyásolására, megvesztegetésére szánt összeg, vagy juttatás értéke is emelkedik.

A bűnügyi szolgálati ág esetében jelentkező leggyakoribb korrupciós jellegű magatartások a következőkben foglalhatóak össze.

- a. A feldolgozott esetek alapján visszatérő magatartás, hogy pénzbeli, vagy egyéb juttatásokért a vizsgáló, a nyomozó az általa folytatott eljárásokban be tud avatkozni az ügyek menetébe, az eljárás során a gyanúsított részére többletjogokat tud biztosítani.
- b. Jogtalan ellenszolgáltatásért cserébe az eljárások során rendelkezésre álló adatokat, bizonyítékokat szabadon, vagy meghatározott szempontok szerint értékelheti a vizsgáló, mellyel például a gyanúsított kedvezőbb elbírálásra számíthat. A vizsgálónak saját hatáskörében lehetősége van a nyomozások bizonyos keretek között történő lassítására, gyorsítására is.
- c. Fogvatartott gyanúsított esetében alkalmi, vagy állandó előnyöket, kedvezményeket tud biztosítani az eljáró nyomozó, vizsgáló, mely például a több látogatási lehetőség, több csomag, levél, vagy az elhelyezés körülményeiben jelenik meg.
- d. A vizsgáló esetenként a fogvatartott gyanúsított szabadlábba helyezését is aktívan közre tud működni azzal, ha nem értékkel bizonyos eljárási adatokat, azokat leplezi, vagy megváltoztatja, esetleg kreálja.
- e. A nyomozás adatainak, bűnügyi információinak ellenszolgáltatásért történő kiszolgáltatása is megtörténhet konkrét ügyekben ellenérdekelt fél részére ellenszolgáltatásért, mellyel a gyanúsított - védője révén - pontos és hatékony védekezési taktikát tud felépíteni. E magatartás - a lezárt eljárási adatok alapján - ritkán szervezett bűnözői körökhöz kapcsolódóan is megjelenik.
- f. Rendőrségi nyilvántartási adatokhoz meglévő jogosultságai alapján a bűnügyes rendőr körözési-, gépjármű- és személyi nyilvántartásokból adatokat tud kiszolgáltatni arra illetéktelen személyeknek.
- g. A vizsgáló a teljes nyomozati iratok ismeretében megfelelő kihallgatási taktika alkalmazásával befolyásolni tudja az eljárás résztvevőit, például a tanúkat abba, hogy mely tényeket emeljék ki nyilatkozataikban, melyeket hallgassák el a gyanúsított

érdekeinek megfelelően. A megvizsgált nyomozási iratok szerint e magatartások közel harmadánál a rendőr lép fel kezdeményezőként.

- h. Vagyon elleni bűncselekményeknél az állampolgárok a gyorsabb biztosítási ügyintézés érdekében keresik fel a bűnügyes rendőrt, aki számára felajánlott jogtalan előnyért közre tud működni a nyomozásokat lezáró véghatározatok mielőbbi, soron kívüli kiadásában.
- i. A bűnügyi területen dolgozó rendőr a számára rendszeresen fizető szakemberek elérhetőségét a vele eljárási kapcsolatba kerülő sértettnek ajánlja, őket szinte rábeszéli az adott szolgáltatás igénybevételére (*lakás-, vagy üzletbetörés esetén lakatos és biztonságtechnikai szakembert, gépjárműfeltörés esetén autómentő és autószerelő szakembert, stb.*).
- j. Az eljárási adatok alapján visszatérő elkövetési módszer, amikor a bűnügyi nyomozó, vizsgáló rendőr az általa folytatott eljárásokba ismerősök, barátok, rokonok érdekében, azok kérésére érdemi beavatkozást hajt végre annak érdekében, hogy az ügyben érintettek kedvezőbb elbírálásban részesüljenek. Ezen esetekben a rendőrnek biztosított jogtalan előny csak nagyon ritkán anyagi jellegű, gyakran kizárólag a baráti, családi kötelékre tekintettel lesz korrump a rendőr.

A korrupciós előny a nyomozásokban eljáró bűnügyi állomány esetében is elsősorban készpénzben valósul meg, gyakori a havi, vagy heti rendszerességű, állandó összeg elfogadása olyan esetekben, amikor a rendőr folyamatosan adatokat, információkat szolgáltat ki. A korábban említett áttételes korrupciós ellenszolgáltatási formák ennél a szolgálati ágnál is megfigyelhetőek. Tekintettel viszont arra, hogy a bűnügyi szakterületen dolgozó rendőr a vele korrupciós kapcsolatba kerülő személyekkel – a nyomozások, eljárások hosszabb időtartamára tekintettel – több alkalommal is találkozik, ezáltal a szorosabb kapcsolata révén hosszabb távú korrupciós ellenszolgáltatásban részesülhet (*például kedvezményes szolgáltatások és vásárlások, lehetőségek igénybe vétele*).

4.3.5. AZ IGAZGATÁSRENDESZETI SZOLGÁLATI ÁGNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI

Az igazgatásrendészeti szolgálati ág beosztotti állományban lévő tagjai különböző hatósági engedélyezési eljárások, a külföldiekkel kapcsolatos ügyintézés, valamint szabálysértési ügyek révén kerülnek hivatalos kapcsolatba állampolgárokkal. Az engedélyezési tevékenységük gyakran generálja a korrupciós jellegű magatartásoknak. Az állampolgárok

elsősorban az ügyintézés gyorsaságáért képesek és hajlandóak plusz anyagi ellenszolgáltatást nyújtani.

A legjellemzőbb és leggyakoribb elkövetési magatartások a következőkben foglalhatóak össze:

- a. A nyomozati iratok alapján a leggyakoribb magatartások azok, amikor az igazgatásrendészeti engedélyezési ügyekben az ügyintéző a korrupcióban résztvevő ügyfél érdekében soron kívül el tud járni engedélyek, jogosultságok kiállítása, elkészítése céljából.
- b. Hiányos feltételek fennállása, vagy az engedély kiállítását tiltó feltétel megléte esetén az igazgatásrendészeti ügyintéző közreműködhet az engedély kiállításában a felmerülő adathiány eltitkolásával egyidejűleg.
- c. Jogkörükben eljárva az ügyintézők fegyvertartási és egyéb engedélyek kiadását is meg tudják oldani arra jogosulatlan személyek esetében is ellenszolgáltatásért, vagy eseti jelleggel soron kívüli ügyintézést végeznek. Gyakori a vadász- és lőfegyverek engedélyezési eljárásának gyorsítása, illetve az engedélyek kiadása feltételhiányos kérelmek esetén.
- d. A külföldi állampolgárokkal szembeni igazgatásrendészeti ügyintézés ellenszolgáltatás fejében az ügyeket a rendőr meggyorsíthatja, arra jogosulatlanok részére dokumentumokat állíthat ki.
- e. Szabálysértési eljárások esetében a szabálysértési előadó - mérlegelési jogkörében eljárva - a kiszabásra kerülő összeget a vele szemben korrupciós kapcsolatba lépő személy érdekében csökkenteni tudja, vagy mellőzi a szankció alkalmazását.

Az igazgatásrendészeti szolgálati ág esetében a kedvezőbb ügyintézés reményében felajánlott és elfogadott korrupciós „eszköz” nem elsősorban készpénz formájában jelennek meg, lényegesen gyakoribbak a kisebb-nagyobb ajándéktárgyak. Ezek értéke esetenként csekély, általában csak jelképesnek mondható, a korrupció révén elérni kívánt előny megszerzésére viszont így is elegendő. A készpénz, mint korrupciós eszköz leginkább a szabálysértési eljárások esetében jelentkezik.

4.3.6. A SZEMÉLY- ÉS OBJEKTUMVÉDELMI SZOLGÁLATI ÁGNÁL SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐK KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK JELLEMZŐI

A szolgálati ághoz tartozó rendőrök – szolgálati feladat jellegéből adódóan – munkájukról, konkrét tevékenységükről még a közvetlen ismerősi, vagy lakókörnyezetükben sem

beszélnek, kevesen tudják, hogy milyen szolgálati feladatot végeznek. A tevékenység további jellemzője még, hogy a rendőr munkája során nem kerül intézkedési viszonyba állampolgárokkal, ezért e szolgálati ágban a legkisebb az a „mozgástér”, ahol a rendőr korrupciós jellegű magatartást tanúsíthat.

A személy- és objektumvédelmi tevékenységgel foglalkozó rendőr esetében a leggyakoribb elkövetési forma az, amikor a védett személyekkel meglévő valós, vagy feltételezett ismeretségre hivatkozással, azt kvázi felajánlva jut előnyökhöz, melyek lehetnek anyagi, vagy egzisztenciális jellegűek.

A személy- és objektumvédelmi szolgálati ág tagjai által megvalósított leggyakoribb korrupciós jellegű magatartások a következők.

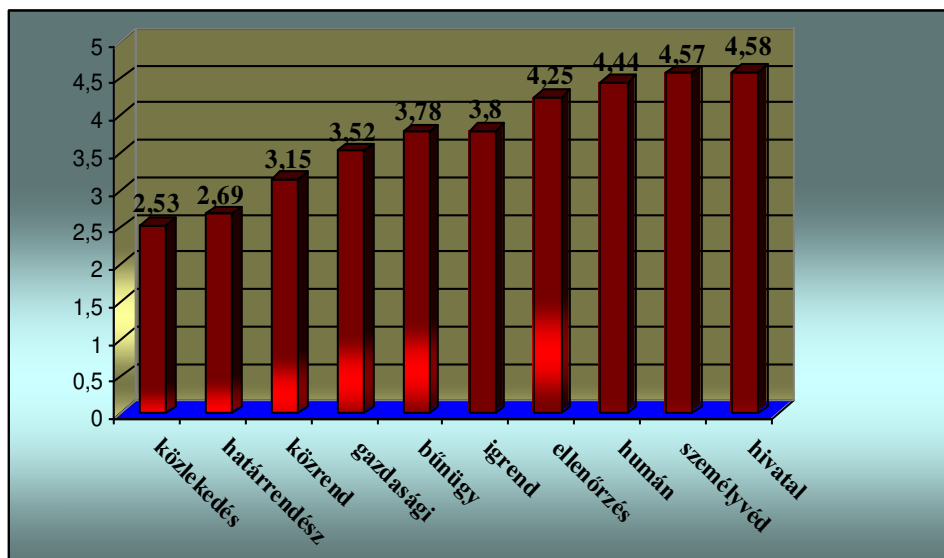
- a. A védett személlyel meglévő, vagy feltételezett ismeretségre hivatkozással a rendőr ellenszolgáltatásért ajánlkozik arra, hogy hivatalos ügyeket el tud intézni, rendőrségi eljárásokat gyorsítani tud, az ügymenet „kiskapuit” kihasználva azok menetébe be tud avatkozni.
- b. A korrupció olyan formában is megvalósulhat, hogy előnyök megszerzése céljából az állampolgárok keresik fel a rendőrt, ismeretségi körének „igénybe vétele” céljából részére pénzt, vagy egyéb kedvezményeket adnak azért, hogy rendőrségi ügyekben, eljárásokban, vagy azok kapcsán intézkedjen.
- c. A szolgálati ághoz tartozó rendőrök korrupciós cselekményekben való részvétele és érintettsége - tekintettel a szolgálati feladat jellegére - több esetben átfedést mutat a szolgálaton kívüli, a konkrét szolgálati ághoz nem kapcsolható korrupciós cselekményekkel.

4.3.7. A KÜLÖNBÖZŐ SZOLGÁLATI ÁGAK ÁLLOMÁNYA KORRUPCIÓS MAGATARTÁSAINAK TOVÁBBI JELLEMZŐI

Összefoglalva kijelenthető, hogy a megvizsgált nyomozati és eljárási iratok feldolgozása alapján kimutatható, hogy a rendőri korrupció megvalósulása jelentős mértékben függ attól, hogy annak elkövetéséhez a szolgálati tevékenység milyen lehetőségeket teremt. Természetesen a szakterületekre jellemző magatartások között átfedés is lehet, vagyis az általam felvázolt elkövetési módok nem merev elkövetési formák, azok módosulhatnak, az viszont kijelenthető, hogy a szakterületi adottságok erősen jelen vannak az elkövetés színtereinek megteremtésében.

A rendőri korrupció megvalósulási különbözőségeinek értékeléséhez empirikus kutatásom keretében felmértem, hogy az állomány milyen mértékben tartja korrupcióval fertőzöttnek a rendőrségi szolgálati ágakat és szakszolgálatokat, véleményük egybevág, vagy ellentétes az erre vonatkozó kutatási és statisztikai adatokkal. Ennek érdekében a rendőrségi szolgálati ágakat és szakszolgálatokat kellett a válaszadóknak osztályoznia oly módon, hogy azokra mennyire jellemző a korrupció.²¹⁷

19. számú ábra: A szolgálati ágak és szakszolgálatok feltételezett korrupciós fertőzöttségének jelölési átlaga

A leginkább korruptnak tartott szakterületek a közlekedés- és határrendészet, valamint a közrendvédelmi. Kijelenthető, hogy a válaszadók véleménye egybecseng a korrupciót kutató szakirodalom megállapításaival, valamint a széles körben elterjedt vélekedéssel, miszerint e szakterületek tagjai körében legmagasabb a korrupció. A kutatásom keretében elemzett – a későbbiekben bemutatásra kerülő – korrupciós statisztikai adatok szintén igazolták a szakterületek érintettségére vonatkozó fenti véleményeket.

Arra vonatkozóan viszont nem lehet egyértelmű kijelentést tenni, hogy a válaszadói véleményt a korrupcióról hallottak, előfeltételezések, vagy a rendőri munka során szerzett konkrét tapasztalatok alakították ki leginkább.

²¹⁷ A kérdésre Likert-skála alkalmazásával kértem választ (1 = leginkább jellemző; 5 = legkevésbé jellemző)

A média (*írott és elektronikus egyaránt*) rendszeresen tudósít ugyanis olyan korrupciós hírekről, melyeket döntően a közterületen szolgálatot teljesítő állomány tagjai követnek el. Egy „átlagrendőr” a családi, baráti környezet elmondása alapján is rendszeresen szerezhethet tudomást olyan korrupciós jellegű rendőri magatartásokról, melyeket közterületen valósítanak meg, mivel az állampolgárok is legtöbbször a velük szemben az utakon, utcákon intézkedő egyenruhás rendőrök révén kerülnek kapcsolatba leginkább a szervezettel, így következésképpen az esetleges rendőri korrupció is ezen a szinten jelentkezik esetükben. E jelzett tényezők és körülmények összessége jelentős mértékben erősíthette a válaszadókat a véleményük kialakításában.

Lényegi különbség mutatkozik ugyanakkor a szakirodalmi és statisztikai adatok, valamint az állomány véleménye esetében a gazdasági szakterület megítélésében, mivel a negyedik helyre ez a szakszolgálat került. Feltehetően jelentősebb szerepet játszott az állomány szakterületről kialakított véleményében az a körülmény, hogy a gazdasági terület kétes, vagy kétesnek vélt „üzelméről” általában – a médiában, a sajtóban – hallottak, mint a konkrét rendőrségi gazdasági terület esetleges esetei, mivel egy rendőr általában nem is nagyon ismeri, hogy konkrétan mivel is foglalkozik a szakterület.

Gyanítható, hogy az állomány véleménye abból a feltételezésből is adódhat, miszerint a szakterület pénzzel, illetve általában anyagi eszközökkel dolgozik, és ez önmagában is elégséges lehet a korrupció gyanújának felmerüléséhez annak ellenére, hogy a szakterület sem a statisztika, sem a szakirodalmi előzmények alapján nem tartozik a rendőri korrupcióban érintettek közé. Külön is említésre érdemes, hogy az állomány az ellenőrzési szakszolgálatot - mely a szakterületek közül leginkább „hivatott” a jogsértések, ezáltal a korrupció elleni tevékenység végzésére - csupán a középmezőny végére helyezte a korrupciós rangsorban.

A legkevésbé korrump megítélést a személy- és objektumvédelmi szolgálat, valamint hivatali szakszolgálat tagjai kapták.

32. számú táblázat: A szolgálati ágakat és szakszolgálatokat milyen mértékben tartják korruptnak? A válaszok megoszlása

Szolgálati ágak		Milyen mértékben jellemző a korrupció? (fő)						Össz (fő)
		Leginkább jellemző	Többnyire jellemző	Közepesen jellemző	Kismérték -ben jell.	Legkevésbé jellemző	Nem válaszolt	
1.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	72	51	51	40	21	3	238
2.	határrendészeti szolgálati ág	61	46	61	43	24	3	238
3.	közrendvédelmi szolgálati ág	20	41	91	56	26	4	238
4.	gazdasági szakszolgálat	19	31	55	63	67	3	238
5.	bűnügyi szolgálati ág	7	15	60	84	68	4	238
6.	humánigazgatási szakszolgálat	4	2	22	58	148	4	238
7.	igazgatásrendészeti szolgálati ág	3	24	55	77	72	7	238
8.	ellenőrzési szakszolgálat	2	9	35	65	124	3	238
9.	személy- és objektumvédelmi szolgálati ág	1	2	14	52	165	4	238
10.	hivatali szakszolgálat	1	2	16	52	164	3	238

Az első három helyre a közterületi szolgálatok kerültek a korrupció mértéke szerinti rangsorban. Ezzel együtt említést érdemel, hogy a közrendvédelmi szolgálati ág esetében a válaszolók 38 %-a (91 fő) úgy gondolta, hogy e szakterület tagjaira csak közepes mértékben jellemző a korrupció. Megjegyzendő, hogy a 91 fő negyede, épp a közrendvédelmi területhez tartozik, azaz saját magukat minősítették.

Az eredmények szerint a beosztottak valamennyi rendőri szakterület esetében némileg alacsonyabb mértékűnek tartják a korrupciót, mint a vezetők, vagyis a beosztás véleményformáló szerepe kimutatható.

Az adatok további értékelése rámutat, hogy a válaszolók között a közlekedésrendészeti állomány megítélése a legegységesebb, mivel minden beosztásban a megkérdezettek közel egyharmada a leginkább korrupciós kategóriát jelölte az esetükben, további 20 % a „többnyire jellemző” választ adta. Az ellenőrzési, valamint a személy- és objektumvédelmi szakterület megítélése hasonlóan egységes a beosztottak és a különböző szintű vezetőknél, ám itt abban, hogy „legkevésbé jellemző” a korrupció (az ellenőrzési szakterületen a válaszolók több mint fele szerint, a személy- és objektumvédelmi szakterületen a válaszolók több mint kétharmada szerint).

A gazdasági szakszolgálatot a beosztottak és az alsóbb szintű vezetők azonosan értékelik, 39-40% közepesen, vagy nagyobb mértékben tartja korruptnak, viszont a közép és felsővezetőknek már csaknem 70 %-a szerint azok.

Megvizsgáltam az állomány önértékelését is, vagyis, hogy saját szakterületükön milyen mértékűnek ítélik a korrupciót. A közrendvédelmi és a határrendészeti terület tagjai döntően közepesnek értékelték szakterületüket (*a válaszadók 45, illetve 47 %-a*), a bűnügyi szolgálati ág tagjai magukat kismértékben jelölték érintettnek a rendőri korrupcióban (*40 % tett erre jelölést*). Fontos megjegyezni viszont, hogy a többi szakterület csupán a legkevésbé érintettnek vélte magát a korrupcióban, köztük a jelenségben fokozottan érintett közlekedésrendészeti szakterület is.

4.3.8. A SZOLGÁLATON KÍVÜLI, KONKRÉT SZOLGÁLATI ÁGHOZ NEM KÖTHETŐ RENDŐRI KORRUPCIÓS MAGATARTÁSOK JELLEMZŐI

A rendőri állomány egyes tagjai a magánélet területén is megpróbálnak a hivatásukból adódó lehetőségeikkel visszaélni. Részben a véletlenek, részben szándékuk alapján kerülnek kapcsolatba olyan személyekkel, akiknek kisebb-nagyobb (*pénzbeli vagy egyéb*) juttatások és előnyök elfogadásáért rendőri mivoltukból adódóan ellenszolgáltatást nyújtanak.

A szolgálaton kívüli rendőri korrupció esetében tipizálhatóak legkevésbé az elkövetési magatartások, mivel ebben az esetben az úgymond „mindent lehet és az ellenkezőjét is” elv érvényesül. Ennek ellenére, a megvizsgált nyomozati adatok alapján kirajzolható néhány vonulat.

- a. A szolgálaton kívüli korrupció esetén a rendőr a szolgálatról meglévő, a szervezet feladatához, tevékenységi köréhez kapcsolódó általános ismereteit „bocsátja áruba” ellenszolgáltatásért polgári személyeknek. Ebben az esetben a rendőr a jól értesült, mindent elintézni tudó személy benyomását kelti, ez az attitűd alapozza meg jogsértő magatartását.
- b. Szórakozó helyeken a szolgálaton kívüli rendőrök ellenszolgáltatásért védelmi-jellegű tevékenységet folytathatnak rendszeresen, vagy eseti jelleggel. A rendőrt „alkalmazó” személyek részére előnyös, ha egy hivatalos személy van jelen az üzletükben, a rendőr ellenszolgáltatásként a pénzen kívül egyéb kedvezményeket is kaphat: ingyenes fogyasztás, prostitúciós tevékenységet folytató helyeken szexuális szolgáltatás ingyenes igénybe vétele.

- c. Szolgálaton kívüli rendőrök a szolgálati jelleg felhasználásával, vagy arra történő utalással gyakran működnek közre ellenszolgáltatásért valós, vagy vélt tartozások behajtása, elszámolása érdekében, üzleti vitákban.
- d. Gépjármű kereskedelemmel foglalkozó cégek részére a velük korrupciós szövetséget kötő rendőr nyilvántartási adatokat szolgáltatathat ki, közreműködhet a járművekkel kapcsolatos igazgatásrendészeti tevékenységben.
- e. A szolgálati tevékenység révén jogszerűen elérhető rendőrségi adattárakból, nyilvántartásokból ellenszolgáltatásért arra illetéktelen személyek részére információk, adatok kiadása. Az adatok lekérése történhet baráti, családi szívességgként is, vagy a szolgálati tevékenységhez nem kapcsolódó saját célra.
- f. Ellenszolgáltatás fejében a rendőr alkalmi, vagy állandó segítséget nyújthat rendőrségi eljárásokban, esetleg ügyvédi-, magánnyomozói irodákkal állandó ilyen jellegű kapcsolatot építhet ki.
- g. Rendőri jelleg felhasználásával szolgálaton kívül a rendőr bűncselekményekben aktívan részt vehet. Jelenléte azáltal csökkenti a lebukás veszélyét, hogy a bűncselekményt elkövetőkkel szembeni jogszerű rendőri intézkedés esetén a korrumpált rendőr - felfedve rendőri mivoltát - az intézkedést meggátolhatja.
- h. Szolgálaton kívüli rendőr ellenszolgáltatásért őrző-védő tevékenységet végző vállalkozásokban tevékenykedik olyan módon, hogy konfliktus esetén rendőri mivoltát felhasználva kezd intézkedést.
- i. Esetenként a szolgálati igazolvány, szolgálati okmányok, iratok és eszközök pénzért történő eladása is megtörténhet polgári személyek részére.
- j. Szolgálaton kívül a rendőr jómódú személyekkel anyagi ellenszolgáltatáson alapuló viszonyt létesít és tart fenn előnyök biztosítása, vagy információk kiadása érdekében.
- k. Olyan tendencia is megfigyelhető napjainkban, hogy a bűnözői életmódot folytató személy, vagy közösség keresi meg a rendőrt és ajánlkozik ismerősöknek, barátoknak, szándékosan keresik a kapcsolatot az arra alkalmas rendőrökkel. Eleinte kisebb „szívességek” kérése történik csak ellenszolgáltatásért, majd amennyiben a rendőr ebben partner, akkor „nagyobb tételekben” is próbálkoznak vele.
- l. A rendőri állomány egy része is - sajnálatos módon - kifejezetten keresi a kapcsolatot a jómódú, un. pénzes állampolgárokkal, akiknek ellenszolgáltatás fejében ajánlkozik arra, hogy rendőri tevékenységéből adódó visszaéléseket tud és hajlandó elkövetni.

A kutatás keretében értékelt ügyek adatai azt jelzik, hogy a szolgálaton kívüli, vagyis a napi szolgálati tevékenységhez közvetlenül nem kapcsolható korrupció elkövetése a rendőr aktuális szolgálai szakterületétől függetlenül valósul meg, így az elkövetés módja, valamint a szolgálat jellege, és az elkövetési körülmények között nem mutatható ki összefüggés. Ezen esetekben a rendőr a számára a szolgálati jogviszony kapcsán biztosított legális lehetőségekkel él vissza, függetlenül attól, hogy konkrétan mely szakterületen teljesít szolgálatot.

A szolgálaton kívüli rendőri korrupciós magatartások megvalósulhatnak eseti jelleggel, vagy a korrupcióban résztvevő polgári személyekkel fenntartott állandó kapcsolat révén is. Erre a kétféle elkövetési körülményre tekintettel a korrupt rendőr részére biztosított jogtalan ellenszolgáltatások a legszélesebb skálán mozoghatnak, erre vonatkozóan nem lehet a feltárt eljárási adatok és a szakmai tapasztalatok alapján szabályszerűséget megállapítani. Az viszont kijelenthető, hogy a szolgálati tevékenységhez nem kapcsolódó rendőri korrupció esetében is a készpénz meghatározó ellenszolgáltatásként.

4.3.9. A RENDŐRI KORRUPCIÓS MAGATARTÁSOK KÖZÖS VONÁSAI

A jogtalan előny szakterületenként is, valamint a szolgálaton kívüli korrupciónál is számtalan formában és mértékben van jelen. Leszögezhető, hogy a rendőri korrupcióban nem minden esetben konkrét, materializált jogtalan előny jelenik meg, hanem tágabban, egyéb módon és formában történhet meg az ellentételezése.

Kimutatható, hogy a polgári személy esetében a rendőri korrupciós cselekményeknél az anyagi haszon adásának, illetve elfogadásának legfőbb mozgatórugója, hogy magát a rendőri intézkedés alól részben, vagy teljesen kivonja, illetve az őt érintő legálisan alkalmazott szankció mértékét csökkentse, ügyének intézését számára kedvező irányba befolyásolja. A megvesztegetett rendőrnek a korrupciós magatartás során alapvető érdeke az anyagi, vagy anyagi jellegű előny, vagy haszon megszerzése.

Mivel a cselekményt részben a rendőrnek az erre való hajlama, erkölcsi és normavilágából adódó késztetése határozza meg, ezért nem befolyásolja az elkövetés gyakoriságát az, hogy hónap eleje, vagy vége van. Ebből következően kijelenthető, hogy a rendőri korrupció esetében nem feltétlen megélhetési tevékenységről, hanem „kizárólag” anyagi haszonszerzésre irányuló illegális törekvésről van szó. A rendőr korrupcióra irányuló hajlamát, esetlegesen meglévő belső késztetését felerősítheti az a tény, hogy maguk az

állampolgárok is általában tisztában vannak egy-egy rendőri intézkedés során a korrupció érdekében teendővel, valamint a „tarifákkal” is. Rendőri intézkedés alatt nem kizárólag a köznyelv által „utcai” rendőri intézkedésnek nevezett tevékenységet értem, hanem minden olyan rendőri szolgálati tevékenységet - szolgálati ágaktól függetlenül - ahol az állomány munkája révén állampolgárokkal kerül kapcsolatba.

A korrupciót kezdeményező polgári személy (*aktív vesztegető*) általában valamilyen vagyoni, anyagi értékkel (*készpénz, ajándék, kedvezményes vásárlási lehetőségek, stb.*) vesz részt a cselekményben. Ennek nagysága, értéke bizonyos „befektetésként” szerepel a magatartás során, mely mindig arányban van a korrupció révén kért, vagy kapott lehetőséggel. Nagyobb horderejű korrupció esetén a „befektetés” is nagyobb értékű. Ezen túlmenően ez a bizonyos korrupcióba bevitt érték nagysága minden esetben a két fél között - kimondva, vagy kimondatlan - létrejött megállapodás eredménye is, de annak tényleges nagyságát alapvetően a korrupciót kezdeményező személy érdeke és igénye, valamint aktuális anyagi lehetősége határozza meg.

A korrupciós cselekmény konkrét esetbeli „beárzását” az is jelentősen befolyásolja, hogy a rendőri intézkedést megalapozó állampolgári jogsértéshez minden esetben tartozik egy legális büntetési tétel. Ez az anyagi vonzat, a büntetés mértéke, vagyis a korrupciómentes tevékenység esetén jelentkező legális bírság, vagy szankció összege is hatással van arra, hogy az aktívan vesztegető állampolgár mekkora összeget áldoz a rendőr megvesztegetésére. Álláspontom szerint nem jelenthető ki határozottan, hogy a legális szankciókhoz rendelt pénzbüntetések, pénzbírságok összegének emelése a korrupcióra minden szempontból csökkenő hatást gyakorolna. A büntetési tételek emelése révén ugyanis sokaknak „nem érné” meg a kiszabott bírságok befizetése, vagy az lehetetlen lenne számukra, mivel nem tudnának akkora összegeket erre áldozni, és e körülmény önmagában is generálója lehet a korrupció állampolgári kezdeményezésének. A legális büntetéstől történő eltekintés esetében a rendőri korrupcióra áldozott anyagiak összecszerűségükben minden esetben alacsonyabbak ugyan a kiszabható bírságok összegétől, de a nagyobb összegű legális büntetéstől történő eltekintés nagyobb összegű korrupciós pénzzel váltható csak ki. Feltételezhető ezek alapján, hogy a korrupciós esetek számának – esetleges – változatlansága mellett éppen a nagyobb összegű legális büntetési tételek „emelnék meg” egy-egy korrupciós magatartás árát, a korrupciós pénzként megjelenő összeg nagyságának emelkedése következtében a bűncselekmény tárgyi súlya is jelentősebb lenne. A legális szankciók értékének emelése és a rendőri korrupciós

esetek számának csökkenése között kizárólag olyan - áttételes - összefüggés feltételezhető, hogy a nagyobb büntetéstől való „félelem” a jogkövetés irányába terel, és a kevesebb állampolgári jogsértés eleve kisebb számú korrupciós szituációt teremthet. A leírtak leginkább a közterületi és elsősorban a közlekedéssel kapcsolatos korrupciós esetekre vonatkoztathatóak.

A korrupciós cselekmény másik résztvevője – passzív vesztegető – a számára munkája, tevékenysége, hivatali vagy egyéb helyzete révén, legálisan meglévő lehetőségének „áruba bocsátásával” vesz részt a jogellenes magatartásban. A számára biztosított lehetőségek elvtelen, anyagi javak ellenében történő átadásával valósítja meg a korrupciós cselekményt.

A leírtak alapján a korrupciós cselekmények kapcsán mindkét fél végez egy bizonyos beárazást, vagyis felméri, hogy mekkora az a kockázat, ami még megéri a jogsértés véghezvitelét. Ez a beárazás anyagi és erkölcsi téren is megtörténik, vagyis a résztvevők tudják, hogy mit visznek be az üzletbe, és meddig érdemes „elmenni” a lebukás veszélye nélkül. Amennyiben a cselekmény bármely – anyagi, vagy erkölcsi – bekerülése eléri a már nem vállalható, vagy hasznot nem hozó mértéket, akkor a korrupciós cselekménytől történő elállás következik be. Az elálláshoz vezető okok mértékére, szintjére vonatkozóan sem az egyénekre bontva, sem bűncselekmény típusonként nem alakítható ki semmilyen szabályossági, vagy megismerési módszer és ez a körülmény önmagában is jelentős mértékben növeli a jelenség látenciájának mértékét.

A jelzett elkövetési jellemzők, megvalósulási körülmények és tulajdonságok mind a szolgálattal összefüggésben, mind a szolgálaton kívül megvalósuló korrupciós magatartások esetében jelen vannak.

4.3.10. ÖSSZEGZÉS

Korrupciós bűncselekmény miatt indult, jogerősen elmarasztalással lezárt nyomozások adatai alapján igazoltam, hogy a rendőri korrupció a szervezet szakterületi megoszlása alapján, eltérő helyen és formában, de szakterületenként speciálisan valósul meg. A szolgálati ágak és szakszolgálatok vonatkozásában tipikus, kizárólag az adott területre jellemző elkövetési formákat tártam fel.

A megvizsgált eljárási iratok adatainak elemzése alapján feltérképeztem a rendőri korrupcióban leginkább veszélyeztetett közterületi szolgálati ágaknál előforduló korrupció legjellemzőbb vonásait, mely jogsértések általában eseti jelleggel valósulnak meg. Fellelhetők

viszont a szervezett elkövetési formák is valamennyi közterületi ág esetében. A bűnügyi szakterületnél a konkrét nyomozások, bűnügyi vizsgálatok teremtik meg a rendőri korrupció speciális színtereit. Meghatároztam, hogy az igazgatásrendészeti szolgálati ág tagjainak korrupciójára a különböző engedélyezési eljárások teremtik meg e normaszegés egyedi feltételeit. Kisebb számban fordult elő, de kimutathatóak a személy- és objektumvédelmi szakterületre jellemző speciális színterek.

A rendőri korrupció szakterületi értékelését empirikus felmérésem eredményei alapján is elvégeztem. Vizsgálatom igazolta a szakirodalmi adatokat, miszerint a közterületen szolgálatot ellátó szolgálati ágak a leginkább veszélyeztetettek a magatartásban. Feltártam továbbá, hogy az állomány véleménye szerint a gazdasági szakterület is fokozottan érintett lehet a rendőri korrupcióban. E tényt korábbi kutatási adatok nem támasztják alá. Az adatok rávilágítottak továbbá arra is, hogy a beosztottak valamennyi szakterület esetében alacsonyabb mértékűnek tartják a korrupciót, mint a vezetők.

Ezen túlmenően értékeltem a szolgálati tevékenységen kívüli rendőri korrupciós eseteket. Kimutattam, hogy e magatartások az elkövető rendőr aktuális szolgálati tevékenysége alapján nem tipizálhatóak, mivel azok számtalan formában valósulhatnak meg. A konkrét szolgálati tevékenységhez nem kapcsolható korrupció esetében az abban érintett rendőr szakmai ismeretei, a szervezethez tartozásból adódó lehetőségeit bocsájtja áruba.

A nyomozások adatai lehetőséget teremtettek a rendőri korrupció általános elkövetési magatartásainak és jellemzőinek feltárására is. Kimutattam, hogy a cselekményekben az anyagi előny leginkább készpénz formájában jelenik meg, mely szinte minden esetben az aktív és passzív vesztegető megegyezésén alapul. Ennek nagyságát viszont jelentősen befolyásolja az aktuális rendőri intézkedéshez rendelt jogszerű büntetés lehetséges mértéke.

Feltételezésemet, hogy a szolgálati tevékenység során elkövetett rendőri korrupció megvalósulása szakterületenként speciális, és az elkövetési magatartások a szolgálati tevékenység jellege alapján tipizálhatóak, bizonyítottam. E feltevést a jogerősen elmarasztalással zárult korrupciós eljárások adatai igazolták. Azon feltételezésem, hogy a szolgálaton kívüli rendőri korrupcióban nem mutatható ki az elkövető rendőr cselekményével összefüggésben az aktuálisan végzett szolgálati tevékenység jellege, szintén igazolást nyert.

4.4. A RENDŐRI KISKÖZÖSSÉGEK SZEREPE

Feltételezem, hogy a közvetlen rendőr-szakmai közeg (*a rendőri kisközösség*) hatással van az egyén korrupciós attitűdjének kialakulására, valamint a korrupciós cselekmények megvalósulására. Feltételezem továbbá, hogy a rendőri állomány esetében a speciális szakmai tevékenység az egyéb munkahelyi közösségekhez képest szorosabb közösségi viszonyokat teremt, ezáltal a közösség egyénre gyakorolt hatása domináns, így a csoportthatás, azaz a közvetlen rendőri szakmai közösség viszonyulása a normaszegésekhez és a rendőri korrupcióhoz kiemelt jelentőséggel bír az egyén korrupciós attitűdjének kialakulásában. (3. számú hipotézis)

A rendőrség jog- és szakszerű feladatellátásának alapfeltétele, hogy annak tagjai minden esetben egységesen értelmezzék és hajtsák végre a testület számára meghatározott szabály- és elvárási rendszerekben megfogalmazott utasításokat, parancsokat. A rendőr-szakmai tevékenység a szervezetet alkotó rendőrök munka- és emberi együttműködése nélkül elképzelhetetlen, mivel a rendőrségi feladat végrehajtásának színvonalát alapvetően befolyásolja a tagok egymás közti, valamint a tagok által alkotott csoportok közti viszonyrendszer. Mindezeket egy erőteljes szervezeti-szakmai szocializáció szolgálja.

A rendőrség szakmai munkája speciális, az jelentősen eltér más szervezetektől. A rendvédelemre kizárólagosan jellemző szakmai feladat-ellátási „teret” az a körülmény határozza meg, hogy tevékenysége jog- és szakszerű ellátása érdekében, a büntető szankció állami alkalmazása céljából a rendőrség a legális erőszak monopóliumát birtokolja.²¹⁸ Ennek keretein belül a rendőri állomány „birtokában van” a szolgálati fegyverrel való ellátottság, valamint az egyéb kényszerítő eszközök (*például bilincs, gázspray*) alkalmazásának lehetősége. Ide kapcsolódik továbbá a rendőrség által ellátott ór- ügyeleti-, készenléti szolgálatok rendszere, valamint a nyomozati jogkörben és az egyéb feladatok végrehajtása során az állampolgárokkal szemben érvényesülő kényszer-, illetve kényszerítő jellegű jogkorlátozó intézkedések rendszere.

A rendőrség szükségszerű sajátja ezen túlmenően, mondhatjuk működésének alapköve a bürokratikus felépítés, mely nélkül a szervezet – tekintettel annak katonai jellegére, valamint közigazgatási feladataira is – nem tudna eredményesen működni. Ennek természetesen

²¹⁸ FINSZTER Géza: *A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében*. Rendőrtisztviselői Főiskola, Tansegédlet, Budapest, 2005-2007. p. 32.

hátrányai is lehetnek, mivel a túlzottan bürokratikus szervezet, párosulva a túlzott autokrata vezetési stílussal a beosztottakban szakmai passzivitást, ötletmentességet eredményez.²¹⁹ Sajátossága továbbá a rendvédelemmel foglalkozó szervezeteknek, hogy a működésük rendszerében egy időben vannak jelen az alá-, a fölé- és a mellérendeltségi viszonyok.²²⁰

A bürokratikus jellemzőkön túlmenően a rendvédelmet - ellentétben más bürokratikus szervezetekkel - a kockázatvállalás is jellemzi, mely rendkívül specifikus, valamint az ilyen szervezetek folyamat-orientáltságával szemben inkább a célorientáltság jellemző.²²¹ Mindezekkel együtt egy közigazgatási szervtől nem is várható el, hogy rugalmas és innovatív legyen, mint a versenyszféra vállalatai.²²² E felvázolt körülmények jelentős hatással vannak az egyén szervezetbe történő integrációjára is. A jelzett egyedi jellemzőkkel rendelkező és speciális szabályozók alapján működő rendőrség – mint katonai jellegű közösség és munkahely – törvényszerűen a szervezetben dolgozók olyan szoros, speciális szakmai közösséget hozza létre, mely közösségek, csoportok különleges, egyedi hatásokat gyakorolnak az egyénre, és speciális pszichés változásokat generálnak benne. A rendőri szervezetre különösen jellemző a külvilágtól történő elhatárolódás, a zártság, melynek alapvetően védelmi jellege van, és jogsértések elleni fellépés eredményességét, hatékonyságát szolgálja.²²³ E körülmény természetesen befolyással van az egyénnek a szervezetbe történő integrálódására is.

4.4.1. A RENDŐRI KISKÖZÖSSÉGEK JELLEMZŐI

A katonai jellegű szervezetek esetében az „erkölcsiség” kisebb csoportok általi meghatározottsága a hadi tudományokban régen ismert tény, mely kapcsán Clausewitz úgy fogalmazott, hogy *„azt mondhatjuk, hogy az ütközetben elpusztított erkölcsi erők fokozatosan helyreállnak és gyakran nyoma sem marad a pusztításnak. Ez leginkább a hadsereg kis*

²¹⁹ KONO, Toyohiro: *Corporate Culture And Long-range Planning*. In.: Long-range Planning. Vol. 23. No. 4. 9-19.

²²⁰ FÓRIZS Sándor: *A vezetési rendszerek fejlődése a rendészeti szervek vonatkozásában, a rendészeti szervek felsőszintű irányítása*. In.: HORVÁT József - KOVÁCS Gábor (szerk.): *A rendészeti szervek vezetés és szervezélmélete*. Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar. Budapest, 2014. p. 16.

²²¹ KOVÁCS Gábor: *A rendészeti szervek szervezeti kultúrájának összetevői és sajátosságai, a téma feldolgozás a Rendőrtiszti Főiskola vezetélméleti oktatásában*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. 10 kötet. Pécs, 2006. pp. 223-234.

²²² PIRGER Tamás: *A rendvédelmi szervek szervezeti kultúrájának aktuális kérdései*. Magyar Rendészet. XV. évfolyam 3. szám. Budapest, 2015. pp. 95-105.

²²³ ELEK László: *Korrupciós kockázatok a közszektorban, különös tekintettel a rendészeti (rendőri) igazgatás területére*. *Belügyi Szemle*. LXII. 10. szám. Budapest, 2014. 59-98. oldal.

egységeit tekintve igaz, a nagyobbakra ritkán áll."²²⁴ A leírtakat elfogadva a rendőrség vonatkozásában azt vizsgáltam meg, hogy a rendészeti feladatellátás során szerveződő és működő rendőrségi kisközösségek milyen hatást gyakorolnak, gyakorolhatnak az egyén erkölcsi értékrendjére, normakövető magatartására. Ezen belül az egyént a korrupció elkövetéséhez vezető közösségi hatásokat kiemelten értékeltem.

A „rendőri kisközösség” kifejezés fogalmát nem az egész rendőrségre, csupán azon belül a rendőri szervezet szűkebb értelemben vett közösségeire, kisebb csoportjaira értelmeztem. A rendőri kisközösségek ebben a vonatkozásban két irányból határozhatóak meg. A kisebb közösségek egyfelől lehetnek hierarchikus alapon szerveződők, azok egy kapitányság, egy osztály, vagy alosztály személyi állományába tartozó rendőrökből állnak ebben az esetben. Ezen közösségek létszáma nem határolható be. A rendőrség legkisebb szolgálati szervezeti egységének lehet tekinteni a járőrpárt, mely nevéből adódóan két főből áll. A közös tevékenység, közös szakmai akarat, valamint az esetleges közös normaszegésre való szándék alapján e két főre is meghatározható a kisközösségi jelző, hiszen a felvázoltak alapján minden olyan közösségi jelzővel bír, mely a kisközösségek jellemzői. A rendőri kisközösségek „felső” létszámhatára sem írható le állandó számmal, mivel elsősorban a tevékenységük jellege a mérvadó, mely megtestesülhet egy szakmai alapon szerveződő, nagyobb létszámú (*akár több tiszts*) közösségben is.

A rendőri kisközösségek a hierarchikus értelmezésen túl szolgálati áganként is meghatározhatóak. A rendőrség szakmai munkáját ugyanis szakterületenként²²⁵ (*például közrendvédelem, közlekedésrendészet, bűnügy, határrendészet, igazgatásrendészet, személy- és objektumvédelem stb.*) végzi, e szakmai közösségek tevékenységi köre jelentősen eltérő, szakterületi alapon is meghatározhatóak a különböző rendőri kisközösségek. A szakterületi csoportosítás alapján az azonos tevékenységet végző közösségek munkája tipizálható. A szakmai alapon szerveződő rendőri kisközösségek létszáma az adott szolgálati tevékenység végrehajtásának szükségletei szerint meghatározott.

A rendőrség személyi állománya a leírtak alapján tehát hierarchikus alapon, valamint szakág-specifikusan is csoportokba rendezhető.

²²⁴ CLAUSEWITZ, Carl von: *A háborúról*. HM Zrínyi Nonprofit Kft., Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013. p. 236.

²²⁵ A rendőrség szolgálati szabályzatáról kiadott 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 3. § (2) bekezdése

A hivatkozott csoportok szervezeten belüli működése eltérő, és létszámuk különböző lehet, azok tagjait sokféle kapcsolatrendszer tartja össze, továbbá egy rendőr egy időben és egy térben több kisközösség tagja is lehet, hiszen területi elven és szakmailag is meghatározott egységben dolgozik. A kisközösség elnevezés nem előzmény nélküli, a katonai szervezetek kisebb csoportjainak szociológiai vizsgálata során már ismert meghatározás.²²⁶ Ellentétben a honvédségnél megfogalmazott kisközösségekkel a rendőrség esetében – noha mindkét szervezet felépítése „hadi jellegű”, hierarchikus és azok tevékenysége a parancsok, utasítások által meghatározott – a rendőrség szervezetén belül a korábbiakban jelzett két megközelítésben is értelmezhetőek a kisközösségek.

A fogalom meghatározását azért tartom fontosnak, mert a jelen vizsgálatban az egyén normakövetését befolyásoló csoporthatásokat nem a teljes rendőri állomány és az egyén viszonyában, hanem a kisebb közösségek, valamint az egyén viszonyában értelmezem és vizsgálom. Álláspontom szerint a belső kapcsolatok rendszere és azok hatása az egyén normakövetésére a kisebb közösségekben pontosabban értelmezhető.

A felvázoltak alapján szerveződő rendészeti kisközösségek - legyen az hierarchikus, vagy szolgálati elven szerveződő közösség - a mindennapi munka során hatással vannak azok tagjaira. Felvetődik a kérdés, hogy a kétféle szempont alapján meghatározott kisközösség közül melyik szerepe lehet domináns az egyén normaszegéseire, különös tekintettel a korrupciós jellegű magatartásokra.

Mivel szakterületenként eltérő korrupciós lehetősége és esetenként eltérő korrupciós érdeke adódhat egy rendőrnek, álláspontom szerint a rendőri szolgálati ágak és szakszolgálatok alapján szerveződő kisközösségek hatása erősebb lehet az egyén korrupciós hajlamának kialakulásában, hiszen a korrupciós jellegű jogsértések megvalósítása jelentős mértékben függ attól, hogy az egyén milyen szakterületen dolgozik.

A deviáns viselkedésen általában az adott társadalmi, közösségi normáktól negatív irányban eltérő, ezért a közösség tagjai által károsnak értékelt és ezáltal szankcionált magatartások összességét értjük. Értelmezhetőek a devianciák abszolút megközelítés szerint, mely alapján valamennyi általános normaszegés egyértelműen devianciának minősül. A relatív megközelítés alapján - az előzőeken túlmenően - minden közösségnek lehetnek olyan, a belső szabályrendszerek megszegésével megvalósított deviáns magatartásai, melyek kizárólag a

²²⁶ VÁMOSI Zoltán: *A katonai kisközösségek*. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1985.

közösségen belül értelmezhetőek.²²⁷ Általánosan elfogadott vélekedés például, hogy a katonai jellegű szervezetek esetében az értékek, az erkölcsi megbízhatóság mást jelent, mint hasonló civil vonatkozásaik.²²⁸ A normák és értékek a meghatározott szervezeti kultúrában érvényesülnek. A szervezet és az egyén egymással kölcsönös függőségi viszonyokban álló csoportok hálózata, ezáltal a szervezetek visszahatnak az egyén viselkedésére.²²⁹

A rendőrség esetében hangsúlyosan jelentkeznek a belső szabályrendszerek megszegésén alapuló relatív devianciák. Ennek alapvető oka az, hogy a rendőri szervezet tevékenysége kizárólag a hierarchikus rendszeren alapuló, konkrétan meghatározott és megfogalmazott végrehajtási mechanizmusok révén képzelhető el. Ezek alapján a rendőrségi szervezet működése jelentős mértékben túlszabályozott. A szabályozók lehetnek helyi, területi, vagy országos szintűek, továbbá *(ismét utalva a rendőri munka sokszínűségére)* szakág-specifikusak. A rendészet kizárólag úgy működik, ha a tevékenységet befolyásoló szabályozókban foglaltak betartása maradéktalanul és fegyelmezetten megtörténik, e nélkül a fegyveres szervek eredményes munkavégzése elképzelhetetlen. A rend és a fegyelem fenntartásának igénye fokozottan jelentkezik a katonai jellegű szervezetek tagjaival szemben, mivel a fegyveres szerv *„feladatait csak szilárd erkölcsi-fegyelmi közegben képes megoldani, ... ez az elvárás funkciójukból következően különösen a hivatásosokra vonatkozik, akikkel szemben magasabb a társadalmi elvárás mércéje”*²³⁰ is. A magasabb szintű erkölcsi elvárások alapján egy rendőrrel szemben olyan devianciák is jogszerűen szankcionálhatóak, melyek a civil életviszonyok között nem járnak minden esetben elmarasztalással.

A korrupciós jellegű magatartások nem rendőrség-specifikusak, viszont a fegyveres és rendészeti szervekre jellemző normaszegések tipikus színterét képezik például a katonai bűncselekmények. A katonai bűncselekmények rendszere tehát kiválóan érzékelteti azt, hogy milyen fokozott erkölcsi elvárás jelentkezik a rendőrrel szemben. A szolgálati rend és fegyelem fenntartását előtérbe helyező rendőri-szakmai közeg specialitása ez által különleges személyiség-jegyeket is megkövetel a rendészeti közösség tagjaitól.

²²⁷ FEKETE Sándor: *Deviancia és társadalom*, Comenius Bt., Pécs, 2011.

²²⁸ HARAI Dénes: *A modern haderőtechnika és értékfelfogása*. Társadalom és Honvédelem. XIX. évfolyam I. szám. Budapest, 2015. pp. 71-78.

URL.: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/tarsadalom-es-honvedelem-xix_-evfolyam-1_-szam.original.pdf

Letöltés ideje: 2016. február 29.

²²⁹ DR. VÁMOSI Zoltán: *Szociológiai aspektusok*. Főiskola jegyzet. Gábor Dénes Főiskola. Budapest, 2001.

²³⁰ TÖRŐ Lajos: *A katonai etika, a tiszti hivatás és értékrend néhány kérdése*. Hadtudományi Szemle. IX. évfolyam I. szám. Budapest, 2016. p. 287.

A fokozott szakmai és erkölcsi elvárásokon túlmenően a rendőri állományban lévőkkel szemben egyedi, más szerveknél – például a polgári életben – ismeretlen és nem szükségszerű alkalmazási képességek és készségek is megfogalmazódnak. A szervezet által megfogalmazott belső szervezeti követelmények a szolgálati viszony alatt is folyamatosan fennállnak, mert csak így tud megfelelni azoknak. Az is egyedi, más szervezetek esetében nem feltétlenül meglévő körülmény, hogy a „fegyveres testületek esetében a társadalom a szervezetek tagjaitól magas szintű erkölcsi felelősséget, szigorú és szilárd erkölcs- és normarendszert, normakövetést vár el”.²³¹

A leírtak alapján határozottan kijelenthető, hogy egy, az állományban lévő rendőrnek számtalan egyedi erkölcsi és természetesen szakmai speciális képességgel és készséggel kell rendelkeznie, valamint különleges elvárási rendszereknek kell folyamatosan megfelelnie a hivatásos szolgálatának ideje alatt.

A szolgálat ellátása során a rendőr számtalan olyan szituációval találkozik, mely számára testileg és lelkileg is gyakran átlagon felüli igénybevételt jelent, s ez alatt folyamatosan és maximálisan jog- és szabálykövetőnek kell maradnia, miközben naprakész szakmai tudást és jogszabályi ismereteket is birtokolni kell. A megfogalmazottakon túlmenően egy rendőrnek a munkájához kapcsolódó technikai és kényszerítő eszközök alkalmazásának képességén keresztül a rendőrségi szakterülethez kapcsolódó, szolgálat-specifikus elméleti, valamint gyakorlati ismeretekkel és képességekkel is rendelkeznie kell.²³² A leírtak természetesen nem azt jelentik, hogy a rendőr olyan különleges képességekkel rendelkező személyiség, aki egyedi és pótolhatatlan. A felvázoltakkal csupán azt kívántam érzékeltetni, hogy a rendőri állomány tagja egyedi szakmai közegben, egyedi erkölcsi-fegyelmi elvárási rendszerben, különleges képességekkel felruházva speciális és különleges követelményeknek megfelelni köteles személy. E hatások összessége óhatatlanul erős és meghatározó befolyást gyakorol az egyén személyiségére, gondolkodásmódjára, általános világnézetére, a rendőri „közegben élő” személyt érő hatások specialitása megkérdőjelezhetetlen. A szolgálati évek számának emelkedésével ezek a hatások erősödnek, összeadódnak, több évtizedes szolgálati idő alatt jelentősen alakítják át az egyén pszichéjét.

²³¹ BOLGÁR Judit: *A professzionizmus lélektani ismérvei a katonai kultúrában*. Társadalom és Honvédelem. X. évfolyam 2. szám. Budapest, 2006. p. 71.

²³² KOVÁCS István: *Egy mesterlövész legfontosabb pszichológiai vizsgálatokkal alátámasztott tulajdonsága - egy kreált - emberkereskedelem bűncselekmény esetelemzésén keresztül*. Hadtudományi Szemle. VII. évfolyam 1. szám. Budapest, 2014. pp. 193-200.

http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_1/2014_1_alt_kovacsi.pdf

Letöltés ideje: 2015. április 04.

Álláspontom szerint a rendőri kisközösségeknek az egyén személyiségére gyakorolt hatása kizárólag a felvázoltak rendszerében értelmezhető, csupán ezen előzmények ismeretében vizsgálható a rendőrségen belül az állomány tagjai között meglévő összetartozás, a csoporton belüli személyi kapcsolatok rendszere.

A rendőri szubkultúra hatása azért jelentős az egyénre, mert ezen belül értelmezik a rendőrök a szervezeti és társadalmi elvárásokat saját hatalmukhoz, a joghoz, a civilekhez és magához a rendőrséghez való viszonyukat. A rendőrök a korábban részletezettek alapján azonban nem egy, hanem több szubkultúrát (*vagyis kisközösséget*) is kialakíthatnak egy adott időszakon belül. Egyes megközelítések szerint napjaink hazai rendőrségére erősen jellemző a parancsolásra és az engedelmességre épülő „csendőri szubkultúra”,²³³ mely a későbbiekben részletezettek alapján jelentős hatást gyakorol a benne szolgálatot teljesítő rendőrrre.

4.4.2. A RENDŐRI KISKÖZÖSSÉGEK HATÁSA AZ EGYÉN NORMA- ÉS JOGKÖVETÉSÉRE

A rendőri kisközösségek rendkívül fontos szerepet töltenek be az egyén szervezeti szocializációjában, szervezeti integrációjában. A közösség normáinak elfogadása és azoknak a munkavégzésben történő alkalmazása pozitív kötődést alakít ki, mely elengedhetetlen a szakszerű és eredményes munkavégzéshez. Az egyénnel szemben jelentkező általános elvárásai rendszerek, a folyamatosan több területen mutatkozó megfelelési kényszer, illetve egyéni megfelelési igény a jellem formálásán túlmenően is fokozza az erős kötődés kialakítását a rendőrből az aktuális munkahelyi kisközösségéhez. Magát a rendszerbe helyezve a rendőr saját szerepét jelentősnek érzi, a vele szemben támasztott elvárásoknak történő folyamatos és sikeres megfelelés növeli az egyén önbizalmát, valamint összességében a közvetlen szervezeti egységéhez történő ragaszkodását. A rendőri kisközösséghez kötődés felvázolt folyamatának hatását jelentősen fokozza, felerősíti az a bizonyított tény, hogy a munkahelyi közösség tagjai esetében tapasztalt összetartás élménye a rendészeti szerveknél, ezen belül a rendőrségnél az egyéb szervezetekhez képest erősebb.

A szervezetbe történő egyéni integrálódás, a rendőri pályával történő azonosulás, az ún. „pályaidentifikáció” sikere nagyban befolyásolja azt, hogy mennyire eredményes az érintett személy társadalmi és szervezeti szocializációja, s milyen fokúnak érzik a szervezeti tagok az

²³³ KRÉMER Ferenc: *A rendőri hatalom természete. Társadalmi szerep és foglalkozási kultúra.* Napvilág Kiadó. Budapest, 2003. p. 242.

önmegvalósítás iránti igényük, szükségleteik kielégítettségét.²³⁴ A rendőrség esetében az integrálódás folyamata, a szolgálati tevékenység által fenntartott erős ingerek, az intézkedések izgalma és közös sikere által generált, mely hatások nagyon intenzívek. A közösség ugyancsak „örködik” a szervezeti egységen, vagyis tudatosan alakítja, irányítja az egyént, hogy a közösség hasznos tagja lehessen.

A külvilágtól elzárkózó, azon túl és a felett megjelenő szakmai összetartozás bármely közösség esetében természetes folyamat eredménye. A rendőrség esetében ennek mértéke elsősorban azért erősebb, mert a rendőr magát a jog őreként „felszentelve” hivatalból elítéli a bűnt, és a bűnt elkövető személyt. Ez alapján a rendészeti dolgozó gyakran nem csak a bűnelkövetőket, hanem a teljes külvilágot – részben szakmájából adódóan – bűnösnek láthatja, a külvilággal szembeni alap-attitűdjében is elzárkózó, a másik „oldal” bűnözői meghatározása révén magát a jog oldalán állónak tekintve alapjában is elutasító lehet az állományba nem tartozó civilek csoportjával. Kimutatható olyan szélsőséges attitűd is, hogy a rendőrök bizonyos egyéneket nem „csak” bűnözőnek, a rend (*morális rend*) fenyegetőjének tartják, s e vélemények, vagy az ilyen tapasztalások halmozódása oda vezethet, hogy a bűnrel, a lehetséges bűnelkövetőkkel szemben is előítéletek alakulhatnak ki, a rendőr úgy érzi, hogy mindenki eleve bűnös, akivel a munkája kapcsán találkozik.²³⁵ Kutatások igazolják, hogy általában egy másik csoporttal szembeni előítéletek kialakulásával egy időben, azzal párhuzamosan a saját csoportban megerősödnek az önmagukat, csoportjukat dicsőítő, öngazoló attitűdök, mellyel együtt a másik csoport teljesítményét lebecsülik és gyanakvással szemlélik a csoporttagok. Természetesen a csoportközi kapcsolatok minden esetben befolyásolják a csoporton belüli kapcsolatokat is.²³⁶

Sok esetben igaz lehet, hogy a rendőri hivatás – a sajátos pszichológiai környezet és az egyedi szabályokon alapuló morális szabályrendszer következtében – a külvilágot, a szakmán kívülieket homogénnek fogja fel, magában hordozva a gyanú dominanciáját és kivetíti a jogsértők tulajdonságait az egész civil környezetre. Az ún. „zsaruvilág” egyik fő jellemzője tehát a külvilággal szembeni ellenséges attitűd, feltételezve, hogy a civil életben a tekintélytisztelt hiánya teljes káoszt okozhat. Ennek a világszemléletnek másik fontos eleme a szakmai szolidaritás és kollegialitás – más szakmákban ritkán tapasztalt – fejlettsége. A

²³⁴ KISS Zoltán László: *A professzionalizmus és a pályaidentifikáció dilemmái a szerződéses katonák körében.* Társadalom és Honvédelem. X. évfolyam 2. szám. Budapest, 2006. pp. 136-151.

²³⁵ HERBERT, S.: *Police Subculture Reconsidered.* Criminology. May. 1989. vol. 36. pp. 343-369.

²³⁶ SHERIFF, M. - SHERIFF, C.W.: *Csoportközi kapcsolatok kutatása-csoportlélektan.* Gondolat könyvkiadó Budapest, 1969. pp. 387-395. In.: KISS Géza - FOGARASI Mihály (szerk.): *Általános személyiség- és szociálpszichológiai szöveggyűjtemény.* BM Könyvkiadó. Budapest, 1994.

rendőri állomány ezen általános mentalitása pszichológiai alapot teremt a korrupciós jellegű magatartások pszichológiai feltételeinek kialakulásához.²³⁷

A rendészet esetében a jelzett általános összetartozás mértékét az is meghatározza és erősíti, hogy a rendészeti kultúra önmagában is egyértelműen és fokozottan támogatja az összetartást azáltal, hogy biztosítja a kívánt viselkedést és fegyelmet, redukálja az interperszonális konfliktusokat, és így pozitív hatással van a munka stabilitására, erkölcsére és a rendőrök elégedettségére. Ez a kultúrkör önmagának alakítja a rendészet imázsát, prezentálja erényeit, domináns értékeit és előnyeit. A rendészet kultúrája egyedi és különleges, jellegzetes elemeiként rendszerint az egymás iránti szolidaritást, a titoktartást, a pragmatizmust és a zárkózottságot jelöli meg. A rendészeti kultúra alapja a kölcsönös szolidaritás és kollegialitás intenzív átélése, amely meghatározza a speciális rendészeti tevékenységet.²³⁸

A munkahelyi közeg természetesen a „benne” dolgozó egyénre is hatással van, mely révén az egyén óhatatlanul azonosul az őt körülvevő szakmai csoporttal. Ez a megállapítás a rendőrségen belüli fokozott mértékű összetartozás miatt úgy jelenik meg, hogy a rendőr a saját szakmai közegét, az aktuális rendőri kisközösségét az egyéb csoportoktól izoláltan határozza meg. Az „felette áll” nem csak a civil csoportoknak, hanem a szervezeten belüli más egységeknek is. A saját közösségét más rendőri szervektől, egységektől magasabban, „értékesebben” meghatározó attitűd megfigyelhető mind a hierarchikusan, mind a szakmai alapon szerveződő kisközösségek vonatkozásában. A szervezeten belül megfogalmazódó ezen elkülönülés a szakterületek közti „gondolati” elkülönülésében érhető tetten, az szinte minden szakterület vonatkozásában jelentkezik, bár annak mértéke különböző lehet. Ezen a téren a rendőri berkekben a rendészeti és bűnügyi szakterület egymástól történő elhatárolódása - évtizedek óta - antagonisztikusnak mondható. A társ rendőri kisközösség értékelése kizárólag virtuálisan létezik, e jelenségnek a szolgálati rendre, a fegyelemre, valamint a szakmai munkára érzékelhető negatív hatása nem mutatható ki.

A jelzett hatások összessége odavezeti az egyént, hogy a közvetlen kisközösségén keresztül integrálódik a rendőrség egészébe. A közvetlen rendőri egység normáinak elfogadása azért

²³⁷ PAPP András László: *Megjegyzések a rendőri korrupció strukturális kérdéseire.* Belügyi Szemle. XLIX. évfolyam 11. szám. Budapest, 2000. pp. 33-51.

²³⁸ DR. BALGA, Jozef rendőr ezredes, tanszékvezető, Pozsonyi Rendészeti Akadémia Határ- és Idegenrendészeti Tanszék: *A rendészet kultúrája és az etikai kódex.* Előadás „A rendészet kultúrája - a kulturált rendészet” című Nemzetközi Tudományos Konferencián. Pécs, 2009. június 25.

URL.: <http://www.pecshor.hu/periodika/2009/balga.pdf>

Letöltés ideje: 2015. március 14.

kiemelt jelentőségű a rendészet területén, mert a fegyveres és katonai jellegű közösség működéséhez elengedhetetlen, hogy annak tagjai azonosulni tudjanak a szervezettel, ezáltal annak céljaival, s ez a rendőrség esetében sem képzelhető el másként.²³⁹

A szervezeti azonosulás szerves része a szakmai munka jellemzőinek befogadásán túlmenően a fegyelem és rend elfogadása is, vagyis az egyén általános erkölcsi-fegyelmi értékrendjének kialakulása. Kijelenthető az értékelt csoportthatás alapján, hogy a rendőr normakövető, vagy normaszegő magatartása is egyértelműen a rendőri kisközösségben alakul ki annak általános mintájának átvételével. A csoportthatás erőssége révén a szakmai közeg sem tolerálja hosszú időn keresztül a közösségi normákat el nem fogadó személyt. Meghatározó körülmény e téren, hogy nincs még egy olyan szakma, ahol annyira jelentős lenne az utánzásos tanulás, mint a honvédségnél, és az egyéb katonai jellegű szervezeteknél, például a rendőrségnél. A katonák, rendőrök domináns szerepmodellnek tekintik ebben a vonatkozásban a vezetőiket, vagy a közösség azon tagjait, akik bár nincsenek formálisan vezetői beosztásban, de a közösségben – például életkoruk, vagy szakmai rutinjuk, tapasztalatuk következtében – jelentős tekintéllyel bírnak. Amennyiben e példaértékű személyek megfelelő magatartásmintát közvetítenek, ez integrálódik, mint követendő példa.²⁴⁰ Természetesen ennek az ellenkezője is igaz, a helytelen normakövetésen alapuló minta is beépül az egyénbe. A közösség értékeinek befogadása során ugyanis adódhatnak olyan szituációk, amikor nem egyértelmű az egyén számára, hogy mi a helyes. „*A morális dilemmák lényege éppen az, hogy egy adott helyzetben egymást kölcsönösen kizáró lehetőségek mögött egymással szemben álló, ugyanakkor egyaránt fontos értékek húzódnak meg.*”²⁴¹ A rendőri szakmai közegben egyidejűleg jelenlévő - jó és rossz - erkölcsi alternatívák markáns elhatárolása, a jog- és szakszerű lehetőségek előtérbe helyezése terén kiemelt szerep hárul a vezetői állományra. A saját szerepén keresztül megvalósuló pozitív értékrend közvetítésén túlmenően egy parancsnoknak fel kell ismernie az állományából a többiek által példának tekintett beosztottakat, és e személyek erkölcsi értékrendje megalapozásának fontosságát.

²³⁹ SCHILD Marianna: *A katonák motivációját befolyásoló pszichológiai tényezők, különös tekintettel az érzelmeikre.* Hadtudományi Szemle. 7. évfolyam 2. szám. Budapest, 2014. pp. 146-158.

http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_2/2014_2_tt_schildm.pdf

letöltés ideje: 2015. április 05.

²⁴⁰ SZELEI Ildikó: *A XXI. század katonai vezetőjének jellemző vonásai.* Társadalom és Honvédelem. V. évfolyam 4. szám. Budapest, 2001. pp. 43-61.

²⁴¹ HORVÁTH Ferenc: *Egy korszerű integritásmenedzsment-rendszer kiépítésének lehetőségei az NBSZ-nél.* Nemzetbiztonsági Szemle. IV. évfolyam 2. szám. Budapest, 2016. p. 58.

URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/horvath-ferenc-egy-korszeru-integritasmenedzsment-rendszer-kepitesenek-lehetosegei-az-nbsz-nel.original.pdf Letöltés ideje: 2016. június 21.

Azért is fontosak e körülmények a normakövetés vonatkozásban, mivel a szakmai szubkultúra hatása a rendőri létformára olyan erős, melynek eredményeként az állomány azonosulása jelentős mértékűnek mondható, az elhivatottságból fakadóan a rendőrben gyakran alakul ki a „24 órás identitás”.²⁴² Ez leginkább abban mutatkozik meg, hogy a rendőrség tagja még a szabadidejében, a szolgálaton kívül sem tud elszakadni azon személyiség- és tulajdonságjegyeitől, melyeket a rendőr-szakmai munka és a rendőri közeg révén szerzett meg.

A szervezeti kötődés kialakulása és fenntartása nagyrészt automatikus mechanizmusokon alapuló folyamat, de ennek hatásai mégis befolyásolhatóak. Ezen a téren a rendőri kisközösség körülményeinek, munka, fegyelmi és egyéb „szokásainak” kialakítása és fenntartása során jelentős feladat és szerep hárul a parancsnoki állományra.

A parancsnok, mint motiváló tényező egyfelől a normákban, szabályozókban foglaltak maradéktalan betartatásával, másfelől maradéktalan betartásával – vagyis a személyes példamutatással – tudja befolyásolni az általa irányított egység aktuális értékrendjét. Ezen tevékenységbe beletartozik az adott rendőri kisközösség erkölcsi-fegyelmi helyzetének meghatározása, fenntartása is. *„A vezetés befolyása a munkahelyi légkörre sokrétű. Egyrészt a vezetés a letéteményese a munkahelyi szabályok, előírások, normák igazságosságának. Ez a beosztott számára rendkívül fontos, lényegében ez a momentum az, amelyet leginkább tudatosítani képes a munkahelyi viszonyokból - e viszonyok nagyobb része ugyanis tudattalanul, öntudatlanul érvényesül benne és körülötte -, érthető tehát, hogy ezt hajlamos túlértékelni.”*²⁴³

A felvázolt adatok alapján kijelenthető, hogy a rendőrnek, mint egyénnek a szocializációja – vagyis az egyén és az őt körülvevő társas környezet aktív kölcsönös érintkezésén alapuló folyamata – egyedi közegben és körülmények megléte mellett, meghatározott feltételek érvényesülése révén, különleges személyes attitűdökkel megy végbe. A katonai jellegű szervezetekbe történő egyéni integrálódás során az egyéni, a szervezeti és a szociális érdekek találkoznak. A szervezeti érdekek, melybe beletartoznak a közösség erkölcsi normái is, mint például az etikus szervezeti kultúra, olyan erők lehetnek, hogy „felülírhatják” az egyéni

²⁴² SIFFER Csilla: A rendőr korrupció megjelenésének jellemző okai. *Rendvédelmi Füzetek*. 2001. évi 3. szám. Budapest, 2011. p. 130.

²⁴³ DR. SZELEI Ildikó: *Motiváció, tudatosság, vezetés*. Hadtudományi Szemle. VIII. évfolyam 3. szám. Budapest, 2015. p. 210. URL:

http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2015/2015_3/15_3_forum_szeleii.pdf

Letöltés ideje: 2016. március 07.

érdekeket.²⁴⁴ Ezáltal a szocializáció keretében minden esetben kifejlődnek a tagokban egyedi, máshol nem szükséges tulajdonságok, készségek, viszont a közösség tagjaként elsajátítja a közösségben való részvételhez szükséges és nélkülözhetetlen normákat, értékeket, viselkedési szabályokat is.²⁴⁵

A rendőrség tagjai esetében az általános szocializáció egyedisége következtében, valamint az egyénnel szemben megfogalmazott magasabb szintű erkölcsi-fegyelmi rendszerek révén a normaszegő magatartások elkövetésébe történő „beilleszkedési” folyamata is speciális. Kijelenthető, hogy a bemutatott speciális rendészeti közegben az egyén normakövetési attitűdje szempontjából dominál – vagyis az egyéb munkahelyekhez képest sokkal nagyobb befolyással van jelen – az egyént körülvevő szakmai kisközösség általános erkölcsi-fegyelmi színvonala és ezen a téren megmutatkozó elvárási rendszere. A rendőri kisközösség akár hierarchikus elven, akár a rendőrség szolgálati ágainak megfelelően jön létre, az egyén esetében a normaszegésekbe történő „beilleszkedési folyamata” a rendőrségen belül egyedi vonásokat mutat.

E folyamatban meghatározó tényező a korrupció értékelése szempontjából az egyénnek (*a rendőrnek*) a normaszegésre való saját hajlama is. A hajlam részben a felvételi eljárási rendszer keretében, részben az időszakos pszichikai alkalmassági vizsgálatok során szűrhető,²⁴⁶ de meghatározó eleme a devianciára való egyéni hajlam felfedésének a parancsnoki ellenőrző, megelőző tevékenység is.

A rendőrök által megvalósított normaszegések elkövetési tárháza széles, a kisebb súlyú eseti fegyelemsértésektől kezdve a szándékosan, akár szervezeten elkövetett korrupciós jellegű magatartásokig.

A rendőri korrupciós cselekmények elkövetését a már említett egyéni hajlamon túlmenően három tényező határozza meg:

- a. a tapasztaltabb kollégák szocializációs szerepe,
- b. felsőbb tiltó utasítás hiánya a militáris szervezetekre jellemző sajátos viselkedépszellemi pszichológiával egyesülve,

²⁴⁴ PYMAN, Mark: *The Human in the Loop*. In.: TODOR Tagarev (eds.): *Building Integrity and Reducing Corruption in Defence*. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces. Geneva, 2010. pp. 193-204.

²⁴⁵ ANDORKA Rudolf: *A társadalmi beilleszkedési zavarok értelmezési keretei. Társadalmi beilleszkedések Magyarországon*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1986. pp. 576-572. In.: KISS Gáza - FOGARASI Mihály (szerk.): *Kriminálpszichológiai szöveggyűjtemény II. kötet*, BM Kiadó, Budapest, 1994.

²⁴⁶ A rendőrségi felvételi eljárás, valamint pszichológiai szűrővizsgálatok rendszere nem képezi kutatásom tárgyát.

c. a kényszerintézkedésre feljogosított szervezet korrupciójával szembeni fokozottan nyitott és elfogadó civil szféra.²⁴⁷

A rendőri kisközösség hatását az egyén korrupciós magatartására az idősebb, vagyis a több szolgálati idővel rendelkező kollégák szocializációs hatása irányából értelmezve szemléltethető legjobban. Az egyén korrupciós hajlandóságán túlmenően ugyanis gyakran a szolgálati hely idősebb, tapasztaltabb kollégái is elősegítik a jogsértésbe történő integrálódást azzal, amikor azt sugallják, hogy a való élet az ilyen, nem minden úgy zajlik és történik, ahogy azt az iskolában tanítják. A katonai jellegű szervezeteken belül az erős mintakövető magatartási és csoport-normák hatására a közösségbe újonnan bekerülő kolléga alkalmazkodása más munkahelyekhez képest gyorsabb lehet, s ezzel együtt meghatározóbb mértékben hat rá a munkahelyi közeg, mely igaz a korrupció esetleges elfogadására is, azaz a csoportnyomás hatása érvényesül.

Ez a helyzet esetenként egyéni lelki ellentmondásokhoz is vezethet a rendőri korrupció belülről - a szervezeti egységen belülről - történő megtapasztalása során. Az „új” kollégák többségében a korrupciós jellegű cselekményekkel történő első találkozások, az első ilyen jellegű tapasztalások elítélése mellett párhuzamosan lehet jelen ennek a „rossz dolognak” a szervet struktúrájában történő egyidejű elfogadása is.

Az olyan zárt közösségekben, mint az igazságszolgáltatás szervei - s ezeken belül is a rendőrség - a közösség mintájának követésén túlmenően nem elhanyagolható mértékben segíti elő a korrupció elfogadását, az elkövetésben való közreműködési szándék kialakulását, hogy jó néhány kisközösségben a rendőrök az őket körülvevő „civil” világot - a korábban részletezték szerint - idegennek, ellenségesnek tekintik, ezáltal azzal szemben elutasítón, zártan viseltetnek.

Álláspontom szerint a két tényező közül a közösség, vagyis a rendőrt körülvevő szolgálati közeg szerepe a meghatározó. Ennek alapján, amennyiben a normaszegés elkövetésére hajlamos rendőr normakövető közegbe kerül, ahol a jogsértések elkövetése nem gyakorlat, ott a szolgálati feladatot ellátva a közösség szabályainak követőjévé válva a saját „hajlamainál” kisebb mértékben valósít meg normaszegést. A „tétel” ellenkezője is igaz természetesen. Abban az esetben tehát, ha normakövető rendőr olyan rendőri kisközösségbe kerül, ahol a

²⁴⁷ GRECSÓ Imre - LEHNER György: *Hivatásos határőrizet - terjedő korrupció*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 10. szám. Budapest, 1998. p. 111.

normaszegések, jogsértések elkövetése elfogadott, az gyakorlat szintjén van jelen, akkor idővel a közösség hatására az egyén „integrálódik a normaszegésekbe”, saját erkölcsi rendjét feladja.

Amennyiben erre nem képes, illetve nem hajlandó, akkor esetleg kilép a közegből, például más szolgálati helyre kéri magát. A jogsértések elfogadása, vagy a jogsértések miatt a rendőri kisközösség elhagyása minden esetben a személy egyéni értékrendjének erősségén alapul. Az erős közösségi hatás alapján viszont gyakran saját erkölcsi értékrendjének határáig, vagy akár azon túl is képes „elmenni” a rendőr, míg megfogalmazódik benne egy-egy jogsértés kapcsán annak elítélése.

A szolgálati közösség által vallott erkölcsi normarendszer tehát hatással van az egyén által megvalósított valamennyi normaszegésre, így természetesen a korrupciós jellegű magatartásokra is. Ennek erős hatását tovább fokozhatja az azonos szolgálati helyen dolgozók közötti összetartozásnak egyik speciális formája, amikor a rendőrök rosszul értelmezik a közösségbe tartozást, illetve annak összetartását. A helytelenül megfogalmazott ún. „betyárbecsület” a normaszegések terén abban valósul meg, hogy a kollégák nagyon jelentős mértékben képesek tolerálni egymás jogsértéseit, mely ugyancsak visszavezethető a nagyon erős csoportkohézióra. Kollégáik bűneivel szemben a rendőrök esetenként a végletekig képesek toleranciát tanúsítani, a legnagyobb súlyú cselekményeket is hajlandóak bocsánatos bűnként, eseti megbotlásként értékelni. A rendőri szociológiában használt fogalom „a hallgatás törvénye” (*Code of Silence*) a „kékkabátos bűnözés” tárgykörében. A fogalom tulajdonképpen egy olyan belső információs rendszerre, hálózatra vonatkozik, melyet a rendőrök a szokásjogon alapulva tartanak be. Lényege, hogy a társaik által elkövetett szabályszegéseket – függetlenül azok mértékétől és tárgyi súlyától – nem jelentik a parancsnokoknak. A szankció természetesen nem marad el, mivel esetenként maga a csoport jutalmazza, vagy bünteti a tagok ilyen irányú magatartásait.²⁴⁸

E rosszul értelmezett összetartozás alapján értelmezhető a rendőri korrupciós jellegű magatartásokba bevezetés folyamata is. Az egyén korrupció felé történő fordítása esetében nem általánosan bevett gyakorlat, de tapasztalt, és létező jelenség a rendőri állomány körében az újonnan, egy adott egységhez kerülő kolléga „bevezetése” a korrupcióba.

²⁴⁸ STOPPARD, Ellwyn: *The Informal Code of Police Deviancy. A Group Approach of „Blue-Coat” Crime*. In: GOLDSMITH, Jack - GOLDSMITH, Sharon S. (eds.): *The Police Community Dimensions of an Occupational Subculture*. Polsadec Pub., California, 1974. pp. 256-274.

A gyakorlatban ez annyit jelent, hogy a rutinosabb kollégák vezetésével, irányításával kisebb, még kimagyarázható korrupciós cselekményekben történő részvétellel "próbálják ki" az új kollégát, vagy csupán annyi történik, hogy az új kolléga jelenlétében és tudtával valósítják meg az ilyen jellegű bűncselekményeket. Ha a kolléga a jogsértést nem jelenti, vagy az abban való közreműködést elfogadja, akkor egyre jelentősebb mértékben vonják be őt ezekbe a történésekbe. A folyamatban mutatkozik meg az, hogy hol van, hol lehet a korrupcióval „ismerkedő” kolléga egyéni tolerancia-határa.

Amennyiben már az első közös korrupciós jellegű magatartásnál rosszallását jelzi a beavatandó kolléga, esetleg jelentést tesz parancsnokainak, akkor a szolgálati helyen rutinosabbnak számító „öreg rókák” őt kiközösítik, a vezetők előtt mondva csinált okokkal lejáratják. Összességében azt a látszatot keltik a parancsnokok előtt, hogy az adott személlyel nem lehet dolgozni, vagyis minden tőlük telhetőt megtesznek, hogy közülük a kollégájuk kikerüljön.

Megfogalmazható, hogy egy adott rendőri kisközösségben a korrupcióról kialakult, kialakított és elfogadott gondolkodás és gyakorlat, jelentős mértékben alakítja az egyén (*rendőr*) korrupciós irányába fordulását. Minden közösségnek általában erőteljes személyiségformáló, irányító és nevelő funkciója van az odatartozó egyénre, ennek hatása a közös szolgálat ellátása révén, a fokozott mértékű bajtársiasság hatására jelentősen felerősödhet rendőrségi közegben.

Kijelenthető tehát, hogy az egyén szerepe a korrupcióval szembeni fellépésben, vagy annak elfogadásában jelentős mértékben a közvetlen rendőr-szakmai közeg hatásai alapján alakul ki. A közösség értékrendjében pedig meghatározó szerep hárul a közvetlen vezetőre, személyének értékközvetítő hatása annál markánsabb, minél szorosabb napi munkakapcsolatban van a beosztotti állománnyal, mivel a vezető minden téren (*szakmai, emberi, erkölcsi vonatkozásokban*) példaképként van jelen a fegyveres jellegű szervezeteknél.²⁴⁹ Mindezek alapján a kis létszámú egységek, a szolgálati váltások, az általában 5-10 főt számláló alosztályok esetében a közvetlen parancsnok, vezető által kialakított szocializációs és értékátadó hatás erősebb, mint azon nagyobb szervezeti egységeké, amelyekbe e kisebb egységek integrálódnak (*például: osztályok, főosztályok, rendőrkapitányságok*). Mivel a munkacsoportban meglévő és elfogadott erkölcsi normák és általános magatartási formák a csoport minden tagjára jelentős mértékben hatnak, az egyén

²⁴⁹ GERINGER Péter: *A munkatársak motiválása*. Belügyi Szemle. LXIV. évfolyam 3. szám. Budapest, 2016. pp. 73-94.

esetében nem kizárólag a szakmai tevékenységét, hanem az általános magatartást is befolyásolják. A megfelelő szakmai közeg jobb munkavégzésre is ösztönöz, fokozza a tagok teljesítményét.²⁵⁰ A bünelkövetést elfogadó és preferáló közeg viszont negatív irányú erkölcsi változást okozhat a rendőrben, s e gondolkodásmód és értékrend a szolgálati tevékenységen kívül is megmutatkozhat.

A szervezeti zártáshoz kapcsolódóan ki lehet jelteni, hogy a bűnöző rendőröket szinte lehetetlen „kívülről” megközelíteni. A környező világ elutasítása és a szolidaritás élményén túlmenően a rendőrségen belül működő informális hálózatok révén mindenki ismer mindenkit, vagy ismerni fog. Ha két – addig ismeretlen – rendőr találkozik, rövid beszélgetést követően találnak a rendőr-szakmai múltjukban közös ismerőst, vagy olyan személyt, akinek a munkájával, tevékenységével mindketten találkoztak már. Nem meglepő ez alapján, hogy amennyiben sikerül egy rendőrt korrumpálni, a szervezeten belüli ismeretségei, kapcsolatai révén bármely szakterülettel könnyen tud kapcsolatot teremteni esetleges jogsértések megvalósítása céljából.²⁵¹ Nem tűnnek a feltártak alapján túlzónak azok a vélekedések, miszerint *„a korrupció működését a testület belső viszonyaiból fakadó sajátosságok nagyban elősegítik.”*²⁵²

Megkerülhetetlen a bemutatott körülményeken túlmenően a rendőr korrupciós cselekmények irányába fordulása terén a civil szféra hatása, mely gyakran toleráns és elfogadó a kényszerintézkedésre feljogosított szervezet tagjának korrupciójával szemben.

Ennek az elfogadásnak szerves része az állampolgárok részéről az ilyen jellegű cselekmények tudomásul vétele, vagyis a rendőri korrupciónak, mint jelenségnek az elfogadása. E körülménynek a korrumpált rendőr önbizalmára gyakorolt hatását felerősíti továbbá az a helyzet, hogy a szervezeten kívüli külvilággal, különösen a bűnnel, a bűnössel találkozva a rendőr érezheti, tudhatja, a civilek is általában távotartással, félelemmel viszonyulnak a rendőri világhoz, és az egyes rendőrökhöz. A rendőr *„az valami más, és egyébként a legtöbb állampolgár számára csak absztrakt formában felfogható, a törvényi szankciókkal körülbástyázott társadalmi rend egyik - ha nem prototipikus - legfontosabb megszemélyesítője.”*²⁵³ E körülmény természetes módon kelt felsőbbrendűséget a rendőrben

²⁵⁰ KLEIN Sándor: *Vezetés- és szervezetszichológia*. Edge Kiadó. Budapest, 2012. pp. 305-306.

²⁵¹ GECSE Gábor Gusztáv: *A rendőri korrupció néhány aspektusa*. Belügyi Szemle. LXI. évfolyam 7-8. szám. Budapest, 2013. pp. 17-27.

²⁵² KARDOS László - KÉKESDI L. Gyula: *Az őrzők őrzői*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 9. szám. Budapest, 2000. p. 109.

²⁵³ FOGARASI Mihály: *Rendőrség és korrupció*. Rendvédelmi Füzetek. 2000. évi 3. szám. Budapest, 2011. p. 7.

általában, és egy-egy konkrét cselekedete, valamint a korrupció megvalósítása során, s ez egyben fokozza a saját csoportjával szembeni kötődést is.

A civil szféra rendőrré gyakorolt felvázolt hatása - bár kisebb mértékben érvényesül, mint a szolgálati közeg befolyása - jelentősen tudja fokozni az egyénre nehezedő kollegiális korrupciós „nyomást”. A jelzett két hatás tehát együtt, egy időben van jelen, de határozottan a rendőri kisközösség, vagyis a rendőrt körülvevő szolgálati közeg szerepe a meghatározó. E körülményt erősen befolyásolja a büntetőjogi normákhoz kapcsolódó általános, egyéni attitűd is, mely négyféle lehet:

- a. a büntetőnorma még a jogsértés felkínálása esetében sem kérdőjeleződik meg az egyénben,
- b. a normasértés felfedésével, illetve a szankcionálással együtt járó társadalmi hátrányok jelentik a féket,
- c. a „habozók” esetében erősen jelen van a jó és a rossz küzdelme, a bűn elkövetésétől visszatartó kontrollmechanizmusok összevetésre kerülnek a jogsértéssel együtt járó előnyökkel és hátrányokkal,
- d. a deviáns és a jogellenes életforma az egyén életformájaként van jelen.²⁵⁴

A rendőrség esetében természetesen a negyedik „kategória” a szervezetbe történő felvételi rendszer alapján nincs jelen, de a többi típus tagjai fellelhetők. Ennek azért van jelentősége, mert a négy kategória közül kizárólag a harmadikba, a „habozók” csoportjába tartozók fogékonyak a büntetőjog reakcióira, ők a büntetés valódi „címzettjei”, mivel az első csoport tagjai nem jutnak mérlegelési helyzetbe, a második csoportbeliek pedig kísértésbe kerülés esetén a legkisebb kockázatot sem vállalják.

4.4.3. A RENDŐRI KISKÖZÖSSÉGEK HATÁSÁNAK FELMÉRÉSE

Köztudott, hogy a szervezetekben a tagok által megvalósított korrupció mértékének feltárása nem lehetséges közvetlen rákérdezéssel, viszont közelebb jutunk – vagy legalábbis közelítünk – a valóságos helyzethez, ha a szervezet tagjaitól a munkatársaik esetleges korrupcióban való részvételének megítélésére kérdezzük rá. A közvetlen kollégákkal végzett munka, a kisebb-nagyobb szakmai csoportokban folytatott mindennapi tevékenység során a dolgozók rengeteg információt szereznek egymásról. Ezen információk döntően a munkatárs szakmai tevékenységével kapcsolatosak, de jelentős részük a munkahelyi szférán kívüli. A másiktól

²⁵⁴ KÁNTÁS Péter: *Kis bűnök és büntetések*. Belügyi Szemle. XLVIII. évfolyam 6. szám. Budapest, 2001. pp. 15-24.

alkotott ismeretek nem kizárólag az egymás mellé rendelt kollégák, hanem a vezetők-beosztottak viszonylatában is érdemlegesek. A rendőrség esetében a munkavégzésről, illetve az állomány szakmai és emberi jellemzőiről nem csak az említett közvetlen környezet, hanem tágabb értelemben az egész rendőri szervezet vonatkozásában is léteznek elképzelések.

Empirikus felmérésem egyik kérdése arról szólt, hogy a válaszadó szerint konkrét korrupciós szituációkban mit tesz egy rendőr, vagyis a kérdés nem arra vonatkozott, hogy a válaszadó mit tenne, hanem azt mérte fel, hogy véleménye szerint kollégái korrupciót megvalósító tevékenysége milyen mértékű. A felmérés során hét szituációban kellett megjelölni azt, hogy a helyzetek többféle megoldása közül melyik a válaszadók által legvalószínűbbnek tartott rendőri magatartás. A felsorolt szituációk a rendőri tevékenységhez kapcsolódtak, és alkalmasak voltak arra, hogy az adott helyzetekbe kerülő rendőr számára megteremtsék a korrupció lehetőségét. A válaszok között minden esetben feltüntetésre került az adott szituáció jog- és szakszerű megoldása, valamint olyan alternatíva is, mely egyértelműen korrupciós megoldást tartalmazott.

1. számú eset: Közterületi szolgálata során a rendőr közlekedési szabálysértés elkövetését észleli. Az intézkedés alá vont állampolgár közli, hogy az esetlegesen kiszabásra kerülő pénzbüntetés számára jelentős anyagi terhet jelentene, ezért a legális büntetés nagyságánál kisebb összegű készpénzt ajánl fel a helyszínen azért, hogy a rendőr vele szemben ne intézkedjen.

	Válaszok aránya (%)
a.) a rendőr megteszi a normaszegés kapcsán szükséges intézkedéseket	75
b.) a rendőr nem intézkedik, de az esetet utólag jelenti parancsnokának	5
c.) a rendőr nem intézkedik, és az esetet nem jelenti parancsnokának	13
d.) a rendőr elfogadja a felajánlott pénzt azért, hogy ne intézkedjen	7

2. számú eset: A rendőr nyomozót az általa folytatott nyomozás keretében ismeretségi viszonyba kerülő személy arra kéri, hogy számára a rendőrségi nyilvántartásokból adatokat szolgáltatson ki.

	Válaszok aránya (%)
a.) a rendőr a kérésnek nem tesz eleget, az esetet jelenti parancsnokának	42
b.) a rendőr a kérésnek nem tesz eleget, és az esetet nem jelenti parancsnokának	50
c.) a rendőr közreműködik az adatszolgáltatásban ellenszolgáltatás nélkül	5
d.) a rendőr ellenszolgáltatásért közreműködik az adatszolgáltatásban	3

3. számú eset: A rendőr határszolgálati tevékenysége során az országba belépni szándékozó külföldi civil állampolgárt ellenőrzés alá von, és intézkedése során csempész dohányáru behozatalának szándékát észleli.

	Válaszok aránya (%)
a.) a rendőr megteszi a normaszegés kapcsán szükséges intézkedéseket	78
b.) a rendőr nem intézkedik, de az esetet utólag jelenti parancsnokának	1
c.) a rendőr nem intézkedik, és az esetet sem jelenti parancsnokának	5
d.) a rendőr ellenszolgáltatást kér azért, hogy ne intézkedjen	16

4. számú eset: A rendőr bejelentés alapján elsőként érkezik egy lakásbetörés helyszínére, a lakást nyitott állapotban találja, a tulajdonosok nincsenek otthon. Megérkezésekor a bűncselekmény helyszínén nagy értékű készpénzt talál elzáratlanul, ezáltal lehetősége adódik a pénzösszeg olyan módon történő eltulajdonítására, hogy azt senki nem tudja meg, és annak eltűnését az ismeretlen elkövető terhére róhassa.

	Válaszok aránya (%)
a.) a rendőr megteszi a helyszínen szükséges intézkedéseket, a talált pénzről is jelentést tesz	89
b.) a rendőr elteszi a pénzt, annak megtalálásáról senkinek nem szól	11

5. számú eset: A rendőrt civil ismerőse felkéri, hogy az ismerőssel szemben folyamatban lévő rendőrségi eljárásban működjön közre. A közreműködést azért kéri, hogy - a rendőr ismeretségét felhasználva - a polgári személy cselekménye az eljárásában kedvezőbb elbírálásban részesüljön.

	Válaszok aránya (%)
a.) a rendőr a kérésnek nem tesz eleget, az esetet jelenti parancsnokának	38
b.) a rendőr a kérésnek nem tesz eleget, és az esetet nem jelenti parancsnokának	46
c.) a rendőr közreműködik a kérésnek megfelelően ellenszolgáltatás nélkül	13
d.) a rendőr ellenszolgáltatásért közreműködik a kérésnek megfelelően	3

6. számú eset: Közterületi szolgálata során a rendőr szabályszegés elkövetése miatt megállít egy közlekedő járművet. Az intézkedés során viszont kiderül, hogy a jármű vezetője egy szolgálaton kívül, szabadidőben lévő rendőr kolléga.

	Válaszok aránya (%)
a.) a rendőr megteszi a normaszegés kapcsán szükséges intézkedéseket	45
b.) a rendőr nem intézkedik, de az esetet utólag jelenti parancsnokának	3
c.) a rendőr nem intézkedik, és az esetet sem jelenti parancsnokának	52
d.) a rendőr ellenszolgáltatást kér azért, hogy ne intézkedjen	-

7. számú eset: A rendőr tudomást szerez arról, hogy kollégája engedély nélküli másodállásban aktív tevékenységet folytat, amiért rendszeres illegális anyagi ellenszolgáltatást kap.

	Válaszok aránya (%)
a.) a rendőr megteszi a normaszegés észlelése kapcsán szükséges intézkedéseket	21
b.) a rendőr semmilyen intézkedést nem tesz, de az esetet jelenti parancsnokának	22
c.) a rendőr semmilyen intézkedést nem tesz, és az esetet sem jelenti parancsnokának	57
d.) a rendőr ellenszolgáltatást kér azért, hogy kollégája cselekményéről ne tegyen jelentést	-

A szituációkra adott válaszok alapján kétféle eredmény mutatkozott. Azon esetekben, ahol a rendőr és az intézkedés alá vont személy között az adott szituáción túlmenően semmilyen kapcsolatot nem feltételezett a vázolt eset, ott nagyon magas arányban jelölték a válaszadók a szakszerű intézkedés lehetőségét (1., 3. és 4. számú esetek „a” válasz). Lényegesen kisebb arányban jelölték a korrupciót megvalósító megoldási lehetőséget (1. és 3. számú eset „d”, 4. számú eset a „b” válasz).

Azokban az esetekben viszont, ahol a rendőr és az intézkedéssel érintett állampolgár között a felvázolt konkrét helyzeten túlmenően bármilyen egyéb ismeretségi kapcsolatot is feltételezett a szituáció, a válaszok már erősen megoszlottak a „teljesen” jogszerű és a „kevésbé” jogszerű lehetőségek között. A jogszerű megoldási lehetőség minden szituációnál csupán annyiban különbözött a kevésbé jogszerű megoldástól, hogy az utóbbinál a rendőr nem tett jelentést az esetről parancsnokának (2. számú eset „a” és „b”; 5. számú eset „a” és „b”; 6. számú eset „a” és „c”; 7. számú eset „a” és „c” válasz). További azonosság e négy értékelt szituáció válaszainál, hogy a korrupciót megvalósító lehetőségeket lényegesen kisebb arányban jelölték, mint a korábbi három esetnél, amelyeknél a rendőr és az intézkedéssel érintett között

semmilyen egyéb kapcsolat nem volt. Megjegyzést érdemel, hogy az utolsó két esetben az intézkedéssel érintett személy rendőr volt, ami a jelek szerint már önmagában is kizárta az adott szituáció korrupciós megoldását. Ez az eredmény igazolni látszik a rendőri közösségre jellemző nagyon erős összetartást, mely révén a rendőrök a rosszul értelmezett ún. „betyárbecsület” alapján a kollégák legsúlyosabb szakmai - és nem ritkán - emberi hibái, mulasztásai felett is képesek szemet hunyni. A válaszok arra utalnak, hogy a szervezet tagjaiban szinte egyáltalán nem vetődik fel, hogy korrupciós cselekményt valósítsanak meg a rendőr-kolléga kárára.

Megítélésem szerint a kollégákkal szembeni feltárt nagyon magas szintű tolerancia kialakulásában nem játszik szerepet a korrupciós cselekménytől történő lebukás veszélye, vagyis nem azért elnéző a rendőr a kollégával szemben, mert esetleg tartana attól, hogy feljelentést tesznek, vagy tehetnek vele szemben. Saját szakmai és fegyelemkezelői tapasztalataim alapján úgy vélem, hogy a kolléga esetleges védelmében az „összetartozás érzése” mindennél erősebb mindaddig, míg a kolléga a szervezet tagja. Amikor viszont valamely normaszegés kapcsán a szervezet tagja meg kell, hogy váljon a testülettől, akkor ez a végletekig óvó és védő egyéni mechanizmusok végletekig kizáró és taszító mechanizmusokká alakulnak át.

Ez a jelenség szintén a szervezeti kultúra zártságára, a tagok összetartására vezethető vissza, ugyanis a „bukott” rendőrtől történő legkeményebb eltávolodás az a lehetőség, mely révén a szervezet egységét, összetartozását a továbbiakban is fenn lehet tartani. Vélhetőleg a nagyon erős erkölcsi elhatárolódással a rendőrök a saját maguk korrupciótól való távolságtartását is kívánják jelezni a külvilág felé.

Az értékelésnél külön is felmértem, hogy az egyértelműen korrupciót megvalósító lehetőséget jelölők milyen beosztásban vannak, melynek adatait a 33. számú táblázat tartalmazza. Mivel az utolsó két szituáció esetében a korrupciós lehetőséget tartalmazó válaszok nem kaptak jelölést, ezért erre kizárólag az első 5 kérdés esetében volt lehetőség. Megjegyzést érdemel, hogy a jelölések összegzett száma nem mutatja egyértelműen a korrupciós lehetőséget jelölők számát, mivel egy válaszadó több kérdésnél is eltérő lehetőséget jelölhetett. A jelölések száma kizárólag egy-egy kérdés vonatkozásában értékelhető.

33. számú táblázat: A korrupciót tartalmazó válaszokra adott jelölések megoszlása a válaszolók beosztása szerint

Eset száma	A megjelölt válasz	Beosztott		Alsó szintű vezető		Közép-vezető		Felső szintű vezető		Összesen	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.	A rendőr elfogadja a felajánlott pénzt azért, hogy ne intézkedjen.	8	18	5	17	4	19	-	-	17	18
2.	A rendőr ellenszolgáltatásért közreműködik az adatszolgáltatásban.	4	9	3	10	1	5	-	-	8	8
3.	A rendőr ellenszolgáltatást kér azért, hogy ne intézkedjen.	17	38	12	40	9	43	-	-	38	40
4.	A rendőr elteszi pénzt, annak megtalálásáról senkinek nem szól.	13	29	8	27	5	24	-	-	26	27
5.	A rendőr ellenszolgáltatásért közreműködik a kérésnek megfelelően.	3	6	2	6	2	9	-	-	7	7
Összes jelölés		45	100	30	100	21	100	-	-	96	100

Az eredmények rávilágítanak, hogy legnagyobb arányban a beosztotti állomány feltételezi azt, hogy konkrét szituációkban a korrupciós megoldást választják a szervezet tagjai, amennyiben nem jogszerűen járnak el. Ennek csak részben magyarázata az, hogy a résztvevők között több a beosztott. Az eredményt, miszerint a beosztottak nagyobb mértékűnek tartják a normaszegő magatartás gyakoriságát, megalapozhatja az esetleges közvetlen tapasztalat is, vagyis az, hogy mit lát, mit hall egy beosztott a munkája során.

Kutatásom korábbi részében megmutatkozott, hogy amikor általánosságban kerül szóba a rendőri korrupció, akkora a vezetők nagyobb arányban tételezik fel annak jelenlétét, mint a beosztottak.²⁵⁵ Jelen kérdés esetében, a konkrét korrupciós esetek kapcsán viszont a beosztottak tartják jelentősebb arányúnak e magatartást. A megállapítások alapján erősen feltételezhető, hogy a beosztotti állománytól „távol lévő” vezető kevesebb ismerettel bír, vagy bírhat konkrét korrupciós történésekről, az esetleges korrupciós kísérletekről, melyek a beosztotti állomány közösségi tudatában „élnek”, s e tény önmagában is befolyásolhatja a véleményalkotást.

Megvizsgáltam, hogy a korrupciós magatartásra szavazók mely szakterületen teljesítenek szolgálatot. Meglepő módon legnagyobb arányban (az összes válaszoló 33 %-a) a bünyügyi állomány tagjai jelölték ezt a lehetőséget. Jelentős volt még a humánigazgatási (18 %) és az

²⁵⁵ A fenti 27. számú táblázat adatai alapján.

ellenőrzési (14 %) szakszolgálat tagjainak voksolása. Elgondolkodtató, hogy a rendőri korrupcióban leginkább veszélyeztetett állományok ettől kisebb arányban választották a korrupciót megvalósító lehetőséget. A válaszolók 13 %-a tartozott a közrendvédelmi, 6 %-a a határrendészeti és csak 0,2 %-a közlekedési szolgálati ágakhoz. Esetükben feltehetően a jelenséggel kapcsolatban egyfajta védekező mechanizmus mutatkozik meg a háritásban.

A 6. és a 7. számú eset kapcsán – ahol kollégával szemben kellett fellépni – megvizsgáltam, a jog- és szakszerű intézkedést (vagyis az „a” választ) adók.

34. számú táblázat: „A rendőr megteszi a normaszegés észlelése kapcsán szükséges intézkedéseket” válaszolók százalékos megoszlása az adott szolgálati idő kategóriákon belül

A jelzett szituációk	Tényleges szolgálati idő					
	5 év alatt	6-10 év	11-15 év	16-20 év	21-25 év	26 év felett
6. számú eset (%)	63	46	45	49	35	31
7. számú eset (%)	23	29	20	21	16	19

A tényleges szolgálati idő szerinti megoszlás azt mutatta, hogy döntően az alacsonyabb szolgálati idővel rendelkezők választották a kolléga jogsértése kapcsán a szakszerű intézkedési lehetőséget mindkét szituáció esetében. Az elsónél az 5 évnél kevesebb szolgálati idővel rendelkezők több, mint fele, a 26 évnél nagyobb idővel rendelkezőknek már csak kicsivel több, mint 30 %-a jelölte ezt a lehetőséget, az értékek csökkenése a szolgálati idő emelkedésével csökken. A másodiknál nem ilyen markánsak a különbségek.

Külön kell választani viszont a két szituáció megítélését, mivel a 6. számú esetben egy idegen rendőr, a 7. számú esetben viszont egy közvetlen kollégával szembeni szolidaritást vizsgáltam. Ez a körülmény, vagyis a szituáció által kiváltott érzelmi különbözőség egy rendőrben a kollégával szemben eltérő mértékű együttérzést vált ki a szolgálati idő különböző „szintjein”.

Az feltártak további vizsgálatával kimutattam, hogy ugyancsak nagyobb arányban választották a szakszerű intézkedést a helyi szintű rendőri szervek tagjai, általában 50 % körüli arányban. Azon szolgálatok tagjai, akik a rendőri munkát a közterületen, illetve nagyszámú helyszíni intézkedés foganatosításával végzik (közrendvédelmi, közlekedésrendészeti, a határrendészeti szolgálati ágak) magas arányban jelölték a szakszerű intézkedés lehetőségét. Úgy tűnik, hogy inkább a helyi szervnél közterületi szolgálatban lévő

fiatal állomány véli azt, hogy a szakszerű intézkedés egy kolléga jogsértése esetén is szükséges.

A fiataloknál feltételezhetően a rendőri szervezetenél eltöltött rövid idő szerepet játszik a válaszaikban, a szervezeti szocializációs folyamat elején intézkedési értékrendjüket még csak kis mértékben befolyásolják a korábban a rendőri közösség összetartozása kapcsán jelzettek. A kevés szolgálati idővel többnyire együtt járó fiatal életkorukból adódóan e válaszadóknál erősen dominál a rendőr szervezettel szembeni megfelelési igény, valamint a normakövető magatartás életkorból adódó feltétlen elfogadása szintén hatással van arra, hogy a jogszerű válaszlehetőséget jelölték. A szolgálati idő és az életkor előre haladtával feltehetően ezek az egyéni szempontok módosulnak. Vélelmezhetően a fiatalabb kollégák a közösség „új” tagjaként jobban igyekeznek olyan benyomást kelteni, hogy betartják az általános szervezeti és intézkedési szabályokat. Az idősebb rendőrök az életkoruk emelkedésével kisebb mértékben vélik társaikról a normakövető magatartást, ugyanakkor nem a kifejezett korrupciót tételezik, hanem azt, hogy szemet hunynak felette azzal, hogy sem nem intézkednek, sem nem jelentik parancsnokaiknak az esetet. Kollégáikkal szemben kisebb arányban intézkednek, mely vélemény mögött vélhetően a sok éves tapasztalat és tapasztalás is meghúzódik.

Azon kérdéseknél, ahol a tényállásokban érintett személyek és a rendőr között ismeretséget feltételeztem (2. számú, 5. számú, 6. számú és 7. számú szituációk), minden esetben a legnagyobb arányban jelölték a válaszadók azt a válaszlehetőséget, hogy „a rendőr nem intézkedik/a kérsnek nem tesz eleget, és az esetet nem jelenti parancsnokának”. Erre tekintettel kíváncsi voltam a válaszadók életkor szerinti megoszlására.

35. számú táblázat: „A rendőr nem intézkedik/a kérsnek nem tesz eleget, és az esetet nem jelenti parancsnokának” választ adók aránya az adott életkori kategóriákon belül

	Életkor			
	18-25 év között (%)	26-35 év között (%)	36-45 év között (%)	46 év felett (%)
2. számú eset	56	46	42	31
5. számú eset	37	42	38	36
6. számú eset	62	50	43	30
7. számú eset	37	25	19	16

E válaszlehetőségre adott jelölések megoszlása terén vonulatokat tártam fel:

A 18-25 év közötti korosztály tagjai általában nagyobb arányban jelölték a jelzett lehetőséget, mint a legidősebb korosztályok tagjai, bár az életkor emelkedésével a korosztályon belüli arány nem emelkedett egyenletesen. A feltárt különbség oka a korábban már részletezett azon okok, melyek a fiatal korosztály véleményalkotására jellemzőek. Az idősebbek, vagyis a következésképpen magasabb szolgálati idővel is rendelkezők esetében a rendőr szakma szabályainak követése természetesen továbbra is meghatározó, viszont az már általános korosztályi jellemző, hogy próbálják kerülni a felesleges konfliktusokat. Ilyen „felesleges” konfliktus lehet például egy olyan eset jelentése a parancsnoknak, mely eset tulajdonképpen meg sem történt, mivel rendőri intézkedés sem volt.

Az eredmények további vizsgálatával feltártam, hogy e kérdéseknél az országos szintű rendőri szervnél szolgálatot teljesítők több mint 70 %-a jelezte, hogy szerinte elmulasztják a parancsnoki jelentést, a területi szervek tagjai általában 60 %, a helyi szervek tagjai viszont már csak 40 % körüli arányban gondolták ugyanezt. Az eredmény szintén indokolható a korosztályi különbségekkel, mivel a helyi szerveknél szolgálatot teljesítők általában fiatalabbak, és kevesebb szolgálati idővel rendelkeznek, mint a magasabb szerveknél dolgozók.

A beosztottak átlagban 40-50 %-a, az alsóbb szintű vezetők 50-55 %-a, a középvezetők 70 %-a, a felső szintű vezetőknek 100 %-a jelölte ezt a lehetőséget, a vezetői szintek alapján kimutatható eltérés jelentős. Az eredmény visszavezethető arra, hogy a vezető beosztásban lévők következésképpen idősebbek, és régebben teljesítenek szolgálatot. Arra vonatkozóan az adatok viszont nem adnak információt, hogy kik jelölték a valós helyzetet, kik azok, akik inkább feltételeznek.

Fentiek alapján elmondható, hogy a helyi szervek beosztotti állománya között vannak legkevesebben, akik úgy vélik, hogy az adott eseteket nem jelentené a rendőr.

A vázolt szituációkra adott megoldási lehetőségek alapján megfogalmazható összefüggés: az állomány véleményét a konkrét helyzetek elintézési módjánál jelentős mértékben befolyásolta a rendőri intézkedésekben érintett személyekhez való személyes viszony. Ahol a rendőr és az egyéb személyek között ismeretséget feltételeztem, ott lényegesen kisebb arányban jelölték a válaszadók a jog- és szakszerű megoldást, mint az ismeretlen személlyel szembeni intézkedésnél, a legnagyobb számban azt a választ adták, hogy a rendőr kötelességét megszegve semmilyen intézkedést nem tesz egy ismerős személlyel szemben, viszont a történetekről jelentést sem tesz.

A válaszok azt mutatják, hogy az életkor, és a vele többnyire paralel tényleges szolgálati idő emelkedésével egyenes arányban nő annak az esélye, hogy a rendőr egy ismerőssel, vagy kollégával szemben nem a jogszerű intézkedést választja. Úgyszintén a magasabb szintű rendőri szervnél, valamint a magasabb szolgálati beosztásban lévők nagyobb arányban feltételezték, hogy a rendőr nem intézkedik szakszerűn egy ismerőssel szemben.

Felmértem, hogy a válaszadó jelenlegi szolgálati helyén hogyan viszonyulnak a korrupciós jellegű magatartásokhoz, milyen mértékű a korrupció elítélése a közvetlen kollégák, valamint a rendőri vezetők körében. A kérdésfeltevéssel arra voltam kíváncsi, hogy a beosztotti és a parancsnoki állomány ezen attitűdjéről milyen feltételezése van a válaszadóknak.

36. számú táblázat: A korrupció minősítése a válaszadók jelenlegi szolgálati helyén a közvetlen kollégák, valamint a rendőri vezetők részéről

A korrupció megítélése a válaszadó jelenlegi szolgálati helyén					
	Válaszalternatívák	Közvetlen kollégái részéről		Rendőri vezetők részéről	
		f	%	f	%
1.	Mindenki elítéli a rendőri korrupciót.	151	63	162	68
2.	A többség elítéli a rendőri korrupciót.	62	26	39	16
3.	Néhányan bocsánatos bűnnek tartják a rendőri korrupciót.	13	5	7	3
4.	A többség bocsánatos bűnnek tartja a rendőri korrupciót.	6	3	7	3
5.	Nem tudom.	6	3	23	10
Összesen		238	100	238	100

A válaszok megoszlása azt mutatja, hogy a rendőrök a kollégákról és a vezetői állományról is döntően a korrupció elítélését vélelmezik, de mivel mindössze a válaszadók alig kétharmada jelölte az első lehetőséget, az értékítélet nem egyöntetű. Az állomány szerint – ha csak kis mértékben is – de a rendőri vezetők határozottabban elítélőbbek a korrupcióval szemben.

A válasz abból a szempontból elfogadható, hogy az emberek a korrupciót általában elítélik, elutasítják, és ez a vélemény érhető tetten a magas jelölésben. Mindezzel együtt ez nem mond ellent annak, hogy adott helyzetekben, számos körülmény hatására egy rendőr ne venne részt korrupcióban.

Nem megnyugtató viszont, hogy a válaszadók egynegyede (26 %-a, 62 fő) jelezte, hogy a kollégái részéről „csak” a többség ítéli el a korrupciót. Ez azt jelenti ugyanis, hogy még szóban sem mindenki elutasító a jelenséggel szemben. Ezen jelölők szakterületi megoszlását vizsgálva kimutatható, hogy legnagyobb arányban a közrendvédelmi (16 fő) és bűnügyi (13

fő) szolgálatok tagjai állítják ezt. A táblázat adatai alapján összesen 6 fő gondolja, hogy szolgálati helyén a többség bocsánatos bűnnek tartja a korrupciót, közülük 2 fő közrendvédelmi, 2 fő határrendészeti, 1-1 fő pedig a bűnügyi, illetve a hivatali területen dolgozik. Ez alátámasztja a korábbiakat, mely szerint a korrupció által fokozottan veszélyeztetettek a közterületi szolgálatok. Jelentősnek mondható azok aránya (23 fő, a válaszadók 10 %-a), akik nem tudtak válaszolni azzal kapcsolatban, hogyan ítéli meg a parancsnoki állomány a korrupciót.

A mért adat megítélésem szerint arra utalhat, hogy nem minden rendőri vezető munkájában mutatkozik meg markánsan, illetve nincs jelen egyértelműen, az állomány számára is érzékelhető módon a rendőri korrupcióval szembeni értékítélet és tevékenység. Vélelmezhetően a korrupcióval szembeni markáns, határozott parancsnoki fellépés esetén a kérdés megválaszolása nem vetne fel semmilyen kétséget a rendőri állományban. E jelölők közül a 9 fő bűnügyi, 3-3 fő közrendvédelmi, illetve közlekedésrendészeti szakterületen dolgozik.

A válaszok szakterületi megoszlását is tanulmányoztam. A következő táblázat azt mutatja, hogy a szolgálati ágak és szakszolgálatok tagjai milyen arányban jelölték, hogy a közvetlen kollégák és a rendőri vezetők elítélik a korrupciót.

37. számú táblázat: A „Mindenki elítéli a rendőri korrupciót” válaszlehetőség szakterületenkénti jelölése a közvetlen kollégák, illetve a rendőri vezetők vonatkozásában

Mindenki elítéli a rendőri korrupciót					
A közvetlen kollégák részéről (%)			A rendőri vezetők részéről (%)		
1.	ellenőrzési szakszolgálat	93	1.	ellenőrzési szakszolgálat	94
2.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	84	2.	igazgatásrendészeti szolgálati ág	90
3.	igazgatásrendészeti szolgálati ág	72	3.	hivatali szakszolgálat	80
4.	humánigazgatási szakszolgálat	68	4.	határrendészeti szolgálati ág	76
5.	bűnügyi szolgálati ág	60	5.	bűnügyi szolgálati ág	68
6.	határrendészeti szolgálati ág	57	6.	humánigazgatási szakszolgálat	63
7.	közrendvédelmi szolgálati ág	56	7.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	62
8.	hivatali szakszolgálat	52	8.	közrendvédelmi szolgálati ág	58
9.	személy- és objektum-védelmi szolgálati ág	33	9.	gazdasági szakszolgálat	50
10.	gazdasági szakszolgálat	25	10.	személy- és objektumvédelmi szolgálati ág	33

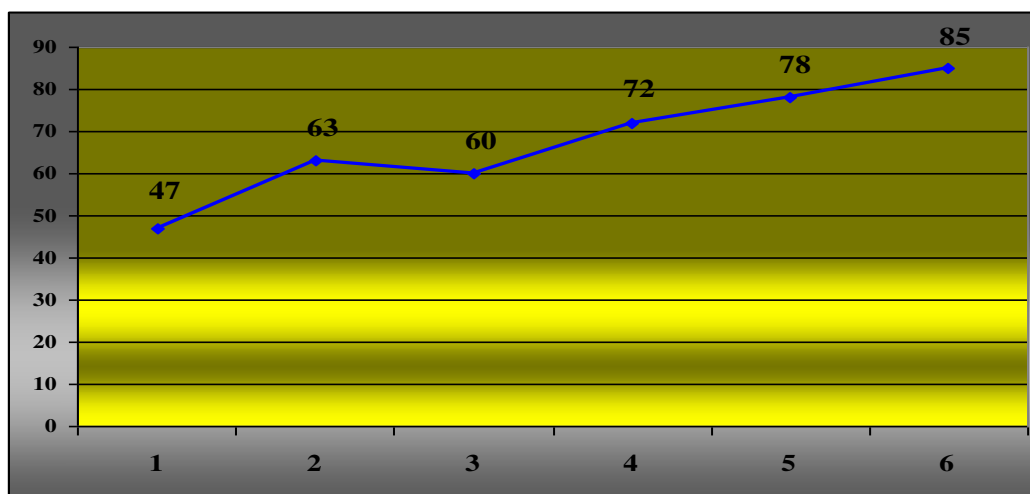
Elgondolkodtató hogy a humánigazgatás, továbbá a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti szakterületek válaszolói közül csak hattized véli, hogy a parancsnoki állomány egyértelműen elítélő a korrupcióval szemben. Még ennél is súlyosabbnak tekintendő, a gazdasági, valamint a személy- és objektumvédelmi szakterületek válaszolójának a vezetői állományról kialakult képe a korrupció elítélése tekintetében. Ez utóbbinál a válaszadók kétharmada nem érzékeli a vezetők esetében, hogy elítélnék a korrupciót, a gazdasági szakszolgálatnál pedig a megkérdezettek fele.

A közvetlen kollégák vonatkozásában még rosszabbnak értékelhető a vélemény, mivel a két szakterületnél a közvetlen kollégák esetében csak a harmadukról, illetve negyedükről tételezik fel a válaszadók a korrupció elítélését. Az eredmény azért is érdekes, mivel e két terület a korrupcióban kevésbé érintett területek közé tartozik mind a szakirodalom, mind az elmarasztalások statisztikai adatai alapján. Érdekes továbbá, hogy az adott szakterületeken milyen nagy különbségek vannak a közvetlen kollégákról, illetve a vezetőkről kialakított véleményben. Nem meglepő, hogy a rendőri korrupció elutasítása az ellenőrzési szakszolgálat esetében jelenik meg leghatározottabban, mivel a szakterület tevékenysége - a rendőri jogsértésekkel, köztük a korrupcióval szembeni fellépés - munkájuk meghatározó része.

A korrupció szempontjából leginkább veszélyeztetettnek tartott közrendvédelmi, valamint a kevésbé veszélyeztetett humánigazgatási szakterületen a válaszadók feltételezése alapján a közvetlen kollégák elutasítóbban viszonyulnak a jogsértéshez, mint a vezetői, parancsnoki réteg. E kettő kivételével mindenütt a parancsnokok az elítélőbbek a korrupcióval kapcsolatban. Kimutatható, hogy a nők a férfiakhoz képest mind a közvetlen kollégák, mind a vezetők esetében nagyobb arányban jelezték, hogy elítélik a korrupciót.

A fiatalabb korosztályból sokkal kevesebben vélik, hogy a rendőri vezetők mindegyike elítéli a korrupciót, mint az idősebb korosztály tagjai. Hasonló tendencia érvényesül a válaszoknak szolgálati idő szerinti bontásban történő vizsgálatakor is.

20. számú ábra: A „Mindenki elítéli a rendőri korrupciót a rendőri vezetők részéről” válaszok megoszlása a tényleges szolgálati idő szerint (%)

1.: 5 év alatt, 2.: 6-10 év között, 3.: 11-15 év között, 4.: 16-20 év között, 5.: 21-25 év között,
6.: 26 év felette

A válaszadó tényleges szolgálati idejének emelkedésével egyenes arányban nő azok száma, akik úgy vélik, hogy minden vezető elítéli a korrupciót. Az 5 évnél kevesebb szolgálati idővel rendelkezőknek kevesebb, mint a fele (47 %) vélte úgy, hogy minden rendőri vezető elítéli a korrupciót, a 26 év felettieknek viszont már több mint négyötöde (85 %). Ugyanakkor, ők döntően közép-, és felsőszintű vezetők, vélhetően ebből is fakad, hogy a vezetőkön ilyen álláspontot fogalmaztak meg.

A mért értékek alapján megalapozottnak tűnik az a feltételezés, miszerint a rendőr a szolgálatban eltöltött idő alatt folyamatosan szembesül a rendőri korrupcióval szembeni parancsnoki fellépéssel, az ilyen jellegű intézkedések számának bővülése befolyást gyakorol a korrupció elítélésére. Ez a tényező önmagában is – a tevékenység hatásának objektív mérhetősége nélkül – hozzájárulhat ahhoz, hogy az állomány a szolgálatban eltöltött idő emelkedésével egyre kisebb mértékben váljon a korrupcióban érintetté.

38. számú táblázat: A „Mindenki elítéli a rendőri korrupciót” válaszoknak a szolgálati hely szerinti megoszlása

	Mindenki elítéli a rendőri korrupciót (%)		
	Központi (országos szintű) szerv	Területi (megyei szintű) szerv	Helyi (városi szintű) szerv
a közvetlen kollégák részéről (%)	77	63	60
a rendőri vezetők részéről (%)	83	58	73

Az országos szintű szolgálati helyen dolgozók vélik legnagyobb arányban, hogy mind közvetlen kollégájuk, mind vezetőik egyöntetűen elítélik a korrupciót. A megyei szintű szervnél dolgozók közül voltak legkevesebben, akik vezetőikről ezt gondolták, a közvetlen kollégák viszonyában pedig a helyi (*városi szintű*) szerv beosztottai. Ez utóbbi véleménynek azért nagy a jelentősége, mert éppen a helyi szervnél, döntően rendőrkapitányságok állományában szolgáló, ezáltal beosztásukból adódóan a tényleges rendőri intézkedéseket nagy számban és arányban foganatosító állomány tartja legkevésbé elutasítónak a korrupcióval szemben a közvetlen kollégáit. Az eredmény a szolgálat végzése során, tapasztalati úton megszerzett információkon (*is*) alapulhat.(?)

A fentiek alapján összességében leszögezhető, hogy a megkérdezett állomány jelentős része véli úgy, hogy a közvetlen kollégái és a rendőri vezetők is egyértelműen elítélik a rendőri korrupciót, azonban ez az érték jelentős eltérést mutat a válaszadók szolgálati tevékenysége alapján. Szintén kimutatható arányban tért el a nők és a férfiak értékelése a korrupció megítéléséről. A tényleges szolgálati idő emelkedésével az állomány véleménye a rendőri korrupció megítéléséről változott, különösen igaz ez akkor, amikor a parancsnoki, vezetői réteg korrupcióhoz való viszonyát kellett értékelni: az idősebb korosztály tagjaiból többen voltak azon a véleményen, hogy parancsnokaik a rendőri korrupciót elítélik. Kimutatható, hogy legkisebb arányban a helyi szervnél szolgálatban lévők, vagyis leginkább a tényleges végrehajtói állomány tagjai vélelmezték kollégáikról azt, hogy elutasítóak a rendőri korrupcióval szemben.

A személyes és a közvetlen munkahelyi közegben uralkodó morálról, értékrendről jelzésértékű, hogy a munkatársak mit tartanak egymásról. Megkérdeztem a válaszadókat, elképzelhetőnek tartja-e, hogy közvetlen kollégája jogszerűtlenül pénzt fogadjon el a munkája, vagy intézkedése kapcsán?

Először a jelölések megoszlását értékeltem. A válaszadók 18 %-a (*44 fő*) az igen, a többiek (*a válaszadók 82 %-a, összesen 194 fő*) a nem lehetőséget jelölte, vagyis a jelentős többség elképzelhetetlennek tartotta közvetlen kollégája korrupcióban való részvételét. Az már értelmezés kérdése, hogy valóban nem fordul elő korrupció a rendőri egységnél, vagy a magas százalékban a saját munkahelyi környezet jó színben történő feltüntetése is szerepet játszik. A válaszok nemenkénti megoszlását értékelve nem mutatható ki érdemi eltérés. Az életkor tekintetében nincs különbség, valamennyi korosztály esetében 80 % körüli a „nem” válaszok

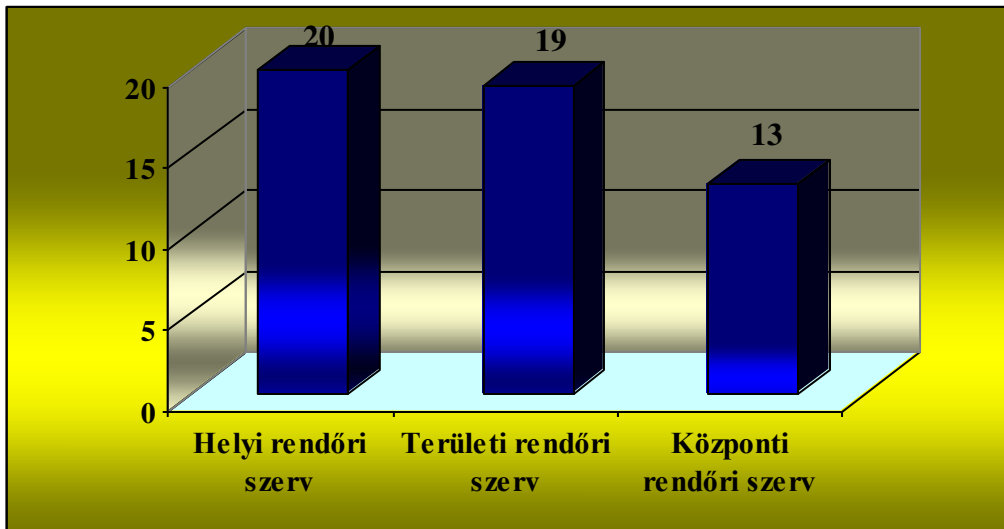
jelölése, a tényleges szolgálati idő szerinti megoszlás pedig szintén valamennyi kategóriában hasonlóan magas (75 % és 87 % közötti) értékeket mutat. Ugyanezen arányok figyelhetőek meg a válaszok iskolai végzettség, valamint a családi körülmények szerinti értékelésében.

A válaszok között a különbségek az iskolai végzettség, a jövedelmi viszonyok, a szolgálati hely jellege és a beosztás szerint figyelhetőek meg. Az 50.000 és 100.000 forint közötti egy főre jutó havi nettó jövedelemmel rendelkezők egynegyede (22 %-a) feltételezi kollégájáról, hogy jogszerűtlenül pénzt fogad el intézkedése kapcsán, a 200.000 forint feletti kategóriában pedig már több mint egyharmad (36 %). A feltártak alapján nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy a jövedelem növekedésével egyenes arányban növekszik a kérdésre adott igen válaszok aránya, az értékek viszont egyértelműen arra utalnak, hogy az alacsony jövedelemből önmagában nem következik a rendőri korrupció feltételezése a közvetlen kollegiális környezetben. Igazolódni látszik, hogy nem feltétlen az alacsony rendőri jövedelmekhez kapcsolódik a rendőri korrupció. Az „igen” választ jelölők közül *(a felsővezetők ezt a választ nem jelölték)* a beosztottak tartják legkisebb arányban elképzelhetőnek közvetlen kollégájuk korrupciós érintettségét *(a beosztottak 17 %-a)*.

Mivel e csoport egyben a kategóriák közül a legkisebb jövedelemmel is rendelkezik, az eredmény szintén arra utal, hogy jobbra nem az anyagiak játszanak szerepet a jelenségénél.

Az alsóbb szintű- és a középvezető réteg nagyobb arányban tételezi munkatársairól korrupcióban való esetleges részvételét (24 %, illetve 23 %). Ez a vélemény visszavezethető arra is, hogy a vezető réteg a látenciában maradt, fel nem tárt, de esetlegesen megvalósult korrupciós cselekményekről beosztásukból adódóan több információval rendelkeznek, vagy rendelkezhetnek. Másrészt vélelmezhető azt is, hogy a beosztottak, akik körében előfordulhat a korrupció, tudni sem akarnak róla, még a látszatát is kerülik annak, hogy érintettek lehetnek, jelen lehet esetükben egyfajta védelem a mundér becsülete irányába.

21. számú ábra: Az „Elképzelhetőnek tartja-e, hogy közvetlen kollégája jogszerűtlenül pénzt fogadjon el a munkája/intézkedése kapcsán?” A kérdésre adott igen válaszok szolgálati hely szerinti százalékos megoszlása

A magasabb szervezeti egységnél szolgálatot teljesítők általában kevesebb korrupciót tételeznek közvetlen környezetükben. A területi és a helyi szintű szervezetek tagjainak véleményében nincs érdemi eltérés, a különbség az országos szintű szervezet állománya és a másik két kategória viszonyában érzékelhető.

39. számú táblázat: Az „Elképzelhetőnek tartja-e, hogy közvetlen kollégája jogszerűtlenül pénzt fogadjon el a munkája/intézkedése kapcsán?” kérdésre adott válaszok szolgálati ág és szakszolgálat szerinti százalékos megoszlása

	Szolgálati ágak és szakszolgálatok	Válaszok		
		Igen	Nem	Összesen %
1.	személy- és objektumvédelmi szolgálati ág	56	44	100
2.	közrendvédelmi szolgálati ág	33	67	100
3.	határrendészeti szolgálati ág	29	71	100
4.	hivatali szakszolgálat	24	76	100
5.	ellenőrzési szakszolgálat	13	87	100
6.	bűnügyi szolgálati ág	12	88	100
7.	humánigazgatási szakszolgálat	11	89	100
8.	igazgatásrendészeti szolgálati ág	9	91	100
9.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	3	97	100
10.	gazdasági szakszolgálat	-	100	100

A táblázat adatai alapján több megállapítás fogalmazható meg:

Meglepő, hogy a személy- és objektumvédelmi szolgálati ág tagjai, akik alapfeladata a kiemelt védett személyek (*politikuskok, közjogi méltóságok*) őrzése, ilyen magas arányban tételezik fel kollégájukról, hogy intézkedése kapcsán jogszerűtlenül pénzt fogadjon el. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a szolgálati ágak közül e szolgálati ág tagjai között voltak legkevesebben – mindössze egyharmad(!) – akik szerint a vezetőik mindegyike elítéli a korrupciót,²⁵⁶ akkor a válaszok még inkább továbbgondolásra érdemesek.

Elgondolkodtató, hogy a korrupcióban leginkább veszélyeztetett szolgálati ágak közül a közlekedésrendészethél szolgálatot teljesítők mindössze 3 %-a tételezi fel közvetlen kolléga esetében a jogszerűtlen pénz elfogadását. A rendkívül alacsony érték feltételezhetően nem valós véleményt tükröz, vélelmezhető a kérdés kapcsán egyfajta, nagyon erős háritó, védekező attitűd. Az adat azért is tűnik kirívóan alacsonynak és ez által hihetetlennek, mert a korábban jelzett kutatási eredmények, az általam feldolgozott statisztika az ellenkezőjét igazolta, valamint az állampolgári közvélekedés is korrupcióval terheltnek vélelmezi a szakterületet.

Kiemelést érdemel, hogy a rendőri korrupció megelőzését, feltárását a rendőrségen belül hivatali kötelességként végző ellenőrzési szakszolgálat tagjai viszonylag magas arányban (5. *helyet elérve*) tartanak elképzelhetőnek korrupciós cselekedetet a közvetlen kollegiális környezetben.

A gazdasági szakszolgálat válaszolóinak mindegyike „nem”-mel válaszolt, azaz egyetlen kollégájáról sem gondolja, hogy pénzt fogadna el. Ez azért érdekes, mivel ez volt az a terület, ahol a legkevesebben (*mindössze 25 %*) válaszolták, hogy közvetlen kollégái mindegyike elítéli a korrupciót, és csak 50 %, hogy vezetőik is.

Megdöbbenő, hogy a táblázatban az első négy helyre került szolgálati területnél minden harmadik-negyedik ember feltételezi a korrupció jelenlétét. Ezzel együtt is magasnak mondható összességében azok aránya a teljes felmért állományban, aki elképzelhetetlennek tartotta, hogy közvetlen kollégája jogszerűtlenül pénzt fogadjon el munkája, intézkedése során.²⁵⁷

²⁵⁶ A fenti 37. számú táblázat adatai alapján.

²⁵⁷ Az adatlapok feldolgozása során tapasztaltam, hogy ez volt az egyetlen kérdés, amelyhez a válaszadók a jelölésen túlmenően pár szavas megjegyzéseket is írtak a kérdőívre külön kérés nélkül. Néhány jellemző írásos megfogalmazás: „A kérdés feltevése is felháborító.”, „Kikérem magamnak!”, „Egyetlen kollégámról sem.”, „SOHA!”.

A kérdésre adott válaszok kapcsán kíváncsi voltam arra, hogy a korábbi személyes érintettség befolyást gyakorol-e a válaszokra. Ennek érdekében a kérdésre adott válaszokat összevettem azzal a kérdéssel, melyben a válaszadóknak arról kellett nyilatkozniuk, hogy megkönyékezték-e már korábban a közvetlen kollégáját, vagy próbálták-e már őt korrupcióra rávenni. Az eredmények alapján, akiknek a kollégáját, vagy őt magát már megkönyékezték korrupciós cselekmény kapcsán, csaknem 40 % feletti arányban jelölték az igen lehetőséget, vagyis azt, hogy közvetlen kollégájukról feltételezik a jogszerűtlen pénz elfogadását intézkedés kapcsán. Azok, akik úgy nyilatkoztak, hogy nem környékezték még meg, ettől kisebb, 20 % körüli arányban válaszoltak igennel a kollégájuk kapcsán a korrupció feltételezésére. Akik bevallásuk szerint nem rendelkeznek tapasztalattal a rendőri korrupcióról, alig 10 %-ban jelölték az igen választ.

Az adatok értékelése megmutatta továbbá, miszerint az a tény, hogy valakit korábban próbáltak már rávenni rendőri korrupcióra, vagy akik szembesültek már a korrupció valamely formájával, azok nagyobb arányban feltételezik közvetlen kollégáik esetében a korrupció elkövetését. A 44 válaszolótól, aki az előző kérdésre igenlő választ adott, megkérdeztem, hány főről tartja elképzelhetőnek, hogy jogtalanul pénzt fogad el.

40. számú táblázat: A „Hány főről tartja elképzelhetőnek, hogy jogszerűtlenül pénzt fogadjon el a munkája/intézkedése kapcsán” kérdésre adott válaszok megoszlása

	Válaszlehetőségek	Válaszolók száma (fő)
1.	1 főről	14
2.	2-3 főről	19
3.	3 főnél többről	9
4.	a többségről	2
	Összesen (fő)	44

Legtöbben 2-3 főről tudják elképzelni közvetlen kollégáik közül, hogy korrupciós pénzt fogadnának el. Összesen 30 fő ezek szerint olyan rendőri kisközösségben dolgozik, ahol kollégák korrupciós magatartását feltételezi. Azt önmagában is figyelemfelhívónak kell tekinteni, hogy az összes válaszadó (238 fő) közel 20 %-a valamilyen szintű feltételezéssel élt közvetlen munkatársa(i) korrupciója kapcsán.

41. számú táblázat: A 44 fő – aki elképzelhetőnek tartja, hogy közvetlen kollégája jogszerűtlenül pénzt fogadjon el a munkája, vagy intézkedése kapcsán – szolgálati ág és szakszolgálat szerinti megoszlása

	Szolgálati ágak és szakszolgálatok	Válaszolók száma (fő)
1.	közrendvédelmi szolgálati ág	14
2.	bűnügyi szolgálati ág	7
3.	határrendészeti szolgálati ág	6
4.	hivatali szakszolgálat	6
5.	személy- és objektumvédelmi szolgálati ág	5
6.	humánigazgatási szakszolgálat	2
7.	ellenőrzési szakszolgálat	2
8.	igazgatásrendészeti szolgálati ág	1
9.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	1
10.	gazdasági szakszolgálat	-
Összesen (fő)		44

Eddig is igazolódott már, hogy a közrendvédelmi szolgálati ágnál a korrupciós fertőzöttség a többi ághoz viszonyítva elég magas, ennek ellenére meglepő a közrendvédelmi szolgálati ág tagjainak magas száma, mely az összes „igen”-nel válaszoló csaknem egyharmadát (32 %-át) teszi ki. A 14 főből, akik korrupciót feltételeztek a kollégáik között 7 válaszadó 1 főről, 3 válaszadó 3 főről, 4 válaszadó pedig 3 főnél többről gondolta ezt. Az ugyancsak veszélyeztetett bűnügyi szakterület a második legszámosabb jelöléssel visszaigazolja a szakirodalom által is megfogalmazott veszélyeztetettséget. Elgondolkodtató viszont a közlekedésrendészetről válaszolók véleménye, mely utalhat a korrupció, mint létező jelenség „eltussolására”.(?)

A 44 fő válaszadó közül 28 fő beosztott, 9 fő alsóbb szintű vezető, 7 fő közép-, és felső szintű vezető. A válaszok szolgálati beosztás szerinti megoszlásának értékelése alapján megmutatkozik, hogy a jelölők közül a beosztottak többsége (42 %-a) 2-3 főről is feltételezi jogszerűtlenül pénz elfogadását egy intézkedés kapcsán.

A korrupció feltételezésének mértékét és a jövedelmi viszonyok arányát külön is értékeltem. Megállapítható, hogy a legalacsonyabb jövedelmi kategóriába tartozók egy esetben sem tételezték fel, hogy közvetlen kollégájuk intézkedése kapcsán jogszerűtlenül pénzt fogadna el, a legmagasabb jövedelmi kategóriába tartozók közül viszont 38 % legalább egy kollégájáról feltételezte ezt. A közbülső jövedelmi csoportok ettől az értéktől kisebb arányban tettek jelölést. A legmagasabb kereseti kategóriába tartozók, vagyis a havi 200.000 forintnál nagyobb egy főre jutó nettó jövedelemmel rendelkezők jelölték legnagyobb arányban (18%) azt, miszerint 2-3 főről tartják elképzelhetőnek a korrupciót. Az eredmények azt mutatják,

hogy az alacsony jövedelmi viszonyokkal rendelkezők egyáltalán nem tételezik fel a szintén alacsony jövedelmi viszonyokkal rendelkező társaikról a korrupciót nagy arányban. Ez ismételten arra enged következtetni, hogy nem feltétlen az alacsony jövedelmi viszonyok vezetnek egyértelműen a rendőri korrupcióhoz. Igazolódni látszik, hogy az anyagi viszonyok, valamint a közvetlen kollégák korrupciós érintettségének feltételezése között nincs egyenes arányosság, a jobb anyagi körülményekkel rendelkezők feltételeztek nagyobb arányú korrupciót a kollégáik esetében.

4.4.4. ÖSSZEGZÉS

Bemutattam, hogy a rendőri szervezeteken belül szerveződő kisközösségek az egyén számára speciális szocializációs közeget teremtenek. A rendőri közösségek elkülönülése mind a civil szférától, mind a szervezeten belüli más egységektől megfigyelhető. A szervezet sajátosságaiból adódóan a közösségek egyénre gyakorolt hatása erősebb, mint a legtöbb foglalkozás esetében. E hatások erős kötődést alakítanak ki a rendőrben, mely révén a közösség általános erkölcsi értékrendjéhez, valamint a jogsértésekhez, és a rendőri korrupcióhoz kapcsolódóan markáns a mintakövetés. E körülmény jelentős mértékben határozza meg a korrupció tekintetében az egyéni attitűdöt, melynek aktuális mértékét a civil közeg hatása és az idősebb kollégáktól látott minta is alakítja.

A rendőri kisközösségek szocializációs hatását a korrupció vonatkozásában is felmértem. Kimutattam, hogy a szervezeten belüli összetartozást jól tükrözik a korrupcióra lehetőséget adó szituációknál a kollégákkal szemben választott intézkedések, melyek alátámasztják, hogy a rendőrök toleránsabbak a kollégáik által elkövetett jogsértésekkel szemben, mint a civil elkövetők esetében. A feltártak megmutatták, hogy e téren jelentős tényező az életkor, vagyis a fiatalabb állomány nagyobb arányban intézkedne jogszerűen egy kollégával szemben. E tény alátámasztja, hogy a szervezetben eltöltött idő érdemben befolyásolja a szervezethez és annak tagjaihoz való kötődést.

A fiatalabb kollégák ugyanis a közösség „új” tagjaként jobban igyekeznek olyan benyomást kelteni, hogy betartják az általánosan elfogadott intézkedési szabályokat. Az idősebb rendőrök az életkoruk emelkedésével kisebb mértékben feltételezték konkrét szituációkban általában, és különösen a kollégával szemben a normakövető magatartást, ugyanakkor nem kifejezetten a korrupciót tételezik fel, hanem azt, hogy szemet hunynak felette, vagyis nem intézkednek, de nem is jelentik parancsnokaiknak az esetet. Kijelenthető, hogy az állomány véleményét

konkrét intézkedési helyzetekben jelentősen befolyásolta a rendőri intézkedés alá vonthoz való személyes viszonya. A lehetséges intézkedés kiválasztását több tényező is befolyásolta, főleg a vezetői szint, a szolgálati hely és a szolgálati ág. Az idősebbek, a magasabb beosztásban lévők esetében kimutatható a szervezet tagjaival szembeni együttérzés magasabb szintje.

A korrupció szervezeti megítélése kapcsán feltártam, hogy a rendőrök a kollégákról és a vezetői állományról is döntően a korrupció elítélését feltételezik, bár nem megnyugtató, hogy mindössze a válaszadók alig kétharmada gondolta így. Jelentősnek mondható azok aránya, akik a kérdésben nem tudtak nyilatkozni. Az egyéni vélemény kialakításában fontos befolyásoló tényező a válaszadók aktuális szolgálati tevékenysége.

Említésre érdemes, hogy a korrupció szempontjából leginkább veszélyeztetettnek tartott közrendvédelmi – továbbá a kevésbé veszélyeztetett humánigazgatási szakterület – tagjai szerint a közvetlen kollégák elutasítóbban viszonyulnak a korrupcióhoz, mint a vezetői állomány. E két szakterület kivételével mindenütt a parancsnokokról mondták, hogy jobban elítélik a korrupciót, mint a beosztottak. A korrupcióban leginkább veszélyeztetett szolgálati ágak közül a közlekedésrendészetnél szolgálatot teljesítők igen alacsony arányban tételezik fel közvetlen kollégáik esetében a jogszerűtlen pénz elfogadását, ami önmagukról való kedvező kép festésének is tekinthető.

Kimutattam, hogy a válaszadók tényleges szolgálati idejének emelkedésével egyenes arányban nő azok száma, akik úgy vélik, minden vezető elítéli a korrupciót, vagyis a fiatalabb korosztályból kevesebben gondolják, hogy a rendőri vezetők mindegyike elítéli a jelenséget. Kutatási eredményeim alapján az országos szintű szolgálati helyen dolgozók feltételezik legnagyobb arányban, hogy mind közvetlen kollégájuk, mind vezetőik egyöntetűen elítélik a korrupciót.

Feltártam, hogy akit korábban próbáltak már rendőri korrupcióra rávenni, vagy szembesültek már a korrupció valamely formájával, azok esetében e körülmény jelentős mértékben befolyásolja a közvetlen kollégák esetleges korrupcióban való részt vételének feltételezését, ugyanis nagyobb arányban tartják elképzelhetőnek körükben korrupció elkövetését. Kiemelésre érdemes, hogy az alacsonyabb jövedelmi kategóriába tartozók kisebb mértékben gondolják, miszerint közvetlen kollégájuk intézkedése kapcsán jogszerűtlenül pénzt fogadna el, a legmagasabb jövedelmi kategóriába tartozók közül viszont több mint harmaduk legalább egy kollégájáról feltételezte ezt.

Feltártam, hogy a rendőrség esetében a szervezet tagja az átlagnál szorosabban kötődik a közvetlen kisközösséghez, melyben munkáját végzi, az erős kötődés meghatározza a minták átvétele révén a rendőr kialakuló értékrendjét. E hatás fokozottan jelentkezik az általános erkölcsi normák befogadása terén is, mely körülmény meghatározza a rendőri korrupcióhoz való egyéni viszonyt is, ezáltal kiemelt jelentőséggel bír az egyéni korrupciós hajlam kialakulásában.

Hipotézisemet, miszerint a közvetlen rendőr-szakmai közeg, a rendőri kisközösség lényegi hatással van az egyén korrupcióval kapcsolatos véleményére, valamint a normaszegésére, igazoltam. Feltártam, hogy a korrupcióval szembeni attitűd mind a vezetők, mind a beosztottak tekintetében szakterületenként eltérő. Bizonyítottam, hogy a rendőr-szakmai közeg az egyéb munkahelyi közösségekhez képest szorosabb közösségi viszonyokat teremt, a legfontosabb szakmai szocializációs színtér, ami döntő jelentőséggel bír az egyén korrupciós attitűdjének kialakulásában.

4.5. A KORRUPCIÓS CSELEKMÉNYEK ELKÖVETÉSI KÖRÜLMÉNYEI, A SZAKTERÜLETEK VESZÉLYEZTETETTSÉGE ÉS AZ ELKÖVETŐK JELLEMZŐI

Feltételezem, hogy a rendőri normaszegések statisztikai adatainak analízisa alapján az elkövetési körülményekre vonatkozóan tendenciák, szabályszerűségek tárhatóak fel, valamint a korrupciós bűncselekmények statisztikai adatai alapján az egyes szakterületek eltérő érintettsége kimutatható és meghatározhatóak a korrupciós bűncselekményt elkövető rendőrök paraméterei. (4. számú hipotézis)

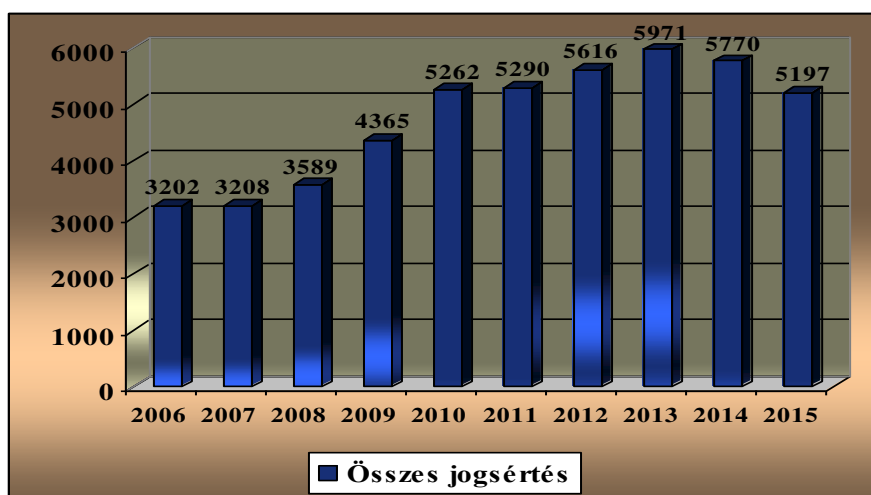
4.5.1. A STATISZTIKAI ADATOK BEMUTATÁSA

Első értékelési szempontom a rendőri állomány által megvalósított összes normaszegés és jogsértés számszaki változása, melynek adatait a 42. számú táblázat tartalmazza.

42. számú táblázat: A jogerősen elmarasztalással lezárt jogsértések száma 2006 és 2015 között az elkövetők számának feltüntetésével²⁵⁸

Értékelt évek	Bűncselekmény (fő)	Fegyelemsértés (fő)	Szabálysértés (fő)	Méltatlansági eljárás (fő)	Összesen (fő)
1. 2006	309	2136	736	21	3202
2. 2007	250	2258	671	29	3208
3. 2008	306	2433	831	19	3589
4. 2009	394	3078	870	23	4365
5. 2010	331	3814	1105	12	5262
6. 2011	315	3979	985	11	5290
7. 2012	261	4470	882	3	5616
8. 2013	277	4955	726	13	5971
9. 2014	295	4718	740	17	5770
10. 2015	312	4244	630	11	5197

22. számú ábra: A jogerősen elmarasztalással lezárt normaszegést és jogsértést elkövetők száma 2006 és 2015 között

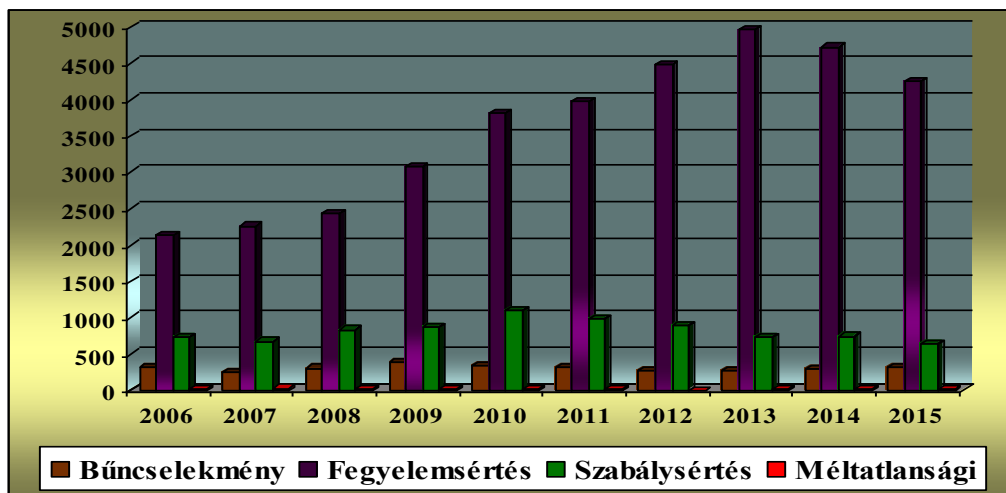
Az adatok azt mutatják, az elmarasztalással zárult rendőri jogsértések számában az értékelt 10 évben jelentős változás történt. Az esetszám 2006 és 2013 között csaknem folyamatosan emelkedett, a változás olyan mértékű volt, hogy a 2013. évi adat már csaknem kétszerese lett a kezdőév értékének. Ekkortól viszont egyértelmű csökkenés tapasztalható (2013. évről 2014. évre 3 %-kal, 2014. évről 2015. évre 10 %-kal csökkent az érték). Ez az utóbbi időben mutatkozó csökkenés önmagában is utalhat az állomány javuló erkölcsi-fegyelmi helyzetére, a főszámok változásán túlmenően az egyes normaszegések értékelése révén a változást leginkább befolyásoló magatartások pontosabban feltárhatóak. Ennek érdekében a

²⁵⁸ Jogszabályváltozás következtében 2011. január 01-től a méltatlansági eljárás jogintézménye megszüntetésre került, majd 2013. január 01-től a jogintézmény azonos megnevezéssel és alapjaiban megegyező eljárási renddel került visszavezetésre a fegyelemkezelés rendszerébe. Ere figyelemmel a 2011. és 2012. évben jelzeti számok a korábbi években felfüggesztett eljárások adott évi lezárását jelentik, ezen években ugyanis méltatlansági eljárás nem indult.

fegyelemsértések, a szabálysértések, a bűncselekmények, valamint a méltatlansági eljárások statisztikai adatait külön-külön is értékelem. A bűncselekmények statisztikájának vizsgálatakor a katonai és köztörvényes bűncselekmények adatait elkülönítve is megvizsgálom, a köztörvényes bűncselekményeken belül pedig a korrupciós jellegű magatartások statisztikai adatait részleteiben tárom fel.

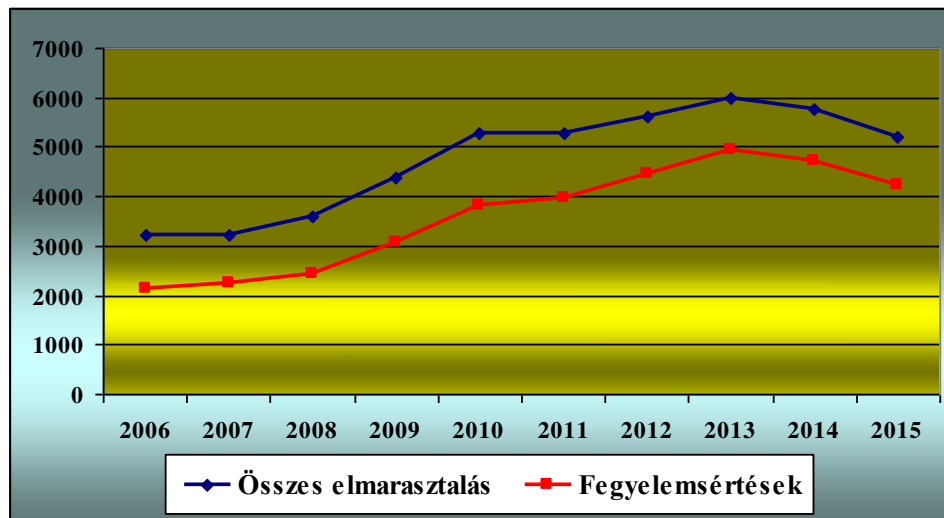
A jogsértések és normaszegések esetében elsődlegesen arra voltam kíváncsi, hogy mely az a típus, ami az összesített adatok változását leginkább meghatározza.

23. számú ábra: A rendőrök által elkövetett, jogerős elmarasztalással zárult jogsértések és normaszegések aránya 2006 és 2015 között

Az értékelt időszakban fegyelemsértések elkövetése miatt történt a legtöbb elmarasztalás, egyéb szabályszegés kisebb számban volt jelen. A jogerősen elmarasztalással lezárult fegyelmi eljárások számában viszont az értékelt évek alatt jelentős változás mutatkozott: a kezdő évtől 2013-ig folyamatos és egyenletesnek mondható növekedés, majd ettől az évtől folyamatos csökkenés mutatkozik (a 2015-ös év értéke a 2013-as év értéknek a 86 %-a). Az elmarasztalással lezárult fegyelemsértések számának változása egybevág a jogsértések összesített értékeinek változásával. Kijelenthető, hogy a rendőri állomány által elkövetett összes elmarasztalás változását alapvetően a fegyelemsértések számának változása határozta meg az értékelt 10 évben, melyet szemléletesen mutat be a 24. számú ábra.

24. számú ábra: Az összes jogerős elmarasztalás, valamint a fegyelemsértés elkövetése miatti jogerős elmarasztalás számának változása 2006 és 2015 között

Másodsorban legnagyobb arányban, szabálysértés elkövetése miatt alkalmaztak ki jogerős elmarasztalást a fegyelmi jogkör gyakorlók az értékelt időszakban. A szabálysértések előfordulási dinamikája különbözik a fegyelemsértés, valamint az összes jogsértés előfordulási dinamikájától. A kezdő évtől 2010-ig folyamatos emelkedés, majd onnan a 2014-es év kivételével folyamatos csökkenés mutatkozik (a kezdő év értéke a 2010-es év értékének 67 %-a).

Kiemelést érdemel, hogy e csökkenés mértéke olyan jelentős, hogy a záró év értéke alacsonyabb, mint a kezdő év adata. Ebben a változásban az is szerepet játszott, hogy – a fegyelemkezelés rendszerét bemutató részben leírtak szerint – az utóbbi években a normaháttér változása következtében csökkent a fegyelmi jogkörben elbírálnak szabálysértések száma.

A bűncselekmények előfordulását nézve megállapítható, hogy a rendőrség hivatásos állományú tagjai által elkövetett és jogerősen ügyészi, bírói szervek általi elmarasztalással elbírált bűncselekmények száma az értékelt időszak folyamán változatos értékeket mutat. A jogerős elmarasztalással zárult esetek száma a kezdő évhez képest kismértékű emelkedést mutat a záró évhez viszonyítva.

A legnagyobb érték 2009. évben mutatkozott (250 fő katonai és 144 fő köztörvényes bűncselekmény miatt került elmarasztalásra összesen 394 fő), mely a kezdő értéknek a 127 %-a. E két év közötti emelkedés üteme nem folyamatos, a trendek hullámzást mutatnak. A csúcserőértéktől 2012-ig csökkenés, majd onnan 2015-ig folyamatos ütemű emelkedés figyelhető meg. A záró év értéke a 2012-es évi adat 119 %-a, vagyis az emelkedés jelentősnek mondható. A bűncselekmények statisztikai adatainak értékelésénél meg kell jegyezni, hogy a számok változásai nem utalnak egyértelműen egy-egy adott év bűnügyi fertőzöttségére. A nyomozások ugyanis – ellentétben az egyéb értékelt jogsértések eljárásaival – akár több évig is elhúzódhatnak, ezáltal a jogerős lezárások időpontja jelentősen eltérhet az elkövetés idejétől.

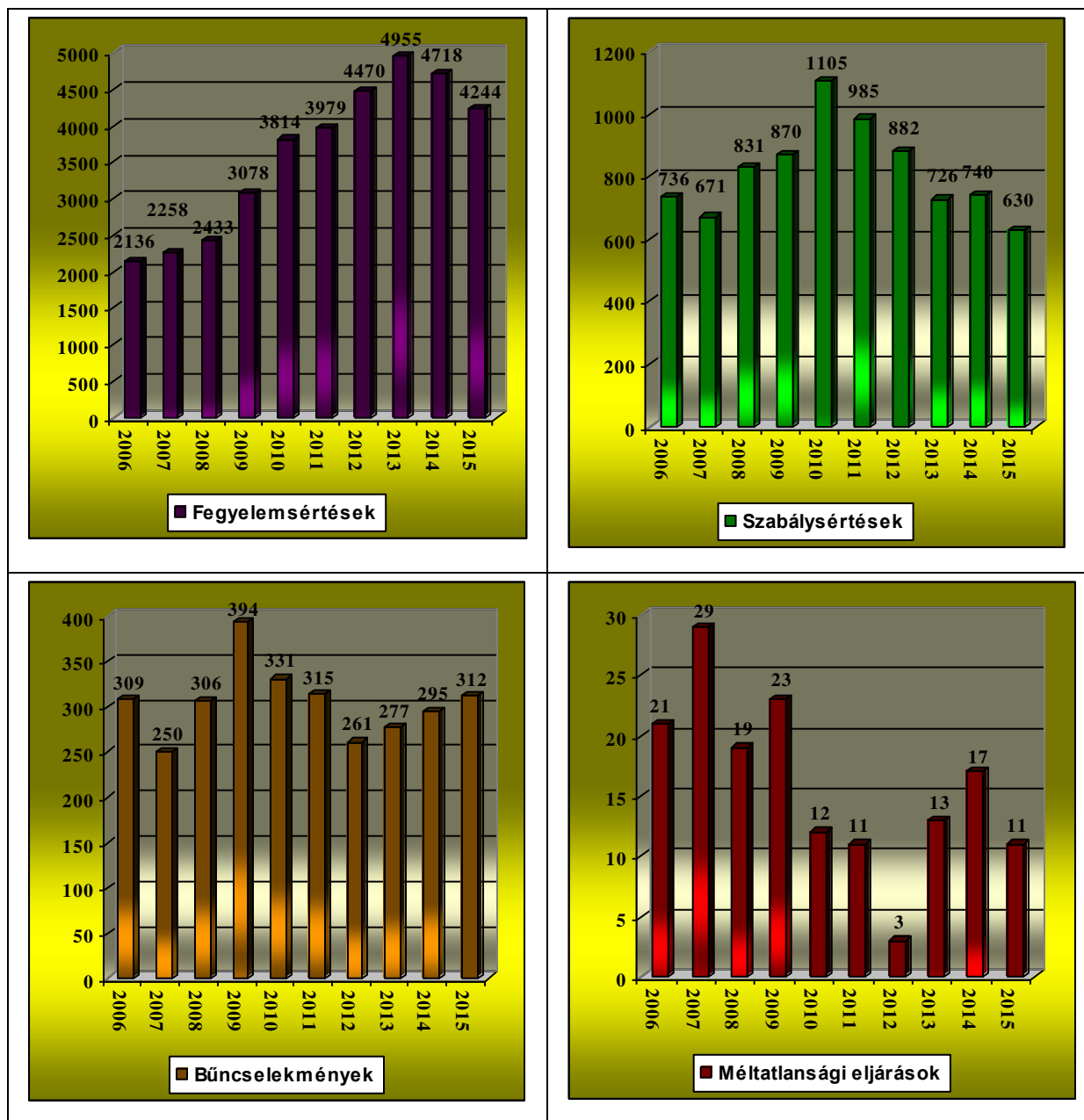
Erre tekintettel a bűncselekmények adatai nem utalnak egyértelműen az adott évek fertőzöttségére, így a változása önmagában nem alkalmas érdemi következtetések levonására az állomány egy-egy évbéli erkölcsi helyzetére vonatkozóan.

Az értékelt időszakban legkisebb számban a méltatlansági eljárások fordultak elő. A jogerősen elmarasztalással – vagyis az eljárás alá vontak szolgálati viszonyának megszüntetésével – lezárt esetek kapcsán a nagyon eltérő értékekre tekintettel érdemi következtetést levonni nem lehet. Annyi állapítható meg csupán, hogy a 2011. és 2012. évi csökkenés a korábban már hivatkozott jogszabály módosítás következménye.

Mivel az adott években új eljárás elrendelésére nem került sor, kizárólag a korábbi években felfüggesztett eljárások továbbfolytatása, illetve lezárása történt meg.

A rendőrök által megvalósított normaszegések előfordulásának fentebb értékelt változását a 25. számú ábra tartalmazza a magatartások elfordulási gyakoriságának sorrendjében.

25. számú ábra: A jogerősen elmarasztalással zárult eljárások száma 2006. és 2015. között

4.5.2. A FEGYELEMSÉRTÉSEK STATISZTIKAI ADATAINAK ÉRTÉKELÉSE

A fegyelemsértések statisztikájának értékelésekor meg kell említeni, hogy e magatartások a büntetőjogi tényállásoktól eltérően nem rendelkeznek jogszabály által előírt konkrét elkövetési magatartással, nem tartalmaznak dogmatikai szempontú feltételt és minősítést. A fegyelemsértés elkövetésekor minden esetben valamely belső szabályozóban, normában foglalt, konkrétan meghatározott kötelezettség megszegése történik, ezáltal a fegyelemsértés elnevezése minden esetben a megszegett belső normában foglaltak magatartás jellemzőit tartalmazza, és maga az elnevezés is a megszegett norma szövegezéséből,

szövegkörnyezetéből alakul ki leggyakrabban. Erre tekintettel a fegyelemsértések megfogalmazásában tükröződik a szervezeti tevékenység jellege. Például a rendőrségen és a büntetés-végrehajtásnál a fegyelemkezelést azonos normaháttér szabályozza, szakmai tevékenységük is több ponton egyezik,²⁵⁹ mégis eltérő szakmai munkájuk következtében jelentős eltérések vannak a fegyelemsértések elnevezésében.

A szervezeti kultúra sokszínűsége, összetettsége révén a fegyelemsértések elnevezése nagyon „széles határok között mozog”, valamint az elnevezések az idők folyamán is rendszeresen módosulnak: például normaváltozás következtében, vagy új, korábban nem ismert szolgálati kötelek megjelenése alapján.

Ilyen változás volt a rendőrség fegyelemkezelése terén a 2008. évi integráció, ahol a határrendészetnek a rendőrség szervezetébe történő integrálásával korábban nem ismert elnevezések jelentek meg az új szakterület tagjai által megvalósított fegyelemsértések elnevezésére (például *„határrendészeti szabályok megszegése fegyelemsértés”*). Az utóbbi időkben történt technikai fejlődés alapján fogalmazódott meg az *„informatikai szabályok megszegése fegyelemsértés”* elnevezés, egyes más magatartások esetében viszont a normaszegő magatartás elnevezésének alkalmazási gyakorlata szűkült, például az *„utasítás, parancs hanyag teljesítése fegyelemsértés”* gyűjtőfogalom helyett az utóbbi években pontosabb, a cselekmények jellegét, és a konkrét elkövetést jobban érzékeltető megfogalmazások terjedtek el (például: *járőrszolgálati szabályok megszegése, vagy nyomozási utasítások megszegése*).

A leírtak alapján a fegyelmi eljárás keretében alkalmazott elnevezések az értékelt 10 év viszonylatában jelentősen változtak, módosultak. Erre tekintettel tendenciák kizárólag azon magatartások kapcsán vizsgálhatóak, melyek megnevezése az elmúlt 10 évben nem változott. A következő táblázat adatai láttán megfogalmazható, hogy olyan fegyelemsértés jelenléte nem mutatható ki, melynek elkövetési számai az összes fegyelemsértés tendenciáját meghatározná.

²⁵⁹ VOKÓ György: *Rendőri feladatok a büntetés-végrehajtási jogban*. Belügyi Szemle. L. évfolyam 2-3. összevont szám. Budapest, 2002. pp. 52-67.

43. számú táblázat: A jogerősen elmarasztalással zárult fegyelmi eljárások száma 2006 és 2015 között, melyek elnevezése 10 évig nem változott

Fegyelemsértés megnevezése	Értékelt évek									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
szakszerűtlen munkavégzés	256	383	274	457	533	386	291	2554	2534	1851
eljárói szabályok megszegése	242	200	213	146	92	113	106	169	217	236
jelentési kötelezettség megszegése	116	141	98	103	77	85	99	131	103	124
ügyviteli, iratkezelési szabályok megszegése	279	301	205	346	452	477	402	220	102	106
jogosultságokkal, lehetőségekkel visszaélés	40	42	38	32	31	37	67	61	41	90
késés	35	35	44	42	26	29	17	39	42	26
szolgálati iratokkal kapcsolatos fegyelemsértés	59	76	69	61	55	49	82	36	44	62
eljárói kötelezettség megszegése	74	76	74	89	62	62	73	92	63	82
parancsnoki ellenőrzés elmulasztása	54	84	77	70	89	103	70	174	138	138

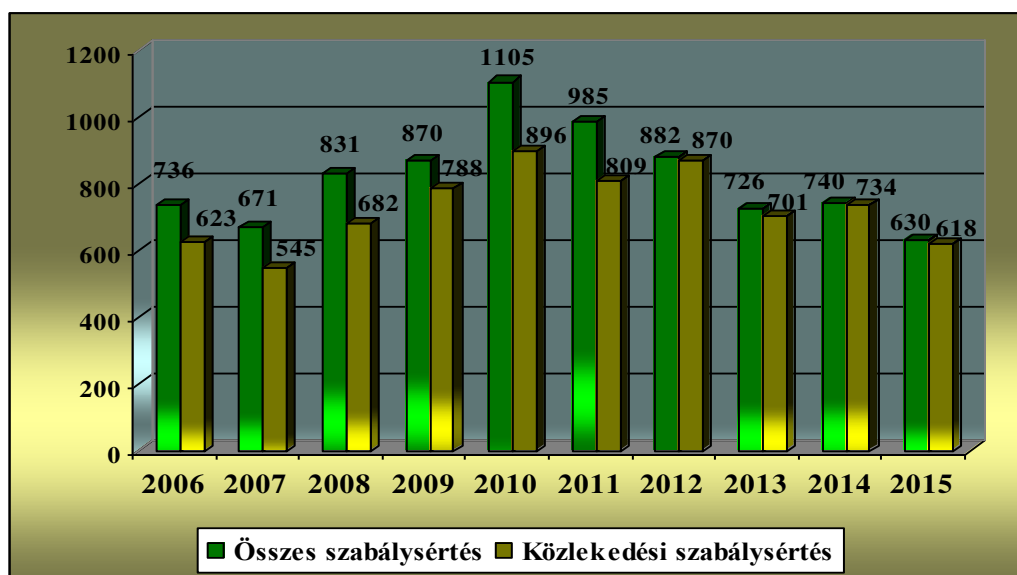
4.5.3. A SZABÁLYSÉRTÉSEK STATISZTIKAI ADATAINAK ÉRTÉKELÉSE

44. számú táblázat: A jogerősen elmarasztalással zárult szabálysértési eljárások száma 2006 és 2015 között

Szabálysértés megnevezése	Értékelt évek									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
visszaélés löfegyverrel	-	-	-	1	-	1	-	2	1	1
garázdaság	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
becsületsértés	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
tulajdon elleni szabálysértés	1	4	-	1	2	1	2	-	-	-
magánlaksértés	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
közkerölcs megsértése	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
vám-deviza szabályok megsértése	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
sebességtúllépés	105	113	136	73	192	167	-	-	-	-
ittas járművezetés	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
közlekedési szabálysértések	623	545	682	788	896	809	870	701	734	618
titokvédelmi szabálysértés	5	4	11	4	8	2	-	-	-	-
minősített adat biztonságának megsértés	-	-	-	-	-	-	9	19	5	11
elzárással is büntethető szabálysértés	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
egyéb szabálysértés	2	1	2	1	6	3	1	2	-	-
Összesen	736	671	831	870	1105	985	882	726	740	630

Az adatok a közlekedéssel kapcsolatos szabálysértések meghatározó jelenlétét tükrözik, egyéb elkövetés eseti jellegű. E magatartások megjelenését, valamint viszonyát az összes szabálysértéshez a 26. számú ábra szemléletesen mutatja meg.

26. számú ábra: A jogerősen elmarasztalással zárult szabálysértési eljárások összesített számának és a közlekedéssel kapcsolatos esetek számának változása 2006 és 2015 között

Kijelenthető, hogy a rendőrség hivatásos állománya által elkövetett és jogerős elmarasztalással zárult szabálysértési eljárások összesített számának változását a közlekedéssel kapcsolatos szabálysértések döntően határozták meg az értékelt 10 évben.

4.5.4. A BŰNCSELEKMÉNYEK STATISZTIKAI ADATAINAK ÉRTÉKELÉSE

Tekintettel kutatásom témájára a bűncselekmények, ezen belül a korrupciós jellegű bűncselekmények statisztikai adatainak elemzését részletesebben végzem el. Első értékelési szempontom a katonai bűncselekmények, valamint a köztörvényes bűncselekmények számának összevetése.

45. számú táblázat: A jogerősen elmarasztalással lezárt bűncselekmények száma és típusai 2006 és 2015 között az elkövetők számának feltüntetésével²⁶⁰

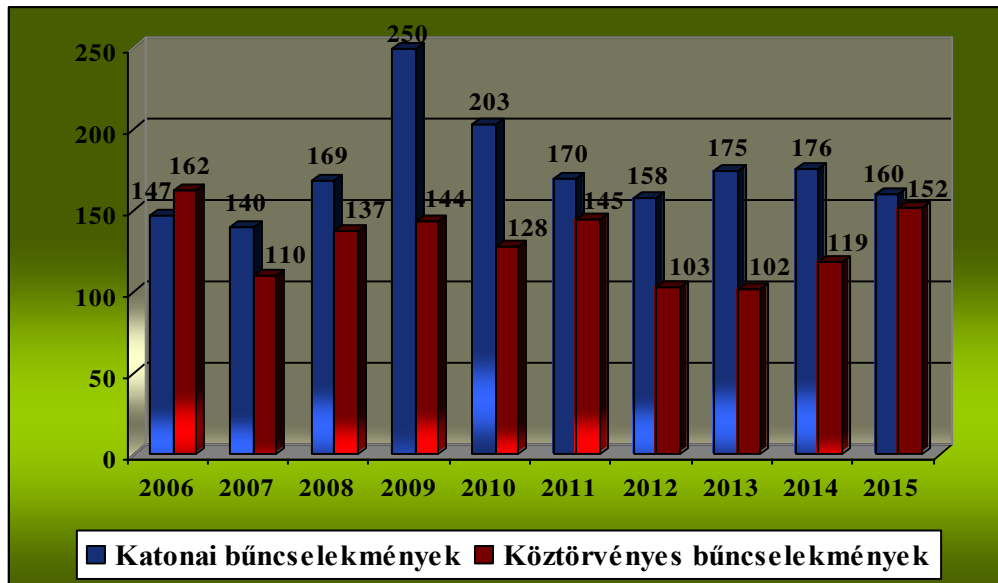
Értékelt évek	Katonai bűncselekmény (fő)	Köztörvényes bűncselekmény (fő)	Összes bűncselekmény (fő)
1. 2006	147	162	309
2. 2007	140	110	250
3. 2008	169	137	306
4. 2009	250	144	394
5. 2010	203	128	331
6. 2011	170	145	315
7. 2012	158	103	261
8. 2013	175	102	277
9. 2014	176	119	295
10. 2015	160	152	312

A katonai bűncselekmények száma – egyezően a korábban az összes bűncselekmény esetében feltártakkal – 2009. évben kiugróan magas volt, ettől az évtől kezdve csaknem folyamatosan csökkent, vagy stagnált. Megállapítható tehát, hogy az összes bűncselekmény esetében mért legnagyobb értékben jelentős szerepet játszott a katonai bűncselekmények száma. A köztörvényes bűncselekmények száma 2013-ban volt a legkisebb, ettől az évtől kezdődően – e ellentétében a katonai bűncselekmények tendenciájával – folyamatos növekedés tapasztalható. Kijelenthető, hogy a két bűncselekménytípus közül a köztörvényes bűncselekmények statisztikai tendenciája 2012-től kezdődően egybeesik az összes bűncselekmény tendenciájával, mely mértéke olyan meghatározó, hogy az ez idő alatt stagnáló, illetve csökkenő katonai bűncselekmények száma ellenére is meghatározta az összesített számok folyamatos növekedését.

A katonai bűncselekmények az első értékelt év kivételével nagyobb számban voltak jelen. A rendőrség általános megítélését, a média, valamint a lakosság által a szervezet erkölcsi helyzetéről kialakított véleményt alapvetően mégsem a katonai, hanem a nagy sajtónyilvánosságot kapó köztörvényes bűncselekmények – ezek között is döntően a korrupciós jellegű magatartások – határozzák meg. E jogsértés utóbbi évekbeli növekedése negatívan befolyásolhatja a rendőrség állampolgári megítélését, mint a nagyobb számban jelen lévő, de a civil szférát kevésbé érdeklő katonai bűncselekményeké, melyekről az esetek többségében nem is értesülnek, illetve a katonai függelem keretében megvalósított normaszegések általában a „polgári közeget” nem érintik, érdeklődést sem mutatnak iránta.

²⁶⁰ A táblázat kizárólag az ügyészi, vagy bírói szervek által alkalmazott jogerős elmarasztalások adatait tartalmazza, abban nem kerültek feltüntetésre - a tanulmány későbbi részében vizsgálatra kerülő - fegyelmi jogkörbe visszaadott katonai büntetőeljárások.

27. számú ábra: A jogerősen elmarasztalással lezárt bűncselekmények megoszlása 2006 és 2015 között az elkövetők számának feltüntetésével

A statisztika alapján a kezdő és a végső adatok összevetését bűncselekmény fajtánként külön-külön is elvégeztem:

- a katonai bűncselekmények esetében a kezdőév értékéhez képest 9 %-os emelkedés (147 főről 160 főre),
- köztörvényes bűncselekmények esetében a kezdőév értékéhez képest 6 %-os csökkenés (162 főről 152 főre) mutatható ki.

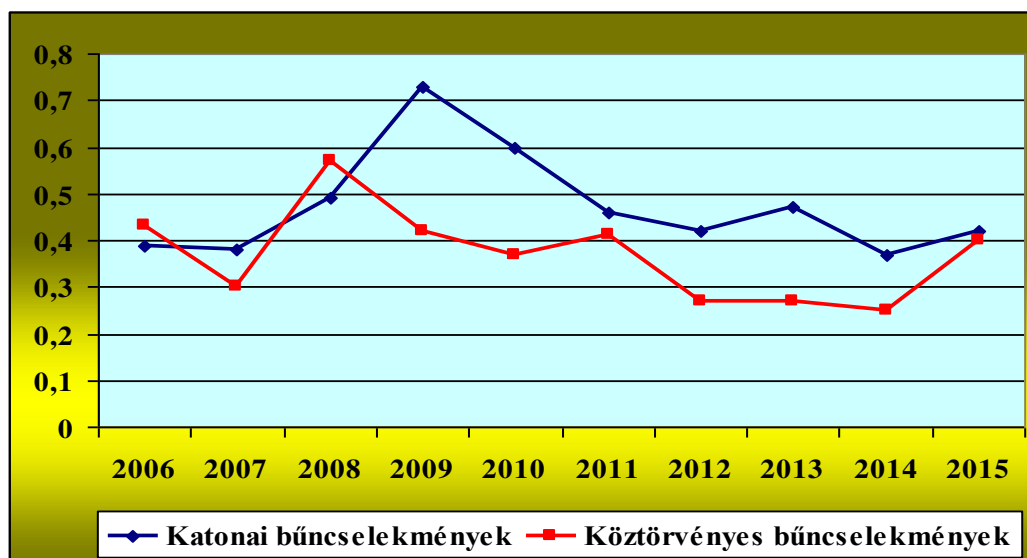
A kezdő évhez viszonyított adatok szerint a záró évben a köztörvényes bűncselekmények számai javulást, a katonai bűncselekmények adatai viszont romlást mutatnak. Az utóbbi három évben viszont csak katonai bűncselekmények esetében mutatkozik a számok csökkenése alapján javulás.

A bűncselekmények évenkénti előfordulási gyakoriságát a mindenkor aktuális rendőrségi létszámviszonyok függvényében is megvizsgáltam, melynek adatait a 46. számú táblázat tartalmazza. Az adatok arra vonatkoznak, hogy a rendőrség meglévő évenkénti aktuális hivatásos állományú létszámának mekkora százalékát tették ki a köztörvényes és a katonai bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen elmarasztaltak. Mivel a szervezet létszáma folyamatosan változik, ezért a létszámarányos elkövetési arány mutathatja meg legpontosabban az állomány aktuális fertőzöttségét a tárgyalt magatartásokban.

46. számú táblázat: A jogerősen elmarasztalással lezárt katonai és köztörvényes bűncselekmények létszamarányos előfordulása 2006 és 2015 között

Értékelt évek	Katonai bűncselekményt elkövetők aktuális létszámához viszonyított aránya (%)	Köztörvényes bűncselekményt elkövetők aktuális létszámához viszonyított aránya (%)
2006	0,39	0,43
2007	0,38	0,30
2008	0,49	0,57
2009	0,73	0,42
2010	0,60	0,37
2011	0,46	0,41
2012	0,42	0,27
2013	0,47	0,27
2014	0,37	0,25
2015	0,42	0,40

28. számú ábra: A jogerősen elmarasztalással lezárt katonai és köztörvényes bűncselekmények létszamarányos változása 2006 és 2015 között

A táblázat és a grafikon jelzi, hogy két bűncselekménytípus legkisebb és legnagyobb létszamarányos előfordulásai nem esnek egy évre. A legkisebb elkövetési arány a katonai bűncselekmények esetében 2007-ben, a köztörvényes bűncselekmények esetében 2014-ben jelentkezett, a legnagyobb elkövetési arány a katonai bűncselekmények esetében 2009-ben, a köztörvényes bűncselekmények esetében 2008-ban volt tapasztalható. A katonai bűncselekmények legnagyobb előfordulási aránya arra az évre esik, mint az összes bűncselekmény legnagyobb előfordulása (2009), vagyis a katonai jogsértések számának emelkedése okozta a kiemelkedő adatot az összes bűncselekmény között.

A vizsgált időszak alatt bekövetkezett legnagyobb mértékű rendőrségi létszámcsökkenés (2007. évről 2008. évre) nem járt együtt az elkövetési arányok csökkenésével, sőt e két év

összevetése alapján megállapítható, hogy mindkét bűncselekményfajta esetében a jogerős elmarasztalások aránya emelkedett az években. A statisztikai adatok a legnagyobb mértékű rendőrségi létszám-emelkedéskor (2010. évről 2011. évre) a katonai elmarasztalások esetében csökkenést, a köztörvényeseknél emelkedést mutattak. Megjegyzést érdemel, hogy a bűncselekmények létszámhoz viszonyított aránya 2014. évről 2015. évre mindkét bűncselekmény típus esetében emelkedést mutat annak ellenére, hogy a statisztikai számok – önmagukban – a katonai bűncselekmények esetében csökkentek e két év viszonylatában. Az értékelt időszak statisztikai adatainak, valamint az évenként változó létszámadatoknak az összevetése alapján a létszám és az elkövetési arányok között egyértelmű összefüggés, vagy határozott szabályszerűség nem állapítható meg. Kijelenthető, hogy a rendőrség hivatásos állományú létszámának változásai a köztörvényes és a katonai bűncselekmények elkövetése kapcsán alkalmazott jogerős elmarasztalások százalékos aránybeli változásra nem voltak hosszútávon befolyásoló hatással.

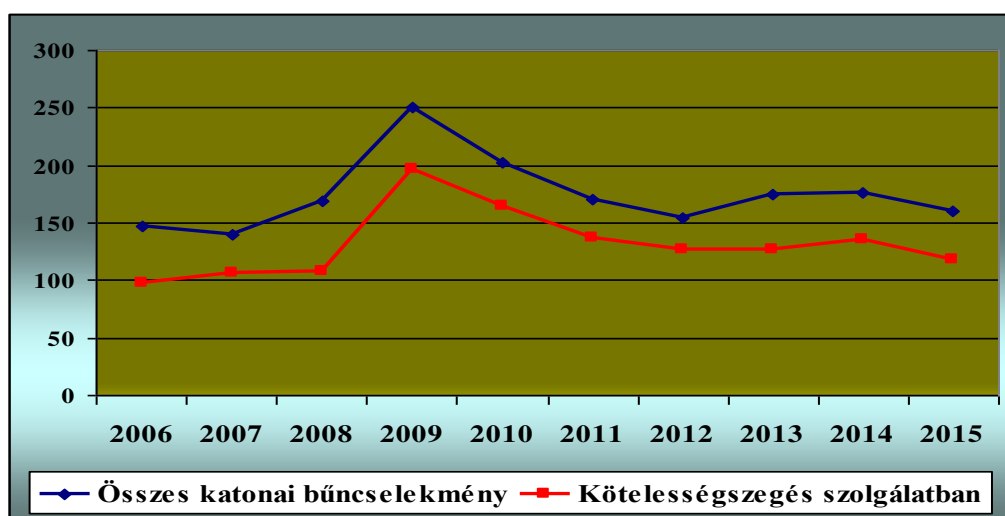
47. számú táblázat: A jogerősen elmarasztalással lezárt katonai bűncselekmények száma 2006 és 2015 között²⁶¹

Katonai bűncselekmények	Értékelt évek									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
önkényes eltávozás	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
kötelességszegés szolgálatban	97	106	108	197	165	137	127	126	136	118
szolgálati feladat alóli kibúvás	27	13	31	25	18	5	6	25	10	7
jelentési kötelezettség megszegése	4	5	6	9	7	7	4	3	-	4
szolgálati visszaélés	-	-	1	4	1	2	1	4	8	14
parancs iránti engedetlenség	10	9	10	4	6	4	5	3	5	3
előjárói v. szolg-i közeg elleni erőszak	-	-	1	-	-	-	1	2	-	1
szolgálati tekintély megsértése	4	5	12	5	5	8	7	7	8	9
alárendelt megsértése	-	1	3	3	-	2	1	3	2	1
előjárói hatalommal visszaélés	2	-	-	-	-	1	-	-	2	-
előjárói intézkedés elmulasztása	1	1	1	3	1	-	2	2	4	2
ellenőrzés elmulasztása	1	-	1	-	-	1	-	-	1	-
egyéb katonai bűncselekmény	1	-	-	-	1	2	-	-	-	1
Összesen	147	140	169	250	203	170	155	175	176	160

²⁶¹ A táblázat a katonai bűncselekmények esetében a vétségi és büntetési alakzatokat együttesen tartalmazza.

A legnagyobb számban és arányban a kötelességszegés szolgálatban elkövetése miatt történt jogerős elmarasztalás az értékelt időszakban. Mind az egyes években, mind az értékelt tíz évben e bűncselekmény típus dominált. A legnagyobb számérték 2009. évben volt tapasztalható (197 fő) volt tapasztalható, a legkisebb 2006-ban. (97 fő). A statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy a kötelességszegés szolgálatban bűncselekmény elkövetését jelző számok változása egyezik az összes katonai bűncselekmény statisztikai adatai alapján kimutatott változási ütemével.

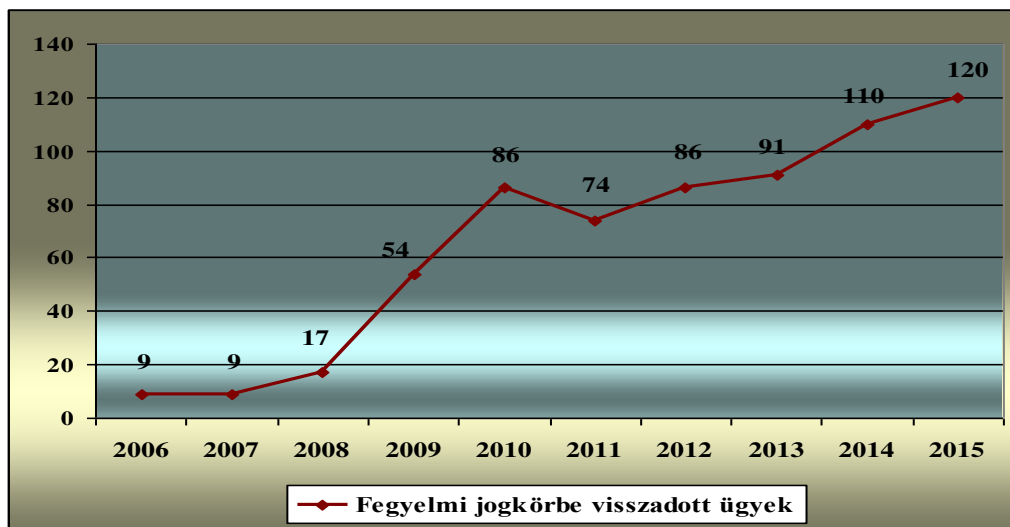
29. számú ábra: A jogerősen elmarasztalással lezárt összes katonai bűncselekmény, valamint a kötelességszegés szolgálatban számának változása 2006 és 2015 között

A vizsgált időszak alatt a katonai bűncselekmények statisztikai adatok alapján kimutatható tendenciáját a kötelességszegés szolgálatban elkövetése határozta meg. Ezen kívüli egyéb katonai bűncselekmények statisztikai adatainak változási tendenciái nem esnek egybe az összes katonai bűncselekmény adatainak változásával. A kötelességszegés szolgálatban azért is meghatározó, mert az összes magatartás között közel 70 %, vagy afeletti az aránya.

A katonai büntetőeljárásban ismert és alkalmazott jogintézmény a bűncselekmények fegyelmi jogkörben történő elbírálása, mely számának az értékelt 10 év alatt bekövetkezett változását a következő ábra tartalmazza.

30. számú ábra: A fegyelmi jogkörbe visszaadott katonai vétségek számszaki változása 2006 és 2015 között

A fegyelmi jogkörbe visszaadott ügyek száma csaknem folyamatosan emelkedett az értékelt időszak alatt. Az első évben a visszaadott ügyek száma csupán 6 %-a volt az ügyészi, bírói szervek által lezárt nyomozásokhoz viszonyítva, 2015-ben ez az arány már 75 %.

A katonai büntetőeljárások fegyelmi jogkörbe történő visszaadásának évenkénti emelkedése semmilyen módon nem utal az állomány változó, vagy romló erkölcsi-fegyelmi helyzetére. A jogintézmény egyre gyakoribb alkalmazását elsősorban az indokolja, hogy az mind a munkáltató, mind a munkavállaló szemszögéből értékelve előnyös. Ezen eljárás keretében ugyanis nem büntető ítélet születik, hanem fegyelmi fenytés kiszabásának nyílik meg a lehetősége, ezáltal jobban érvényesíthető a fegyelmi jogkör gyakorlójának szankcionálási lehetősége.

A jogintézmény az elkövető szempontjából is kedvezőbb eljárási helyzetet teremt, mint az ügyészi, vagy bírósági döntés esetében. Annak ellenére ugyanis, hogy a fegyelmi jogkörbe visszautalt katonai büntetőeljárásokban – az ügyészi szervek szakmai elvárásnak megfelelően – az esetek döntő többségében pénzbírság fenytés kerül kiszabásra, ennek mértéke lényegesen kisebb, mint a katonai bíróság által alkalmazott pénzbüntetések.

Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a visszautalt ügyek a fegyelmi vizsgálatokra vonatkozó 30 napos eljárási határidőn belül be kell, hogy fejeződjenek, s ez lényegesen

rövidebb idő, mint a büntetőeljárások időtartama. A jogintézmény alkalmazása a jogsértő cselekmények gyors elbírálása, a szankciók mielőbbi alkalmazása révén jelentős visszatartó erőt generál az állomány körében.

A statisztikai adatok arra vonatkozóan nem tartalmaznak információt, hogy a fegyelmi jogkörbe visszaadott eljárások mely bűncselekmények elkövetése miatt indultak, mivel az átminősített fegyelmi eljárásban már nem az alapbűncselekmény, hanem már a megvalósított fegyelemsértés miatt folyik tovább az eljárás, és annak lezárását követően kizárólag a fegyelmi vétség megnevezése kerül be a statisztikai adatbázisba.

Az viszont kijelenthető, hogy a kizárólag a kisebb tárgyi súlyú és egyértelműen bizonyítható nyomozások esetében élhetnek az ügyészi szervek ezzel a lehetőséggel. A tapasztalatok szerint a fegyelmi jogkörbe visszautalt eljárások között – „egybevágva” az ügyészi, bíró elmarasztalások gyakorlatával – szintén a leggyakoribb cselekmény a szolgálatban kötelességzegés volt. Ez a megállapítás visszaigazolja, alátámasztja az értékelt időszakban a rendőrök által elkövetett, és jogerősen lezárt katonai bűncselekmények között a kötelességzegés szolgálatban dominanciáját.

A köztörvényes bűncselekmények elkövetése kapcsán a büntetőeljárás kizárólag az ügyészi szervek hatáskörébe tartozik, a magatartások elnevezése a büntető törvénykönyv terminológiájának megfelelő. A rendőrség hivatásos állománya által elkövetett, jogerős elmarasztalással zárult köztörvényes bűncselekmények statisztikai adatait a 48. számú táblázat tartalmazza.

A táblázat a szolgálati helyen, illetve szolgálattal összefüggésben elkövetett, valamint a szolgálati tevékenységhez nem kapcsolódó bűncselekmények együttes számát mutatja.

48. számú táblázat: A jogerősen elmarasztalással zárult köztörvényes bűncselekmények száma 2006 és 2015 között²⁶²

Köztörvényes bűncselekmények	Értékelt évek									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
testi sértés	3	2	5	6	2	7	3	3	6	4
foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés	1	2	2	1	2	5	-	3	-	2
segítségnyújtás elmulasztása	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-
rágalmazás	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
személy elleni egyéb bűncselekmény	-	2	2	3	2	2	-	-	2	1
közúti veszélyeztetés	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-
közúti baleset okozása	13	10	8	9	7	4	2	9	13	12
ittas járművezetés	22	12	13	13	8	6	4	2	8	8
egyéb közlekedési baleset	5	-	2	1	2	1	2	-	-	-
nemi erkölcs elleni	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
titoksértés	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
hivatali visszaélés	23	16	24	31	30	26	23	25	15	33
bántalmazás hivatalos eljárásban	15	7	18	12	10	15	12	10	6	3
kényszervallatás	3	1	-	1	1	3	1	2	4	4
jogellenes fogvatartás	4	6	3	5	1	2	-	2	-	1
igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény	7	6	3	6	10	6	-	-	-	3
vesztegetés	16	12	9	15	8	17	11	16	8	20
befolyással üzérkedés	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
közrend elleni bűncselekmény	2	2	2	2	3	2	-	-	-	2
lopás	-	-	-	2	-	2	4	-	-	-
köznnyugalom elleni bűncselekmény	-	2	4	-	-	2	-	-	4	-
garázdaság	6	4	7	9	6	12	10	9	8	9
magán- és közokirat- hamisítás	33	16	14	16	22	23	20	14	23	26
közbizalom elleni bűncselekmény	-	-	2	1	2	-	-	-	-	2
közegészség elleni bűncselekmény	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
gazdálkodási rend megsértése	3	2	4	6	2	1	-	-	-	-
csalás	-	3	2	1	6	1	-	-	-	-
vagyon elleni egyéb bűncselekmény	4	4	7	3	2	4	4	-	13	12
egyéb bűncselekmény	-	-	-	-	-	-	7	7	8	10
Összesen	162	110	137	144	128	145	103	102	119	152

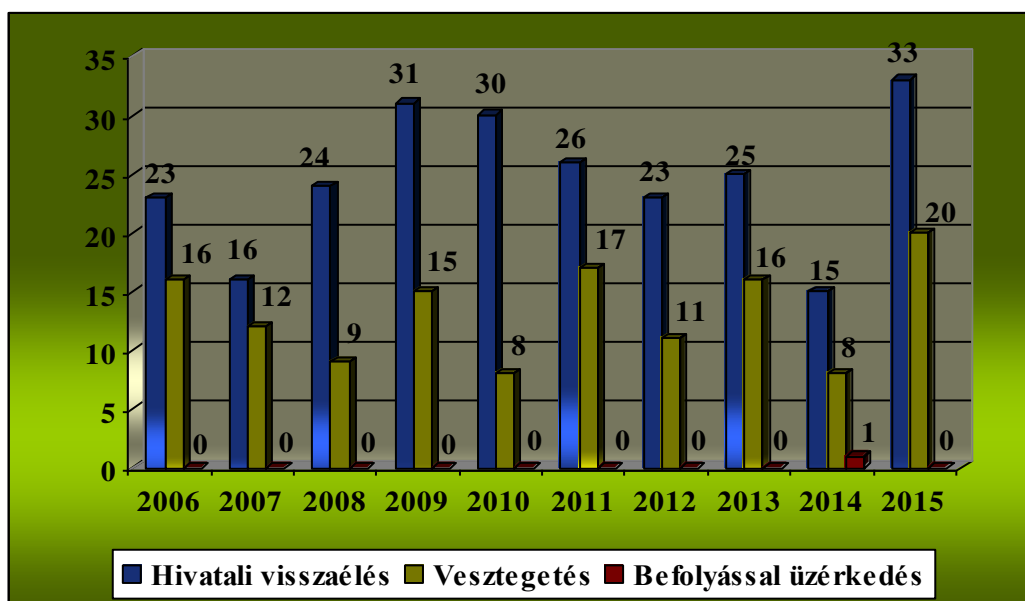
A táblázat adatai alapján az állomány által megvalósított köztörvényes bűncselekmények előfordulási gyakorisága terén semmiféle statisztikai trend nem mutatható ki. Kijelenthető,

²⁶² A táblázat a köztörvényes bűncselekmények esetében a vétségi és a büntetési alakzatokat együttesen tartalmazza.

hogy ellentétben a katonai bűncselekményeknél feltártakkal, nem volt olyan számottevően jelenlévő köztörvényes bűncselekmény, melynek előfordulási gyakorisága az összesített számadatot meghatározná. Ennek magyarázata az lehet, hogy mivel e magatartások számtalan helyen és formában valósíthatóak meg, ugyanazon büntetendő cselekmény szolgálaton kívül, vagy azzal összefüggésben is megtörténhet, nem volt olyan egységes magatartással megvalósított elkövetés, mint a katonai közegben jelentkező kötelességszegés szolgálatban.

Kutatási témámra figyelemmel a korrupciós jellegű bűncselekmények esetében részletesebb adatelemzést végeztem. Ennek célja a hipotézisekben is megfogalmazottak szerint feltárni e bűncselekmények kapcsán a rendőrségen belüli szakterületi érintettséget, valamint feltárni a korrupciós jellegű bűncselekményt elkövető rendőrök paramétereit.

31. számú ábra: A jogerősen elmarasztalással zárult korrupciós bűncselekmények előfordulása 2006 és 2015 között (fő)

A hivatali visszaélés és a vesztegetés bűncselekményeknél a 2013-ról 2014-re tapasztalt csökkenést követően mindkettő esetében emelkedés mutatkozik az utolsó értékelt évben. Az első bűncselekmény elkövetése miatt elmarasztaltak száma 120 %-kal, a másodikonál pedig 150 %-kal emelkedett, vagyis a változás jelentősnek mondható. Befolyással üzérkedés miatt jogerős elmarasztalás 2015. évben nem történt, az egész elmúlt 10 évben kizárólag egy eljárás zárult le.

Fontos szem előtt tartani a köztörvényes bűncselekmények statisztikai adatainak értékelésekor, hogy az adatok nem az aktuális évben történt elkövetéseket mutatják.

Ellentétben ugyanis a korábbiakban értékelt eljárásokkal, azokhoz képest a köztörvényes büntetőeljárások akár évekig is elhúzódhatnak bírói szakban, így az adott években mutatkozó statisztikai adatok minden esetben korábbi években elkövetett magatartásokra vonatkoznak.²⁶³

Az utóbbi három évben jogerősen elmarasztalással lezárult, 118 rendőr által megvalósított korrupciós bűncselekmények statisztikai adatait több szempont szerint is megvizsgáltam, melyre a 2013. évtől működő Fegyelmi Statisztikai Rendszer (FSR) biztosít lehetőséget. Az elektronikus adatrögzítő rendszer bevezetését megelőzően a kizárólag papír alapon vezetett statisztika ilyen összetételű feldolgozása nem lehetséges, ezért csak az utolsó három év adatait tudtam elemezni részleteiben.

Hivatali visszaélés elkövetése miatt 73 fő, vesztegetés elkövetés miatt összesen 44 f , befolyással üzérkedés elkövetése miatt 1 fő került elmarasztalásra a rendőrség állományából 2013 és 2015 között.

49. számú táblázat: Korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen elmarasztalt rendőrök száma 2013 és 2015 között

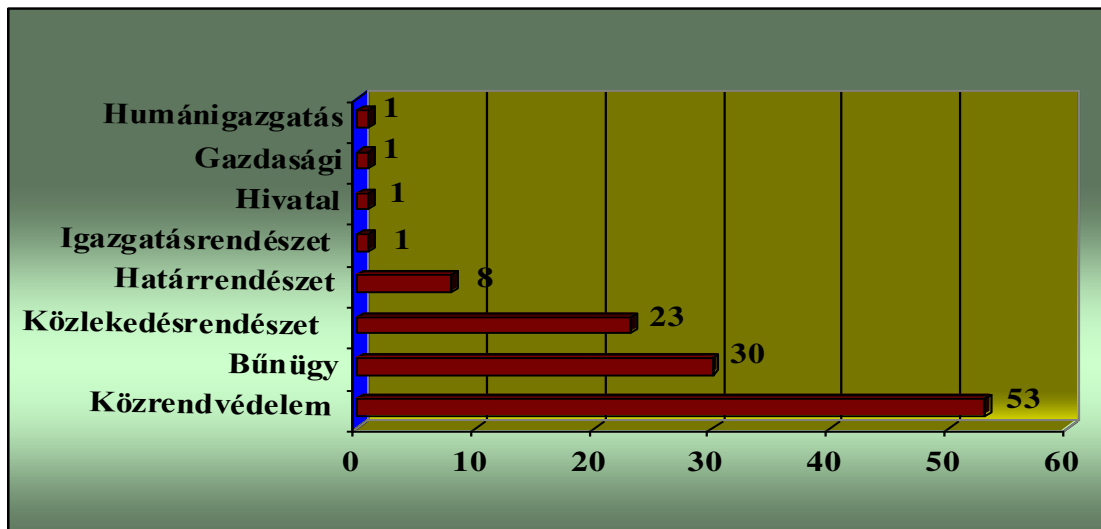
Bűncselekmények	Elmarasztaltak száma (fő)			Összesen (fő)
	2013 év	2014 év	2015 év	
hivatali visszaélés	25	15	33	73
vesztegetés	16	8	20	44
befolyással üzérkedés	-	1	-	1
Összesen (fő)	41	24	53	118

A három értékelt évet tekintve 2015-ben történt a legtöbb korrupciós bűncselekmény miatti elmarasztalás.

A kutatási hipotézisekben megfogalmazottak igazolása érdekében megvizsgáltam az utolsó három évben a jogerős elmarasztalással lezárt korrupciós bűncselekményeket az elkövetés-kori szakterületek szerinti bontásában.

²⁶³ Az adatok értékelése során nem megkerülhető az a tény, hogy a korábbi években a rendőri szolgálati tevékenységhez nem kapcsolódó vesztegetés miatt indult büntetőeljárás keretében összesen 18 fő rendőr került elmarasztalásra 2015. évben egy büntetőeljárásban.

32. számú ábra: A korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalt rendőrök elkövetés-kori szakterületi megoszlása az elkövetők számának feltüntetésével

A számok négy szakterületen mutatnak jelentősebb arányú korrupciót. Egyezően a szakirodalmi adatokkal a közterületi szolgálatok esetében leggyakoribb a korrupció miatti elmarasztalás, mellettük a bűnügyi szolgálat tagjainál is számottevő.

A közterületi szolgálatokat nézve, az összes elmarasztalt között legnagyobb arányban a közrendvédelmi állomány tagjai voltak, ebbe az állományba tartozik az összes elmarasztalt 45 %-a, a közlekedésrendészeti állomány tagjait érintette az elmarasztalások 19 %-a, a határrendészeti szolgálat tagjaival szemben az elmarasztalások 7 %-át szabták ki. A jelzett három szakterület szakmai tevékenységének közös jellemvonása, hogy napi munkájukat közterületen végzik, intézkedéseik döntő részét közvetlenül az állampolgárokkal szemben foganatosítják. A statisztika egyértelműen alátámasztja, hogy a közterületi szolgálatoknál fordul elő legnagyobb mértékben korrupció. A három felsorolt szakterület tagjaival szemben az elmúlt három évben kiszabott elmarasztalásokat értékelve feltárul, hogy az összes korrupciós ítélet 71 %-át közterületi szolgálati ágak tagjaira szabták ki.

A statisztika alapján – ugyancsak egyezően a szakirodalmi adatokkal – a bűnügyi szakterület érintettsége is jelentős. Korábbi vélekedések – melyek az akkori tendenciák alapján megalapozottnak tűntek – a bűnügyi állomány által elkövetett korrupció emelkedését vizionálták. E bűncselekmény előfordulási növekedését olyan mértékűre becsülték, hogy

idővel e szakterület tagjai „megelőzhetik” az egyéb területeket.²⁶⁴ A statisztikai adatok ezt az álláspontot nem igazolták. A későbbi szakmai álláspontok sem nyertek napjainkra igazolást, melyek szerint „*sem a kutatások, sem a mélyebb rendőri elemzések nem igazolják vissza a Belügyminisztériumnak azt a megállapítását, amely szerint elsősorban a közterületen szolgálatot teljesítő rendőrök vannak veszélyeztetve.*”²⁶⁵

A statisztika alapján egyéb szolgálati ágak és szakszolgálatok tagjai eseti jelleggel voltak érintettek az értékelt három évben a rendőri korrupcióban, a személy- és objektumvédelmi szolgálati ág, valamint az ellenőrzési szakszolgálat tagjaival szemben a felmért időszakban jogerősen nem zárult le korrupcióval kapcsolatos büntetőeljárás. Kijelenthető, hogy a korrupcióban elmarasztalt rendőrök elkövetés kori aktuális szolgálati területe alapján a meghatározó szakterületek beazonosíthatóak.

A korrupciós esetek adatait összevettem az értékelt három év alatt az egyéb köztörvényes bűncselekmény miatt jogerősen elmarasztaltak szakterületi megoszlásával. A következő táblázat azt tartalmazza, hogy a korrupciós bűncselekmény miatt elmarasztalt négy szakterület (*közrendvédelem, közlekedésrendészet, határrendészet, bűnügy*) tagjai általi elkövetés milyen arányban volt jelen az összes elkövetéshez viszonyítva.

50. számú táblázat: *A köztörvényes és a korrupciós bűncselekmény elkövetőinek szakterületi megoszlása 2013 és 2015 között (%)*

	Szakterületek	Köztörvényes bűncselekményt elkövetők aránya (%)	Korrupciós bűncselekményt elkövetők aránya (%)
1.	közrendvédelmi szolgálati ág	41	45
2.	bűnügyi szolgálati ág	26	25
3.	határrendészeti szolgálati ág	13	7
4.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	8	19
	Összesen (%)	88	96

A vizsgált négy szakterület tagjai nagyobb arányban kerültek elmarasztalásra korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt, mint egyéb köztörvényes bűncselekmények kapcsán. Az adatok rámutatnak, hogy a közrendvédelmi szolgálati ág tagjai kis mértékben, a közlekedésrendészet tagjai viszont arányaiban kétszer akkora mértékben követtek el bizonyíthatóan korrupciós bűncselekményeket, mint köztörvényest.

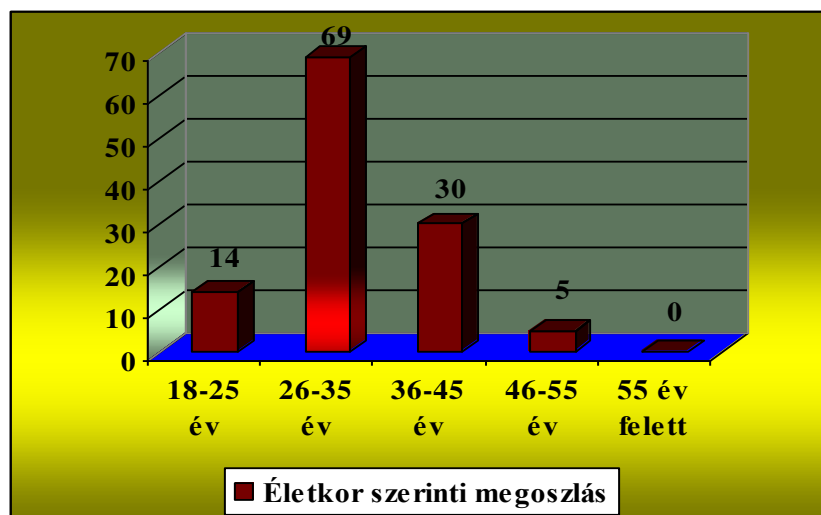
²⁶⁴ BÓDI János: *A rendőrök által elkövetett korrupciós jellegű bűncselekmények vizsgálata 1980-1992 között.* Kandidátusi értekezés. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia. Budapest, 1995. URL:<http://hdl.handle.net/11410/9021>
Letöltés ideje: 2016. március 14.

²⁶⁵ SZIKINGER István: *Rendőrség és korrupció.* In.: East-West Management Institute: *Korrupció Magyarországon I.* Transparency International Magyarországi tagozatának kiadványa Budapest, 2000. p. 127.

Az értékelt három évben korrupciós bűncselekmény miatt elmarasztaltak közül 8 fő nő, 110 férfi volt, vagyis a férfiak döntő többségben voltak elkövetők, arányuk 93 %. (A 2016. január 01-i adatok alapján a rendőrség teljes állományának 67 %-a volt férfi.)

A rendelkezésre álló statisztikai adatok további, több szempontú értékelése lehetőséget teremt arra, hogy a hipotézisekben megfogalmazottak alapján feltárjam, melyek a korrupciós bűncselekményt elkövető rendőrök paraméterei.

33. számú ábra: A korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalt rendőrök életkor szerinti megoszlása az elkövetés idején (az elkövetők számának feltüntetésével)

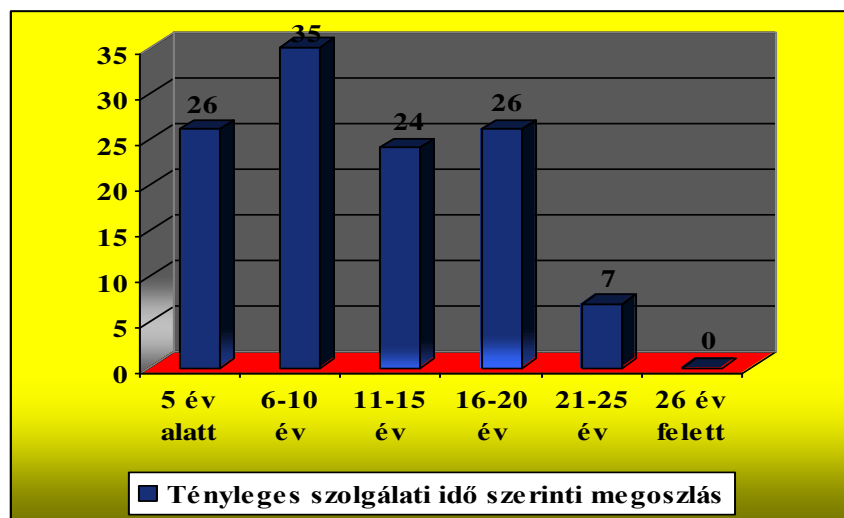
Rendőri korrupciót nem a legfiatalabb életkorú állomány tagjai közül valósítottak meg legnagyobb mértékben az értékelt időszakban, hanem meghatározóan a 26 és 35 év közöttiek. A rendőrség átlagéletkora a 2016. januári adat alapján 35,9 év volt, vagyis az elkövetői kör több, mint fele, 58 %-a az átlag alatti életkorral rendelkezett. A 36 és 45 év közötti életkortól kezdődően jelentősen csökkent az elmarasztaltak száma, bár még ebben a kategóriában is számosabban vannak, mint a legfiatalabb korosztály képviselői.

51. számú táblázat: A köztörvényes és a korrupciós bűncselekmény elkövetőinek életkor szerinti megoszlása 2013 és 2015 között (%)

	Életkori kategóriák	Köztörvényes bűncselekményt elkövetők aránya (%)	Korrupciós bűncselekményt elkövetők aránya (%)
1.	18 év 25 év között	15	12
2.	26 és 35 év között	41	59
3.	36 és 45 év között	36	25
4.	46 és felette	8	4
	Összesen (%)	100	100

A 26 és 35 év közötti elkövetők aránya a korrupciós bűncselekmények esetében a legjelentősebb.

34. számú ábra: A korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalt rendőrök tényleges szolgálati idő szerinti megoszlása az elkövetés idején (az elkövetők számának feltüntetésével)

A cselekmények csaknem egyharmadát a 6 és 10 év közötti tényleges szolgálati idővel rendelkezők követték el, arányuk 30 %. Ezen túlmenően a tényleges szolgálati idő szerinti megoszlás lényeges különbséget mutat az életkori megoszláshoz képest. Az adatok tehát azt mutatják, hogy az elkövetés-kori szolgálati idő alapján nincs olyan kiemelt csoport, mint az életkor esetében, bár a 6-10 év közötti szolgálati idővel rendelkezők vannak legszámosabban az elmarasztaltak között. Ennek oka az a már többször említett körülmény lehet, miszerint egy-egy szolgálati időt jelentő csoportba nem azonos életkorral rendelkező személyek is tartozhatnak.

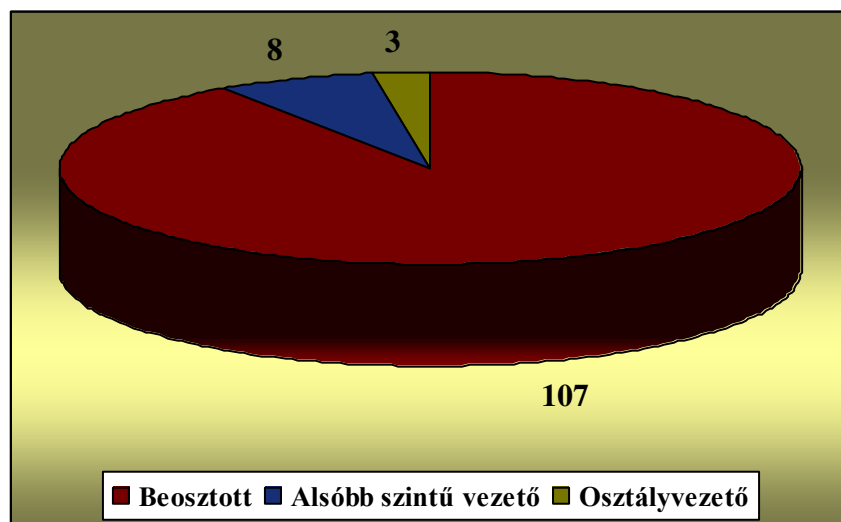
52. számú táblázat: A köztörvényes és a korrupciós bűncselekmény elkövetőinek tényleges szolgálat idő szerinti megoszlása 2013 és 2015 között

	Tényleges szolgálati idő	Köztörvényes bűncselekményt elkövetők aránya (%)	Korrupciós bűncselekményt elkövetők aránya (%)
1.	5 év alatt	25	22
2.	6 és 10 év között	20	30
3.	11 és 15 év között	25	20
4.	16 és 20 év között	19	22
5.	21 és 25 év között	9	6
6.	26 év felett	2	-
	Összesen (%)	100	100

A 20 év fölötti szolgálati idővel rendelkezők körében zuhanásszerűen csökken a korrupciós cselekményt elkövetők aránya, a 25 évnél régebben a rendőrség állományába tartozók közül az érintett időszakban senkit nem marasztaltak el ezért. Kimutatható, hogy arányaiban a szakmailag legaktívabb korosztály érintett a korrupcióban.

Megvizsgáltam az elkövetők cselekménykori beosztását is.

35. számú ábra: A korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalt rendőrök beosztás szerinti megoszlása az elkövetés idején (fő)

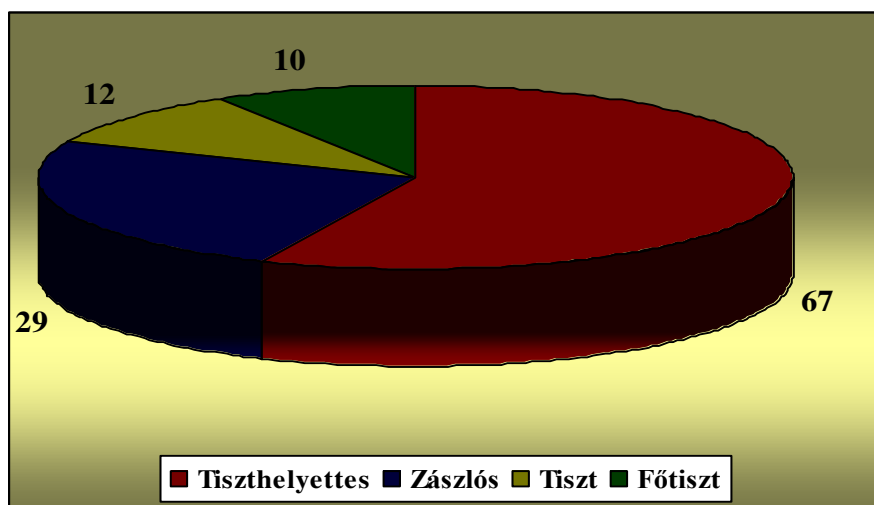

Jelentős többségben vannak az elmarasztalt elkövetők között a beosztotti állomány tagjai, arányuk az összes elkövető 91 %-a. Az alsóbb szintű vezetői állomány – az alosztályvezetők – elkövetési aránya csupán 8 %, a statisztika alapján osztályvezetőt, vagy attól magasabb

beosztású rendőri vezetőt korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt 2013 és 2015 év között nem marasztaltak el. Kijelenthető, hogy az utóbbi három évben jogerősen elmarasztalással lezárt korrupciós esetekben – az értékelt statisztika alapján – lényegesen kisebb arányban voltak érintettek a vezetők, mint a beosztottak.

Elemeztem, hogyan alakult az elkövetők rendfokozati állománycsoport szerinti megoszlása.

36. számú ábra: A korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalt rendőrök rendfokozati állománycsoport szerinti megoszlása az elkövetés idején (fő)

A vizsgált elkövetői csoport több, mint fele, 57 %-a (67 fő) tiszthelyettesi állománycsoportba tartozott, kisebb arányuk, 25 % (29 fő) a zászlósiba. E két rendfokozati állománycsoportok tagjai döntően a rendőrségi alapfeladatot ellátó, tényleges végrehajtói állományban teljesítenek szolgálatot. A vizsgált időszakban tábormoki állománycsoportba tartozó rendőr elmarasztalása korrupciós bűncselekmény miatt nem történt.

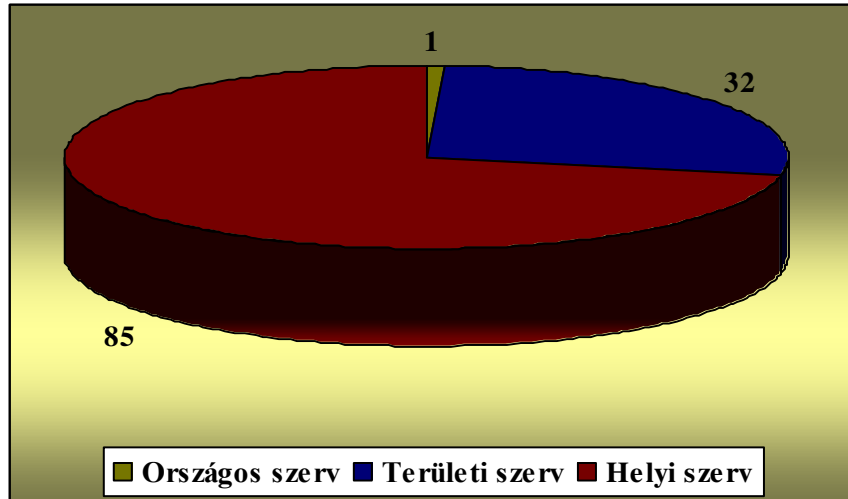
53. számú táblázat: A köztörvényes és a korrupciós bűncselekmény elkövetőinek rendfokozati állománycsoport szerinti megoszlása 2013 és 2015 között

	Rendfokozati állománycsoport	Köztörvényes bűncselekményt elkövetők aránya (%)	Korrupciós bűncselekményt elkövetők aránya (%)
1.	tiszthelyettes és zászlós	74	82
2.	tiszt és főtiszt	26	18
	Összesen (%)	100	100

A tiszthelyettesi és a zászlósi állománycsoportból nagyobb arányban követtek el korrupciós cselekményeket, mint köztörvényes bűncselekményt.

Felmértem, hogy az elmarasztalt rendőrök milyen szintű rendőri szerveknél teljesítettek szolgálatot az elkövetés idején.

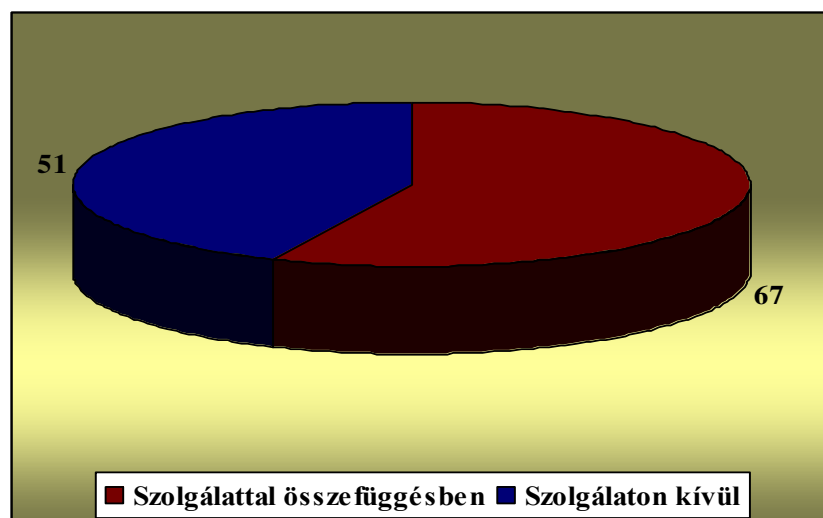
37. számú ábra: A korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalt rendőrök szolgálati hely szerinti megoszlása az elkövetés idején (fő)

Az elkövetők döntő többsége, (72 %-a) a helyi szervek állományába tartozott, alig több mint negyede (27 %-a) területi szervnél teljesített szolgálatot, országos szerv állományába tartozó rendőrrel szemben csupán egy esetben került sor korrupció kapcsán jogerős elmarasztalásra az értékelt időszakban.

Megvizsgáltam a szolgálaton kívüli rendőri korrupció arányát.

38. számú ábra: A korrupciós bűncselekmény elkövetése miatt 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalt magatartások megoszlása az elkövetés jellege alapján (fő)

A rendőri korrupció nem kizárólag a szolgálati tevékenység során, hanem azon kívül is megvalósítható, ezért megvizsgáltam a bűncselekmény megvalósulását ebből a szempontból is. Az elmarasztalással zárult korrupciós cselekmények az értékelt időszakban alapvetően a szolgálattal összefüggésben valósultak meg (67 fő, az összes elkövető 57 %-a), de nem elhanyagolható mértékű a szolgálati tevékenységgel nem összefüggésben elkövetett korrupció sem. Az adatok jelentős számú szolgálaton kívüli korrupcióra utalnak, a szolgálati tevékenységhez közvetlenül nem kapcsolódó rendőri korrupció a statisztikában nagyobb arányú, mint azt a szakirodalom feltételezi. Megalapozottaknak tűnnek a statisztika alapján azok a vélemények, melyek szerint indokolatlanul figyelmen kívül maradnak a kutatásokban a rendőrök által a szolgálton kívül, de szolgálati helyzetük és lehetőségeik kihasználásával elkövetett korrupciós cselekmények.²⁶⁶

Az elkövetők paramétereinek feltárását követően megvizsgáltam a korrupcióval szerzett jogtalan előny formáját, valamint, hogy a korrupcióban milyen szerepet játszott a rendőri kezdeményezés.

54. számú táblázat: A 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalással zárult korrupciós bűncselekmények megoszlása a cselekmény kezdeményezőjének személye alapján

A cselekmény megvalósulása	Elkövetők száma (fő)
a rendőr és az állampolgár közös megegyezése alapján	48
rendőri kezdeményezés alapján	39
állampolgári kezdeményezés alapján	21
rendőr kolléga kezdeményezésére	10
Összesen (fő)	118

A vizsgált korrupciós bűncselekmények közül csupán 21 esetben, az összes eset 18 %-ában lépett fel kezdeményezőként az abban érintett állampolgár, az esetek döntő részében viszont, 82 %-ában jelen volt valamilyen szintű rendőri kezdeményezés. Több esetben (10 fő esetében) nem a bűncselekményt megvalósító rendőr, hanem valamely kolléga kezdeményezése alapján történt meg a korrupció, azaz a normaszegő magatartásra rendőr társai vették rá, vonták be abba az elkövetőt. E körülmény a korrupció kutatásának ez idáig kevésbé vizsgált területe. A jelenség részben magyarázható a rendőri létforma esetében nagy jelentőséggel bíró, a korábban feltárt fokozott összetartozás, csoportnyomás hatásával is.

²⁶⁶ GÁSPÁR Miklós: *A rendészeti korrupció és kezelésének szervezetrendszere*. Magyar Rendészet. XIV. évfolyam 5. szám. Budapest, 2015. p. 35.

Feltérképeztem a megvalósított cselekmények elkövetési formáit, a vizsgált 118 elkövetőt az alapján kategorizáltam.

55. számú táblázat: A 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalással zárult korrupciós bűncselekmények megoszlása az elkövetési formák alapján

Elkövetési formák	Elkövetők száma (fő)
A rendőr jogtalan előnyt kér magának.	26
Eltekintés a rendőri intézkedéstől.	22
Visszaélés a rendőri jelleggel, lehetőséggel.	22
Visszaélés adattal, jogtalan lekérdezés nyilvántartásokból.	18
Jogszerűtlen intézkedés ismerős kérésére.	17
Rendszeres együttműködés a rendőr és az állampolgár között jogsértések elkövetése céljából.	12
A rendőr folyamatban lévő eljárásban jogszerűtlen ügyintézés lehetőségét ajánlja fel civil személynek.	1
Összesen (fő)	118

Az elkövetői formák értékelése alapján kijelenthető, hogy legtöbb esetben a rendőri korrupció azért valósult meg, mert az abban érintett rendőr saját érdekében kért valamilyen lehetőséget, mely jogszerűen nem járt volna neki. A megvalósított tényállások adatai alapján az értékelt időszakban jogtalan előny kérése miatt elmarasztalt 26 fő közül összesen 18 fő a szolgálati tevékenységéhez nem kapcsolódó korrupciós bűncselekményt követett el. Ezen esetekben a rendőr elkövető azért kérte a jogszerűtlen közreműködést, hogy megfelelő nyelvtudás nélkül államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítványt szerezhessen magának, és ennek érdekében az érintett rendőrök kérésük teljesítése céljából az eljáró személyeknek különböző összegű pénzt fizettek. Fontos kiemelni, hogy a jelzett, szolgálaton kívüli magatartás keretében a rendőrök nem a szervezethez tartozást használták fel a korrupciós cselekmény megvalósítása céljából, kizárólag az eljárásjogi státuszából adódóan tartoznak az esetek a rendőri korrupció tárgykörébe.

Jelentős számban előfordultak az elkövetési formák között a „klasszikusnak” is nevezhető magatartások: az intézkedéstől eltekintés, mely minden esetben közterületi elkövetés volt, valamint a rendőri jelleggel történő visszaélés, mely magatartás általában abban valósult meg, hogy a rendőr azért részesült vásárlási és egyéb kedvezményekben, mert a szervezethez tartozott. A fenti két, korrupciós magatartás összesen 44 fő esetében volt kimutatható, mely az összes elmarasztalás több mint harmada (37 %-a). A cselekmények döntően a szolgálati tevékenységgel kapcsolatban valósultak meg.

A jogerős elmarasztalással lezárt esetekben 18 f (15 %), a számára jogszerűen biztosított adatkezelések és nyilvántartásokhoz meglévő hozzáférési lehetőségeivel élt vissza, ezek nagyobb része nem kapcsolódott közvetlenül a szolgálati tevékenységhez, a jogtalanul megszerzett nyilvántartási adatok gyakran ismerősökre, családtagokra vonatkoztak. Az adatok jogtalan személynek történő kiadásával, a rendőrségi információk kiszivárogtatásával megvalósított korrupciós magatartások aránya elgondolkodtatóan magasnak értékelhető. Ettől alig kevesebb esetben (17 fő esetében) a rendőr kifejezett ismerősi, vagy baráti kérésre működött közre a korrupcióban, a leggyakoribb elkövetési forma volt, amikor kisebb-nagyobb rendőrségi ügyek elintézése, gyorsítása történt. A magatartások egy része nem kapcsolódott közvetlenül az elkövető rendőr szolgálati munkájához, hanem a testülethez tartozásukat „bocsátották áruba” az érintettek.

Az állampolgárok és rendőrök rendszeres jogszerűtlen együttműködésének leggyakoribb formája volt, amikor a közlekedési balesetek kapcsán hivatalból intézkedő rendőr a számára rendszeres anyagi ellenszolgáltatást nyújtó autómentőt hívta a baleseti helyszínekre, vagyis a magatartások döntően a szolgálathoz kapcsolódtak. Egy értékelt esetben pedig a rendőr maga ajánlott fel jogszerűtlen segítséget egy büntetőeljárás keretében az abban érintett állampolgárnak.

Az esetek elemzése során feltártam, hogy a korrupciós rendőri cselekedetek bizonyos elkövetési magatartásai kizárólag a szolgálati tevékenységen túl, ahhoz nem kapcsolható módon valósultak meg. A szolgálat közben elkövetett korrupció esetében viszont magas a közterületi intézkedéssel kapcsolatosan megvalósított jogszerűtlen magatartás aránya.

Az értékelt korrupciós bűncselekményekben az előny biztosításának módját és mértékét is megvizsgáltam, melynek adatait az 56. és az 57. számú táblázatok tartalmazzák.

56. számú táblázat: A 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalással zárult korrupciós bűncselekmények megoszlása a jogtalan előny formája alapján

A jogtalan előny formája	Elkövetők száma (fő)
A cselekmény kapcsán pénzátadás/pénzátvétel történt.	61
A cselekmény kapcsán pénzátadás/pénzátvétel nem történt.	55
A cselekmény kapcsán egyéb anyagi javak átadása történt.	2
Összesen (fő)	118

A jogtalan előny biztosításáért mindössze az elkövetők bő fele, 52 %-a kapott pénzt (61 fő).

57. számú táblázat: A 2013 és 2015 között jogerősen elmarasztalással zárult korrupciós bűncselekmények megoszlása a korrupció során átadott pénzösszeg nagysága alapján

A korrupció során átadott pénz összege	Elkövetők száma (fő)
5.000 forint alatt	12
5.000 és 20.000 forint között	13
20.000 és 50.000 forint között	7
50.000 forint felett	18
Rendszeres anyagi ellenszolgáltatás a korrupció kapcsán	11
Összesen (fő)	61

Azon esetekben, ahol megtörtént a korrupciós pénz átadása, ott annak összege jelentősnek mondható, az 5.000 forint alatti pénzösszegek általában az alkalmi, közterületi korrupcióhoz kapcsolódtak. A rendszeres anyagi ellenszolgáltatásért megvalósuló korrupció esetében egy-egy alkalommal néhány ezer forint átadása történt meg.

Az elmúlt három évben a rendőrök által elkövetett, jogerősen elmarasztalással zárult korrupciós bűncselekmények statisztikai adatai alapján az elkövetők legfőbb paraméterei az alábbiak szerint foglalhatóak össze: az elkövető férfi, 26-35 év közötti, és 6-10 év közötti szolgálati jogviszonnyal rendelkező cselekménye elkövetésekor. Beosztott, tiszthelyettes, vagy zászlós és helyi szervnél, leginkább közterületen teljesítette szolgálatát. A jogsértést a szolgálaton kívül nagyjából akkora eséllyel valósította meg, mint azzal összefüggésben. A korrupcióban általában kezdeményező volt, a cselekmény kapcsán valamilyen jogtalan előnyben részesült, mely nem mindig készpénz formájában jelent meg. Amennyiben a korrupció kapcsán készpénz is jelen volt, annak értéke változó, nem ritkán 50.000 forint feletti.

4.5.5. A MÉLTATLANSÁGI ELJÁRÁSOK STATISZTIKAI ADATAINAK ÉRTÉKELÉSE

A méltatlansági eljárások statisztikájának értékelésekor azt vizsgáltam, hogy az összes elrendelt eljárásnak mekkora részében döntöttek a méltatlanná válásról.

58. számú táblázat: A jogerősen lezárt méltatlansági eljárások lezárás szerinti megoszlása 2006 és 2015 között

Jogerős lezárások módja	Értékelt évek									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
méltatlanná vált	21	29	19	23	12	11	3	13	17	11
nem vált méltatlanná	76	99	108	150	156	91	24	57	72	76
Összesen (fő)	97	128	127	173	168	102	27	70	89	87

Az adatok szerint a lefolytatott eljárások döntő részében az eljárás alá vontak méltatlansága nem került megállapításra, az értékelt tíz évben országosan 1068 etikai-, méltatlansági eljárás jogerős lezárása történt meg, közülük 159 esetben mondták ki az eljárás alá vontak méltatlanságát, mely az összes eljárás 15 %-a. A méltatlanságok aránya természetesen nem fokmérője a jogintézmény szakmai létjogosultságának, az eljárások rendszerének 2011. évi megszüntetése viszont nehézségeket okozott a szolgálaton kívüli normaszegések elbírálásában, a „visszavezetés” igazolta, hogy az eljárás nem öncélú.

A méltatlansági eljárások statisztikai adatai alapján tendenciák nem mutathatóak ki, a méltatlanná válás és a méltatlanságok évenkénti arányának változásában szabályszerűségek, trendek nem értékelhetők.

4.5.6. ÖSSZEGZÉS

A rendőrökkel szemben 2006 és 2015 év közötti időszakban jogerős, elmarasztalással zárult fegyelmi-, szabálysértési-, büntető-, és méltatlansági eljárások statisztikai adatai alapján megvizsgáltam e jogsértések elkövetési tendenciáit, szabályszerűséget néhány elkövetési mód esetében sikerült feltárni.

Kimutattam, hogy az értékelt időszak fegyelmi eljárásainak száma, valamint azok változása határozta meg alapvetően az összes normaszegés és jogsértés nagyságának és dinamikájának változását. A katonai bűncselekmények között legnagyobb számban a szolgálatban kötelességszegés fordult elő, e jogsértés változási üteme hatással volt az összes katonai jogsértés számának alakulására.

A korrupciós bűncselekmények statisztikai adatai alapján igazoltam a korábban az eljárási adatok, valamint az empirikus felmérés során kimutatott, eltérő mértékű korrupciós fertőzöttségét az egyes szakterületeknek. A jogerős elmarasztalással zárult nyomozások adatai alapján az utóbbi években leginkább a közterületi szolgálati ágak (*közrendvédelmi, közlekedés- és határrendészet*) tagjai voltak érintettek, de jelentősnek mondható a bűnügyi állomány általi korrupció is.

A statisztikai adatok alapján adatelemzéssel meghatároztam az utóbbi három évben korrupciós bűncselekményt elkövető rendőrök paramétereit. Lényeges eltérést mutattam ki a jogerősen elmarasztalással lezárt korrupciós esetekben a beosztottak és a vezetők érintettségében.

Hipotézisem, miszerint a rendőri jogsértések statisztikai adatai alapján trendek mutathatóak ki, csak részben igazolódott. Bizonyítottam a korrupciós bűncselekmények statisztikai adatai alapján, hogy a szakterületenként eltérő veszélyeztetettség kimutatható és feltártam e bűncselekmény vonatkozásában az elkövetői paramétereket.

4.6. A RENDŐRI KORRUPCIÓ FOGALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA

Feltételezem, hogy a vonatkozó szakirodalom feldolgozásával, a rendőri jogsértéseket szankcionáló rendszer vizsgálatával, a megtörtént esetek elemzésével és a kutatásom során nyert ismeretek birtokában megalkotható a rendőri korrupció egzakt definíciója. (5. számú hipotézis)

A szakirodalmi előzmények értékelése alapján a rendőri korrupcióra vonatkozó általánosan elfogadott és alkalmazott meghatározást nem találtam. Ennek alapvető oka, hogy a jelenséget kutatók a magatartás eltérő elemeit, körülményeit helyezik előtérbe saját fogalmi értelmezéseik során.

4.6.1. A RENDŐRI KORRUPCIÓ DEFINÍCIÓJA

A rendőri korrupció fogalmának meghatározása meglehetősen összetett feladat. A számtalan fogalmi megközelítés jellemzőjének vizsgálata, az ilyen jellegű magatartások megvalósulási körülményeinek feltárásra, továbbá a lezárt nyomozások, valamint a jogsértéseket szankcionáló rendszer értékelése egyértelműen rávilágít ugyanis arra, hogy e jelenség olyan speciális jellemezőkkel is rendelkezik, melyek az egyéb szakterületeken megvalósuló korrupciós jellegű magatartásoknál nem mutatkoznak. Erre tekintettel a definíció megalkotásánál számtalan tényezőt kell figyelembe venni annak érdekében, hogy a fogalom tartalmazza a rendőri korrupciónak, mint speciális magatartásnak valamennyi jellemzőjét.

A leírtak alapján a szakirodalmi előzményekben található megfogalmazásokon túlmenően a rendőri korrupcióval szembeni szakmai tevékenységem során szerzett tapasztalataimra, továbbá a jelenség tudományos feltérképezése keretében feltárt eredményeimre is figyelemmel határoztam meg a rendőri korrupció egyedi jellemzőit a fogalom definiálásánál. Megfogalmazásom nem tartalmazza a jelenség általános jegyeit, az aktív és passzív résztvevő elhatárolását, valamint azon körülményeket, melyek a korrupció széles körben elfogadott

értelmezése szerint elengedhetetlenek az elkövetéshez, azokat alapnak tekintem, melyek a rendőri korrupció sajátos jegyeivel egészülnek ki. Az általam megalkotott definíció kizárólag a rendőri korrupció speciális jegyeit összegzi. A leírtakra tekintettel figyelembe vettem a korrupció elkövetésének szakterületi meghatározottságát, a rendőri szakmai közeg hatását a cselekményekre, a jogsértés formáját.

Az általam alkotott megfogalmazás szerint:

A rendőri korrupció a korrupció speciális osztálya, amely a legális rendőri jogosultságok illegális igénybevételére épülő, jogtalan előny megszerzésére irányuló szándékos jogsértés. Formáját tekintve megvalósulhat a szolgálati tevékenységgel kapcsolatban, vagy azon kívül. A szolgálati tevékenységhez kapcsolódó korrupció a rendőrségi szakterületek alapján speciális elkövetési színtereken valósul meg, a magatartások e vonatkozásban tipizálhatóak, egyben a sokféle bünelkövetési lehetőség fokozza az esetek rejtve maradásának esélyét. A szolgálaton kívüli korrupcióban a rendőr a szervezethez tartozásából adódó legális lehetőségeit bocsájtja meg nem engedett módon áruba. A rendőri korrupció megvalósulásának mindkét formáját a közvetlen szakmai közeg (*rendőri kisközösség*) értékrendje motiválja.

4.6.2. ÖSSZEGZÉS

Kutatási eredményeim alapján a rendőri korrupció értelmezése olyan elemekkel bővült, melyeket a korábbi értelmezések nem tartalmaztak. Az általam alkotott meghatározás lefedi a rendőrök által a szolgálati tevékenységhez kapcsolódó, illetve a szolgálaton kívül megvalósuló korrupció valamennyi formáját. A cselekmény összetevőinek, jellemzőinek pontosítása révén lehetőség nyílt olyan definíció megalkotására, mely ez idáig ebben a formában és megközelítésben nem létezett.

Hipotézisem, miszerint a szakirodalom feldolgozásával, a rendőrségi jogsértéseket szankcionáló rendszer vizsgálatával, a megtörtént esetek elemzésével és a kutatásom során nyert ismeretek birtokában megalkotható a rendőri korrupció általánosan elfogadható, egzakt definíciója, igazolást nyert.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

5.1. ÖSSZEGZŐ ÉRTÉKELÉS

Doktori értekezésem bevezető részében megfogalmaztam a kutatási területemmel kapcsolatos tudományos előzményeket és problémákat, megindokoltam témaválasztásomat, bemutattam annak időszerűségét. Hipotéziseim mentén lefolytattam kutatásomat a felvázolt kutatási módszerek alkalmazásával.

Az első hipotézisemben feltételezettekre figyelemmel, empirikus felmérésem adatai egyértelműen feltárták és bizonyították, hogy az állományok általában a korrupcióról, mint jelenségről alkotott véleményére hatással van a szervezetet körülvevő társadalmi közeg érzékelése, ezért a korrupció okait, kiváltó körülményeit a rendőri állomány nem kizárólag a szervezeti keretekre vezeti vissza. Jelentős véleménykülönbségek mutatkoznak az állományon belül a korrupció büntetési mértékének megítélése terén, melyet elsősorban rendőr-szakmai körülmények befolyásolnak. Ezek: a tényleges szolgálati idő, a beosztási szint, a szolgálati hely, az aktuális szakterület valamint az életkor. Kimutattam, hogy a rendőr-szakmai tevékenység speciális körülményei befolyást gyakorolnak a jelenség látenciájára, annak mérhetősége nélkül is.

Az empirikus kutatásom során nyert eredmények igazolták, miszerint a rendőrök a szervezeti korrupcióról alkotott véleményét is számtalan tényező és körülmény befolyásolja, az állományon belül e jogsértés feltételezése, vélelmezése, valamint az arról alkotott elképzelések, vélemények figyelembevételével azonos identitású csoportok tárhatóak fel. A rendőri korrupcióról alkotott egyéni vélemény formálásában a rendőri állomány esetében jelentős az életkor, az iskolai végzettség, az aktuális szolgálati beosztás és szolgálati hely véleményformáló szerepe, mégis legmarkánsabban a rendőr által betöltött szolgálati ág és szakszolgálat jellege befolyásolja, hogy mit gondol egy rendőr a korrupcióról. Ezek összesített hatása alapján a foglalkozások sorában a rendőrök a korrupcióval kevésbé fertőzöttebbnek értékelték a szervezetet, mint a civil lakosság. Kimutattam, hogy a beosztottak és a vezetők korrupcióról alkotott véleménye több téren eltérő, az alosztályvezetők értékítélete viszont esetenként egybevág a beosztottakéval.

Második hipotézisemben megfogalmazottak figyelembe vételével, a jogerősen elmarasztalással lezárt nyomozások adatai alapján feltártam, hogy a beosztottak által megvalósított rendőri korrupció a rendőrség szakterületi megoszlása alapján, számtalan

helyen és formában, de szakterületenként speciálisan valósulhat meg. Megvizsgáltam a szolgálati tevékenységen kívüli rendőri korrupciós eseteket, melyek kapcsán kimutattam, hogy e magatartások az elkövető rendőr aktuális szolgálati tevékenysége alapján nem tipizálhatóak, viszont a rendőri korrupció általános ismérvei mind a szolgálathoz kapcsolódó, mind az azon kívüli korrupciónál jelen vannak.

A harmadik hipotézisben foglaltakat az empirikus kutatásom adataival igazoltam, hogy a katonai jellegű szervezetek – így a rendőrség – esetében az átlagnál szorosabban kötődik az egyén a szervezethez, ezáltal a rendőri szervezet egyénre gyakorolt hatása nagyon erős, a rendőr esetében intenzív a szervezeti szocializáció. E hatás kiváltásának legfőbb színtere a rendőri kisközösség, mely mintáinak átvétele révén a közösség viszonyulása a normaszegésekhez, köztük a rendőri korrupcióhoz, kiemelt jelentőséggel bír az egyén korrupciós hajlamának kialakulásában. Megállapítottam, hogy az egyes szakterületeken a beosztottak és a vezetők esetében differenciált mértékű a korrupció elítélése, és ennek következménye megmutatkozik – a negyedik hipotézis alapján – a feltárt szakterületi eltérő korrupciós érintettségben is. Mindez bizonyítja, hogy egy adott rendőri kisközösség korrupciós attitűdje, értékítélete kihat a közösség tagjainak cselekedeteire.

Negyedik hipotézisem igazolására az elmúlt 10 év fegyelmi statisztikai adatai alapján megvizsgáltam a rendőri jogsértések elkövetésének tendenciáit, néhány elkövetési mód esetében szabályszerűségeket fedeztem fel. Bemutattam azon jogsértéseket, melyek meghatározzák a főbb tendenciákat. A korrupciós jellegű bűncselekmények statisztikai adatait külön is megvizsgáltam, azok révén is igazoltam az eljárási adatok, valamint az empirikus felmérés során kimutatott szakterületek eltérő mértékű érintettségét a rendőri korrupcióban. Feltártam a beosztottak és a vezetők adott időszakbeli – 2013 és 2015 közötti – különböző arányú érintettségét a korrupciós bűncselekményekben. Több szempontú statisztikai adatelemzéssel meghatároztam a korrupciós bűncselekményben elmarasztalt rendőrök elkövetői paramétereit.

Ötödik hipotézisem igazolására széles körű szakirodalmi feldolgozást végeztem és feltártam, hogy a rendőrök által megvalósított korrupciós cselekményekre vonatkozóan nincs általánosan elfogadott meghatározás. A szakirodalmi előzmények, valamint saját kutatási eredményeim alapján megalkottam a rendőri korrupció egzakt definícióját.

5.2. RÉSZLETES MEGÁLLAPÍTÁSOK

Empirikus felmérésem a rendőri állomány korrupcióról alkotott véleményének feltárását szolgálta, azt vizsgáltam, hogy az állomány hogyan viszonyul a jelenséghez. Összességben kijelenthető, hogy a rendőrök a korrupciót elítélik, ahhoz részben távolságtartó, idegenkedő, részben pedig háritó attitűddel viszonyulnak. A szervezet tagjai által elkövetett korrupciós cselekedeteket – más foglalkozásokhoz viszonyítva – nem tartják jelentős mértékűnek, de a nagy többség tudatában van annak, hogy a jelenség a szervezeten belül létezik. Ezt a „létezést” a napi szolgálati tevékenység alatt is valósnak érzékeli a megkérdezettek meghatározó része.

Az állomány véleményének feltárásával kutatásom alátámasztotta, hogy a rendőrség egyes szakterületeinél eltérő mértékben fordul elő korrupció. A rendőrök feltételezése a korrupcióban leginkább veszélyeztetett szakterületeket illetően egybevág a szakirodalmi adatokkal. Ugyanakkor felmérésemben a leginkább érintett közterületi szolgálatok tagjai válaszaik által nagymértékben jog- és normakövető magatartás képét tükrözték magukról, mely a korábbi kutatási előzmények adatai, valamint az általam feldolgozott statisztika alapján fenntartással fogadható.

Megállapítható az eredmények alapján, hogy a rendőri állomány értékrendjében a szolgálati tevékenységhez kapcsolódó korrupciós jellegű magatartások, cselekedetek megítélésére hatással van a jelenséggel kapcsolatos esetleges korábbi érintettség. Ez azt jelenti, hogy akik korábban már szembesültek a rendőri korrupcióval – akár közvetlen kollégáik cselekedete kapcsán, vagy az őket érő megkönyékezés révén – kimutathatóan elítélőbbek a jogsértéssel szemben. A kollegialitás, összetartozás hatására utal, hogy a kollégáik által megvalósított jogsértések esetében – legyen az akár ismeretlen kolléga – a rendőrök lényegesen elnézőbbek, „toleránsabbak”, mint a civil személyek hasonló jogsértései esetében. Ez a megállapítás különösen, talán hatványozottabban igaz a rendőrök által elkövetett korrupciós jellegű magatartásokra.

A korrupció kutatása során korábban feltárt jelenséget, miszerint a rendvédelmi szervezetekben az egyéb szervezeteknél nem tapasztalt mértékű erős kollegialitás jelen van, az összetartozás élménye szorosabb, mint sok más foglalkozás esetében – igazoltam. Kutatási adataim alátámasztották, hogy ez az összetartozás olyan magas fokú is lehet a beosztotti, végrehajtói állományban, mely révén a rendőr a társai, közvetlen kollégái normaszegései felett is képes esetenként szemet hunyni, legyen az akár korrupciós jellegű cselekmény.

A feltárt adatok rávilágítottak, hogy a hivatásos állomány különbözőképpen viszonyul a korrupcióhoz, a véleményeket a személyes érintettségen, illetve a kollegiális viszonyon túlmenően is több tényező jelentősen befolyásolja, melyek feltárása, rendszerezése korábban nem történt meg. E tényezők egy része személyhez kötődő (*a rendőr egyéni tulajdonságjegyei, hajlama*), más része külső eredetű (*a rendőr-szakmai közeg*).

Felfedtem, hogy a nők értékítélete szigorúbb, elítélőbb viszonyulnak a korrupcióhoz általában és különösen a rendőri korrupcióhoz, mint a férfiak. Valamennyi kérdés kapcsán kimutatható ez a véleménykülönbség, mely körülmény korábban nem kapott hangsúlyt.

Rámutattam, hogy az életkor jelentős mértékben meghatározza a rendőr esetében, hogy mit gondol a korrupcióról, és hogyan viszonyul ahhoz. Az életkor emelkedésével összességében nő a jelenség elítélésének egyéni mértéke. A tényleges szolgálati idő vonatkozásában csak részben igaz ez a megállapítás, mivel egy-egy szolgálati kategórián belül eltérő életkorú személyek is lehetnek. Kijelenthető, hogy az eddigi feltételezésekkel szemben a rendőri korrupcióról kialakuló egyéni véleményt a rendőr esetében döntően nem a szolgálati idő, hanem az életkor határozza meg.

A polgári iskolai és a rendőr-szakmai végzettség, továbbá a gyermekek száma nincs kimutatható összefüggésben a korrupció egyéni megítélésével. Az aktuális családi állapot viszont módosíthatja kis mértékben a véleményt, a párkapcsolatban élők összességében súlyosabb jelenségnek tartják a korrupciót, mint a nőtlenek, hajadonok.

Kutatásom azt igazolta, hogy az anyagi viszonyok és a rendőri korrupció feltételezése, illetve elítélése között összefüggés mutatható ki, vagyis a szerényebb anyagi körülményekkel rendelkezők nagyobb eséllyel lehetnek érintettek a normaszegésben. Ezzel részben igazoltam azon korábbi kutatási adatokat, melyek azt tételezték fel, hogy a rendőri korrupció mögött gyakran anyagi érdekek húzódnak meg, de a rendőri korrupció alapvetően nem „megélhetési” indíttatású magatartás.

A rendőr-szakmai közeg hatása megfigyelhető a rendőri korrupcióról alkotott egyéni véleményre, a magatartás elutasításának mértéke vezetői szintenként eltér, a beosztás emelkedésével fokozódik az elutasítás. Az alparancsnoki állomány véleménye a kérdéskör több vonatkozásában is csak kis mértékben tér el a közvetlen irányításuk alatt álló végrehajtó állomány véleményétől, melyre a szorosabb szakmai kapcsolat a magyarázat. Igazoltam, hogy a vezető szint emelkedésével változik a korrupcióval kapcsolatos attitűd.

Kutatási adataim fényt derítettek arra, hogy a magasabb, megyei vagy országos rendőri szolgálati helyen dolgozók súlyosabb problémának tartják, és nagyobb mértékűnek tételezik a rendőri korrupciót, mint a szakmai munkájuk során tőlük a korrupciónak jobban kitett, alacsonyabb szintű szerveknél dolgozó állomány. Ez eddig nem kimutatott tény alapján a rendőri korrupcióval szembeni parancsnoki tevékenységnek, valamint az állománnyal szembeni korrupció-ellenes intézkedések rendszerének újragondolása tűnik indokoltnak.

Jelentős véleményformáló tényező a rendőri korrupció kapcsán a rendőr aktuális szakterülete, melyen tevékenykedik. A rendőr-szakmai közegben feltárt hatások közül a szolgálati terület a leginkább meghatározó tényező, ennek a hatása a legerősebb. A korrupcióval szembeni megelőző, feltáró vezetői munka a tapasztalatok szerint ezt a körülményt lényegesen kisebb mértékben veszi figyelembe, mint amilyen hatása és súlya van valójában.

A különböző foglalkozásokhoz viszonyítva rendőrséget és a rendőrt a civilek körében végzett kutatásokban a válaszolók korruptabbnak értékelték, mint saját magukat a rendőrök. Az empirikus kutatások kapcsán az adatok több esetben hasonló, de nem azonos tendenciákat mutattak: megjegyzést érdemel, hogy a „civil” lakosság véleménye szerint összességében nagyobb mértékű a rendőrök által megvalósított korrupció, mint az általam megkérdezett állomány szerint.

Statisztikai adatokkal igazoltam, hogy a rendőri korrupciós cselekmények csaknem fele a szolgálaton kívül valósul meg, mely arány figyelemre méltó. Magas számuk ellenére e korrupciós cselekmények kutatása korábban nem történt meg.

Sajátos összefüggést fedeztem fel a rendőrök körében végzett kutatások kapcsán. A rendőri beosztotti állomány tagjai – a több mint 15 éve – folytatott kutatásokban a rendőri korrupció akkori mértékét lényegesen nagyobbak ítélték, mint amit a korabeli statisztika mutatott. Ezzel szemben az általam megkérdezettek lényegesen jobbnak tételezik manapság a szervezetben a korrupció mértékét, mint amit jelen statisztikai adatok és az általam feldolgozott esetek mutatnak.

Kutatási eredményeim elegendő információt biztosítottak ahhoz, hogy a rendőri korrupció kapcsán – a sajátosságokat figyelembe vevő – korábban nem létezett definíciót alkossak.

A hipotézisekben megfogalmazottakkal kapcsolatban a következő eredményeket kaptam:

1. Feltételezésem, hogy a rendőrök döntő többsége elítéli a korrupciót, attól elhatárolódik, bizonyítást nyert, ugyanakkor az, miszerint állomány korrupcióról kialakított véleménye nem különbözik jelentősen a civil lakosság értékítéletétől nem igazolódott. Igazoltam viszont, hogy a korrupcióhoz való hozzáállást befolyásoló tényezők meghatározhatóak, ezek közül is a társadalmi közeg erkölcsi szintjének, a rendőr egyéni tulajdonságjegyeinek, továbbá a rendőri szolgálati ágaknak és az esetleges korábbi érintettségnek meghatározó szerepe van.

2. Feltételezésem, hogy a szolgálati tevékenység során a beosztottak által elkövetett rendőri korrupció megvalósulása szakterületenként speciális, az elkövetési magatartások a szolgálati tevékenység jellege alapján tipizálhatóak, igazolást nyert, valamint az is, hogy a szolgálaton kívüli korrupciós jellegű magatartásokra a szolgálati jelleg, mint elkövetési körülmény nem igaz.

3. Feltételezésem, hogy a közvetlen rendőr-szakmai közeg (*a rendőri kisközösség*) hatással van az egyén korrupciós attitűdjének kialakulásában, valamint a korrupciós cselekmények megvalósulásában, bizonyítást nyert. Azon feltételezésemet, hogy a beosztotti rendőri állomány esetében a speciális szakmai tevékenység az egyéb munkahelyi közösségekhez képest szorosabb közösségi viszonyokat teremt, ezáltal a közösség egyénre gyakorolt hatása domináns, így a csoportthatás, azaz a közvetlen rendőri szakmai közösség viszonyulása a normaszegésekhez és a rendőri korrupcióhoz kiemelt jelentőséggel bír az egyén korrupciós attitűdjének kialakulásában, ugyancsak bizonyítottam.

4. Feltételezésem, hogy a rendőri normaszegések statisztikai adatainak analízisa alapján az elkövetési körülményekre vonatkozóan tendenciák, szabályszerűségek tárhatóak fel, csak részben igazolódott. Kimutattam viszont, hogy a korrupciós bűncselekmények statisztikai adatai alapján az egyes szakterületek eltérő mértékű érintettsége felfedhető és meghatározhatóak a korrupciós bűncselekményt elkövető rendőrök paraméterei.

5. Feltételezésem, hogy a szakirodalom feldolgozásával, a rendőrségi jogsértéseket szankcionáló rendszer vizsgálatával, a megtörtént esetek elemzésével és a kutatásom során nyert új ismeretek birtokában megalkotható a rendőri korrupció egzakt definíciója, igazolást nyert.

5.3. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. A szolgálati tagozódás alapján a hivatásos beosztotti állomány körében elsőként folytattam sok szempontú empirikus kutatást, melynek eredményeként átfogó képet készítettem a korrupció témakörében alkotott véleményekről és magatartásról, mely során feltártam azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják egy rendőr esetében azt, hogy miként ítéli meg a jelenséget és hogyan viszonyul hozzá.
2. Bizonyítottam, hogy a rendőrnek a szervezeti korrupcióval szembeni attitűdjében a rendőri kisközösségek értékítélete, erkölcsi alapállása a döntő, ennek hatása elsődleges a korrupciós cselekmények megvalósulására.
3. Nyomozási adatok, empirikus felmérés, valamint statisztikai adatelemzés révén bizonyítottam, hogy a rendőrség egyes szakterületeinél eltérő a korrupció általi veszélyeztetettség, valamint a korrupciós cselekedetek mértéke is ennek megfelelően különbözik.
4. Bizonyítottam, hogy a szolgálati tevékenységhez nem kapcsolódó rendőri korrupciós magatartásoknál a szolgálati jelleg, mint elkövetési körülmény nem igaz.
5. A korrupciós bűncselekmények vonatkozásában statisztikai adatok értékelésével meghatároztam a korrupciós bűncselekményt elkövető beosztotti állományban lévő rendőrök paramétereit.
6. Bebizonyítottam, hogy nincs a rendőri korrupciónak általánosan elfogadott, egzakt fogalmi meghatározása, ezért megalkottam a rendőri korrupció fogalmát.

5.4. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK FELHASZNÁLHATÓSÁGA A RENDŐRSÉGEN

Kutatásom adatai láttelepet adtak a rendőri állomány korrupcióhoz való viszonyáról, valamint feltártam e jogsértés szakterületi megvalósulási jellemzőit. Ezen ismeretek birtokában a rendőri parancsnoki ellenőrzések célirányosabbá, pontosabbá, ezáltal eredményesebbé tehetőek. Tapasztalható ugyanis, hogy a vezetői állománytól több okból, gyakran leterheltségéből adódóan nem minden esetben várható el a váratlan és „kreatív” ellenőrzések megtartása.²⁶⁷ A rendőri korrupció megvalósulási körülményeinek feltárását követően az új adatok alapján a jelenséggel szembeni parancsnoki megelőző, valamint a megvalósított magatartásokat vizsgáló, feltáró vezetői tevékenység konkrétabbá, célirányosabbá, ezáltal eredményesebbé tehető.

A korrupció kapcsán bizonyított szakterületi érintettségre figyelemmel indokolt lehet a rendőri korrupció megelőzése céljából kiadott belső norma²⁶⁸, valamint egyéb belső szabályozók intézkedési rendszerének felülvizsgálata a jogi-, ellenőrzési és fegyelmi szakterületek képviselőinek bevonásával. Felvetődik ugyanis annak igénye, hogy a korrupcióval szembeni belső tevékenység szakterületenként eltérő megelőzési, bizonyítási protokollt követel meg.

Ehhez kapcsolódóan kutatási adataim – elsősorban a rendőri korrupció szakterületi megvalósulási körülményeinek feltárása révén – segítséget, támpontot nyújthatnak a megbízhatósági vizsgálatok esetében valószínű korrupciós élethelyzetek, körülmények megteremtéséhez.

Kutatásom adatait a rendőri korrupcióval szemben eljáró belső felderítési és bűnüldözési szervek állományának előadás, oktatás keretében célszerű bemutatni. Ismereteik bővítése szakmai tevékenységük hatékonyságának fokozásához járulhat hozzá.

²⁶⁷ Állami Számvevőszék: *Elemzések a közszféra korrupciós kockázatairól*. Európai Unió kiemelt projekt, Budapest, 2011. p. 72.

²⁶⁸ A rendőri korrupciós cselekmények megelőzésével és visszaszorításával kapcsolatos feladatokról kiadott 20/2013. (V. 17.) ORFK utasítás

Álláspontom szerint kutatási adataim alapot szolgáltathatnak ahhoz, hogy az állomány célirányos felkészítésével, oktatásával, a megelőzési módszerek hatékonyságának növelésével, valamint a felderítési képességek kvalifikáltságának a növelésével, a vezetői, parancsnoki tevékenység és coaching képességek fokozásával eredményesebben lehessen fellépni a rendőri korrupcióval szemben.

5.5. AJÁNLÁSOK MEGFOGALMAZÁSA

A rendőri korrupció megvalósulási körülményeinek vizsgálata kiemelt feladata kell, hogy legyen minden rendőri vezetőnek, annak érdekében, hogy az eredmények alapján a későbbi hasonló magatartások megelőzhetőek legyenek. A parancsnoki tevékenység révén feltárt információk jelentős segítséget nyújtanak a cselekmények kapcsán indult nyomozásokban, fokozhatják azokban a bizonyítás eredményességét. Kutatási eredményeimmel e tevékenységet kívántam segíteni.

A rendőri korrupció megelőzésének fontos eszköze a jelenséggel kapcsolatos ismeretek bővítése a beosztotti állomány körében. Meg kell ismertetni velük, hogy melyek a legjellemzőbb magatartások, azok észlelése esetén milyen módon és formában élhetnek jelzéssel parancsnokaik felé, és általában milyen módon előzhetőek meg, kerülhetőek el ezek a bűncselekmények. Mivel a korrupcióhoz való viszonyra hatással van kutatásom adatai alapján az életkor, az oktatási munka a fiatalabb rendőrök körében nagy jelentőséggel bír. Hasznos lehet a rendőrség fegyelemkezelő munkájában tevékenykedő szakemberek (*belső ellenőrök, fegyelmi előadók, fegyelmi jogkörrel rendelkező állományilletékes parancsnokok*) bevonásával a rendészeti oktatási intézményekben (*rendészeti szakközépiskolákban, NKE Rendészettudományi Karán*) rendszeres, tájékoztató jellegű oktatás megtartása a jelenség kezelése, megelőzése kapcsán. Igény esetén a rendőri korrupció összetevőinek, megvalósulási körülményeinek megismerését szolgáló kötelező, vagy fakultatív tantárgy bevezetése is indokolt lehet.

A rendészeti oktatási intézményekben a korrupcióval kapcsolatos ismeretek oktatása nem szerepel külön tantárgyként, azt jelenleg nem különálló szaktárgyként kezelik, hanem egyéb tantárgyakon belül oktatják. A jelenség tárgyi súlyára tekintettel indokoltnak tűnik a rendőri korrupcióval kapcsolatos ismereteket külön, önálló tantárgyként oktatni. E tevékenységhez kutatási adataimra épülve – oktatási szakemberek bevonásával – tansegédlet összeállítása

lehet indokolt, mivel az oktatásban a korrupcióval foglalkozó, az azt oktató írásos jegyzet ezidáig nem került megalkotásra. Az oktatás céljából összeállításra kerülő jegyzetnek elengedhetetlen része kell, hogy legyen a rendőri korrupció tudományos előzményeinek legalább érintőleges bemutatása, a jelenség fogalmának megadása, jogi hátterének és szankcionálási rendszerének, lehetőségeinek ismertetése. A korrupció témakörét feldolgozó anyagnak be kell mutatnia a főbb elkövetési színtereket, megvalósulási típusokat, mivel a korrupciós módszerek megismertetése az oktatott állományban az ilyen esetekkel szembeni ellenállás kialakítását segítheti elő. Az oktatási anyagban indokolt a legjellemzőbb korrupciós magatartások konkrét – anonimizált – eseteken keresztül történő bemutatása is.

Tekintettel a korrupcióról való gondolkodás életkor általi meghatározottságára, az oktatási intézmények hallgatói körén túl a fiatal rendőri állomány oktatása is célszerű a megelőzés érdekében. A fiatalabb korosztály korrupció-ellenes képzése azért kiemelt jelentőségű, mert őket lehet legeredményesebben *„az oktatásban és a képzésben felvértezni arra, hogy megfeleljenek mindenféle olyan káros befolyással szemben, amely a foglalkozási szubkultúrában előfordulhat.”*²⁶⁹ Az oktatás egyes részei – figyelembe véve a célcsoport életkorát – e-learning módszerrel is lefolytathatóak.

A korrupció megelőzésével kapcsolatos oktatások kiemelt célpontjai kell, hogy legyenek azon szakterületek tagjai, melyek e bűncselekmény vonatkozásban különösen veszélyeztetettek és érintettek. A közterületi, valamint a bűnügyi szolgálatok tagjai esetében átfogó, rendszeres tréning megtartása tűnik célravezetőnek. A szakszerűen megtartott korrupció-ellenes tréningek bizonyíthatóan pozitív irányú változást okoznak a korrupcióval szembeni egyéni gondolkodásban és megközelítésben.²⁷⁰ E tréningek a 2016. év elején a rendőrségen bevezetésre került integritásprojekt keretében szervezhetőek meg. A köztisztviselői állomány körében már korábban megkezdett integritástréningek hatáselemzése a korrupcióhoz való viszonyulásban rövid távon egyértelműen pozitív hatást igazolt vissza az oktatottak körében, a *„rövid távú attitűdváltó hatását mérő kutatás mellett folyik a hosszú távú attitűdváltás nyomon követése is ..., ez olyan kérdések azonosítását célozza, amelyeken eredményes*

²⁶⁹ DR. TÓTH Judit (szerk.): *Az emberi jogok és a rendőrség*. Szemináriumi anyag. Strasbourg, 1995. december 6-8. Európai Tanács Információs és Dokumentációs Központ. Budapest, 1999. p. 20.

²⁷⁰ ZSOLT Péter: *A magyar közsolgálati „Etika és integritás”, valamint az „Integritásmenedzsment” tréningek hatásvizsgálata*. Pro Publico Bono - Magyar Közigazgatás. 2015. év 1. szám. Budapest, 2015. p. 164.

fejlesztőmunka indulhat.”²⁷¹ E tapasztalatok sikerrel adaptálhatóak a rendőrség ilyen irányú oktatási tevékenységébe.

A korrupció jelenségének szélesebb körű megismerése érdekében célszerű a rendvédelmi, és rendészeti, valamint a fegyveres jellegű szervek fegyelmi és belső ellenőrzési egységeivel szakmai kapcsolatok kiépítése. A szakág specifikus korrupciós magatartások kapcsán feltárt kutatási adataim a megelőzést, felderítést végző szervek képviselői számára ismeretbővüléssel járhat. Eredményeimet a korrupciós bűncselekmények vizsgálatát, nyomozását végző szervezetek tagjai a magatartások kivizsgálása, valamint a büntetőeljárások lefolytatásában tudják felhasználni.

A rendőri korrupcióval szembeni parancsnoki tevékenység hatékonysága, a megelőzés eredményessége fokozható azzal, ha a vezető állomány megismeri a jelenség megvalósulásának főbb jellemezőit, különösen az irányítása alatt álló állomány konkrét szakmai tevékenységéhez kapcsolódó elkövetési színtereket. Ezen túlmenően egy rendőri vezetőnek – legalább érintőlegesen – tisztában kell lennie a rendőri szervezeti kultúra által meghatározott azon csoportosításokkal, melyek a korrupciós magatartások elkövetésében szerepet játszanak. Kutatási adataim megismerése révén a parancsnoki ellenőrzések célirányosabbá, következetesebbé, a felfedett korrupciós esetekkel szembeni tevékenység pedig eredményesebbé tehető. A parancsnoki munka minőségét jelentős mértékben befolyásolja ugyanis a felvázoltak ismerete, vagy ezen ismeretek hiánya. Mindezekre tekintettel a rendőri vezetői, parancsnoki állomány részére – akár írásos formában – ajánlásokat is tartalmazó kiadvány összeállítása lehet indokolt a tárgykörben. A kiadvány nem kizárólag a vezetői állomány részére, hanem a belső ellenőrzést végző szervek állományának is hasznos lehet a szakmai munka során. A rendőri korrupcióról meglévő ismeretek bővítésével a jelenséggel szemben végzett operatív tevékenység célirányossága, eredményessége is jelentős mértékben fokozható. A rendőri vezetők ismereteinek bővítését az alosztályvezetői réteg esetében célirányosan, differenciáltan kell végrehajtani tekintettel arra, hogy e vezetői állomány korrupcióról alkotott véleménye több területen egybe esett, vagy nagyon közel volt a beosztottak véleményéhez.

²⁷¹ PALLAI Katalin: *Szakmai tréningek az integritásoktatásban*. Társadalom és honvédelem. XIX. évfolyam 1. szám. Budapest, 2015. p. 41.

A rendőri korrupció megelőzése érdekében – az ellenőrzési tevékenységgel párhuzamosan – megkerülhetetlen a parancsnokok példamutató magatartása, valamint a megfelelő szakmai és erkölcsi alapokon nyugvó, a rendőri norma- és jogsértéseket elutasító munkahelyi környezet kialakítása és fenntartása, mivel a közvetlen munkahelyi környezet alapvetően határozza meg a beosztotti állomány munkavégzéshez kapcsolódó erkölcsi értékrendszerét. Ennek érdekében kiemelt jelentőséggel bír a rendőri munkát szabályozó belső normákban (*utasításokban, intézkedésekben*), az etikai kódexben²⁷², valamint a jogszabályokban foglaltak betartása és betartatása, továbbá a normakövető rendőri kisközösség megteremtéséhez vezető út fontos állomása kell, hogy legyen az eligazítások, beszámoltatások, szakmai számonkérések kiterjesztése az adott rendőri szakterülethez kapcsolódó speciális korrupciós jellegű magatartások visszatérő jellegű ismertetésre, értékelésre.

A leírtakon túlmenően a parancsnoki intézkedések köréből kihagyhatatlan az állomány célirányos, rendszeres és visszatérő jellegű oktatása a korrupciós helyzetekről, az azok észlelése kapcsán szükséges teendőkről. Tapasztalatok alapján jelentős visszatartó erővel bír a korrupciós jellegű cselekmények kapcsán indult büntetőügyben a nyilvános tárgyalások szolgálati helyen történő esetleges megtartása különös figyelemmel a kiszabott szigorú ítéletek preventív hatására (*az ilyen esetekben azonban figyelembe kell venni az állampolgári jogok országgyűlési biztosának állásfoglalását is, miszerint az állományt nem lehet kötelezni arra, hogy az ilyen tárgyaláson részt vegyen*).

A korrupciós tényállások állománnyal történő megismertetése érdekében, valamint az ismeretek visszatartó hatásának kifejtése céljából indokolt folytatni a továbbiakban is az ORFK Fegyelmi Osztálya által a konkrét jogesetek alapján összeállított, havonként anonim példatárban szereplő bűncselekmények bemutatását. A szervek vezetőinek minden esetben ismertetniük kell ezen túlmenően az állománnyal a Nemzeti Védelmi Szolgálat által lefolytatott megbízhatósági vizsgálatokat követő – a korrupciós tevékenységhez kapcsolódó – marasztalást tartalmazó bírósági ítéletekben foglaltakat is.²⁷³ E tájékoztatások eredményességét, az ismeretek átadásának hatékonyságát fokozhatja, ha a bűncselekményi tényállások ismertetése – a jelenlegi sokféle gyakorlattól eltérően – egységes formában

²⁷² A Rendőri Hivatás etikai Kódexe. URL.: <http://www.pecshor.hu/periodika/2009/gecsevolter.pdf>
Letöltés ideje: 2016. június 13.

²⁷³ A belügyminiszter irányítás alatt álló szervek korrupció megelőzési feladatáról kiadott 2/2014. (I. 22.) BM utasítás

történik. Ennek érdekében indokolt lehet a parancsnokok általi tájékoztatások végrehajtására vonatkozóan belső rendőrségi norma kiadása.

A jelzett intézkedési lehetőségek együttes és folyamatos alkalmazása álláspontom szerint – a sikeresség mértékének konkrét azonosítása nélkül is – hozzájárulhat a korrupciós színterek szűkítése révén a rendőri korrupció szintjének mérsékléséhez. A parancsnoki tevékenység természetesen következetes, határozott és ellentmondást nem tűrő hozzáállást igényel. Elengedhetetlen feltétel viszont e tevékenység körében, hogy a rendőri vezető széles körű rendőr-szakmai ismereteire alapozva alakítsa ki az irányítása alá tartozó állomány ismeretében azokat a konkrét megelőző és felderítő intézkedéseket a korrupcióval szemben, melyek ott és akkor a leghatékonyabbak. A leghatékonyabb parancsnoki ellenőrzés megvalósulása mellett is tényként állapítható meg, hogy jellegéből adódóan a rendőri korrupciót teljes mértékben a rendelkezésre álló erők, eszközök és módszerek legsokoldalúbb és legszakszerűbb „bevetésével”, alkalmazásával sem lehet teljesen megszüntetni.

Álláspontom szerint azáltal lehet a korrupció megelőzésének egyik leghatékonyabb eszköze a parancsnoki munka, mivel egy-egy adott rendőri állomány szolgálati tevékenységét, működését, azon belül a rendőri korrupciós jellegű magatartások megvalósulásának színtereit, az elkövetés lehetőségeit és módjait, valamint az egyének korrupcióhoz való hozzáállását a parancsnokok ismerik, ismerhetik legjobban. Törekedni kell arra, hogy a végrehajtói állományhoz „legközelebb”, a lehető legalacsonyabb vezetői szinten lévő parancsnokok is határozott szándékot mutassanak az ilyen jellegű cselekmények visszaszorítására. Az alparancsnoki állomány rendőri korrupcióval szembeni tevékenységének hatékonysága érdekében részükre külön oktatás szervezése is célszerűnek látszik, mivel kutatásom eredményei alapján az alsóbb szintű vezetők néhány konkrét kérdéssel kapcsolatban hasonlóan alacsony mértékben ítélték el a rendőri korrupciót, mint a vezetésükre bízott beosztotti állomány.

Nemzetközi tapasztalatok alapján, az Unió más tagállamaiban bevált módszerek hazai körülmények közötti adaptálása bővítheti a rendőri korrupcióval szembeni tevékenység eszköztárát, továbbá a jelenséggel szembeni stratégiák átgondolását alapozhatja meg. Erre tekintettel az eredményes külföldi megelőzési eszközökkel és módszerekkel indokolt a magyar rendőrség vezetői állományát megismertetni.

A rendőri korrupcióval szembeni tevékenység napjainkban nem nélkülözheti a külső, civil támogatást, melyre tekintettel indokolt a rendőri korrupció megelőzésében tevékenykedő szervezetekkel (*például: Rendészeti Panasztestület, Magyar Helsinki Bizottság*) a jelenséggel szembeni közös fellépés érdekében többoldalú, az egymás kölcsönös tájékoztatásán alapuló kapcsolatok kiépítése. E tevékenység delegálása célszerű a rendőrségen belül működő sajtószolgálati egységekre, mivel a civil együttműködés részét kell, hogy képezze a kapcsolattartáson túlmenően a közvélemény ismereteinek bővítése is a rendőri korrupció létezéséről, okairól, veszélyeiről, valamint az azzal szembeni állampolgári fellépés lehetőségeiről. A nyilvánosság – a korrupciós esetek feltárása révén – önmagában is bizonyíthatóan csökkenti a korrupció megjelenését, és segíti a megelőzést.²⁷⁴ Erre figyelemmel a korrupció tárgykörében egységes rendőrségi kommunikációs stratégia kialakítása is indokolt.

A rendőri állomány köztudatában vállalni kell annak elismerését, hogy nem kizárólag a végrehajtói állomány, vagyis nem csupán a „kisrendőr” lehet korrump. A fentebb javasolt korrupcióellenes tréningeken és oktatásokon – a személyiségi jogok betartása mellett – ismertetni, értékelni kell a jogerős lezárásukat követően az értekezés elkészítésekor még folyamatban lévő azon büntetőeljárásokat, melyekben rendőri vezetők is érintettek lehetnek. E nyomozások eredményeinek megismerése erősítheti az állomány körében azt a közvélekedést, miszerint a bizonyított korrupciós magatartásokkal szemben határozott és töretlen fellépés érvényesül az elkövető rendőr személyétől és beosztásától függetlenül. E körülmény jelentős mértékben hozzájárulhat az állomány korrupcióellenes attitűdjének erősítéséhez.

5.6. TOVÁBBI KUTATÁSRA AJÁNLOTT

- **A rendőri korrupció szempontjából veszélyeztetett állomány körében kikerdezeses, és kérdőíves - célirányos - felmérés lefolytatása a korrupció témakörében. A korrupcióban érintett szolgálati ágakon belüli szakterületek és szolgálati formák szerinti (*például a motoros rendőri állomány, az autópályán***

²⁷⁴ NÉMETH Erzsébet - KÖRMENDI Gábor - KISS Beatrix: *Korrupció és nyilvánosság*. Pénzügyi Szemle. LVI. évfolyam 1. szám. Budapest, 2011. pp. 57-65.

szolgálatot teljesítő közlekedésrendészeti állomány, a schengeni külső határon a határrendészeti útlevélkezelői állomány, a baleseti helyszínelők) vizsgálat különösen indokolt lehet.

- Ahhoz, hogy a rendőri korrupcióval kapcsolatban pontos, hiteles képet kapjunk, célszerű a jelzett felmérést más rendvédelmi szervek állománya körében is lefolytatni.
- A rendőri korrupció új, korábban nem ismert elkövetési módjait és formáit tudományos vizsgálatok tárgyává kell tenni. Ide sorolhatóak a migrációs jelenségek kapcsán elkövetett rendőri korrupciós jellegű visszaélések, valamint az utóbbi években megjelent, szervezett elkövetésben megvalósult bűncselekmények. Az esetek mélyebb elemzésére a cselekmények kapcsán indult, az értekezés elkészítésekor folyamatban lévő büntetőeljárások jogerős lezárását követően nyílik lehetőség.
- A szolgálaton kívül elkövetett korrupciós magatartások kiváltó okainak feltárása, elkövetési körülményeinek további vizsgálata indokolt, e terület ugyanis a rendőri korrupció legkevésbé vizsgált területe.
- A kutatásom során feltárt adatok alapot szolgáltathatnak a rendőri korrupcióval kapcsolatos későbbi hazai, valamint esetleges nemzetközi összehasonlító vizsgálatok lefolytatására.

K É R D Ő Í V a korrupció vizsgálatához

TÁJÉKOZTATÁS

Tisztelt résztvevő kolléga!

Ez a felmérés a korrupcióval kapcsolatban, doktori kutatás keretében történik.

A kérdőíveken szereplő kérdések között nincsenek helyes, vagy helytelen válaszok, a felmérés kizárólag a személyes élményekre épül, ezért kérem, hogy a kutatás eredményessége, valamint a minél pontosabb értékelhetőség érdekében minden kérdésre őszinte válaszokat szíveskedjék adni! Kérem továbbá, hogy megválaszolatlan kérdést ne hagyjon, amennyiben a felsorolásban nincs olyan válasz, amely önre jellemző lenne, abban az esetben az „egyéb” sorba történő szöveges beírással válaszoljon! A szöveges válaszadási lehetőségeknél kérem röviden, tömören írja le véleményét!

A kérdőív kitöltése önkéntes, az adatok összesítése, feldolgozása a válaszadók anonimitásának megőrzése mellett történik. Az adatok géprevitele után a kérdőívek megsemmisítésre kerülnek. Az együttműködés a kitöltés bármely szakaszában következmény nélkül visszavonható. A kitöltés összesen kb. 30 percet vesz igénybe.

Segítő közreműködését előre is köszönöm!

Kardos Sándor r. alezredes

KÉRDÉSEK

I. A korrupcióra vonatkozó kérdések

I/1. Kérem növekvő számozással állítsa sorrendbe a jelzett foglalkozások **magyarországi korrupciós fertőzöttségét!** (a legkorrumptabbnak ítélt foglalkozást jelölje **1-es számmal**, a legkevésbé korruptnak ítéltet **14-es számmal**, egy számot csak egyszer használjon)

1.1.	bíró	
1.2.	egyéni vállalkozó	
1.3.	katona	
1.4.	orvos	
1.5.	országgyűlési képviselő	
1.6.	önkormányzati képviselő	
1.7.	önkormányzati dolgozó	
1.8.	pénzügyintézet alkalmazott	
1.9.	rendőr	
1.10.	tanár	
1.11.	tűzoltó	
1.12.	újságíró	
1.13.	ügyész	
1.14.	vámügyintéző	

I/2. Növekvő számozással állítsa sorrendbe a jelzett kategóriákat az elfogadhatóság mértéke szempontjából! (a legkorruptabbnak ítélt kategóriát jelölje **1-es számmal**, legkevésbé korruptnak ítéltet **7-es számmal** egy számot csak egyszer használjon)

2.1.	ajándék	
2.2.	borravaló	
2.3.	hálapénz	
2.4.	intézkedéstől történő eltekintés	
2.5.	uram-bátyám kapcsolat	
2.6.	protekció	
2.7.	barátok elvtelen előnyben részesítése	

I/3. Osztályozza az Ön által korrupciónak tartott eseteket az 1-5-ig terjedő skálán! (a **legsúlyosabbnak ítélt korrupciós esetet jelölje az 1 számnál x-szel**, a **legenyhébbnek tartott esetet az 5-ös számon jelölje x-szel**).

	Esetek	Legsúlyosabb	Súlyos	Közepes	Enyhe	Legenyhébb
3.1.	Egy vállalkozó pénzt ad egy állami alkalmazottnak, hogy megnyerjen egy megrendelést.	1	2	3	4	5
3.2.	Egy magánszemély pénzt ad egy banktisztviselőnek, aki ezért hozzásegíti egy jelentősebb kölcsönhöz.	1	2	3	4	5
3.3.	Egy magánszemély pénzt fizet egy jobb állás megszerzéséért.	1	2	3	4	5
3.4.	Egy köztisztviselő hivatalnok apróbb szabálytalanságokat követ el a családtagjai javára.	1	2	3	4	5
3.5.	Egy vállalkozó olcsóbban végez el egy munkát, ha nem kell róla számlát adnia.	1	2	3	4	5
3.6.	Egy egyetemi tanár pénzt fogad el egy sikeres vizsgáért.	1	2	3	4	5
3.7.	Egy közterületi rendőr „zsebre” bírságot.	1	2	3	4	5
3.8.	Egy egészségügyi dolgozó pénzt fogad el azért, hogy a beteg jobb ellátásban részesüljön.	1	2	3	4	5
3.9.	Egy újságíró pénzt kap azért, hogy valakit kedvezőbb/kedvezőtlenebb színben tüntessen fel az írásában.	1	2	3	4	5
3.10	Egyes politikusok hivatalba kerülve előnyhöz juttatják azokat, akik őt a kampány során anyagilag támogatták.	1	2	3	4	5
3.11	Közhivatalnokok valamilyen ellenszolgáltatást fogadnak el ügyek elintézésért vagy különböző engedélyek kiadásáért.	1	2	3	4	5

I/4. Közvetlen/családi környezete kapcsán a korrupciót illetően rendelkezik-e személyes tapasztalatokkal? (válaszát x-szel jelölje, **több jelölés is lehetséges**, az egyéb kategória megjelölésénél kérem konkrétumot írjon)

4.1.	Hallottam korrupciós esetről a saját családi/baráti körömben.	
4.2.	Hallottam korrupciós esetről más családi/baráti körökben.	
4.3.	Volt olyan eset, amikor közvetlen családtagomat/barátomat környékeztek meg.	
4.4.	Volt olyan eset, amikor engem környékeztek meg.	
4.5.	Nem rendelkezem személyes tapasztalattal a korrupcióról.	
4.6.	Egyéb:	

I/5. **Ha célt akarunk elérni, ajándékot vagy szívességet kell felajánlani**!
 (Egytől-ötig osztályozza, a leginkább valószínű foglalkozást jelölje az 1-es számnál x-szel, amely tevékenységnél nem tartja valószínűnek a kijelentést, ott az 5-ös számot jelölje x-szel)

	Foglalkozások	Leginkább valószínű	Inkább valószínű	Is-is	Inkább nem valószínű	Nem valószínű
5.1.	az orvosnak/nővérnek	1	2	3	4	5
5.2.	a politikusnak	1	2	3	4	5
5.3.	az állami tisztviselőnek	1	2	3	4	5
5.4.	a választott önkormányzati képviselőnek	1	2	3	4	5
5.5.	a rendőrnek	1	2	3	4	5
5.6.	az ellenőrnek	1	2	3	4	5
5.7.	a vámtisztviselőnek	1	2	3	4	5
5.8.	a tanárnak	1	2	3	4	5
5.9.	a bírónak	1	2	3	4	5
5.10.	az ügyésznek	1	2	3	4	5
5.11.	az adótisztviselőnek	1	2	3	4	5

I/6. Ön szerint mely tényezőktől függ, hogy egy országban **mennyre elterjedt a korrupció?**
 (növekvő számozással az ön által **első öt helyen értékelt** tényezőt jelölje meg, a **legmeghatározóbb** tényezőt jelölje **1-el**, a **legkevésbé** meghatározót **5-tel**, egy számot csak egyszer használjon!)

6.1.	a társadalom általános erkölcsi színvonala	
6.2.	a lakosság életszínvonala	
6.3.	az ország vezetőinek erkölcsi színvonala	
6.4.	a közszolgálati dolgozók anyagi megbecsülése	
6.5.	az ország hagyományai	
6.6.	a bünfelderítés eredményessége	
6.7.	az igazságszolgáltatás működése	
6.8.	a nyilvánosság és a sajtó működése	
6.9.	az emberek mentalitása	
6.10.	a közszolgálati dolgozók erkölcsi színvonala	

I/7. Véleménye szerint az az állampolgár, aki nem jelenti be, ha korrupcióval találkozik, miért dönt így? (válaszát aláhúzással jelölje, **kizárólag egyet jelöljön meg!**)

- 7.1. Mert úgysem lenne eredménye
- 7.2. Mert fél a következményektől
- 7.3. Mert nem tudja hová jelentse
- 7.4. Egyéb ok miatt

I/8. Álláspontja szerint milyen mértékben jellemző a felsorolt szolgálati ágakra, illetve szakszolgálatokra a rendőri korrupció? *(a számot x-szel áthúzva jelölje)*

		Leginkább jellemző	Többnyire jellemző	Közepesen jellemző	Kismértékben jell.	Legkevésbé jellemző
8.1.	bűnügyi szolgálati ág	1	2	3	4	5
8.2.	közrendvédelmi szolgálati ág	1	2	3	4	5
8.3.	közlekedésrendészeti szolgálati ág	1	2	3	4	5
8.4.	határrendészeti szolgálati ág	1	2	3	4	5
8.5.	igazgatásrendészeti szolgálati ág	1	2	3	4	5
8.6.	személy- és objektumvédelmi szolgálati ág	1	2	3	4	5
8.7.	gazdasági szakszolgálat	1	2	3	4	5
8.8.	humánigazgatási szakszolgálat	1	2	3	4	5
8.9.	hivatali szakszolgálat	1	2	3	4	5
8.10.	ellenőrzési szakszolgálat	1	2	3	4	5

I/9. Ön szerint milyen a korrupció megítélése a jelenlegi szolgálati helyén a **közvetlen kollégái részéről** illetve a **rendőri vezetők részéről**? *(válaszát x-szel jelölje, oszloponként kizárólag egy-egy kategóriát jelöljön meg!)*

	Válaszalternatívák	Közvetlen kollégái részéről	Rendőri vezetők részéről
9.1.	Mindenki elítéli a rendőri korrupciót.		
9.2.	A többség elítéli a rendőri korrupciót.		
9.3.	Néhányan bocsánatos bűnnek tartják a rendőri korrupciót.		
9.4.	A többség bocsánatos bűnnek tartja a rendőri korrupciót.		
9.5.	Nem tudom.		

I/10. Növekvő számozással állítsa sorrendbe, hogy véleménye szerint a felsorolt tényezők **milyen mértékben segítik elő** a rendőri korrupció megvalósulását! *(a korrupciót leginkább segítő tényezőt jelölje 1-es számmal, a korrupciót legkevésbé elősegítőt 7-es számmal, egy számot csak egyszer használjon)*

10.1.	a rendőri szervezet általános erkölcsi szintje	
10.2.	anyagi haszonszerzés	
10.3.	intézkedés alá vont személy kezdeményezőkézsége	
10.4.	jogszabályi háttér hiányosságai	
10.5.	korrupcióra való egyéni hajlam	
10.6.	parancsnoki ellenőrzés hiánya	
10.7.	rendőri fizetések nagysága	

I/11. Mit tesz Ön szerint egy rendőr a következő szituációkban? (a fiktív szituációk elolvasását követően a felsorolt válaszok közül aláhúzással minden esetben **kizárólag egyet** jelöljön meg)

1. számú eset: Közterületi szolgálata során a rendőr közlekedési szabálysértés elkövetését észleli. Az intézkedés alá vont állampolgár közli, hogy az esetlegesen kiszabásra kerülő pénzbüntetés számára jelentős anyagi terhet jelentene, ezért a legális büntetés nagyságánál kisebb összegű készpénzt ajánl fel a helyszínen azért, hogy a rendőr vele szemben ne intézkedjen.

- a.) a rendőr megteszi a normaszegés kapcsán szükséges intézkedéseket
- b.) a rendőr nem intézkedik, de az esetet utólag jelenti parancsnokának
- c.) a rendőr nem intézkedik, és az esetet nem jelenti parancsnokának
- d.) a rendőr elfogadja a felajánlott pénzt azért, hogy ne intézkedjen

2. számú eset: A rendőr nyomozót az általa folytatott nyomozás keretében ismeretségi viszonyba kerülő személy arra kéri, hogy számára a rendőrségi nyilvántartásokból adatokat szolgáltasson ki.

- a.) a rendőr a kérésnek nem tesz eleget, az esetet jelenti parancsnokának
- b.) a rendőr a kérésnek nem tesz eleget, és az esetet nem jelenti parancsnokának
- c.) a rendőr közreműködik az adatszolgáltatásban ellenszolgáltatás nélkül
- d.) a rendőr ellenszolgáltatásért közreműködik az adatszolgáltatásban

3. számú eset: A rendőr határszolgálati tevékenysége során az országba belépni szándékozó külföldi civil állampolgárt ellenőrzés alá von, és intézkedése során csempész dohányáru behozatalának szándékát észleli.

- a.) a rendőr megteszi a normaszegés kapcsán szükséges intézkedéseket
- b.) a rendőr nem intézkedik, de az esetet utólag jelenti parancsnokának
- c.) a rendőr nem intézkedik, és az esetet sem jelenti parancsnokának
- d.) a rendőr ellenszolgáltatást kér azért, hogy ne intézkedjen

4. számú eset: A rendőr bejelentés alapján elsőként érkezik egy lakásbetörés helyszínére, a lakást nyitott állapotban találja, a tulajdonosok nincsenek otthon. Megérkezésekor a bűncselekmény helyszínén nagy értékű készpénzt talál elzáratlanul, ezáltal lehetősége adódik a pénzösszeg olyan módon történő eltulajdonítására, hogy azt senki nem tudja meg, és annak eltűnését az ismeretlen elkövető terhére róhassa.

- a.) a rendőr megteszi a helyszínen szükséges intézkedéseket, a talált pénzről is jelentést tesz
- b.) a rendőr elteszi a pénzt, annak megtalálásáról senkinek nem szól

5. számú eset: A rendőrt civil ismerőse felkéri, hogy az ismerőssel szemben folyamatban lévő rendőrségi eljárásban működjön közre. A közreműködés azért kéri, hogy - a rendőr ismeretségét felhasználva - a polgári személy cselekménye az eljárásban kedvezőbb elbírálásban részesüljön.

- a.) a rendőr a kérésnek nem tesz eleget, az esetet jelenti parancsnokának
- b.) a rendőr a kérésnek nem tesz eleget, és az esetet nem jelenti parancsnokának
- c.) a rendőr közreműködik a kérésnek megfelelően ellenszolgáltatás nélkül
- d.) a rendőr ellenszolgáltatásért közreműködik a kérésnek megfelelően

6. számú eset: Közterületi szolgálata során a rendőr szabályszegés elkövetése miatt megállít egy közlekedő járművet. Az intézkedés során viszont kiderül, hogy a jármű vezetője egy szolgálaton kívül, szabadidőben lévő rendőr kolléga.

- a.) a rendőr megteszi a normaszegés kapcsán szükséges intézkedéseket
- b.) a rendőr nem intézkedik, de az esetet utólag jelenti parancsnokának
- c.) a rendőr nem intézkedik, és az esetet sem jelenti parancsnokának
- d.) a rendőr ellenszolgáltatást kér azért, hogy ne intézkedjen

7. számú eset: A rendőr tudomást szerez arról, hogy kollégája engedély nélküli másodállásban aktív tevékenységet folytat, amiért rendszeres illegális anyagi ellenszolgáltatást kap.

- a.) a rendőr megteszi a normaszegés észlelése kapcsán szükséges intézkedéseket
- b.) a rendőr semmilyen intézkedést nem tesz, de az esetet jelenti parancsnokának
- c.) a rendőr semmilyen intézkedést nem tesz, és az esetet sem jelenti parancsnokának
- d.) a rendőr ellenszolgáltatást kér azért, hogy kollégája cselekményéről ne tegyen jelentést

I/12. Ön szerint mely munkáltatói szankció a legideálisabb a rendőri intézkedése kapcsán **jogszerűtlenül pénzt, vagy ellenszolgáltatást elfogadó** rendőrrel szemben? *(aláhúzással kizárólag egy kategóriát jelöljön meg)*

- 12.1. szóbeli figyelmeztetés
- 12.2. írásbeli figyelmeztetés
- 12.3. fizetés csökkentése
- 12.4. rendfokozatban visszavetés
- 12.5. egyéb szolgálati beosztásba helyezés
- 12.6. alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés
- 12.7. szolgálati jogviszony megszüntetése

I/13. Rendelkezik-e **személyes tapasztalatokkal** a rendőri korrupció kapcsán? *(válaszát x-szel jelölje, több jelölés is lehetséges, az egyéb kategória megjelölésénél kérem konkrétumot írjon)*

13.1.	Hallottam korrupciós esetről a szolgálati helyemen.	
13.2.	Hallottam korrupciós esetről más szolgálati helyen.	
13.3.	Volt olyan eset, amikor közvetlen kollégámat környékezték meg.	
13.4.	Volt olyan eset, amikor engem környékeztek meg.	
13.5.	Nem rendelkezem személyes tapasztalattal a rendőri korrupcióról.	
13.6.	Egyéb:	

I/14. Elképzelhetőnek tartja-e, hogy valamelyik közvetlen kollégája **jogszerűtlenül pénzt fogadjon** el a munkája/intézkedése kapcsán? *(válaszát x-szel jelölje)*

14.1.	Igen	
14.2.	Nem	

A következő (I/15. számú) kérdésre kizárólag akkor válaszoljon, ha az előző kérdésnél az „Igen”-t jelölte meg.

I/15. Közvetlen kollégái közül hány főről tartja elképzelhetőnek, hogy **jogszerűtlenül pénzt fogadjon** el a munkája/intézkedése kapcsán? (válaszát x-szel jelölje)

15.1.	1 főről	
15.2.	2-3 főről	
15.3.	3 főnél többről	
15.4.	a többségről	

I/16. Álláspontja szerint mely tényezők befolyásolják leginkább a rendőri korrupció mértékéről alkotott **állampolgári megítélést**? (az **első 3 legmeghatározóbb** tényezőt jelölje meg, **a számot x-szel áthúzva**). Amennyiben az „egyéb” kategóriát választja, kérem konkrétumot is írjon.

	Tényezők	Elsősorban befolyásoló	Másodsorban befolyásoló	Harmadsorban befolyásoló
16.1.	média hatása (elektronikus és írott sajtó, rádió, televízió)	1	2	3
16.2.	rendőrségi kommunikáció	1	2	3
16.3.	a társadalom általános erkölcsi színvonaláról kialakult vélemény	1	2	3
16.4.	családi, baráti közösség véleménye	1	2	3
16.5.	mások elmondása	1	2	3
16.6.	állampolgárok személyes tapasztalata	1	2	3
16.7.	egyéb tényező			

I/17. Véleménye szerint az utóbbi öt évben hogyan változott a rendőri korrupció mértékének **állampolgári megítélése** hazánkban ?(válaszát x-el jelölje, kérem választát **szövegesen is indokolja**)

17.1.	A megítélés szerint csökkent a rendőri korrupció.	
17.2.	A megítélés szerint nőtt a rendőri korrupció.	
17.3.	A megítélés szerint nem változott a rendőri korrupció.	

Rövid szöveges indokolás:

.....

.....

.....

I/18. Osztályozza a korrupcióval kapcsolatos alábbi állításokat!

- 5 - teljesen egyetért
 4 - jórészt egyetért
 3 - is-is
 2 - nem teljesen ért egyet
 1 - egyáltalán nem ért egyet

18.1.	A korrupció ellen elsősorban jogi eszközökkel kellene fellépni.	
18.2.	A korrupció ellen elsősorban a nyilvánosság segítségével lehetne fellépni.	
18.3.	Mindig is volt, túl sokat nem érdemes ellene tenni.	
18.4.	Az ellene való küzdelem azért nem lehet sikeres, mert azok is korruptak, akiknek fel kellene ellene lépniük.	
18.5.	Magyarországon már olyan méreteket ölt a korrupció, hogy lehetetlen felvenni vele szemben a harcot.	
18.6.	A korrupció csak akkor fog csökkenni, ha a korrupt vezetőket példásan megbüntetik.	
18.7.	A korrupció csak akkor fog csökkenni, ha a korrupciós bűncselekményeket a jelenleginél sokkal szigorúbban büntetik.	
18.8.	Elsősorban éppen az ország legfelső vezetői nem érdekeltek a korrupció felszámolásában.	
18.9.	Az emberek gondolkodásának a megváltozásával lehetne visszaszorítani a korrupciót.	
18.10.	Magyarországon a becsületesség nem kifizetődő, legtöbbször korrupcióval lehet célt elérni.	
18.11.	Magyarországon a politika a korrupció melegágya.	
18.12.	Elfogadható viselkedésnek számít, ha valaki törvénytelen dolgot tesz azért, hogy azzal elősegítse saját maga, vagy a családja boldogulását.	
18.13.	A korrupciós ügyek ellen fellépő emberek nem kapnak megfelelő védelmet az államtól.	

II. Életkörülményekre vonatkozó kérdések

II/1. Az Ön neme *(aláhúzással jelölje)*

NŐ

FÉRFI

II/2. Az Ön életkora és tényleges szolgálati ideje *(válaszát x-szel jelölje)*

Életkor			Tényleges szolgálati idő		
1.	18 és 25 év között		1.	5 év alatt	
2.	26 és 35 év között		2.	6-10 év között	
3.	36 és 45 év között		3.	11-15 év között	
4.	46 és 55 év között		4.	16-20 év között	
5.	55 év fölött		5.	21-25 év között	
			6.	26 év felett	

II/3. Legmagasabb polgári iskolai végzettsége (válaszát x-szel jelölje)

1.	középiskola	
2.	főiskola	
3.	egyetem	

II/4. Legmagasabb rendőr-szakmai végzettsége

.....

II/5. Az Ön családi állapota? (válaszát x-szel jelölje)

1.	hajadon/nőtlen	
2.	házasság/élettársi kapcsolat	
3.	elvált/özvegy	

II/6. Gyermekének száma? (válaszát x-szel jelölje)

1.	nincs gyermeke	
2.	egy	
3.	kettő	
4.	három	
5.	háromnál több	

II/7. Családjában az egy főre jutó havi nettó jövedelem? (válaszát x-szel jelölje)

1.	50.000 forint alatt	
2.	50.000 és 100.000 forint között	
3.	100.000 és 150.000 forint között	
4.	150.000 és 200.000 forint között	
5.	200.000 forint felett	

II/8. Jelenlegi beosztása és szolgálati helye, és szolgálat ága (válaszát **mindhárom oszlopban** külön-külön aláhúzással jelölje)

a.) beosztott

b.) alsóbb szintű vezető

c.) középvezető

d.) felsővezető

a.) országos szintű szervezet

b.) területi szintű szervezet

c.) helyi szintű szervezet

a.) bűnügyi szolgálati ág

b.) közrendvédelmi szolgálati ág

c.) közlekedésrendészeti szolgálati ág

d.) határrendészeti szolgálati ág

e.) igazgatásrendészeti szolgálati ág

f.) személy- és objektumvédelmi szolgálati ág

g.) gazdasági szakszolgálat

h.) humánigazgatási szakszolgálat

i.) hivatali szakszolgálat

j.) ellenőrzési szakszolgálat

A külföldi rendőri szervek részére megküldött kérdések

Dear Sir or Madam,

An officer of the Disciplinary Department of the Hungarian National Police Headquarters, I am Sándor Kardos, a lieutenant colonel of the police force. Besides work I am a third year PhD student and my field of research is infringements committed by the police personnel, especially police corruption.

I am kindly asking your help by answering the following questions briefly, 2-3 pages maximum, related to my research work. I would like to inform you that your answers will be used in my doctoral thesis, for which the deadline is March, 2016.

QUESTIONS

1. What is the legal background defining the practice of carrying out disciplinary procedures against the police personnel? What are the national regulations? Please list the effective laws and regulations.
2. Which are the command staff functions that are authorized to discipline and what infringements are within the limits of their power? Which are the measures they can take?
3. Please name the sanctions and penalties that can be applied against a police employee. What judicial remedies are there following their imposition?
4. How are disciplinary infringements investigated, are there permanent investigators or appointed investigators? If there is an established investigative body, please describe the organization structure.
5. Please describe the investigative body for monitoring and prosecuting police corruption, its functionality criterion and its procedural possibilities.
6. Which are the most typical examples of police corruption?
7. What is the sanctioning practice against the member of the police committing corruption offences?
8. What are the possibilities of detection and prevention of corruption among the members of the police?
9. Has there been any empirical research related to police corruption cases in your country? If so, please inform us about the main outcomes.

Thank you for your assistance,

Yours faithfully,

Sándor Kardos lieutenant colonel, special disciplinary rapporteur, doctoral candidate

A külföldi rendőri szervek részére megküldött kérdések – magyarul

Tisztelt Cím !

Kardos Sándor címzetes rendőr alezredes vagyok, Magyarországon az Országos Rendőr-főkapitányság Fegyelmi Osztályán teljesítek szolgálatot.

Munkám mellett tanulok, harmadéves doktorandusz hallgató vagyok, doktori kutatási területem a rendőri jogsértések, különösen a rendőri korrupció. Kutatási témámhoz kapcsolódóan segítségkéréssel fordulok Önökhöz, kérem, hogy az alábbi kérdésekre szíveskedjenek rövid (összesen maximum 2-3 oldalas) választ adni. Tájékoztatom, hogy a válaszban foglaltak felhasználásra kerülnek a doktori disszertációmban, a kézirat leadásának tervezett határideje: 2016. év március hónap.

KÉRDÉSEK

1. Milyen jogszabályi háttér alapján végzik az Önök országában a rendőrökkel szembeni fegyelemkezelő tevékenységet (országos, vagy helyi szintű normák)? Kérem, sorolja fel a fegyelemkezelés hatályos normáit!
2. Milyen vezetői/parancsnoki beosztású személyek rendelkeznek fegyelmi jogkörrel, és ezen jogkörük milyen intézkedések/döntések meghozatalára terjed ki?
3. Kérem, nevezze meg a különböző normaszegést elkövető rendőrrel szemben alkalmazható fenytési/munkáltatói szankciókat, azok hatályát, valamint a kiszabást követő jogorvoslat lehetőségét!
4. Milyen módon történik a fegyelemsértések vizsgálata, állandó vizsgálók, vagy esetileg kijelölt személyek folytatják le azokat? Amennyiben külön erre a célra létrehozott egység végzi a kivizsgálásokat, kérem, mutassa be annak szervezeti felépítését!
5. Kérem, mutassa be a korrupciót megvalósító rendőrrel szembeni eljárást/nyomozást folytató szervet, annak feladatkörét, eljárási/nyomozási lehetőségeit!
6. Melyek a rendőrök által elkövetett legjellemzőbb korrupciós magatartások/cselekedetek?
7. Milyen munkáltatói elmarasztalási gyakorlat érvényesül a korrupciót elkövető rendőrrel szemben?
8. Milyen lehetőségek vannak az Önök országában a rendőri korrupció felderítésére, megelőzésére?
9. Történt-e az utóbbi időben empirikus kutatás a rendőri korrupcióval kapcsolatban? Amennyiben igen, kérem, annak főbb megállapításairól szíveskedjék tájékoztatót adni!

Segítő közreműködését megköszönve:

Kardos Sándor címzetes rendőr alezredes, kiemelt fegyelmi főreferens, doktorandusz hallgató

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. A korrupció definíciója az Európai Unió szerint. URL.: <http://albus.uni-corvinus.hu/kk/index.php/SC - Korrupci%C3%B3 fogalma %C3%A9s indexe> Letöltés ideje: 2016. június 16.
2. A rendészeti korrupciót kutatják. URL.: <http://www.uni-nke.hu/hirek/2015/04/15/a-rendeszeti-korrupciot-kutatjak> Letöltés ideje: 2015. április 16.
3. ANDORKA Rudolf: *A társadalmi beilleszkedési zavarok értelmezési keretei. Társadalmi beilleszkedések Magyarországon.* Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1986. In.: KISS Géza - FOGARASI Mihály (szerk.): *Kriminálpszichológiai szöveggyűjtemény II. kötet.* BM Kiadó. Budapest, 1994. ISBN 963 7703 454 ISSN 963 7703 438
4. ARMSTORNG, M.: *They Wished They Were Honest: The Knapp Commission and New York City Police Corruption.* Columbia University Press, New York, 2012. ISBN 978-0231153546
5. Állami számvevőszék Főtitkárság Projekt Támogatási Osztály: *Integritás és korrupció, Elméleti és Közvélemény-kutatási tanulmányok.* Európai Unió kiemelt projekt. Budapest, 2012. ISBN 978-615-5222-04-7
6. Állami Számvevőszék: *Elemzések a közszféra korrupciós kockázatairól.* Európai Unió kiemelt projekt. Budapest, 2011. ISBN 978-615-5222-02-3
7. BABBIE, Earl: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata.* Balassi Kiadó, Budapest, 1999.
8. BAILY, W. G.: *The Encyclopedia of Police Science.* Garland Publishing Inc. New York, London 1989.
9. BADKER, Thomas - ROEBUCK, Johan.: *Atypology of Police Corruption.* Socialproblems, New York, 1974/ 21. szám.
10. BÁGER Gusztáv: *Korrupció: büntetés, integritás, kompetencia.* Akadémia Kiadó. Budapest, 2012. ISBN 978 963 05 9252 9
11. DR. BALGA, Jozef rendőr ezredes, tanszékvezető, Pozsonyi Rendészeti Akadémia Határ-és Idegenrendészeti Tanszék: *A rendészet kultúrája és az etikai kódex.* Előadás „A rendészet kultúrája - a kulturált rendészet” című Nemzetközi Tudományos Konferencián. Pécs, 2009. június 25. URL.: <http://www.pecshor.hu/periodika/2009/balga.pdf> Letöltés ideje: 2015. március 14.
12. BALOGH Adrienn: *A korrupció, mint társadalmi társasjáték.* URL.: <http://slidegur.com/doc/230366/korrupcio---t%C3%A1rsadalomtudom%C3%A1nyiszekci%C3%B3> Letöltés ideje: 2015. november 5. .
13. BANFIELD, E.G.: *Corruption as a Feature of Governmental Organisation.* Journal of Law and Economics. vol. 18. no. 3.

14. BARKER, Thomas & ROEBUCK, Johan: *An Empirical Typology of Police Corruption*. Bannerstone Hause. Springfield, 1973.
15. BENCZE József - BALASKA Andrea: *A korrupció kérdései a vám- és pénzügyőrségen*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 2. szám. Budapest, 2000. ISSN 1218-8956
16. BOLGÁR Judit: *A professzionalizmus lélektani ismérvei a katonai kultúrában*. Társadalom és Honvédelem. X. évfolyam 2. szám. Budapest, 2006. ISSN 1417-7293
17. BÓDI János: *A rendőrök által elkövetett korrupciós jellegű bűncselekmények vizsgálata 1980-1992 között*. Kandidátusi értekezés. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia. Budapest, 1995. URL:<http://hdl.handle.net/11410/9021> Letöltés ideje: 2016. március 14.
18. DR. BÓDI Stefánia: *A halálbüntetés hazai szabályozásának története, különös tekintettel a katonai bűncselekményekre*. Hadtudományi Szemle. I. évfolyam 2. szám. Budapest, 2008. HU ISSN 2060-0437
URL:http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2008/2008_2/2008_2_tt_bodi_stefania_47_53.pdf
Letöltés ideje: 2016. március 07.
19. BONIFACIO, T.: *The Psychological Effect of Police Work*. Plenum Press. New York, 1991.
20. Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi Kar Szociológia és Társadalompolitikai Intézet Korrupciókutató-központ: *Korrupciógyanús esetek a magyar médiában 2001. és 2007. között*. URL: http://mek.oszk.hu/07900/07999/pdf/korrupcio_mediaelemzes_2001_07.pdf, Letöltés ideje: 2015. szeptember 24.
21. Bundesamt zur Korruptionsprävention und Korruptionsbekämpfung (BAK)
URL.: http://www.bak.gv.at/cms/BAK_dt/das_bak/start.aspx
Letöltés ideje: 2016. június 18.
22. Bűnelkövető rendőrök és az általuk elkövetett bűncselekmények 2008. és 2012. években. A Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztályának kiadványa. Budapest, 2013. ISSN 1417-6688
23. CLAUSEWITZ, Carl von: *A háborúról*. HM Zrínyi Nonprofit Kft., Zrínyi Kiadó. Budapest, 2013.
24. DR. CHRISTIÁN László: *Rendszertelméleti Kutatóműhely alakult az NKE RTK-n*.
URL:
http://www.rendszertelmelet.hu/Graphics/pdf/Rendszertelmeleti_kutatomuhely_bemutakozas.pdf
Letöltés ideje: 2016. február 04.
25. DR. CHRISTIÁN László: *A rendészet alapvonalai, önkormányzati rendőrség*. Universitas-Győr Nonprofit Kft. Győr, 2011. ISBN -978-963-9819-65-8

26. CHRISTIÁN László: *Alternatív rendészet*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola. Doktori (PhD) értekezés tézisei. Budapest, 2010.
27. CHRISTIÁN László - G Miklós: *Kockázati tényezők a rend- és honvédelmi szerveknél*. In.: SZENTE Zoltán (szerk.): *Elemzések a közszféra korrupciós kockázatairól*. Állami Számvevőszék. Budapest, 2011. ISBN 978-615-5222-02-3
28. *Conside Oxford Dictionary*. Oxford. 1942.
29. COSER, L.: *The Functions of Social Conflict*. Free Press. New York, 1956.
30. DEÁK József: *Negyedszázados fennállásukat ünneplő tudományos társaságok*. Nemzetbiztonsági Szemle. III. évfolyam 4. szám. Budapest, 2015. HU ISSN 2064-3756
URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-4.original.pdf
Letöltés ideje: 2016. február 01.
31. DIETRICH, Elisabeth: *Übertäte, Bösewichter. Kriminalität und Kriminalisierung in Tirol und Voralbert im 19. Jahrhundert*. Innsbruck-Wien Verlag, Wien, 1995.
32. *Einschätzungen zur Korruption in Polizei, Justiz und Zoll Ein gemeinsames Forschungsprojekt des Bundeskriminalamtes und der Polizei-Führungsakademie BKA Forschungsreihe 46 4*
URL: https://www.google.hu/search?q=Einsch%C3%A4tzungen+zur+Korruption+in+Polizei,+Justiz+und+Zoll+Ein+gemeinsames+Forschungsprojekt+des+Bundeskriminalamtes+und+der+Polizei-F%C3%BChrungsakademie+BKA+Forschungsreihe+46+4&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=JXVeV8zXKoSwUb27jfAE Letöltés ideje: 2016. június 13.
33. *Egyre rosszabb Magyarország korrupciós megítélése - Ez derül ki a Transparency International 2015-ös világfelméréséből*.
URL: http://transparency.hu/cpi_2015?bind_info=index&bind_id=0
Letöltés ideje: 2016. január 27.
34. ELEK László: *Korrupciós kockázatok a közszektorban, különös tekintettel a rendészeti (rendőri) igazgatás területére*. Belügyi Szemle. LXII. 10. szám. Budapest, 2014. ISSN 1789-469
35. ERDEI Gábor: *A bűnügyi statisztika valóságtartalma*. Hadtudományi Szemle. VI. évfolyam 3. szám. Budapest, 2013. HU ISSN 2060-0437 URL.:
http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2013/2013_3/2013_3_tt_erdei_gabor1.pdf
Letöltés ideje: 2016. március 05.
36. ERNYES Mihály: *Rendőri korrupció?* In.: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁTH Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. ISBN 963 8490 20 9
37. FARKAS Ádám: *Jogtörténeti adalékok a büntetőkodifikáció katonai büntetőjogi kérdéseihez*. Hadtudomány. XXI. évfolyam 1-2. szám. Budapest, 2012. ISSN 1215-4121

38. FÁBIÁN Gyula - ZSIDEGH Miklós: *A testnevelési és sporttudományos kutatások módszertana*. Magyar Testnevelési Egyetem. Budapest, 1998. ISBN 963 7166 66 1
39. FEKETE Sándor: *Deviancia és társadalom*. Comenius Kiadó Bt. Pécs, 2011. ISBN 963 00 6724 2
40. DR. FINSZTER Géza: *A rendőrség joga*. Nemzeti Közszerzői Egyetem. Budapest, 2014. ISBN 978-615-5305-58-0
41. FINSZTER Géza: *A közigazgatási és a rendvédelmi kutatások helye és perspektívája*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 1. szám. Budapest, 1998. ISSN 1218-8956
42. FINSZTER Géza: *Rendőrségek a XXI. században*. Belügyi Szemle. XLIX. évfolyam 1. szám. Budapest, 2000. ISSN 1218-8956
43. FINSZTER Géza: *Módszertani szempontok a rendőrségi korrupció kutatásához*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 11. szám. Budapest, 2000. ISSN 1218-8956
44. FINSZTER Géza: *A közélet tisztasága elleni bűncselekmények oksága. A korrupció jogszempontú elemzése*. Magyar Rendészet. VIII. évfolyam 4. szám. Budapest, 2008. HU ISSN 1586-2895
45. FINSZTER Géza: *A vesztegetés nyomozása*. Magyar Rendészet. X. évfolyam 3-4. összevont szám. Budapest, 2010. HU ISSN 1586-2895
46. FINSZTER Géza: *A korrupció nyomozása*. Belügyi Szemle. LIX. évfolyam 11. szám. Budapest, 2011. ISSN 1789-4689
47. FINSZTER Géza: *A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében*. Rendőrtiszti Főiskola. Tansegédlet. Budapest, 2005-2007.
48. FOGARASI Mihály: *A rendőri visszaélések szociális reprezentációi*. Doktori (PhD) értekezés tézisei. Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola. Pécs, 2004.
49. FOGARASI Mihály: *Rendőrség és korrupció*. Rendvédelmi Füzetek. 2000. évi 3. szám. Budapest, 2000. ISSN 1585-1249
50. FÓRIZS Sándor: *A vezetési rendszerek fejlődése a rendészeti szervek vonatkozásában, a rendészeti szervek felsőszintű irányítása*. In.: HORVÁTH József - KOVÁCS Gábor (szerk.): *A rendészeti szervek vezetés és szervezéselmélete*. Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar. Budapest, 2014. ISBN 9786 155 3054 12
51. FÓRIZS Sándor: *Rendészet, határrendészet*. Belügyi Szemle. LXIII. évfolyam 12. szám. Budapest, 2015. ISSN 1789-4689
52. FRIC, Pavol: *Corruption in the Czech Police (Rebels versus Official Authorities)*. Princeton University-Central European University Joint Conference on Corruption. Budapest, 1999. október 29-november 06.

53. Gallup kutatási adatok. URL: [http:// www.gallup.hu/felmeres-2007](http://www.gallup.hu/felmeres-2007). Letöltés ideje: 2015. december 22.
54. GARTELL, Viktor: *Crime, Authority and the Policeman-state*. In: The Cambridge Social History of Britain 1750-1950. Cambridge University Press. Cambridge, 1990.
55. DR. GÁSPÁR Miklós – DR. MOLNÁR Katalin: *Korrupcióellenesség és integritás a rendészeti tisztképzésben*. In: Dargay Eszter - Juhász Lilla Mária: Antikorrupció és integritás. Nemzeti Közszolgálati Egyetem - NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest, 2015. ISBN 978-615-5527-62-3
56. GÁSPÁR Miklós: *A rendészeti korrupció és kezelésének rendszere*. Magyar Rendészet. XIV. évfolyam 5. szám. Budapest, 2014. ISSN 1586-2895
57. GECSE Gábor Gusztáv: *Lehetséges eszközök a rendőri korrupció elleni küzdelemben - új jogszabályi lehetőségek*. Belügyi Szemle. XLIII. évfolyam 10. szám. Budapest, 2015. ISSN 1789-4689
58. GECSE Gábor Gusztáv: *A rendőri korrupció néhány aspektusa*. Belügyi Szemle. LXI. évfolyam 7-8. szám. Budapest, 2013. ISSN 1789-4689
59. GERINGER Péter: *A munkatársak motiválása*. Belügyi Szemle. LXIV. évfolyam 3. szám. Budapest, 2016. ISSN 1789-4689
60. GOLDSTEIN, Herman: *Policing Free Society*. Ballinger Publishing Company. Cambridge, 1977.
61. GOMBÁR Csaba: *A korrupció, mint közrossz*. In.: GOMBÁR Csaba - HANKISS Elemér - LENGYEL László - VOLOSIN Hédi (szerk.): Írások a korrupcióról. Helikon-Korridor kötetek. Budapest, 1998. ISBN 963 208 554 X
62. GRECSÓ Imre - LEHNER György: *Hivatásos határőrizet - terjedő korrupció*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 10. szám. Budapest, 1998. ISSN 1218-8956
63. HORVÁTH Ferenc: *Egy korszerű integritásmenedzsment-rendszer kiépítésének lehetőségei az NBSZ-nél*. Nemzetbiztonsági Szemle. IV. évfolyam 2. szám. Budapest, 2016. HU ISSN 2064-3756 URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/horvath-ferenc-egy-korszeru-integritasmenedzsment-rendszer-kiepiteseinek-lehetosegei-az-nbsz-nel.original.pdf
Letöltés ideje: 2016. június 21.
64. HANKISS Elemér: *Diagnózisok - Társadalmi csapdák*. Gyorsuló idő sorozat. Magvető Kiadó, Budapest, 1982. ISBN 963-271-685-x
65. HARAI Dénes: *A modern haderőtechnika és értékfelfogása*. Társadalom és Honvédelem. XIX. évfolyam 1. szám. Budapest, 2015. ISSN 1417-7293
URL.: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/tarsadalom-es-honvedelem-xix -evfolyam-1 -szam.original.pdf
Letöltés ideje: 2016. február 29.
66. HERBERT, S.: *Police Subculture Reconsidered*. *Criminology*. May. 1989. vol. 36.

67. HONFI Attila: *A katonai fegyelem és a bekövetkezett (katonai és köztörvényi) bűncselekmények összefüggései a Magyar Honvédségnél 1991. január 1 - 1999. december 31. közötti időszakban.* Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. Budapest, 2005.
URL.: http://uni-nke.hu/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2005/honfi_attila.pdf Letöltés ideje: 2016. március 14.
68. DR. HONFI Attila: *A katonai fegyelem és a bekövetkezett bűncselekmények összefüggései a Magyar Honvédségnél az 1990-es években.* Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Szociológia Pedagógia és Pszichológia Tanszék, Egyetemi Tankönyv. Budapest, 2006.
69. IFI-VALDE Orsolya - KLOTZ Péter - VÁRADI Piroska - VÉGH Viktória: *Az új irány: korrupciómegelőzés a Nemzeti Védelmi Szolgálatnál.* Belügyi Szemle. XLIII. évfolyam 10. szám. Budapest, 2015. SSN 1789-4689
70. Igazságügyi Minisztérium: *Korrupció elleni küzdelem.* Igazságügyi Minisztérium. Budapest, 2006.
71. Indexek és jelentések. URL: <http://transparency.hu/INDEXEK> Letöltés ideje: 2016. január 07.
72. Integritás és korrupció. ÁROP-1.2.4-09-2009-0002. számú Európai uniós kiemelt projekt. Állami számvevőszék, Budapest, 2012. ISBN 978-615-522-04-7
73. Interjú Bene László r. dandártábornokkal, a Rendvédelmi szervek Védelmi Szolgálat vezetőjével (*későbbi országos rendőrfőkapitánnyal*). Belügyi Szemle. LI. évfolyam 9. szám. Budapest, 2003. ISSN 1218-8956
74. INZELT Éva: *Korrupció: fehérgallérral vagy anélkül. A fehérgalléros bűnözés változó tartalma és formái.* Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Doktori (PhD) értekezés tézisei. Budapest, 2015.
URL.: http://www.ajk.elte.hu/file/Tezisek_InzeltEva_EDIT.pdf Letöltés ideje: 2015. március 14.
75. INZELT Éva - KERESZSI Klára - LÉVAY Miklós: *Korrupciós bűncselekmények a büntető igazságszolgáltatás tükrében.* ELTE Állam- és Jogtudományi Kar. Budapest, 2014. ISBN 978-963-284-557-9
76. JANCSICS, Dávid - JÁVOR, István: *Corrupt Governmental Networks.* International Public Management Journal. Volume 15. Issue 1. 2012. ISSN 1559-3169 (Online)
URL.: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10967494.2012.684019>
Letöltés ideje: 2015. március 15.
77. DR. JANZA Frigyes: *A Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásának előzményei, a Társaság szervezeti és működési céljai.* Határrendészeti Tanulmányok. 2004. évi 2. szám. Budapest, 2004. ISSN 1786-2345
URL: http://rendeszet.hu/hatarrendeszetitagozat/haret_2004_2.pdf Letöltés ideje: 2016. február 21.

78. Javaslatok a korrupciós kockázatok kezelésére. Állami számvevőszék Projektiroda. Budapest, 2012.
79. JÁRMY Tibor: *Korrupció a rendészetben*. Belügyi Szemle. L. évfolyam 9. szám. Budapest, 2003. ISSN 1218-8956
80. JÁVOR István: *Érdek, hatalom, viselkedés*. Vezetéstudomány. Budapest, 1983.
81. JÁVOR István: *Szervezeti hatalmi struktúrák - korrupciós rendszerek*. Szociológiai Szemle. XXV. évfolyam 1. szám. Budapest, 2015. ISSN 1216- 251
82. KANYÓ Lászlóné: *A honvédség képe a magyar sajtóban (2000. január-december)*. Új Honvédségi Szemle. 56. évfolyam 1. szám. Budapest, 2002. január. ISSN 1216-7436
83. KANYÓ Lászlóné: *A tisztii hallgatók pályaválasztásának néhány jellemzője*. Hadtudomány. XII. évfolyam 1. szám. Budapest, 2002. ISSN 1215-4121
84. KARDOS László - KÉKESDI L. Gyula: *Az őrzők őrzői*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 9. szám. Budapest, 2000. ISSN 1218-8956
85. KÁNTÁS Péter: *Kis bűnök és büntetések*. Belügyi Szemle. XLVIII. évfolyam 6. szám. Budapest, 2001. ISSN 1218-8956
86. KENYERESNÉ Ignáth Andrea: *Bíróság elé állítás, mint az állami büntetőhatalom azonnali érvényesülése*. Jog, állam, politika. V. évfolyam 4. szám. Universitas-Győr, Nonprofit Kft., Győr, 2013. ISSN 2060-4580
87. KEREZSI Klára - GOSZTONYI Márton: *Roma is? Szegény is? Bűnöző is?* In.: BORBÍRÓ Andrea - INZELT Éva - KEREZSI Klára - LÉVAY Miklós - PODOLETZ Léna (szerk.): *A büntető hatalom korlátainak megtartása: büntetés, mint végső eszköz*. Tanulmánykötet Gönczöl Katalin tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2014. ISBN 978 963 284 5111 1
88. DR. KEREZSI Klára: *Konfrontáció és kiegyezés. A helyreállító igazságszolgáltatás szerepe*. Akadémiai Doktori Értekezés. Budapest, 2011
89. KISS Zoltán László: *A professzionalizmus és a pályaidentifikáció dilemmái a szerződéses katonák körében*. Társadalom és Honvédelem. X. évfolyam 2. szám. Budapest, 2006. ISSN 1417-7293
90. KLEIN Sándor: *Vezetés- és szervezetpszichológia*. Edge Kiadó. Budapest, 2012. ISBN 9789 639 760073
91. KLOTZ Péter: *A korrupció, mint biztonsági kihívás*. Társadalom és Honvédelem. XVII. évfolyam 3-4. szám. Budapest, 2013. ISSN 1417-7293
92. KOLLÁR Zsolt: *A finanszírozási csalások kriminalisztikája*. CORDI Kht. Budapest, 2008. ISBN 978-963-06-6033-4

93. KONO, Toyohiro: *Corporate Culture And Long-range Planning*. In.: Long-range Planning. Vol. 23. No. 4. 9-19.
94. KORINEK László: *A korrupció néhány aktuális kriminológiai vonatkozása*. In.: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁT Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. ISBN 963 8490 20 9
95. *Korrupció Magyarországon III. Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület kiadványa*. Pan-Press Bt. Budapest, 2003. ISBN 963 214 3159
96. *Korrupciós Érzékelési Index*. URL: http://transparency.hu/Korrupcio_Erzekelesi_Index. Letöltés ideje: 2016. január 07.
97. KOVÁCS Gábor: *A rendészeti szervek szervezeti kultúrájának összetevői és sajátosságai, téma feldolgozás a Rendőrtiszti Főiskola vezetéselméleti oktatásában*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. 10 kötet. Pécs, 2006. HU ISSN 1589-1674
98. KOVÁCS István: *A rendőri korrupció és a prostitúció*. Nemzetbiztonsági Szemle. MMXV. évfolyam 3. szám. Budapest, 2015. HU ISSN 2064-3756
URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-3-3.original.pdf
Letöltés ideje: 2016. január 30.
99. KOVÁCS István: *Egy mesterlövész legfontosabb pszichológiai vizsgálatokkal alátámasztott tulajdonsága - egy kreált - emberkereskedelem bűncselekmény esetelemzésén keresztül*. Hadtudományi Szemle. VII. évfolyam 1. szám. Budapest, 2014. ISSN 2060-0437
URL.: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_1/2014_1_al_t_kovacsi.pdf
Letöltés ideje: 2015. április 04.
100. KOVÁCSNÉ Szukics Alexandra: *A korrupció pszichológiai vonatkozásai*. Belügyi Szemle. LXIV. évfolyam 2. szám Budapest, 2016. ISSN 1789-4689
101. KOZÁRY Andrea: *Nemzetközi összehasonlító szervezattan*. Kézikönyv a Rendőrtiszti Főiskola Mester szak hallgatóinak. Rendőrtiszti Főiskola. Budapest, 2008.
URL.: http://rtk.uni-nke.hu/downloads/tanszekek/tarstud/tema/nemz_osszh_modsztan.pdf
Letöltés ideje: 2016. július 30.
102. KRÁNITZ Mariann: *Korrupt-e a közutakon bírságoló rendőr?* Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok. XXXV. kötet. Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet. Budapest, 1998. ISSN 1417-4537
103. DR. KRÁNITZ Mariann: *A korrupcióról*. In.: Kopcsik Kozima (szerk): *Fight Against Corruption/Korrupció elleni küzdelem*. Publisher: Ministry of Justice/Kiadó: Igazságügyi Minisztérium. Budapest, April 2006/Budapest, 2006.
104. KRÁNITZ Mariann: *A korrupcióról*. In: *Korrupció elleni küzdelem*. Igazságügyi Minisztérium kiadványa. Budapest, 2006.

105. KRÁNITZ Mariann: *A korrupcióról*. In.: East-West Management Institute: *Korrupció Magyarországon I*. Transparency International Magyarországi tagozatának kiadványa. Budapest, 2000. ISBN 963 462 4
106. KRÁNITZ Mariann: *A korrupció*. In.: GÖNCZÖL - KORINEK – LÉVAY (szerk.): *Kriminológiai ismeretek - Bűnözés - Bűnözéskontroll*. Corvina kiadó. Budapest, 1996.
107. KRÁNITZ Mariann: *A korrupciós bűnözés*. Az Országos Kriminológiai és Kriminológiai Intézet Tudományos kiadványa. Közgazdasági és jogi könyvkiadó. Budapest, 1988. ISBN 963 221 9767
108. KRÁNITZ Mariann: *A korrupcióról*. In.: Ministry of Justice/Igazságügyi Minisztérium: *Korrupció elleni küzdelem*. Igazságügyi Minisztérium kiadványa. Budapest, 2006.
109. KRÁNITZ Mariann: *Prológus, avagy néhány gondolat a korrupcióról*. In.: *Korrupció Magyarországon*. Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület. Budapest, 2000.
110. KRÉMER Ferenc: *A rendőri szubkultúra és a korrupció néhány problémája*. Belügyi Szemle. XLV. évfolyam 10. szám Budapest, 1998. ISSN 1218-8956
111. KRÉMER Ferenc: *A rendőrök nem az alacsony fizetés miatt korrumpáltak*. URL: http://hvg.hu/gazdasag/20120510_Kremer_Ferenc_korrupcioellenes_sorozat Letöltés ideje: 2013. október 09.
112. KRÉMER Ferenc: *A rendőri korrupció néhány sajátossága*. Belügyi Szemle. XLVIII. évfolyam 10. szám Budapest, 1999. ISSN 1218-8956
113. KRÉMER Ferenc: *A rendőri hatalom természete. Társadalmi szerep és foglalkozási kultúra*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2003. ISBN 963 9350 30 3
114. KRISKÓ Edina: *Rendészet és közösségi média: mindent előlről, avagy a sosem látott szigor*. Belügyi Szemle. LXIV. évfolyam 4. szám. Budapest, 2016. ISSN 1789-4689
115. KRIZBAI János: *A humán erőforrás, mint kockázat a modern haderőben*. Társadalom és Honvédelem. XVII. évfolyam 1-2. szám. Budapest, 2013. ISSN 1417-7293
116. KRŐZSEL Károly: *Korrupcióellenes közdelem*. Belügyi Szemle. LI. évfolyam 9. szám Budapest, 2003. ISSN 1218-8956
117. LEHOTA József: *Marketingkutató az agrárgazdaságban*. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest, 2001. ISBN 963 935 582 58
118. LESS Ferenc: *A közösségi hálózatok és a közösségi rendőrség kapcsolata (mi keresni valója van a rendőrségnek a Facebookon?)*. Nemzetbiztonsági Szemle. III. évfolyam 1. szám. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézete. Budapest, 2015. HU ISSN 2064-3756 URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/less-ferenc-a-kozossegi-halozatok-es-a-kozossegi-rendorseg-kap-csolata-mi-keresni-valoja-van-a-rendorsegnek-a-facebookon.original.pdf. Letöltés ideje: 2015. november 28.

119. Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1972.
120. Magyar Gallup Intézet kutatási adatait 2000. év október
URL.: <http://gallup.hu/gallup/monitor/kutatas/0011062kozint.html>. Letöltés ideje: 2016. január 15.
121. Magyar Larousse Enciklopédikus Szótár. Libraire Larousse. Paris, 1977. II. kötet. Akadémia Kiadó. Budapest, 1992. ISBN 963 05 6421
122. Magyar Nagylexikon. Magyar Nagylexikon Kiadó. Tizennegyedik kötet. Budapest, 2000.
123. DR. MAJOROS Pál: *A kutatómódszertan alapjai*. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdasági és Társadalomtudományi Kar. Budapest, 2001. ISBN 963 394 584 4
124. DR. MALÉT-SZABÓ Erika - CSATÓ Péter: *A hazai rendvédelmi szerveknél előforduló korrupciós magatartások jellegzetességei a SZEM modell elemeinek tükrében*. In.: DR. MALÉT-SZABÓ Erika (szerk.): *Az erkölcsi értékrend és a személyiség közötti kapcsolat szempontjai*. Európai Unió Európai Szociális Alap. Készült „Az új közszolgálati életpálya” című ÁROP-2.2.17-2012-2013-0001. Projekt keretében. Crew Kft. Budapest, 2015. ISBN 978-963-9208-41-4
125. DR. MALÉT-SZABÓ Erika: *A korrupció és a korrupció elleni küzdelem jellegzetességei az Európai Unió országainak rendvédelmi szerveinél*. In.: DR. MALÉT-SZABÓ Erika (szerk.): *Az erkölcsi értékrend és a személyiség közötti kapcsolat szempontjai*. Európai Unió Európai Szociális Alap. Készült „Az új közszolgálati életpálya” című ÁROP-2.2.17-2012-2013-0001. Projekt keretében, Crew Kft. Budapest, 2015. ISBN 978-963-9208-41-4
126. McCOMKA, R.,J.: *Police Perceptions and the Norming of Institutional Corruption*. Police and Society. 1996/6.
127. MERT László: *A korrupció értelme(zése)*. In.: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁT Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. ISBN 963 8490 209
128. NAS, Tefvik - PRINCE, Albert - WEBER, Charles: *A Policy-Oriented Theory of Corruption*. American Political Science Review. vol. 80. n. 1. 1986.
129. NÉMETH László: *A korrupció, a hatalom és a rendőrség háromszöge*. In.: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁT Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. ISBN 963 8490 20 9
130. NÉMETH Bálint: *A korrupció formális modellje*. Technikai jegyzet. Corvinus Egyetem. Budapest, 2014. URL.: http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1636/1/korrupcio_0630.pdf Letöltés ideje: 2016. június 13.
131. NÉMETH Erzsébet - KÖRMENDI Gábor - KISS Beatrix: *Korrupció és nyilvánosság*. Pénzügyi Szemle. LVI. évfolyam 1. szám. Budapest, 2011. ISSN 0031-496X

132. NÉMETH Zsolt: *A számháború vége?* Belügyi Szemle. LXI. évfolyam 4. szám. Budapest, 2013. ISSN 1789-4689
133. Országos Kriminológiai Intézet honlapja. URL: <http://www.okri.hu/> Letöltés ideje: 2016. február 14.
134. PALLAI Katalin: *Bevezető gondolatok a közigazgatási integritás és integritásmenedzsment témájához.* Pro Publico Bono - Magyar Közigazgatás. 2014. évi 1. szám. ISSN 2063-9058
135. PALLAI Katalin: *Szakmai tréningek az integritásoktatásban.* Társadalom és Honvédelem. XIX. évfolyam 1. szám. Budapest, 2015. ISSN 1417-7293
URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/tarsadalom-es-honvedelem-xix_-evfolyam-1_-szam.original.pdf
Letöltés ideje: 2016. június 21.
136. PALLAI Katalin - KIS Norbert: *A teljesség felé. Integritásoktatás és kutatás a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen.* Pénzügyi Szemle. LIX. évfolyam 2. szám. Budapest, 2014. ISSN 0031-496X
URL.: https://www.asz.hu/storage/files/files/penzugyiszemle/2014/kisn_pallaik_2014_2.pdf?download=true
Letöltés ideje: 2016. július 30.
137. PAP András László: *Megjegyzések a rendőri korrupció strukturális kérdéseire.* Belügyi Szemle. XLIX. évfolyam 11. szám. Budapest, 2000. ISSN 1218-8956
138. PAPANÉK Gábor: *A korrupció Magyarországon.* Polgári Szemle. 1. évfolyam 8. szám. Budapest, 2005. szeptember ISSN 1786-6553
139. PILGRAM, Arno: *Kriminalität in Österreich.* Verlag für Gesellschaftskritik, Wien, 1980.
140. PINTÉR Beatrix: *Nemzetközi szervezetek a korrupció elleni küzdelemben.* De iurisprudentia et iure publico. VIII. évfolyam 2. szám. Budapest, 2014. HU ISSN 1789-0446
URL.: <http://dieip.hu/wp-content/uploads/2014-2-12.pdf> Letöltés ideje: 2015. november 27.
141. PIRGER Tamás: *A rendvédelmi szervek szervezeti kultúrájának aktuális kérdései.* Magyar Rendészet. XV. évfolyam 3. szám. Budapest, 2015. ISSN 1586-2895
142. Police nationale. URL.: <http://www.police-nationale.interieur.gouv.fr/>
Letöltés ideje: 2016. június 18.
143. Politikai Kéziszótár. Kossuth Kiadó. Budapest. 1971.
144. PUNCH, Maurice: *Police Corruption and its Prevention.* European Journal on Criminal Policy and Research. New York, 1968.
145. PUNCH, Maurice: *Conduct Unbecoming.* Tavistock Publications. New York, 1985.

146. PYMAN, Mark: *The Human in the Loop*. In.: Todor Tagarev (eds.): Building Integrity and Reducing Corruption in Defence. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces. Geneva, 2010. ISBN 978-92-9222-114-0
147. Rendészeti Kutatók Egyesülete: *Küzdelem a rendőri korrupció ellen*. PHARE Program Kiadványa. Budapest, 2000. ISBN 963 00 2616 3
148. Rendőrség honlapja. URL: <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/altalanosan/a-rendorseg-szervezete> Letöltés ideje: 2016. január 28.
149. Részlet Prof. Dr. Báger Gusztáv egyetemi tanár beszédéből a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Karán a Belügyi Tudományos Tanács által az "Egy korrupciós ügy is sok" címmel 2015. november 25-én megrendezett konferencián elmondott beszédéből. URL.: <http://rtk.uni-nke.hu/karunkrol/hirek/2015/11/25/egy-korrupcios-ugy-is-sok> Letöltés ideje: 2015. december 07.
150. Részlet Prof. Dr. Patyi Andrásnak, az Nemzeti Közszerológati Egyetem rektorának a Rendészettudományi Karon a Rendészettudományi Doktori Iskola első ülésén 2016. január 07-én tartott beszédéből - „Rendészettudományi Doktori Iskola alakult.” URL: <http://www.uni-nke.hu/hirek/2016/01/27/rendeszettudomanyi-doktori-iskola-alakult> Letöltés ideje: 2016. január 29.
151. SALLAI János: *A magyar rendészettudomány etablációja*. Belügyi Szemle. XLIII. évfolyam 6. szám. Budapest, 2015. ISSN 1789-4689
152. SÁRKÖZI Ferenc: *A rendőri korrupció néhány sajátossága*. Belügyi Szemle. XLVII. évfolyam 10. szám. Budapest, 1999. ISSN 1218-8956
153. SCHILD Marianna: *A katonák motivációját befolyásoló pszichológiai tényezők, különös tekintettel az érzelmekre*. Hadtudományi Szemle. 7. évfolyam 2. szám. Budapest, 2014. ISSN 2060-0437
URI: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_2/2014_2_tt_schildm.pdf
Letöltés ideje: 2015. április 05.
154. SHERIFF, M – SHERIFF, C.W.: *Csoportközi kapcsolatok kutatása-csoportlélektan*. Gondolat könyvkiadó. Budapest, 1969. In.: KISS Géza - FOGARASI Mihály (szerk.): Általános személyiség- és szociálpszichológiai szöveggyűjtemény. BM Könyvkiadó. Budapest, 1994. ISBN 963 7703 438
155. SHERMAN, Lawrence W.: *The Sociology and the Social Reform of the American Policien 1950-73*. In.: COHN, Adrian - VIANO, Eduard (eds.): Police Community Relations: Images, Roles, Realities. J. B. Lippincolt Company. Philadelphia, New York, San Jose, Toronto 1974.
156. SHERMAN, Lawrence: *Becoming bent: Moral Careers of Corrupt Policeman*. In.: F.A., ELLISON - M., FELDBERG (eds.): Morall Issues in Police Work. New York, 1985.

157. SIFFER Csilla: *A rendőr korrupció megjelenésének jellemző okai*. Rendvédelmi Füzetek. 2001. évi 3. szám. Budapest, 2011. ISSN 1585-1249
158. SÍK Endre: *A „hasrabecslés” módszere*. In.: CSEFKÓ Ferenc - HORVÁT Csaba (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. Friedrich Ebert Alapítvány Pécs - Baranyai Értelmiségi Egyesület. Pécs, 2001. ISBN 963 8490 20 9
159. SINKU Pál: *Néhány gondolat a korrupció felderítésének problematikájáról*. In.: GELLÉRT Balázs - CSIGE Zoltán (szerk.) : *Békés Imre Emlékkötet*. ELTE Állam és Jogtudományi Kar. Tullius Kiadó. Budapest, 2013. HU ISSN 1587-1509
160. STOPPARD, Ellwyn: *The Informal Code of Police Deviancy. A Group Approach of „Blue-Coat” Crime*. In.: GOLDSMITH, Jack - GOLDSMITH, Sharon (eds.): *The Police Community Dimensions of an Occupational Subculture*. Polsadec Pub. California, 1974.
161. SZABÓ Éva: *A fegyelmi eljárásra visszaadás a katonai büntetőeljárársban, mint a büntethetőséget megszüntető speciális ok*. Belügyi Szemle. LX. évfolyam 4. szám. Budapest, 2012. ISSN 1789-4689
162. SZAMEL Lajos: *Magyar Közigazgatástudomány*. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1977.
163. SZAMEL Lajos: *A korrupció, a protekció és a többi...* Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1989. ISBN 963 09 3410 8
164. SZELEI Ildikó: *A XXI. század katonai vezetőjének jellemző vonásai*. Társadalom és Honvédelem. V. évfolyam 4. szám. Budapest, 2001. ISSN 1417-7293
165. DR. SZELEI Ildikó: *Motiváció, tudatosság, vezetés*. Hadtudományi Szemle. VIII. évfolyam 3. szám. Budapest, 2015. HU ISSN 2060-0437 URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2015/2015_3/15_3_forum_szeleii.pdf Letöltés ideje: 2016. március 07.
166. SZIKINGER István: *Korrupt rendőrök: rohadt almák a hordóban?* Beszélő. IX. évfolyam 4. szám. Budapest, 2004. ISSN 1788-5051 URL: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/korruprt-rendorok-rothadt-almak-a-hordoban> Letöltés ideje: 2016. március 7.
167. SZIKINGER István: *A rendőri korrupció megelőzése*. Rendészeti Kutatók Egyesületének kiadványa. Budapest, 2002.
168. SZIKINGER István: *Rendőrség és korrupció*. In.: East-West Management Institute: *Korrupció Magyarországon I*. Transparency International Magyarországi tagozatának kiadványa Budapest, 2000. ISBN 963 00 4602 4
169. TAKÁCS Veronika: *A korrupció nyomozása, különös tekintettel a titkosszolgálati eszközökre*. Belügyi Szemle. LX. évfolyam 12. szám. Budapest, 2012. ISSN 1789-4689

170. TÁRKI kutatási adatok.

URL: http://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/osszefoglalo_kepviselok_091026.pdf

Letöltés ideje: 2015. szeptember 18.

171. DR. TÓTH Judit (szerk.): *Az emberi jogok és a rendőrség*. Szemináriumi anyag. Strasbourg, 1995. december 6-8. Európai Tanács Információs és Dokumentációs Központ. Budapest, 1999. ISBN 963 85 940 8 X

172. TÓTH Péter: *A korrupció, mint adaptív stratégia*. In.: BERKI Zoltán (szerk.): *Korrupció Magyarországon*. II kötet.

173. TÖRŐ Lajos: *A katonai etika, a tisztii hivatás és értékrend néhány kérdése*. Hadtudományi Szemle. IX. évfolyam 1. szám. Budapest, 2016. HU ISSN 2060-0437 URL.: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2016/2016_1/16_1_tt_t_oro.pdf Letöltés ideje: 2016. június 20.

174. Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület. Budapest, 2003. ISBN 963 212 118 X

175. Transparency International.

URL: http://www.transparency.org/whoweare/organisation/faqs_on_corruption

Letöltés ideje: 2016. február 01.

176. Transparency International: Indexek és jelentések.

URL: <http://transparency.hu/INDEXEK> Letöltés ideje: 2016. január 25.

177. URSZÁN József: *A korrupció megelőzésének gyakorlata és távlatai a helyi rendőri szerveknél*. Rendvédelmi Füzetek. Budapest, 2001. évi 5. szám. ISBN 963 9405 00

178. VÁMOSI Zoltán: *A katonai kisközösségek*. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1985. ISBN 963 326 950 4

179. DR. VÁMOSI Zoltán: *Szociológiai aspektusok*. Főiskola jegyzet. Gábor Dénes Főiskola. Budapest, 2001. ISBN 963 577 307 2

180. VÁSÁRHELYI Mária: *A korrupció a közgondolkodásban*.

URL.: <http://www.szociologia.hu/dynamic/9804vasarhely.htm>. Letöltés ideje: 2015. november 06.

181. VÁSÁRHELYI Mária: *Rejtőzködés, önigazolás, háritás és egymásra mutogatás*. In.: GOMBÁR Csaba - HANKISS Elemér - LENGYEL László - VOLOSIN Hédi (szerk.): *Írások a korrupcióról*. Helikon-Korridor kötetek. Budapest, 1998. ISBN 963 208 554 X

182. DR. VÁRADI Piroska - DR. VARGA Róbert: *A Nemzeti Védelmi Szolgálat korrupcióellenes tevékenysége*. In.: DARGAY Eszter - JUHÁSZ Lilla Mária (szerk.): *Antikorrupció és integritás*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem - NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest, 2015. ISBN 978-615-5527-62-3

183. VOKÓ György: *Rendőri feladatok a büntetés-végrehajtási jogban*. Belügyi Szemle. L. évfolyam 2-3. összevont szám. Budapest, 2002. ISSN 1218-8956

184. WHEELER, Stanton - ROTHMAN, Mitchel Lewis: *The Organization as Weapon in White-collar Crime*. Michigan Law Review. Michigan, 1932.

185. ZSIGOVITS László: *A rendészeti kutatások tudományos háttérének alakulása az új Nemzeti Közszerológiai Egyetem létrejöttével*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. XII. kötet. Pécs, 2011. HU ISSN 1589-1674

URL.: <http://www.pecshor.hu/periodika/XII/zsigovits.pdf> Letöltés ideje: 2016. augusztus 01.

186. ZSOLT Péter: *A magyar közszolgálati „Etika és integritás”, valamint az „Integritásmenedzsment” tréningek hatásvizsgálata*. Pro Publico Bono - Magyar Közigazgatás, 2015. év 1. szám. ISSN 2063-9058

HIVATKOZOTT JOGSZABÁLYOK ÉS NORMÁK

187. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

188. A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény („új” Hszt.)

189. A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény („rég” Hszt.)

190. A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.)

191. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Sztv.)

192. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.)

193. A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény

194. Az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódó más törvények módosításáról szóló 2013. évi CLXXXVI. törvény

195. Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.)

196. Az Európai Közösségek tisztviselőit és az Európai Unió tagállamainak tisztviselőit érintő korrupció elleni küzdelemről szóló, 1997. május 26-án kelt egyezmény kihirdetéséről szóló 2005. évi CXV. törvény

197. Az Egyesült Nemzetek Szervezete Meridában, 2003. december 10-én Korrupció elleni Egyezményének kihirdetéséről szóló 2005. évi CXXXIV. törvény

198. Az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) Korm. rendelet.

199. A rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint a kifogástalan életvitel ellenőrzésének és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet

200. A korrupció elleni kormányzati intézkedésekről és a Közigazgatás Korrupció-megelőzési Programjának elfogadásáról kiadott 1104/2012. (IV. 6.) Korm. határozat (*hatályos: 2015. május 27-ig*)
201. A korrupcióval szembeni kormányzati stratégiáról szóló 1023/2001. (III. 14.) Korm. határozat
202. A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról kiadott 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet
203. A belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról kiadott 11/2006. (III.14.) BM rendelet (*Fegyelmi Szabályzat*)
204. A belügyminiszter irányítás alatt álló szervek korrupció megelőzési feladatáról kiadott 2/2014. (I. 22.). BM utasítás
205. A fegyelemkezelő adatállománnyal kapcsolatos feladatokról kiadott 11/2013. (III. 29.) ORFK utasítás
206. A rendőri korrupciós cselekmények megelőzésével és visszaszorításával kapcsolatos feladatokról kiadott 20/2013. (V. 17.) ORFK utasítás
207. A tudományos munkáról és az újítási szabályzatról kiadott 48/2013. (XI. 29.) ORFK utasítás
208. Magyar Akkreditációs Bizottság 2012/8/III/2./2. számú határozata
209. Kormány korrupció megelőzési programja. 2012-2014. Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium. Budapest, 2012.

EGYÉB FORRÁSOK

210. A Rendőri Hivatás Etikai Kódexe
URL.: <http://www.pecshor.hu/periodika/2009/gecsevolter.pdf>
Letöltés ideje: 2016. június 13.
211. Legfőbb Ügyészség Közérdekvédelmi Főosztály: *Feljegyzés a megbízhatósági vizsgálatok gyakorlata hatékonyságának elemzéséről*. Száma: T.KvFE. 2606/2015. Budapest, 2015. november 25.
212. ZÖLD KÖNYV az állami szerveknél érvényesítendő etikai követelményekről. Készült a korrupció megelőzése és a közigazgatás-fejlesztés áttekintése ÁROP-1.1.21-2012-2012-0001 Projekt keretében. Budapest, 2013. március 01.
URL.: <http://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/e/0b/60000/Z%C3%B6ld.pdf>
Letöltés ideje: 2016. június 17.

SAJÁT PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

PUBLIKÁCIÓK

1. KARDOS Sándor István: *A rendőri korrupció büntetésének igénye*. Belügyi Szemle. LXIV. évfolyam 5. szám. Budapest, 2016. ISSN 1789-4689 pp. 5-19.
2. KARDOS Sándor István: *A rendőri korrupció (fel)mérése*. In.: ORBÓK Ákos (szerk.): *A hadtudomány és a XXI. század*. Tanulmánykötet. Doktoranduszok Országos Szövetsége. Budapest, 2016. ISSN 2498-5228 pp. 125-144.
3. KARDOS Sándor István: *Divat és/vagy szolgálat: elmarasztalható-e a „trendi” rendőr?* Társadalom és Honvédelem. XIX. évfolyam 4. szám. Budapest, 2015. ISSN 1417-7293 pp. 95-106. URL.: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/tarsadalom-es-honvedelem-215-4-szam.original.pdf
4. KANYÓ Mária, KARDOS Sándor István: *Korrupció, vagy „csak” hála*. Hadtudományi Szemle. VIII. évfolyam 4. szám. Budapest, 2015. ISSN 2060-0437 pp. 158-168. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2015/2015_4/15_4_tt_kanyo_kardos.pdf
5. KARDOS Sándor István: *A rendőri korrupció kezelésének módja, alkalmazható javaslatok. A parancsnoki lehetőségek rendszere*. In.: DARGAY Eszter - JUHÁSZ Lilla Mária (szerk.): *Antikorrupció és integritás, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Szolgáltató Nonprofit Kft.* – Budapest, 2015. ISBN 978-615-5527-62-3 pp. 175-181.
6. KARDOS Sándor István: *A rendőri kisközösségek hatása az egyén korrupciós hajlamára*. Belügyi Szemle. LXIII. évfolyam 10. szám. Budapest, 2015. ISSN 1789-4689 pp. 31-46.
7. KARDOS Sándor István: *The Extension of the Military Criminal Procedure is it and expansion or restriction of rights*. Hadtudományi Szemle. VIII. évfolyam 2. szám. Budapest, 2015. ISSN 2060-0437 pp. 132-141. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2015/2015_2/15_2_tt_kardos.pdf
8. KARDOS Sándor István: *A hivatásosok által elkövetett katonai bűncselekmények főbb jellemzői*. Belügyi Szemle. LXIII. évfolyam 6. szám. Budapest, 2015. ISSN 1789-4689 pp. 67-85.
9. KARDOS Sándor István: *The Interpretation of Sun Tzu's Principles of Discipline in Today's Police*. Hadtudományi Szemle. VII. évfolyam 4. szám. Budapest, 2014. ISSN 2060-0437 pp. 142-150. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_4/14_4_tt_kardos.pdf

10. KANYÓ Mária, KARDOS Sándor István: *LÁTENCIA ÉS KUTATHATÓSÁG - Csökkenthető-e parancsnoki eszközökkel a rendőri korrupció látenciája?* Társadalom és Honvédelem. XVIII. évfolyam 1. szám. Budapest, 2014. ISSN 1417-7293 pp. 5-24. URL.: http://www.uni-nke.hu/uploads/media_items/tarsadalom-es-honvedelem-2014-ev-1-szam.original.pdf
11. KARDOS Sándor István: *A rendőri korrupció szinterei*. Belügyi Szemle. LXII. évfolyam 10. szám. Budapest, 2014. ISSN 1789-4689 pp. 99-112.
12. KARDOS Sándor István: *A fegyelmi eljárás megindításának rendszere és gyakorlati problémái a rendőri normaszegések kapcsán*. Belügyi Szemle. LXII. évfolyam 6. szám. Budapest, 2014. ISSN 1789-4689 pp. 33-47.
13. KARDOS Sándor István: *A rendőri korrupció fogalmi meghatározásának és mérhetőségének problémái*. Műszaki Katonai Közlöny. XXIV. évfolyam 1. szám. Budapest, 2014. ISSN 2063-4986 pp. 183-200. URL: http://www.hhk.uni-nke.hu/downloads/kiadvanyok/mkk.uni-nke.hu/veglegespdf2014_1sz/16%20Korr.%20fogalma,%20merese.pdf
14. KARDOS Sándor István: *Rendőrnök pályaválasztási motivációinak vizsgálata*. Belügyi Szemle. LXI. évfolyam 9. szám. Budapest, 2013. ISSN 1789-4689 pp. 120-133.
15. KARDOS Sándor István: *A tényfeltáró fegyelmi vizsgálatok lefolytatásának gyakorlati tapasztalatai*. Belügyi Szemle. LXI. évfolyam 4. szám. Budapest, 2013. ISSN 1789-4689 pp. 76-89.
16. KARDOS Sándor István: *Az etikai/méltatlansági eljárás nekrológja*. Belügyi Szemle. LX. évfolyam 4. szám. Budapest, 2012. ISSN 1789-4689 pp. 55-70.
17. KARDOS Sándor István: *Az 1998. és 2010. között a rendőrség hivatásos állományú tagjai által elkövetett jogsértések főbb mutatói*. Hadtudományi Szemle. IV. évfolyam 4. szám Budapest, 2011. ISSN 2060-0437 pp. 92-97. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2011/2011_4/2011_4_tt_kardos_sandor_92_97.pdf

ELŐADÁSOK

1. Az ORFK területi és helyi szerveinél foglalkoztatott fegyelmi előadók részére szervezett éves szakmai továbbképzésen: *Fegyelemkezelő feladatok extrém helyzetekben* címmel (ORFK Alparancsnoki Továbbképző Központ - Csopak, 2016. május 05.)
2. A „Hadtudomány és a 21. század” című, a Doktoranduszok Országos Szövetsége Hadtudományi Osztálya, valamint a HHK Hadtudományi Doktori Iskola által szervezett konferencián: *A rendőri korrupció (fel)mérése* címmel (Nemzeti Közszolgálati Egyetem - Budapest, 2016. február 24.)
3. „Rendészeti Ágazat Doktoranduszainak VII. Országos Fóruma” című konferencián: *Empirikus kutatás adatai a rendőri korrupcióról* címmel (Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar - Budapest, 2015. november 18.)

4. „A haza szolgálatában” elnevezésű, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Doktorandusz Önkormányzata által szervezett konferenciáján: *Értelmezzük a rendőri korrupciót!* címmel (Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Ludovika Campus - Budapest, 2015. november 06.)
5. A Rendészeti Korrupció Elleni Kutatócsoport helyzetértékelő ülésén: *A rendőri korrupció kapcsán lefolytatott empirikus vizsgálat eredményei* címmel (Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar - Budapest, 2015. október 20.)
6. Az ORFK területi és helyi szerveinél foglalkoztatott fegyelmi előadók részére szervezett éves szakmai továbbképzésen: *A fegyelmi eljárás tárgyának kibővítése az új szolgálati törvény kapcsán* címmel (ORFK Alparancsnoki Továbbképző Központ - Csopak, 2015. szeptember 03.)
7. Az ORFK területi és helyi szerveinél foglalkoztatott fegyelmi előadók részére szervezett éves szakmai továbbképzésen: *A méltatlansági eljárással kapcsolatos eljárási rend, különös tekintettel a méltatlansági bizottság megszűnésére* címmel (ORFK Alparancsnoki Továbbképző Központ - Csopak, 2015. szeptember 02.)
8. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészetelméleti Kutatóműhelye és a Rendőrség Tudományos Tanácsa által megalakított Rendészeti Korrupció Elleni Kutatócsoport alakuló ülésén: *Gondolatok a rendőri korrupcióról* címmel (Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Ludovika Campus - Budapest, 2015. április 14.)
9. A Rendőrség Korrupció-ellenes Állandó Munkabizottsága 2015. első félévi ülésén: *A rendőri korrupció empirikus mérése* címmel (Rendőrségi Igazgatási Központ - Budapest, 2015. április 01.)
10. A Rendőrség Tudományos Tanácsa pályázat-értékelő rendezvényén: *A rendőri korrupcióval szembeni parancsnoki tevékenység nehézségei és lehetőségei* című, I. helyezést elért pályamű bemutatása (Rendőrségi Igazgatási Központ - Budapest, 2015. március 05.)
11. „Hadtudomány és a 21. század” elnevezésű, a Doktoranduszok Országos Szövetsége Hadtudományi Osztálya, valamint a HHK Hadtudományi Doktori Iskola által szervezett konferencián: *A titkos információgyűjtés múltja, jelen és jövője* című előadás kapcsán opponensi vélemény készítése, valamint az előadás értékelése (Nemzeti Közszolgálati Egyetem - Budapest, 2015. február 25.)
12. „Rendészeti Ágazat Doktoranduszainak VI. Országos Fóruma” című konferencián: *A rendőrség és a büntetés-végrehajtás tagjai által elkövetett normaszegések vizsgálata* címmel (Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar - Budapest, 2014. november 20.)
13. „A haza szolgálatában” elnevezésű, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Doktorandusz Önkormányzata által szervezett konferenciáján: *DIVAT és/vagy SZOLGÁLAT – Elmarasztalható-e a „trendi” rendőr?* címmel (Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Ludovika Campus - Budapest, 2014. október 31.)
14. Az ORFK területi és helyi szerveinél foglalkoztatott fegyelmi előadók részére szervezett éves szakmai továbbképzésen: *A fegyelmi eljárás megindítását megelőző parancsnoki és fegyelmi előadói intézkedések rendszere* címmel (ORFK Dunakeszi Oktatási Központ - Dunakeszi, 2014. június 11.)

15. „Rendészeti Ágazat Doktoranduszainak V. Országos Fóruma” című konferencián: *A GPS rendszer alkalmazhatósága a szolgálatban kötelességesség vétség bizonyításában* címmel (Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar - Budapest, 2013. november 21.)

16. „Hallgatók a tudomány szolgálatában” elnevezésű, a közszolgálati, védelmi tanulmányokat folytató hallgatók konferenciáján: *A rendőri korrupció fogalmi meghatározásának és mérhetőségének problémái* címmel (Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar - Budapest, 2013. november 05.)

17. Az ORFK területi és helyi szerveinél függetlenített munkakörben foglalkoztatott fegyelmi előadók részére szervezett éves szakmai továbbképzésen: *A rendőri vezetőkkel szembeni fegyelmi eljárások tapasztalatai* címmel (Rendőrségi Igazgatási Központ - Budapest, 2013. október 03.)

18. Az ORFK területi és helyi szerveinél függetlenített munkakörben foglalkoztatott fegyelmi előadók részére szervezett éves szakmai továbbképzésen: *A fegyelmi tényfeltáró vizsgálatok lefolytatásának gyakorlati kérdései* (Csopaki Oktatási és Kiképző Központ - Csepel, 2012. május 17.)

SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZ

NÉV Kardos Sándor István

MUNKAVISZONY ADATAI

Hivatásos BM jogviszony kezdete: 1993. július 01.

Jelenlegi szolgálati hely: Országos Rendőr-főkapitányság Humánigazgatási Szolgálat Fegyelmi Osztály

Beosztás: kiemelt fegyelmi főreferens

Rendfokozat: címzetes rendőr alezredes

POLGÁRI ÉS RENDŐR-SZAKMAI FELSŐFOKÚ VÉGZETTSÉGEK

Az intézmény megnevezése	Megszerzett iskolai végzettség jellege	A végzettség megszerzésének éve
1. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF)	<i>egyetemen szerzett oklevél</i>	2004.
2. Rendőrtiszt Főiskola	<i>felsőfokú rendőri (tiszt) szervező szaktanfolyam</i>	1996.
3. Bessenyei György Tanárképző Főiskola	<i>főiskolán szerzett oklevél</i>	1993.

IDEGEN-NYELV ISMERET

Orosz nyelv: középfokú „C” típusú komplex nyelvvizsga - megszerzés éve: 1985.

Német nyelv: középfokú „C” típusú komplex nyelvvizsga - megszerzés éve: 2015.

EGYÉB TUDOMÁNYOS, KUTATÓI TEVÉKENYSÉG

2015. év

1. Tagsági jogviszony

A Nemzeti Közszerződési Egyetem és a Rendőrség Tudományos Tanácsa együttműködésében 2015. április 14-én megalakult NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely Rendészeti Korruptió Elleni Kutatócsoportban kutatói munka végzése. Kutatási terület: a rendőrségi korrupció.

2014. év

2. Pályázati szereplés

A Rendőrség Tudományos Tanácsa által 2014. évben a „Rendőrségi korrupció-ellenes tevékenység hatékonyságának erősítése” témakörben kiírt tudományos, szakmai pályázaton „A rendőri korrupcióval szembeni parancsnoki tevékenység nehézségei és lehetőségei” című pályaművel I. helyezés elnyerése 2014. november 27-én.

A pályamű elérhető: http://bm-tt.hu/assets/letolt/palyazat/2014/rtt_1dij.pdf

3. Oktatói, vizsgáztatói tevékenység

Az ORFK Képzési Terve alapján az általános rendőri feladatokat ellátó szerv területi és helyi szerveinek alosztályvezetői állománya részére szervezett - kurzusonként 160 óras - továbbképzésen oktatói feladat végzése 2014. november 01-től folyamatosan. Oktatási terület: a rendőrségi fegyelemkezelés.

2012. év

4. Közreműködés tanfolyami jegyzet összeállításában

Horváth Attila, dr. Fehér Katalin, Kardos Sándor István: *A szolgálati jogviszonnyal összefüggő alapvető szabályozási kérdések*. Rendőrségi Igazgatás Jegyzet I. fejezet. A Rendészeti Szakvizsga Bizottság kiadványa. Budapest, 2012. pp. 13-32.

A tananyag elérhető: <http://bmkszf.hu/dokumentum/242/rendorsegi.pdf>

2009. év

5. Vizsgáztatói tevékenység

A Belügyminisztérium Oktatási, Kiképzési és Tudományszerezési Főigazgatóság (elnevezése 2014. december 01-től Közszerződési Személyzetfejlesztési Főigazgatóságra változott) a Rendészeti Szakvizsga Bizottság, Rendőrségi Albizottságában vizsgáztatói tevékenység 2009. december 17-től folyamatosan.

FÜGGETLEN HIVATKOZÁSOK

2016. év

1. FALLAH Nóra – GÁSPÁR-KOCSIS Kata – MARI Gabriella: *Rendőrségi korrupcióra hajlamosító pszichológiai faktorok*. Rendvédelem-online. V. évfolyam 1. szám. Budapest, 2016. pp. 43-53. URL.: http://bmkszf.hu/dokumentum/1728/2016_evi_1szam.pdf

2015. év

2. KOVÁCS István: *A rendőri korrupció és a prostitúció*. Nemzetbiztonsági Szemle. III. évfolyam 3. szám. Budapest, 2015. pp. 42-59. HU ISSN 2064-3756 URL.: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-3-3.original.pdf

2014. év

3. GÁSPÁR Miklós: *A rendészeti korrupció kezelésének szervezetrendszere*. Magyar Rendészet. XIV. évfolyam 5. szám. Budapest, 2014. pp. 29-45. ISSN 1586-2895

RENDFOKOZATI ELŐMENETEL

1993.	próbaidős rendőr törzssászlós
1994.	rendőr hadnagy
1996.	rendőr főhadnagy (<i>soron kívüli előléptetés</i>)
1997.	rendőr százados (<i>soron kívüli előléptetés</i>)
1999.	rendőr őrnagy (<i>soron kívüli előléptetés</i>)
2005.	rendőr alezredes
2015.	címzetes rendőr alezredes